

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5609, 5613, 5625 og 5656

Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon 2006

For å fremme størst mulig verdiskaping i norsk økonomi og sikre grunnlaget for å bevare og videreutvikle velferdssamfunnet, legger regjeringen i budsjettforslaget for 2006 opp til en kraftig og målrettet satsing på næringsrettet forskning, innovasjon og forenkling over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Regjeringen foreslår en samlet bevilgning på om lag 5 mrd. kroner for 2006 under Nærings- og handelsdepartementet før låneformål. Dette er en økning på 429 mill. kroner, eller 9,3 pst, i forhold til saldert budsjett 2005. Korrigert for særskilt engangsbevilgning til tapsfond for nye såkornfond i 2005, innebærer regjeringens budsjettforslag for Nærings- og handelsdepartementet en økning på 14,3 pst. i forhold til saldert budsjett 2005. Bevilgningene til næringsrettet forskning, innovasjon og forenkling foreslås økt med om lag 650 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005. De viktigste satsingene er:

- bevilgningen til Norges forskningsråd foreslås økt med 180 mill. kroner, eller 20 pst. De største økningene er knyttet til næringsrettet brukerstyrt og strategisk forskning og kommersialisering
- nasjonale følgeprogrammer tilknyttet romvirksomheten foreslås økt med 26,1 mill. kroner, som er over en dobling (110 pst.). I tillegg foreslås det en ny satsing på 15 mill. kroner til teknologiutvikling bl.a. innen satellittbredbånd og navigasjonstjenester
- bevilgningene til Innovasjon Norges ordinære ordninger foreslås økt med 337 mill. kroner, eller 42 pst. De største økningene er:
  - 40 mill. kroner til etablerere, oppfinnere og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial
  - 25 mill. kroner til styrking av Innovasjon Norges apparat i utlandet
  - 72,5 mill. kroner til økt reiselivssatsing
  - 68 mill. kroner til kompetanse- og nettverksaktiviteter, kommersialisering av forskning og næringsklynger
  - 102 mill. kroner til forsknings- og utviklingskontrakter
  - 20 mill. kroner til maritim utvikling. I tillegg foreslås bevilgningen til maritim forskning økt med 30 mill. kroner
- det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner til innovasjonsaktiviteter i regi av SIVA SF
- bevilgningen til Norsk Designråd foreslås økt med 8,1 mill. kroner, eller med 48 pst.
- det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner til forenklingstiltak for å følge opp målsettingen om 25 pst. reduksjon i næringslivets administrative kostnader ved å etterleve regelverk
- det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til organisasjonen Ungt Entreprenørskap, som er en økning på 150 pst. i forhold til tildelte 4 mill. kroner for 2005

Innhold

Del I		8	Fornyng, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen	42
	Innledende del	9		
1	Regjeringens næringspolitikk ...	11	9	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget 43
1.1	Næringspolitikkenes hovedmål	11	9.1	Anmodningsvedtak nr. 252 – BaneTele AS .....
1.2	Globalisering og internasjonal økonomisk integrasjon	11	9.2	Anmodningsvedtak nr. 471 – Konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri ....
1.3	En fremtidsrettet næringspolitikk – omstilling og innovasjon	12	9.3	Anmodningsvedtak nr. 493 – Felles nordisk vedtak om å avvikle nettolønn på fergetrafikken .....
1.4	Innovasjonsløftet	12	9.4	Anmodningsvedtak nr. 495 – Aktiv bruk av GIEK for å fremme økt aktivitet i verftsneringen .....
1.5	Næringspolitiske hovedprioriteringer for 2006	13	9.5	Anmodningsvedtak nr. 515 – Sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon .....
2	Nærings- og handelsdepartementets politikkområder	16	10	Satsing på likestilling gir verdiskaping gjennom økt mangfold i næringslivet .....
2.1	Innovasjonsløftet	16	11	Sektorovergripende miljøvernpolitikk .....
2.2	Entreprenørskap og kapitalmarkedstiltak	18	11.1	Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv .....
2.2.1	Entreprenørskap	18	11.2	Mål for departementets arbeid .....
2.2.2	Finansiering	18	11.3	Resultater fra aktiviteten i 2004 .....
2.3	Næringsrettet forskning	19	11.4	Tiltak på miljøområdet .....
2.4	Handel, internasjonalisering og reiseliv	20	11.5	Grønn stat .....
2.4.1	Vareområdet	21		
2.4.2	Tjenesteområdet	22		
2.4.3	Norske prioriteringer i WTO og EFTA	23		
2.4.4	Internasjonalisering	24		
2.4.5	Reiseliv	24		
2.5	Statlig eierskap	25		
2.6	Forenkling og tilrettelegging	26		
2.7	Maritim utvikling	27		
2.8	Skipsfart	28		
2.9	Samfunnsikkerhet og beredskap .	29		
3	Oversiktstabeller for budsjettet	30	Del II	
3.1	Utgifter	30	Budsjettforslag	61
3.2	Inntekter	32	Programområde 17.00 Nærings- og handelsformål	63
4	Oversikt over tilsagnsfullmakter	35	<i>Programkategori 17.00 Administrasjon</i>	63
5	Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger	36	Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	64
6	Bruk av stikkordet «kan overføres»	40	Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	75
7	Tilskuddsforvaltning	41		

<i>Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser</i>	76
Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	77
Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	81
Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)	81
Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)	84
Kap. 903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)	85
Kap. 3903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)	86
Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	86
Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	93
Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	94
Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	97
Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	97
Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)	101
Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907) ...	101
Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907) ...	107
Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	107
Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908)	109
Kap. 909 Refusjonsordning for sjøfolk	109
Kap. 910 Støtte til utkantbutikker	112
Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling	112
Kap. 913 Standardisering	115
 <i>Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering</i>	 117
Kap. 920 Norges forskningsråd	121
Kap. 922 Romvirksomhet	140
Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	147
Kap. 928 FoU-prosjekter i næringslivets regi	152
Kap. 929 Norsk Designråd	152
Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak	154
Kap. 937 Reiselivstiltak	157
Kap. 938 Omstillingstiltak	158
Kap. 939 Støtte til skipsbygging	159
Kap. 3939 Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)	160

Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond	160
Kap. 2421 Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)	161
Kap. 5325 Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)	181
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)	182
Kap. 2426 SIVA SF (jf. kap. 5326 og 5613)	182
Kap. 5326 SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5613)	186
Kap. 5613 Renter fra SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5326)	186
Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)	187
Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)	193
Kap. 5343 Statens varekrigsforsikring	194
 <i>Programkategori 17.30 Statlig eierskap</i>	 195
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	199
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)	199
Kap. 953 Kings Bay AS	200
Kap. 959 Moxy Trucks AS	201
Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)	206
Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)	207
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950) ...	207

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5609, 5613, 5625 og 5656	209

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet	218

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426 og 2460

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5609, 5613, 5625 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 30. september 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

*Del I
Innledende del*

1 Regjeringens næringspolitikk

1.1 Næringspolitikkenes hovedmål

Det er verdiskapingen som bestemmer nivået på velferden i Norge. Derfor er målet for regjeringens næringspolitikk at vi skal ha størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. Økende global økonomisk integrasjon og sterkere internasjonal konkurranse gir oss nye utfordringer, men også økte markedsmuligheter. Det forutsetter at vi evner å bygge mer kunnskap, teknologi, utvikling og design inn i produktene våre.

Mange av de produktene som betaler for velferden vår i dag fantes ikke for få år siden. Mange av de produktene som skal betale for velferden vår i nær fremtid er ennå ikke oppfunnet. Vår evne til innovasjon og omstilling er derfor avgjørende for å sikre grunnlaget for det norske velferdssamfunnet. Regjeringen fører derfor en politikk som fremmer høy innovasjonsevne i norsk økonomi og dermed økt verdiskaping i Norge.

Verdiskapingen per innbygger i Norge er blant de høyeste i verden. Norge er i en særstilling, fordi utvinningen av en ressurs med høy grunnrente, petroleum, gir svært høy produksjonsverdi. Men også når vi korrigerer for inntektene fra petroleumssektoren, er verdiskapingen i Norge høy sammenlignet med andre land. F.eks. var et korrigert mål for BNP i 2004 om lag 24 pst. høyere enn gjennomsnittet i EU og utgjorde om lag 84 pst. av samlet BNP for Norge.

Regjeringen har lagt grunnlag for økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom en rekke politiske veivalg.

Bl.a. har en ansvarlig økonomisk politikk og god budsjett disiplin bidratt til en sunn utvikling i norsk økonomi. Styringsrenten er 5 prosentpoeng lavere enn i 2002, kronekursen er lavere og den kostnadmessige konkurranseevnen til bedriftene er bedret. Investeringene er på vei opp. Arbeidsledigheten er på vei ned.

Skattesystemet er forbedret og betydelige skattelettelser er gjennomført. Av regjeringens skattelettelser på 23 mrd. kroner har det aller meste vært rettet mot næringslivet (bl.a. fjerning av investeringsavgiften, økte avskrivningssatser, innføring av Skattefunn-ordningen og redusert flypassasjeravgift).

Oppgangen i norsk økonomi er bred. Verdien av norsk eksport av tradisjonelle varer har økt markant det siste året. Verftsindustrien opplever større etterspørsel. Prosessindustrien satte ny eksportrekord i 2004 og eksporterte for 17 mrd. kroner mer enn i 2003. Dette har også bidratt til eksportrekord fra Fastlands-Norge.

Også i andre deler av næringslivet, som i tjenestenæringene og byggenæringen, er det forventet gode tider og vekst i sysselsettingen fremover. Flere norske rederier nyter godt av den generelle oppgangen for internasjonal skipsfart.

Tall fra Brønnøysundregisterene viser at det i perioden januar-august 2005 ble registrert 21 387 nye virksomheter i Foretaksregisteret, over 18 pst. flere enn i samme periode i rekordåret 2004. Aldri har så mange selskaper blitt etablert siden Foretaksregisteret ble opprettet. Det rekordhøye antallet nyetableringer reflekterer at det er oppgangstider og optimisme i norsk økonomi.

Norge har med andre ord et godt utgangspunkt med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, høy yrkesfrekvens og høyt utdannet arbeidskraft sammenliknet med andre land. Høy verdiskaping i dag betyr imidlertid ikke at vi er sikret høy verdiskaping i fremtiden. Vi står overfor en rekke utfordringer som krever at vi må opprettholde eller øke verdiskapingen dersom vi skal kunne bevare og videreutvikle vårt velferdssamfunn.

1.2 Globalisering og internasjonal økonomisk integrasjon

Norge er en liten, åpen økonomi som er avhengig av utstrakt handel med utlandet både for å kunne dekke etterspørsel etter varer vi selv ikke kan produsere, og for å utnytte våre ressurser på en mer effektiv måte, slik internasjonal arbeidsdeling gir mulighet til. Økende globalisering og internasjonal økonomisk integrasjon representerer både utfordringer og muligheter for norsk økonomi.

Internasjonal handel er viktig for verdiskapingen. Handel bidrar til økt verdiskaping på flere måter. Gjennom utnyttelse av landets særskilte konkurransemessige fortrinn kan man produsere og eksportere de varer og tjenester man relativt

sett er dyktigst til, og samtidig importere varer og tjenester som andre land produserer relativt mer effektivt. Tilgang til større markeder gjør det mulig å utnytte stordriftsfordeler i produksjonen. Dette vil gjøre eksisterende produksjon mer lønnsom. I tillegg vil man kunne opprettholde produksjon som ville være ulønnsom i mindre markeder. Ved å utnytte mulighetene for handel i større grad kan vi derfor øke verdiskapingen.

Samtidig som den økonomiske veksten i f.eks. Asia gir økte markedsmuligheter, møter vi også økt konkurranse fra lavkostland i Asia og Øst-Europa. Dette gjelder særlig for varer som krever mye arbeid i produksjonen, noe som gjør denne type produksjon mindre lønnsom i Norge. Dette kan føre til at norske bedrifter velger å flytte deler av produksjonen ut av Norge. Allerede nå har Norge relativt lite arbeidsintensiv produksjon sammenliknet med andre europeiske land. Likevel vil økt internasjonal konkurranse kreve stadig strukturendring og omstilling.

Innenlandsk bruk av petroleumsformuen eller avkastningen på den vil kunne innebære en relativ vekst i skjermede sektorer, som delvis vil komme på bekostning av konkurranseutsatt virksomhet. Etter hvert som inntektene fra petroleumssektoren faller bort, vil eksportinntektene bli redusert. Det er grunn til å tro at dette bare delvis vil erstattes med inntektene fra Statens petroleumsfond. Vi vil da trenge inntekter fra konkurranseutsatt industri for å kunne opprettholde våre velferdstjenester. Dersom en omstilling fra skjermet virksomhet til konkurranseutsatt sektor vil måtte skje brått, kan omstillingskostnadene bli betydelige, og verdiskapingen for en periode bli svekket. Ansvarlig bruk av petroleumsformuen vil kunne redusere behovet for store omstillinger i fremtiden og er avgjørende for å opprettholde industriarbeidsplasser.

Globaliseringen representerer med andre ord utfordringer, men også muligheter som vi må utnytte, bl.a. gjennom internasjonal arbeidsdeling, tilgang til nye markeder, mulighet for spesialisering og utveksling av teknologi. For å møte disse utfordringene er evnen til omstilling og fornyelse helt avgjørende. Det kreves derfor en politikk som legger til rette for å gjennomføre fremtidig omstilling og innovasjon.

1.3 En fremtidsrettet næringspolitikk – omstilling og innovasjon

Hvis vi skal oppnå høy verdiskaping, må de tilgjengelige ressursene anvendes i næringer og virksomheter med god lønnsomhet. Det skjer når næringslivet effektivt produserer varer og tjenester som

det er etterspørsel etter på hjemmemarkedet eller på det internasjonale markedet. Internasjonale økonomiske forhold og rammebetingelser endres raskt. Bedriftene må kunne omstille seg til varierende etterspørsel, skiftende tilgang på arbeidskraft og kapital, endrede konkurransevilkår, teknologisk fremgang og nye rammebetingelser. Å legge til rette for innovasjon og omstilling er derfor nødvendig for å kunne opprettholde eller øke verdiskapingen.

Omstilling kan være en konsekvens av endringer i ytre faktorer, men det kan også være endringer som foretas aktivt av en bedrift eller en næring. Omstilling kan skje på flere måter, bl.a. ved innovasjon. Det er en glidende overgang mellom hva som kan betraktes som innovasjon og hva som kan betraktes som ordinær effektivisering og markeds-tilpasning. Innovasjon skjer bl.a. når et nytt produkt, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, organisasjonsform eller anvendelse lanseres i markedet eller tas i bruk i produksjonen for å skape økonomiske verdier. Det kan dreie seg om omfattende investeringer med høy usikkerhet, men de løpende og mindre omfattende tilpasninger i produksjonen kan også være innovasjon.

Innovasjons- og omstillingsevnen avhenger av flere faktorer og berøres av en rekke politikkområder, også områder som ikke alltid er blitt betraktet som en del av innovasjonspolitikken. Dersom vi ønsker å øke innovasjonsevnen i økonomien, er det nødvendig med en sektorovergripende innovasjonspolitik.

En god innretning av generelle rammebetingelser er viktig for innovasjons- og omstillingsevnen. Dette inkluderer bl.a. skattepolitikk, konkurransepolitikk, arbeidsmarkedspolitik og innretningen av lover og regler.

Skattesystemet bør utformes slik at man bringer inn det nødvendige omfanget av skatteinntekter med minst mulig verdiskapingstap for samfunnet. Velfungerende markeder er avgjørende for at ressursene skal kunne anvendes der de kaster mest av seg. En aktiv konkurransepolitikk er viktig i denne sammenheng. Videre er kunnskap og kompetanse sentrale faktorer for omstillingsevne, innovasjon og verdiskaping. Likeledes er forskning, utvikling og kommersialisering viktig både for større, banebrytende innovasjoner og for mindre, trinnvise innovasjoner. Både omfang og kvalitet i forskningen er avgjørende for dens betydning for innovasjon og verdiskaping.

1.4 Innovasjonsløftet

I høst er det to år siden *Fra idé til verdi – Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik* ble

lagt frem. Med fremleggelsen av planen, lanserte regjeringen visjonen om at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land.

Med *Fra idé til verdi* tok regjeringen det første steget i arbeidet med å skape en helhetlig innovasjonspolitik. Nærings- og handelsdepartement koordinerer arbeidet med regjeringens innovasjonspolitik. Siden planen ble lagt frem er innovasjon blitt integrert i en rekke viktige politiske områder, slik Forskningsmeldingen, stortingsmeldingen om marin næringsutvikling og de siste to regionalmeldingene er eksempler på. De næringsrettede virkemidlene er gjort mer innovasjonsorienterte og innovasjonsarbeidet som helhet har skapt engasjement både regionalt og nasjonalt.

Nærings- og handelsdepartementet la i august 2005 frem en tilstandsrapport som presenterer hva regjeringen har gjort i innovasjonspolitikken etter fremleggelsen av *Fra idé til verdi*. Rapporten introduserer innovasjonsløftet.

Gjennom innovasjonsløftet ønsker regjeringen å:

- løfte innovasjon øverst på den politiske dagsorden
- løfte norsk innovasjonspolitik til å bli blant de mest fremtidsrettede
- løfte det norske virkemiddelapparatet til å bli blant verdens beste

Innovasjonsløftet skal bygges opp rundt en del sentrale områder:

- kunnskapsgrunnlaget for innovasjonspolitikken skal styrkes
- deltakelse i sentrale internasjonale samarbeidsprogram med betydning for forskning og innovasjon skal prioriteres høyt, bl.a. i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling
- Regjeringens innovasjonsforum skal bli den sentrale møteplassen mellom myndighetene, næringslivets organisasjoner, investorinteresser, virkemiddelapparatet og kunnskapsinstitusjoner

Innenfor rammen av innovasjonsløftet vil regjeringen samarbeide med kunnskapsinstitusjonene og næringslivet om å legge frem en handlingsplan for innovasjonspolitikken.

1.5 Næringspolitiske hovedprioriteter for 2006

Regjeringen følger opp *Innovasjonsløftet* med en betydelig økt satsing på næringsrettet forskning, innovasjon og forenkling. Totalt økes disse

områdene med om lag 650 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2005. I dette avsnittet gis en kort oversikt over hovedprioriteringer i budsjettet for 2006.

Forskning: Til næringsrettet forskning over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det i overkant av 1,75 mrd. kroner i statsbudsjettet for 2006, og en økning på om lag 365 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2005. Blant de mest sentrale satsingene er:

- Næringsrettet brukerstyrt forskning foreslås økt med 131 mill. kroner til om lag 480 mill. kroner, en økning på 38 pst. Dette vil gjøre det mulig å realisere en rekke prosjekter som vurderes som lønnsomme av Norges forskningsråd og som i dag ikke har finansiering.
- Det foreslås en særlig satsing på brukerstyrt forskning knyttet til maritime prosjekter. Bevilgningen foreslås økt med 30 mill. kroner til 70 mill. kroner, en økning på 75 pst. Sammen med satsingen på maritim næring gjennom Innovasjon Norge og MARUT-programmet på 20 mill. kroner, representerer budsjettforslaget en betydelig satsing på FoU og innovasjon i denne næringen.
- En styrking av den grunnleggende finansieringen ved de teknisk-industrielle instituttene slik at de kan representere relevante samarbeidspartnere for norsk næringsliv. Grunnbevilgningene til disse instituttene foreslås økt med 20 mill. kroner i 2006, en økning på 20 pst.
- En styrking av Forskningsrådets «store programmer» for å legge til rette for kommersialisering og fremtidig næringsvirksomhet med utgangspunkt i grunnleggende forskning om nye teknologier. Det foreslås en økning med 10 mill. kroner til nær 23 mill. kroner i 2006.
- Legge til rette for økt kommersiell utnyttelse av forskningsresultater ved en betydelig økning av rammene for Forskningsrådets FORNY-program over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Forslaget innebærer en økning på 22 mill. kroner til 72,5 mill. kroner i 2006 (44 pst. økning). Dette, kombinert med de landsdekkende såkornfondene, vil gi markert bedre muligheter til å utnytte forskningsresultater i en verdiskapingsammenheng.
- En videreføring av den rettighetsbaserte Skattefunn-ordningen, som er særlig rettet mot små og mellomstore bedrifter, samt en videreføring av den særskilte ordningen for tilskudd til ulønnet forskningsinnsats (30 mill. kroner). Skattefunn er et naturlig første møte med det offentlige virkemiddelapparatet for en bedrift som driver systematisk med forskning og utvikling.

- Bevilgningene til forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge er foreslått økt med 102 mill. kroner i 2006, til om lag 260 mill. kroner (en økning på 65 pst.). Satsingen bidrar til å stimulere innovasjonsprosjekter med høyt teknologiinnhold innenfor prioriterte områder i norsk næringsliv og i offentlig sektor.
- Under romforskningen foreslås de nasjonale følgeprogrammene mer enn fordoblet fra 23,6 mill. kroner i 2005 til 49,7 mill. kroner i 2006. Satsingen vil styrke norsk kompetansebasert romindustri på det internasjonale markedet og utvikle mer effektive overvåkingstjenester. Satsingen vil gjøre det mulig å styrke Norges posisjon i romfartsrelatert infrastruktur på Svalbard og i Antarktis. Regjeringen foreslår også en ny satsing med øremerking av 15 mill. kroner til teknologiutvikling innen bl.a. satellittbredbånd og navigasjonstjenester.

Innovasjon: Bevilgningene til de ordinære virkemidlene (eksklusiv såkorn- og låneordninger) under *Innovasjon Norge* økes nominelt med om lag 337 mill. kroner, eller 42 pst., i statsbudsjettet for 2006 i forhold til saldert budsjett for 2005. Under følger en omtale av de mest sentrale satsingene:

- For å legge til rette for nyetableringer ønsker regjeringen å bidra til en bredere satsing på utviklingsprosjekter, og bevilgningen til finansiering av slike prosjekter foreslås økt med 40 mill. kroner (47 pst.) til 129,5 mill. kroner i 2006. Midlene vil komme etablerere, oppfinnere og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial til gode.
- Innovasjon Norges kontorer i utlandet har stor betydning for mange bedrifter. Synlighet i markeder i utlandet og lokal tilstedeværelse er ofte viktige forutsetninger for at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt. Det foreslås en økning på 25 mill. kroner til å styrke Innovasjon Norges apparat i utlandet. Styrkingen skal gå til arbeidet med internasjonalisering og reiseliv.
- For å videreføre og ytterligere styrke satsingen som er igangsatt i 2005 gjennom Handlingsplan for reiselivsnæringene, vil regjeringen gi Innovasjon Norge økt slagkraft ved å øremerke 172,5 mill. kroner til reiseliv. Dette innebærer en styrking på 72,5 mill. kroner (økning på 72,5 pst.).
- Det foreslås en styrking av innovasjonsprogrammene til Innovasjon Norge med 68 mill. kroner, en økning på 57 pst. Innovasjonsprogrammene skal tilby kompetanse- og nettverksaktiviteter for etablerer og bedrifter. Det fokuseres også på kommersialisering av forskning. Det nye programmet Norwegian Centres of Expertise som

er rettet mot næringsklynger, er blant programmene som vil bli prioritert.

I tillegg kommer forslag om økt bevilgning til forsknings- og utviklingskontrakter og egen bevilgning til MARUT-programmet innenfor Innovasjon Norge.

Videre foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner til ulike innovasjonsaktiviteter i regi av *SIVA SF*. Regjeringen foreslår også at SIVA tilføres 50 mill. kroner i 2006 ved konvertering av statskasselån til egenkapital. Dette er tilsvarende som for 2005, og vil gi SIVA en sterkere finansiell basis og bidra til at selskapet får en mer håndterbar gjeldsbyrde i forhold til inntjeningen.

Ungt Entreprenørskap: Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner i tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap. Ungt Entreprenørskap arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entreprenørskapsopplæring. Dette innebærer en økning på 150 pst. i forhold til tildelte 4 mill. kroner i 2005.

Forenkling: Regjeringen la i juni 2005 frem en ny *Et enklere Norge-handlingsplan 2005–2009: «Forenkling og tilrettelegging for næringslivet»*. I denne handlingsplanen er noen større, prioriterte områder for arbeidet i årene fremover presentert. Målet for arbeidet er å redusere næringslivets administrative kostnader ved etterlevelsen av regelverk med 25 pst. innen utgangen av 2012. I statsbudsjettforemlegget for 2006 følges dette opp gjennom forslag om en bevilgning på 20 mill. kroner til forenklingstiltak. Arbeidet med gjennomføring og oppfølging av målinger av næringslivets kostnader ved etterlevelse av offentlige regelverk skal prioriteres.

Sikkerhets- og beredskapsopplegg ved Brønnøysundregistrene: Enkelte funksjoner ved Brønnøysundregistrene er kritiske for næringslivet og forvaltningen. Det er foretatt en konkret og grundig vurdering av de ulike tjenestene ved registrene og de samfunnsmessige og beredskapsmessige konsekvensene ved ulike avbruddsituasjoner. I statsbudsjettet for 2006 er det foreslått å øke registrenes budsjett med 12 mill. kroner til tiltak som skal sikre tilgjengelighet ved avbruddsituasjoner.

MAREANO: Det marine kartleggings- og kunnskapsprogrammet MAREANO, som ble startet opp i 2005, er en felles satsing mellom Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet gjennom Statens Kartverk Sjø, Havforskningsinstituttet og Norges geologiske undersøkelse (NGU). MAREANO har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleg-

gende studier av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø og systematisere dette i en marin arealdatabase for norske kyst- og havområder. Hovedfokus i 2006 vil være i nordområdene.

Over Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås det en økning av NGUs driftsbudsjett med 7,6 mill. kroner.

2 Nærings- og handelsdepartementets politikkområder

Nærings- og handelsdepartementet har et sektorovergripende ansvar for næringspolitikken. En rekke andre områder er også av betydning for næringspolitikken, som f.eks. makroøkonomisk stabiliseringspolitikk, skattepolitikk, arbeidsmarkedspolitikk, energipolitikk og konkurransepolitikk. I tillegg har samferdsel, forskning og utdanning, fiskeri, landbruk og energi, miljø- og klimapolitikk, distrikts- og regionalpolitikk, helse- og sosialpolitikk samt kultur- og mediepolitikk større eller mindre betydning for næringspolitikken.

Når det gjelder sektorer som ligger utenfor departementets eget ansvarsområde, arbeider departementet for å påvirke utformingen av rammebetingelsene slik at de er i tråd med den overordnede målsettingen om å legge til rette for størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Internasjonalt regelverk er også av betydning for verdiskapingen i Norge, og en viktig del av Nærings- og handelsdepartementets arbeid er derfor påvirkning av dette regelverket. Det skjer bl.a. ved arbeid gjennom ulike internasjonale organisasjoner.

I tillegg har departementet ansvar for utformingen av bedrifts- og næringsrettede virkemidler. Virkemiddelapparatet bidrar til forskning, innovasjon og omstilling samt internasjonalisering gjennom forvaltning av et bredt sett av virkemidler som skal stimulere og styrke norsk næringsliv.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter også statens direkte eierandeler i selskaper innenfor en rekke sektorer i norsk næringsliv.

2.1 Innovasjonsløftet

Regjeringen har som mål at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land, og vil legge til rette for innovasjon og nyskaping med sikte på å bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi.

Utvikling av et innovativt og kunnskapsintensivt næringsliv stiller store krav til omstillings- og innovasjonsevnen i eksisterende næringsliv, men fordrer samtidig en stadig tilvekst av nye bedrifter med vekstpotensial. Ulike internasjonale studier det siste tiåret viser dessuten en klar sammenheng mellom etablerings- og avviklingsrate og produktivtetsvekst.

En økonomisk politikk som bidrar til en stabil utvikling i produksjon og sysselsetting er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for norsk næringslivs konkurransevne og opprettholdelse av dagens velferdsnivå på sikt. Næringslivet må gis mulighet til å utvikle langsiktige konkurransefortrinn. En aktiv politikk med sikte på å øke norske bedrifters innovasjonsevne står sentralt i denne utfordringen. I den sammenheng legger regjeringen særlig vekt på å fremme forskning som kan komme til lønnsom anvendelse i etablert og nytt næringsliv, bidra til å sikre næringslivet tilstrekkelig tilgang på kompetent og relevant arbeidskraft, samt å legge til rette for innovasjon og nyskaping gjennom et enkelt regelverk og en god digital og fysisk infrastruktur.

Norges innovasjonsevne påvirkes av en rekke forhold og omfatter mange sektorer. En helhetlig innovasjonspolitikkk berører derfor en rekke politikkområder deriblant konkurranse-, skatte-, infrastruktur-, utdannings- og forskningspolitikken, regional-, handels- og arbeidsmarkedspolitikken og den offentlige innkjøpspolitikken. I tillegg utgjør sektorpolitikk på områder som olje og energi, maritime næringer, marine næringer, landbruk og kultur viktige deler av en helhetlig innovasjonspolitikkk. En helhetlig innovasjonspolitikkk avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder slik at de ulike områdene kan ses i sammenheng.

Regjeringen legger vekt på å følge opp de prosesser som allerede er igangsatt på dette feltet. Flere av innovasjonsprosjektene i satsingen «Innovasjon 2010» videreføres, og innspill fra og erfaringer med prosjektene er viktige også i det videre arbeidet. Det gjenstår imidlertid mye arbeid. Regjeringen vil derfor etablere bedre strukturer og styrke innovasjonsarbeidet. **Innovasjonsløftet** skal bygges opp rundt følgende sentrale områder:

Bedre kunnskapsgrunnlag for innovasjonspolitikken. En god helhetlig innovasjonspolitikkk må bygge på et solid kunnskapsgrunnlag. For å styrke kunnskapsgrunnlaget for den brede innovasjonspolitikken og utvikle gode indikatorer for oppfølging foreslår regjeringen at det etableres et nytt program i regi av Norges forskningsråd som tar tak i dette.

Regjeringens innovasjonsforum styrkes. Regjeringens innovasjonsforum er etablert som en møteplass mellom myndighetene og aktørene i innovasjonssystemet. Regjeringen ønsker å styrke Forumets rådgivende rolle, og vil be om at Forumet setter mål og utvikler ideer og initiativ som kan bidra til å oppfylle visjonen i innovasjonspolitikken.

Bedre forvaltning – nasjonalt og lokalt. Innovasjon påvirkes av rammebetingelser og virkemidler fra regionale, nasjonale og internasjonale myndigheter. Dialogen mellom ulike forvaltningsnivåer skal styrkes. Dette er et viktig element i den helhetlige innovasjonspolitikken – ikke minst for mobilisering av regionale fortrinn.

Virkemidlene skal styrkes. Regjeringen vil vektlegge tiltak for å utvikle de næringsrettede virkemidlene til å bli blant de mest fremtidsrettede i verden, og samtidig utfordre de næringsrettede virkemiddelaktørene – Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og SIVA – til å bli blant verdens beste virkemiddelapparat for innovasjon og nyskaping. Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA har inngått en samarbeidsavtale for perioden 2005–07. Regjeringen ønsker også å bidra til dette arbeidet gjennom å styrke bevilgningene til virkemiddelapparatet i 2006.

Det er lagt opp til en økning av bevilgningene til Innovasjon Norge på om lag 337 mill. kroner i statsbudsjettet for 2006 i forhold til saldert budsjett for 2005. Midlene skal bidra til å styrke Innovasjon Norges arbeid innenfor selskapets tre hovedinnsatsområder innovasjon, internasjonalisering og profilering. Økningen vil bl.a. gå til å styrke satsingen på etablerere, oppfinnere og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial med 40 mill. kroner og til å styrke Innovasjon Norges apparat i utlandet med 25 mill. kroner. Videre inkluderer økningen en ytterligere styrking av satsingen på reiseliv med 72,5 mill. kroner og en styrking av kompetanse- og nettverksaktiviteter, kommersialisering av forskning og næringsklynger, herunder det nye nettverksprogrammet Norwegian Centres of Expertise, med 68 mill. kroner. Bevilgningen til forsknings- og utviklingskontrakter, inklusiv den norske deltakelsen i Galileo, økes med 102 mill. kroner, og det foreslås en ny bevilgningen til maritim utvikling på 20 mill. kroner.

For SIVAs innovasjons- og nettverksarbeid er det lagt opp til en økt satsing med 40 mill. kroner. Midlene skal styrke SIVAs generelle arbeid med oppbygging og tilrettelegging av nyskapingmiljøer og nettverksvirksomhet i hele landet. Det skal bl.a. satses spesielt på inkubatorvirksomhet knyttet til de sentrale forsknings- og kunnskapsinstitu-

sjonene, for å bidra til økt kommersialisering av gründerideer og forskningsresultater.

Internasjonalt samarbeid. Regjeringen vil prioritere deltakelse i sentrale internasjonale samarbeidsprogrammer med betydning for forskning og innovasjon i Norge. Den europeiske romorganisasjonen ESA vil på sitt ministermøte i desember 2005 starte en rekke nye utviklingsprogrammer for den neste 5-årsperioden, og Norge vil delta i de fleste av disse. Spørsmålet om norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling vil bli lagt frem for Stortinget i 2006. Europakommisjonens forslag til «Competitiveness and Innovation Framework Programme» (CIP) skal dessuten vurderes med tanke på eventuell norsk deltakelse.

Handlingsplan for innovasjonsløftet. En ny handlingsplan for innovasjonspolitikken skal legges frem høsten 2006. Handlingsplanen skal beskrive de konkrete tiltakene i innovasjonsløftet, og skal utarbeides av myndighetene i en bred prosess med kunnskapsinstitusjonene, næringslivet og øvrige aktører i det norske innovasjonssystemet.

Innovasjon i tjenesteytende næringer. Vi har relativt liten kunnskap om hvordan innovasjon og verdiskaping faktisk foregår innenfor tjenesteytende næringer, sammenliknet med hva man vet om innovasjonsaktiviteten i industrien. Nærings- og handelsdepartementet har derfor igangsatt et prosjekt som skal se nærmere på hva som kjenner seg ut som innovasjon i tjenesteytende næringer og hvilke forhold som er av betydning for innovasjonsevnen. Videre skal prosjektet identifisere drivkrefter og flaskehalsar som grunnlag for å vurdere konkrete politikktiltak som kan bidra til å styrke innovasjonsaktiviteter i sektoren. Prosjektet skal avsluttes innen utgangen av 2005.

Design som virkemiddel. Regjeringen mener at aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv vil være et vesentlig bidrag til å skape et nytt og mer innovativt næringsliv. For å sette fokus på dette området har regjeringen erklært 2005 som designår. Målet er å fremme bruk av profesjonell design som et virkemiddel for å styrke lønnsomhet og konkurransevne i norsk næringsliv. Bevilgningen til Norsk Designråd foreslås økt med om lag 8 mill. kroner i statsbudsjettet for 2006 i forhold til saldert budsjett for 2005. Dette skal bidra til å sikre en bred designsatsing, herunder styrking av samarbeidet mellom Norsk Designråd og Innovasjon Norge og videreføring av den satsingen som ble påbegynt gjennom designåret.

Romfart. Regjeringen ønsker å styrke satsingen på norske høyteknologiske bedrifter og foreslår derfor å avsette 15 mill. kroner til internasjonale teknologiprogrammer i regi av ESA (Euro-

pean Space Agency). Disse midlene skal stimulere til økt næringslivsforskning, bl.a. for å utnytte det enorme verdiskapingspotensialet i det kommersielle markedet for satellittnavigasjon.

Nasjonale følgemidler under Norsk Romsenter bidrar til å sikre finansiering av aktiviteter som er av stor betydning for brukere og industri for rekruttering til romvirksomhet. De nasjonale følgemidlene er avgjørende for å utnytte deltakelsen i ESAs utviklingsprogrammer på en god måte. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til de nasjonale følgemidlene med 20 mill. kroner. Dette vil øke kvaliteten og utbyttet av den norske industrideltakelsen i ESA. Økningen av de nasjonale følgemidlene vil også stille Norge mer på linje med de øvrige ESA-landenes nasjonale innsats.

2.2 Entreprenørskap og kapitalmarkedstiltak

2.2.1 Entreprenørskap

Etablering av ny virksomhet – i ny eller eksisterende bedrift – er viktig for å sikre fornyelse og vekst i økonomien, og er derfor en viktig del av regjeringens innovasjonsløft. For at en økonomi skal vokse er vi avhengig av at nye bedrifter etableres, eksisterende bedrifter vokser og ulønnsomme bedrifter avvikles. Entreprenørskap kan betraktes som den sentrale drivkraften i å opprettholde denne dynamikken. Nyetablerte virksomheter medvirker til at nye produkter og mer innovative løsninger og virksomheter vokser frem og erstatter de som nedlegges. Internasjonale studier viser at høye etablerings- og avviklingsrater fører til høy produktivitetsvekst.¹

Samfunnets holdninger til nyetablerere er med på å understøtte eller motvirke privat engasjement. Det er derfor viktig å arbeide for å skape en positiv holdning til entreprenørskap. Å starte egen bedrift kan være risikofyllt i forhold til å være ansatt. Lav ledighet og gode velferdsordninger er en styrke ved norsk økonomi, men kan samtidig føre til at færre velger å ta den risiko det innebærer å starte for seg selv. Å fokusere på entreprenørskap i skole og utdanning er et av de viktigste virkemidlene for å skape en kultur for entreprenørskap. Ved å utruste de unge med etablererkompetanse øker deres tro på egen skaperkraft, og terskelen senkes for å starte opp på egenhånd senere. Regjeringen lanserte i mai 2004 en strategiplan for entreprenør-

skap i skolen for perioden 2004–08. Det er viktig at entreprenørskap forankres og integreres i det nye planverket for skolen som nå er under utarbeidelse.

Et viktig tiltak i planen for entreprenørskap i skolen er å støtte organisasjoner og andre som samarbeider med skoler, høyskoler og universiteter om entreprenørskapsundervisning og elevbedrifter, som f.eks. Ungt Entreprenørskap. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner i tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap, noe som innebærer en kraftig økning. Formålet til Ungt Entreprenørskap er å samarbeide med skoler, høyskoler og universiteter om elevbedrifter for å fremme kreativitet, samarbeidsevne og ansvarsbevissthet og lyst til å etablere bedrift, og å bidra til forståelse av betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet. Konseptene elev-, ungdoms- og studentbedrifter øker troen på egen skaperkraft og senker terskelen for å starte egen virksomhet senere. Tall fra en rapport som Nord-Trøndelagsforskning la frem sommeren 2005 viser at vel 16 pst. av dem som har deltatt i elevbedrifter, har startet egen bedrift. Tall for etablererhyppigheten i Norge generelt er til sammenligning vel 7 pst. For dem som har deltatt i ungdomsbedrifter i videregående skole, er med andre ord sannsynligheten for å ende opp som etablerer minst dobbelt så stor som etablererhyppigheten i befolkningen generelt.

Etablering av ny virksomhet er krevende. Et av Innovasjon Norges viktigste satsingsområder er å gi støtte og veiledning til entreprenører. Foruten entreprenørens egen kompetanse og holdninger vil tilgang til gode råd, nettverk og kapital være avgjørende for hvorvidt den enkelte entreprenør lykkes. Stabile og gode rammebetingelser er imidlertid en grunnleggende forutsetning for å kunne starte ny virksomhet.

2.2.2 Finansiering

Effektivitet i kapitalmarkedet er nødvendig for at kapital skal kanaliseres til de investeringene hvor den kaster mest av seg. Lover og regler for kapitalmarkedet bør derfor utformes slik at bedriftene sikres effektiv kapitaltilførsel, både av ny egenkapital og av lånekapital.

I enkelte tilfeller er det ønskelig å stimulere det private kapitaltilbudet gjennom offentlig kapitaltilførsel for på den måten å realisere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter. Regjeringen legger til grunn at det offentlige finansieringstilbudet skal utfylle det private på områder hvor kapitalmarkedene ikke fungerer slik det er ønskelig.

¹ OECD 2001: «Entrepreneurship, growth and policy» (The OECD Growth Project 2001), Wennekers, S og R. Thurik 2001: «Institutions, entrepreneurship and economic performance» i rapporten «Entrepreneurship Policy for the Future».

Den offentlige næringsrettede finansieringen er omfattende, både når det gjelder omfanget av innsatsen og antall ordninger. De finansielle virkemidlene omfatter lavrisikolån, ansvarlige lån, risikolån, garantier, tilskudd, stipend og egenkapital, og er rettet både mot enkeltbedrifter og private såkorn- og venturefond.

Regjeringen legger vekt på å stimulere tilbudet av eierkapital til nyetablerte bedrifter og har derfor tatt initiativet til at det gjennom samfinansiering med private investorer etableres fire nye distriktsrettede og fire nye landsdekkende såkornfond (med statlige bevilgninger over budsjettene for 2004 og 2005).

Det private garanti- og forsikringsmarkedet tilbyr i for liten grad avdekning av politisk og kommersiell risiko ved langsiktige eksportkreditter. I de fleste land hvor man har kapitalvareeksport av noe omfang, tilbyr det offentlige garantier som avdekker eksportører og finansinstitusjoner risiko ved langsiktige eksportkreditter. Regjeringen legger vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk kapitalvareeksport.

Hoveddelen av de offentlige låne- og tilskuddsmidlene, herunder lån til private såkornfond, kanaliseres gjennom Innovasjon Norge. Garantier og finansiering ved norsk kapitalvareeksport gis av henholdsvis Garanti-instituttet for Eksportkreditt og Eksportfinans ASA. Egenkapitalinvesteringer i private venturefond foretas av Argentum Fondsinvesteringer AS.

2.3 Næringsrettet forskning

Forskning og utvikling (FoU) er en av de viktigste kildene til innovasjon, omstilling og fremtidig verdiskaping. Satsingen på næringsrettet forskning er derfor en sentral del av regjeringens innovasjonsløft. Utnyttelse av kunnskap har dannet grunnlag for økt verdiskaping og velferd i alle samfunn til alle tider. Dersom norsk næringsliv skal komme styrket ut av den globale økonomiske integrasjonen og det tiltakende konkurransepresset i de internasjonale markedene, må våre fortrinn knyttet til å ta i bruk ny kunnskap styrkes. I den sammenheng er en satsing på næringsrettet forskning avgjørende.

Av næringslivets innovasjonskostnader utgjør egenutført FoU om lag halvparten. Forskning og utvikling i bedriftene bidrar til å forbedre eksisterende produkter, prosesser og tjenester i både privat og offentlig sektor, og gir opphav til nye produkter, forretningsområder og bedrifter (såkalte «spin-offs»). Egen FoU-virksomhet styrker dessuten bedriftenes kompetanse og evne til å absor-

ber og ta i bruk forskning og utvikling som skjer utenfor bedriften. Det er imidlertid store forskjeller mellom de ulike næringene når det gjelder den betydning forskning og utvikling har.

Bedrifters vilje til å finansiere forskning og utvikling vil avhenge av prisen, kvaliteten og relevansen av FoU, samhandlingsarenaer med FoU-miljøer og deres evne til å nyttiggjøre seg forskningsresultatene. Selv om en betydelig risiko alltid må bæres av næringslivet selv, kan det offentlige – gjennom bruk av ulike virkemidler – avlaste noe av næringslivets risiko knyttet til investeringer i forskning og utvikling.

EU har som målsetting å bli verdens mest konkurransedyktige region innen 2010. For å oppnå dette har EU bl.a. gått inn for å øke investeringene i forskning og utvikling opp mot 3 pst. av BNP i 2010. I forskningsmeldingen² går regjeringen inn for at også den samlede norske forskningsinnsatsen skal økes til 3 pst. av BNP innen 2010. I tråd med EUs målsetting skal den offentlige innsatsen økes til 1 pst., mens næringslivet, internasjonale og andre private kilder skal stå for de resterende 2 prosentpoengene. En sentral utfordring knyttet til dette ambisjonsmålet er å utløse og stimulere næringslivets egen FoU-innsats. Ambisjonsnivået i forskningsmeldingen innebærer et vekstbehov fra næringslivet, internasjonale og andre private kilder på ca. 23 mrd. kroner. Regjeringen vil bl.a. styrke næringsrettet forskning, kommersialisering av forskningsresultater og andre tiltak som kan bidra til økt bruk av forskningsresultater i norsk næringsliv.

Forskningsmeldingen trekker videre frem tre gjennomgående prioriteringer som vil ligge til grunn frem mot 2010:

- *Internasjonalisering*: Siden det aller meste av ny teknologi og kunnskap utvikles utenfor Norges grenser, skal internasjonalt forskningssamarbeid prioriteres. Forsknings samarbeidet med EU vil fortsatt stå sentralt, samtidig som det bilaterale samarbeidet med Nord-Amerika og Asia skal styrkes.
- *Grunnforskning (med vekt på kvalitet og realfag)*: Grunnforskning skal fremmes bl.a. gjennom økte ressurser, styrket faglig ledelse, samt finansieringsmekanismer som fremmer kvalitet. Ordningen med Sentre for fremragende forskning og Yngre fremragende forskere vil bli utvidet. Forskning innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi skal prioriteres spesielt.
- *Forskningsbasert nyskaping og innovasjon*: Tiltak for nyskaping og innovasjon, både i næringslivet og i offentlig sektor, vil bli fremmet. Veks-

² St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning.

ten i den offentlige innsatsen skal innrettes slik at den utløser økt forskningsinnsats i næringslivet.

Nærings- og handelsdepartementet vil i den sammenheng særlig prioritere tiltak som bidrar til:

- økt forskning og utvikling i etablert næringsliv
- økt kommersialisering av forskningsresultater
- bedre samspill mellom kunnskapsinstitusjoner og næringsliv

I tråd med Forskningsmeldingen vil departementet bidra til å styrke forskning i næringslivet gjennom økte bevilgninger til brukerstyrt forskning og industrielle FoU-kontrakter. For å stimulering av FoU i små og mellomstore bedrifter er ordningen med skattefradrag for FoU-prosjekter – Skattefunnordningen – et viktig virkemiddel. Ordningen retter seg mot bredden av norsk næringsliv og supplerer de mer spissede programmene i Norges forskningsråd. En ny tilskuddsordning for å støtte ulønnet arbeidsinnsats i forbindelse med forskning og utvikling ble vedtatt innført i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2005.

Økt kommersialisering av forskningsresultater er et viktig element i mange lands innovasjonsstrategier, bl.a. for å sikre etablering av nye bedrifter med vekstpotensial. Gjennom flere lovendringer og bevilgningene til fire landsdekkende såkornfond har regjeringen lagt til rette for økt kommersialisering av forskningsresultater. Videre vil bevilgningene til FORNY-programmet bli økt med 22 mill. kroner til 72,5 mill. kroner i 2006 (44 pst. økning). Nærings- og handelsdepartementet vil dessuten i løpet av 2006 foreta en gjennomgang av de offentlige virkemidlene for kommersialisering av forskningsresultater. Hensikten med gjennomgangen er bl.a. å etablere en oversikt over utviklingen på feltet, samt fange opp utviklingstrekk og problemstillinger av betydning for det videre arbeidet på dette feltet.

Den norske instituttsektoren er av stor betydning for forskning og innovasjon i norsk næringsliv. Instituttene primære oppgave er å dekke anvendte kunnskapsbehov i både næringsliv og offentlig forvaltning. Regjeringen ønsker i den forbindelse å styrke basisfinansieringen av instituttsektoren for å sikre relevant kompetansebygging og god deltakelse fra denne sektoren i EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Bevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene foreslås økt med 20 mill. kroner. Medregnet bevilgningene til samfunnsvitenskapelige institutter, innebærer dette en økning på vel 20 pst., til 115 mill. kroner i 2006. I tillegg vil instituttene dra nytte av den betydelige økningen i bevilgningene

til brukerstyrt forskning, i den grad de er konkurransedyktige i å få oppdrag i samarbeid med næringslivet.

Romforskningen og det norske medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA er en *satsing på spissteknologi*. I tillegg til at dette gir næringsliv og forskningsmiljøer høy kompetanse innen utvalgte nisjer, gir satsingen betydelige ringvirkninger. ESA-kontraktene gir en meget høy avkastning i form av tilleggsomsetning på det internasjonale markedet, og det har en høy utløsende effekt på ytterligere forskning i bedriftene. Utviklingskontraktene i ESA gir tilgang til Europas beste teknologisentre og innpass i det europeiske rommarkedet. Regjeringen har besluttet at Norge skal starte forhandlinger med EU om en samarbeidsavtale om Galileo, som vil bli Europas uavhengige system for satellitnavigasjon. Forhandlingene forventes gjennomført i 2005. Deltakelsen i Galileo vil gi norske høyteknologiske rombedrifter anledning til å konkurrere om utviklingsoppdrag til Galileos satellitter og bakkestasjoner på lik linje med bedrifter i EU-land.

Økende internasjonalisering og rask kunnskapsmessig og teknologisk utvikling representerer store utfordringer for norsk næringsliv. Internasjonalisering er derfor en sentral og integrert del av FoU-politikken og innovasjonspolitikken. I den sammenheng er internasjonalt forskningssamarbeid av avgjørende betydning for å styrke kvaliteten på og sikre fornyelse av norsk forskning.

Norge deltar aktivt i utformingen av 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Regjeringen vil styrke det internasjonale samarbeidet gjennom EU, den europeiske romorganisasjonen ESA og Eureka samt det bilaterale forskningssamarbeidet med andre land. Regjeringen mener videre det er viktig for norsk næringsliv og norske forskningsmiljøer at vi i større grad enn i dag evner å tiltrekke oss en større andel av internasjonale forsknings- og utviklingsinvesteringer. Tiltak for å tiltrekke internasjonale forsknings- og utviklingsinvesteringer og lokalisering skal derfor vurderes i det videre arbeidet.

2.4 Handel, internasjonalisering og reiseliv

Norge er en liten åpen økonomi som er avhengig av lave tollmessige, legale og administrative handelsbarrierer, slik at vi kan utnytte våre konkurransefortrinn og dermed øke verdiskapingen. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for oppfølgingen av EØS-avtalens målsetting om et velfungerende indre marked inkludert fjerning av ikke-tollmessige handelshindre.

EØS-avtalen innebærer at Norge omfattes av EUs indre marked. Avtalen sikrer norske virksomheter bedre rammevilkår i vårt viktigste eksportmarked. Kjernen i EØS-avtalen er konkurranse-reglene og reglene om fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital, dvs. de fire friheter.

Formålet med de fire friheter er å sikre at hele EØS-området fungerer som ett felles marked. Ved å operere med ett marked vil varer og tjenester kunne produseres der kostnadene er lavest, og deretter kanaliseres dit etterspørselen finnes. Nyetableringer og investeringer skal kunne foretas der det er mest gunstig. Dette vil åpne for mer effektiv utnyttelse av ressursene i EØS og dermed bidra til økt verdiskaping. Det er utarbeidet flere undersøkelser som peker på det økonomiske potensialet i det indre marked (se f.eks. Europakommisjonen: «Single Market News – 10th Anniversary Special», 2003).

EFTAs (The European Free Trade Association) handelsavtaler er et viktig supplement til WTO ved at de kan åpne for raskere og bedre markedsadgang på enkelte områder og hindre diskriminering av norsk eksport av varer og tjenester når andre land inngår slike avtaler.

Det er viktig å delta i arbeidet med å utvikle politikken og de ulike virkemidlene slik at EUs politikk for det indre marked, særlig på området fri bevegelse av varer og tjenester, samsvarer med norske interesser. For å oppnå dette deltar departementet i arbeid både på EFTA-nivå og på Europakommisjonens nivå i tillegg til å søke påvirkning overfor Rådet for den europeiske union, Europaparlamentet og EUs medlemsland. På nasjonalt nivå har departementet et nært samarbeid med næringsliv og næringsorganisasjoner.

2.4.1 Vareområdet

Det indre marked skal sikre at varer kan sirkulere fritt i hele EØS. Reglene om det frie varebytte består av en del grunnleggende prinsipper som forbyr handelsrestriktive tiltak knyttet til import og eksport, f.eks. avgiftshindre og kvantumsbegrensninger (f.eks. kvoter). Prinsippet om gjensidig godkjenning er avgjørende for et velfungerende indre marked for varer. Prinsippet er utviklet i rettspraksis og innebærer at en vare som er lovlig produsert i et EØS-land fritt skal kunne markedsføres i de øvrige EØS-landene uten ytterligere prøving og kontroll.

EØS-høring av nasjonale regler

Et vesentlig hinder for fri bevegelse av varer over landegrensene er at ulike stater vedtar nasjonale

regler som strider mot EØS-avtalen. For å unngå dette deltar Norge sammen med EUs medlemsstater i en ordning der forslag til regler om produkter og informasjonssamfunnstjenester skal sendes på høring til de øvrige EØS-statene i EFTA, Sveits og EUs medlemsstater. Ordningen er gjennomført i norsk lov ved EØS-høringsloven. Loven forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet.

Klarering av rettsakter som skal inkorporeres i EØS-avtalen

Harmonisering av regelverk på en del områder innenfor EØS er et viktig virkemiddel for at det indre markedet skal fungere effektivt. Nærings- og handelsdepartementet har en sentral rolle når det gjelder klarering av EØS-relevante rettsakter innen EØS-avtalens vedlegg II, som omhandler produkt- og testkrav til varer i en rekke sektorer. Så snart et fagdepartement får kjennskap til at EU arbeider med utkast til et regelverk innen departementets fagområde, er det viktig å ha en god kontakt med berørte myndigheter og næringsliv for å få klarlagt eventuelle konsekvenser av forslaget. Det er i denne utviklingsfasen det er størst mulighet til å påvirke innholdet i det fremtidige regelverket.

Standardisering

EU- og EØS-statene har gitt arbeidet med europeiske standarder en fremtredende rolle for å hindre handelsbarrierer. Også tjenester standardiseres i økende grad. Det er gevinster ved f.eks. å ha felles definisjoner og rammeverk ved handel med tjenester som gjør det enklere for innkjøpere å spesifisere sine anbud og sammenligne de tilbud som kommer inn fra tilbydere både innenfor og utenfor landets grenser. Ved bl.a. å gi finansiell støtte til Standard Norge bidrar Nærings- og handelsdepartementet til at det i Norge er en infrastruktur som norsk næringsliv kan ta i bruk for å fremme sine interesser i det europeiske og det øvrige internasjonale standardiseringsarbeidet.

Tekniske kontrollorganer

Skal varer omsettes fritt og effektivt på det indre markedet må aktørene ha tillit til at andre stater varer oppfyller de felles krav som er vedtatt i EU og inkorporert i EØS-avtalen. For å opprettholde denne tilliten kreves det i det aktuelle direktivet at en tredjepart, et såkalt teknisk kontrollorgan, foretar testing og vurdering av at det er samsvar mellom regelverk og varer.

Det er produsentenes eller importørens ansvar å sørge for at varene er testet og samsvars-

vurdert. Myndighetene, det vil si fagdepartementene, utpeker de tekniske kontrollorganene. Nærings- og handelsdepartementet melder disse til EFTAs overvåkningsorgan. Europakommisjonen fører liste over de utpekte organer i EØS.

Akkreditering

Et ytterligere hjelpemiddel for å styrke tilliten til varer er akkreditering av testlaboratorier og sertifiseringsorganer (kontrollorganer). Akkreditering er en offentlig godkjenning av virksomheters kvalitetsystemer og kompetanse i henhold til internasjonale standarder. Akkreditering fungerer som det øverste leddet i en kvalitetskjede, og kan bidra til å øke tilliten til varer og tjenester og dermed legge til rette for handel over landegrensene. Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen.

Patenter og andre industrielle rettigheter

Innovative bedrifter kan benytte seg av patenter og andre industrielle rettigheter for å sikre seg avkastningen av sine investeringer. Beskyttelse av industrielle rettigheter i form av patenter, varemerker og design gjør det mer lønnsomt å investere i kommersielle forskningsprosjekter og reduserer risikoen for kopiering. Industrielle rettigheter er særlig av betydning dersom virksomhetene ønsker å tiltrekke seg investorer eller forhandle om strategiske allianser med andre (større) bedrifter. I tillegg har slike rettigheter fått økende betydning som selvstendige kapital- og handelsobjekter og som sikkerhet for kreditorer.

SOLVIT – en rask og uformell måte å løse problemer på

For å hjelpe bedrifter eller privatpersoner som tross for EØS-avtalen og virkemidlene nevnt ovenfor møter barrierer med utspring i offentlige reguleringer eller prosedyrer i det indre marked, har Europakommisjonen opprettet et Internettbasert problemløsningsnettverk, SOLVIT. Problemer som meldes i nettverket, søkes løst raskt og uformelt. Nærings- og handelsdepartementet er SOLVIT-senteret i Norge. Euro Info Centre Øst fungerer som et første kontaktpunkt.

Avtaler om gjensidig godkjenning med land utenfor EØS

Sammen med myndighetene i de øvrige EFTA-EØS-statene fremforhandler Nærings- og handelsdepartementet avtaler om gjensidig godkjenning

med tredjeland parallelt med EU. Formålet med avtalene er å utvide det indre marked for nærmere bestemte varekategorier parallelt med EU, slik at handel med de avtalte varekategoriene i dette markedet blir enklere.

2.4.2 Tjenesteområdet

Handel med tjenester i EØS er basert på prinsippet om likebehandling, uavhengig av tjenestens opprinnelsesland. Som for varer er utgangspunktet at en tjenesteyter som opererer lovlig i ett land, fritt skal kunne tilby sine tjenester til de øvrige landene i EØS-området. Nasjonale reguleringer som begrenser muligheten til å yte en bestemt tjeneste, må gjelde likt både for innenlandske og utenlandske tjenesteytere.

Flere undersøkelser³ har imidlertid vist at det finnes en rekke hindre i det indre marked, både for etablering og grenseoverskridende handel med tjenester. Dette var bakgrunnen for at Europakommisjonen i 2004 la frem et forslag til direktiv om tjenester. Målsettingen med direktivet er å legge til rette for et mer velfungerende indre marked for tjenester ved å foreslå en rekke tiltak som fjerner de ovennevnte hindrene. Det er gjennomført noen analyser⁴ av direktivforslaget, som alle konkluderer med at forslaget vil redusere handelshindringer og bidra til økt grenseoverskridende tjenestehandel.

Generelt sett er det gunstig for norsk næringsliv med reduserte handelshindringer. Et mer velfungerende indre marked kan bidra til økt samfunnsøkonomisk effektivitet, noe som f.eks. også blir fremhevet i en rapport om forslaget som NUPI⁵ har laget på oppdrag fra departementet. Samtidig er det nødvendig å forbedre forslaget. På noen områder, som f.eks. inkasso, spill og alkoholpolitiske virkemidler, fremstår forslaget som uklart, og det er derfor bedt om klargjøringer. Norske forslag til endringer til direktivet er knyttet til at hensynet til fri bevegelighet må balanseres med hensynet til helse, miljø, sikkerhet, forbrukerinteresser og lokaldemokrati. Dette var hovedbudskapet i kommentarene til tjenstedirektivet som regjeringen sendte til EU 29. november 2004.

Departementet koordinerer den norske oppfølgingen av direktivet og har gjennomført en norsk høring og flere høringsmøter. Fra norsk side leg-

³ Se Europakommisjonen: Status over det indre marked for tjenester, COM(2002)441.

⁴ CPB (2004): A quantitative assessment of the EU proposals for the Internal Market for Services, Copenhagen Economics: Economic Assessment of the Barriers to the Internal Market for Services, 2004.

⁵ NUPI Notat 669: EUs forslag til nytt tjenstedirektiv, 2005.

ges det vekt på å holde nær kontakt med både EU-formannskapet, Europaparlamentet, Europakommisjonen og de nordiske EU-landene for å følge prosessen så tett som mulig og dermed aktivt ivareta norske interesser.

2.4.3 Norske prioriteringer i WTO og EFTA

Handel gjør det mulig for et land å frigjøre seg fra begrensninger som følger av naturressurser, befolkningsstørrelse, klima og teknologi. Utnyttelse av komparative fortrinn fører til spesialisering. Dette innebærer at land produserer de varer og tjenester man er dyktigst til. På verdensmarkedet oppnår man en høyere pris for sine produkter enn i hjemmemarkedet, mens andre varer og tjenester kan importeres billigere. Handel fører også til økt konkurranse. Gjennom konkurranse lærer man å produsere varer og tjenester effektivt. Tilgang til store markeder utenlands gjør det mulig for bedrifter å drive med produksjon som ellers ville være ulønnsom. Dette er noen av gevinstene ved internasjonal handel.

Det er liten tvil om at handelsliberaliseringen i Vest-Europa gjennom EF/EU og GATT (Generalavtalen om tolltariffer og handel) har bidratt vesentlig til økonomisk vekst og velstand i denne del av verden. På samme måte kan den raske velstandsøkningen i land i Øst-Asia, først opplevd av Japan i 1960-årene, senere Taiwan og Sør-Korea, i betydelig grad tilskrives disse landenes integrasjon i verdensøkonomien gjennom handel. I den senere tid har handelen vært en motor for økonomisk vekst for land i Sørøst-Asia, Øst-Europa og i Sør-Amerika.

WTO

Norsk verdiskaping er avhengig av handel og et velfungerende internasjonal handelsregime. Verdens handelsorganisasjon, (WTO), arbeider for nedbygging av handelsbarrierer og harmonisering av globale regelverk for handel. Et slikt forpliktende, multilateralt regelverk er spesielt viktig for små land som Norge, som alene har begrenset tyngde i internasjonal handel og som ville tape mest på en situasjon med handelskonflikter og mangel på regler.

Regjeringen prioriterer derfor en ny avtale i Verdens Handelsorganisasjon høyt. Forhandlingsrunden som startet i Doha i 2001 skal etter planen avsluttes innen utgangen av året. Nærings- og handelsdepartementet ser det som særlig viktig at hensynet til norsk verdiskaping veier tungt for norske forhandlingsposisjoner. På denne måten kan Norge bidra til en bred forhandlingsløsning som

ivaretar våre offensive interesser og legger til rette for økt norsk verdiskaping i fremtiden.

EFTA – Historisk satsing på frihandelsavtaler

EFTA ble stiftet i 1960 for å legge til rette for vekst og velstand blant medlemslandene gjennom frihandel og bidra til tettere økonomisk samarbeid mellom landene i Vest-Europa. Videre ønsket EFTALandene å bidra til utbredelsen av handel i verden for øvrig. EFTAs umiddelbare mål var å legge til rette for liberalisering av handel med varer mellom medlemslandene. Samtidig ble EFTA opprettet som en økonomisk motvekt til det mer politisk motiverte EF-samarbeidet. I dag består EFTA av Island, Liechtenstein, Norge og Sveits. I EFTAsammenheng har Norge stor innflytelse på de veivalg som gjøres, og sammen med de øvrige medlemslandene blir vi en mer interessant avtalepartner for andre land enn om vi hadde stått alene.

EFTAs handelsavtaler utgjør et viktig supplement til WTO. De åpner for raskere og bedre markedsadgang på enkelte områder og hindrer diskriminering av norsk eksport av varer og tjenester når andre land inngår slike avtaler. EFTA har pr. i dag tredjelandsavtaler med 14 land (Tunisia, Mexico, Chile, Marokko, Libanon, Israel, De palestinske selvstyremyndighetene, Bulgaria, Romania, Kroatia, Jordan, Makedonia, Tyrkia og Singapore). I tillegg er det pågående forhandlinger med Canada, SACU (Southern African Customs Union) og Egypt.

Regjeringen øker satsingen på EFTAs frihandelsavtaler. EFTA og Sør-Korea har forhandlet ferdig en handelsavtale som etter planen skal undertegnes på EFTAs ministermøte i desember. I tillegg setter EFTA i gang forhandlinger med Thailand i oktober. Dessuten prioriteres arbeidet for handelsavtaler med Kina, Japan og Russland høyt.

Hensynet til samlet norsk verdiskaping legges i størst mulig grad til grunn for Norges videre arbeid med EFTAs handelsavtaler og valg av nye avtaleland. Dette innebærer at landene som velges antas å kunne gi det største bidraget til økt handel samlet sett. Inngåelse av handelsavtaler med land der vi allerede har etablert en vesentlig samhandel, forventes å gi betydelige bidrag til norsk verdiskaping.

Det var derfor viktig for Norge å få en avtale i havn med Sør-Korea, da dette landet er en viktig handelspartner og mulighetene for økt eksport, spesielt innenfor fisk og sjømat, er store. Dette er også noe av grunnen til at Norge ønsker å starte forhandlinger med Japan og Kina. Disse landene er

våre største handelspartnere utenfor EU og Nord-Amerika.

Regjeringen går inn for at forhandlinger med Russland kommer i gang når landets tiltredelsesforhandlinger i Verdens handelsorganisasjon (WTO) er avsluttet. Videre vil forhandlinger med Vietnam, Ukraina, Serbia og Montenegro bli vurdert når landene blir medlemmer i WTO. Forhandlinger med Algerie, Gulf Cooperation Council (Saudi-Arabia, Kuwait, Oman, De forente arabiske emirater, Qatar og Bahrain) og Syria kan starte når det blir aktuelt.

Handelspolitikken føres også på den bilaterale arena. Regjeringen arbeider for internasjonalisering av norsk næringsliv ved å holde en aktiv politisk dialog med både nye og etablerte handelspartnere. En aktiv bilateral dialog på politisk nivå bidrar til å sikre norske bedrifter best mulig rammevilkår i internasjonale markeder samt sikre rettferdig behandling av norske bedrifter i enkeltmarkeder. Økt fokus på internasjonalisering av næringslivet har bidratt til at den bilaterale besøksvirksomheten er økende, både hva angår hyppighet og omfang. På denne måten bidrar regjeringen til å markere Norge på kartet og gi norske bedrifter muligheter til å fremme sine interesser i så vel etablerte som nye markeder. Den aktive bilaterale dialogen sikres også gjennom faste konsultasjonsfora og kommisjoner hvor løpende spørsmål relatert til handel og næringsliv drøftes. Norge har bl.a. bilaterale kommisjoner med Russland, Kina, Tyskland, Frankrike, Italia, India og Thailand.

2.4.4 Internasjonalisering

Globaliseringen gir norsk næringsliv nye muligheter og nye markeder. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for å bidra til å utvikle et samordnet offentlig tjenestetilbud for eksport og internasjonalisering. Det er et mål at rammevilkårene i Norge skal være så gunstige som mulige med tanke på internasjonalisering, og dette aspektet vektlegges derfor i næringspolitikken. Rådgivnings-, finansierings- og garantiordningene til Innovasjon Norge, Garanti-Instituttet for Eksportkreditt og Eksportfinans ASA er eksempler på konkrete virkemidler i internasjonaliseringsarbeidet. Bilateral myndighetskontakt om rammevilkår og enkeltsaker for norske bedrifter, faste konsultasjonsfora og kommisjoner, bilaterale avtaler og Norgesprofilering er andre sentrale innsatsområder som bidrar til eksportfremme og internasjonalisering av norsk næringsliv.

2.4.5 Reiseliv

Reiselivsnæringene er blant verdens raskest voksende næringer. Ifølge World Tourism Organisation vokser reiselivsnæringene gjennomsnittlig med mellom 3 og 4 pst. hvert år målt i antall ankomster.

I Norge står reiselivsnæringene for om lag 4 pst. av bruttonasjonalproduktet, skaper verdier for om lag 60 mrd. kroner pr. år og sysselsetter opp mot 150 000 personer, en andel på 6,5 pst. av total sysselsetting. Reiselivsnæringene er særlig viktige for distriktene. Reiseliv utgjør basisnæringen i mange lokalsamfunn og utløser viktige ringvirkninger i annet lokalt næringsliv. Redusert aktivitet i tradisjonelle næringer som landbruk og fiske gjør at aktørene i disse næringene i økende grad ser nye muligheter i reiselivsvirksomhet.

I 2004 ble det registrert 5,85 mill. ankomster fra utlandet, hele 10 pst. flere enn året før. Av disse utgjorde overnattingsgjestene 3,5 mill., resten var dagsbesøk og cruisepassasjerer. Antallet gjestedøgn var på 24 mill., en vekst på 8 pst. fra året før.

Nye etterspørselstrender harmonerer godt med det reiselivet i Norge kan tilby. Dette, kombinert med økningen i antallet reisende, gir gode muligheter for vekst også i de norske reiselivsnæringene. Imidlertid øker konkurransen om å tiltrekke seg de reisende fordi stadig flere land satser på turisme. Valgmulighetene blir dermed flere.

For å sette fokus på disse mulighetene og utfordringene la Nærings- og handelsdepartementet i juli 2005 frem Handlingsplan for reiselivsnæringene. Målet med handlingsplanen er å stimulere til økt verdiskaping og innovasjon i norske reiselivsnæringer. Dette for å sikre reiselivsnæringenes konkurransevne og levedyktighet på lang sikt.

Handlingsplanen skal koordinere og forsterke myndighetenes arbeid for reiselivsnæringene, ikke minst gjennom at den er retningsgivende for Innovasjon Norges arbeid på reiselivsområdet i årene fremover. Planen har som visjon at Norge skal ta en større del av den internasjonale veksten i reiseliv gjennom å bli et av de foretrukne reisemålene for den kvalitetsbevisste reisende. Målet er at antallet utenlandske ankomster skal øke fra dagens ca. 3,5 mill. til 4,5 mill. i 2010. Det er en utfordring å omsette denne veksten i større verdiskaping og økt lønnsomhet. Her er det først og fremst reiselivsbedriftene selv som har ansvaret.

Handlingsplanen fokuserer på at innsatsen skal styrkes innenfor følgende fire viktige områder for reiselivsnæringene: Profilering, innovasjon, kompetanse og samarbeid. I statsbudsjettet for 2006 er det lagt opp til at arbeidet med oppfølgingen av handlingsplanen styrkes vesentlig. I forhold til sal-

dert budsjett 2005 foreslås det en kraftig økning på 72,5 mill. kroner til reiselivstiltak, og totalt 172,5 mill. kroner til dette formålet på statsbudsjettet for 2006.

Profilering og markedsføring er en forutsetning for at Norge som reisemål skal være synlig og kjent i utemarkedene. Innsatsen på dette området må forsterkes og spisses gjennom å fokusere på unike kvaliteter som Norge er alene om.

Grunnlaget for lønnsomhet i norske reiselivsbedrifter ligger i evnen til å utvikle attraktive produkter som appellerer til de reisende og som de derved etterspør. En utvikling i denne retningen er derfor avhengig av innovasjon. Innovasjonsgraden i norske reiselivsnæringer er lav sammenlignet med andre næringer.

De reisende stiller stadig større krav til service og kompetanse, dvs. viten og kunnskap, fra tilbyderne. Reiselivsnæringene må derfor i større grad enn i dag investere i nødvendig oppbygging av kompetanse. Det er også behov for mer forskning på reiselivsområdet for å kunne tyde trendene i etterspørselsmønsteret og finne retningen for nye, aktuelle konsepter som geoturisme, økoturisme og naturbasert turisme.

Samarbeid mellom aktuelle aktører i norske reiselivsnæringer blir stadig viktigere etter som den reisende stadig oftere etterspør et produkt bestående av flere aktiviteter. Natur og kultur er viktige elementer i store deler av det norske reiselivsproduktet. Samarbeid knyttet til utvikling og tilrettelegging er derfor viktig.

2.5 Statlig eierskap

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens direkte eierandeler i selskaper innenfor en rekke sektorer i norsk næringsliv. Den samlede verdien av disse eierandelene utgjorde om lag 230 mrd. kroner pr. 1. september 2005. Det overordnede målet for Nærings- og handelsdepartementets eierskapspolitikk er å sikre statens verdier og å bidra til en god industriutvikling i selskapene. Gjennom dette engasjementet bidrar staten til å sikre norsk forankring av viktige norske selskaper. Det statlige engasjementet som forvaltes av departementet, vil være betydelig også de nærmeste årene. Omfanget av statlig eierskap er imidlertid høyere i Norge enn i de fleste land i OECD-området.

Det er ingen naturlig statlig oppgave å drive eller eie næringsvirksomhet. På de fleste områder vil fellesskapets interesser kunne ivaretas like godt eller bedre gjennom utforming av lover og regler, gjennom hensiktsmessige konsesjonsvilkår eller gjennom offentlige kontraktskjøp. Et økt innslag av

private eiere vil generelt bidra til et mer aktivt eierskap, økt konkurranse og dermed bedre effektivitet og lønnsomhet i næringslivet. Det er derfor regjeringens mål å fortsatt redusere det statlige eierskapet til fordel for et bredere privat engasjement, og slik at statens eierskap begrenses til der det ivaretar viktige samfunnshensyn. En slik reduksjon bør imidlertid skje på en måte som sikrer statens verdier, som bidrar til en god utvikling for selskapene det gjelder, og som ivaretar viktige nasjonale hensyn.

Felles for de selskapene hvor Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierskap, er at de skal drives best mulig etter forretningsmessige kriterier, og at det ikke er sektorpolitiske oppgaver som skal ivaretas gjennom eierskapet. Departementet kommuniserer forventninger til avkastning og utbytte overfor selskapene. Ved utøvelsen av eierskapet har departementet som hovedmål å maksimere statens aksjonærverdier over tid. Her og ved salg av statlige eierandeler søker departementet å komme frem til industrielle løsninger som kan danne grunnlag for en positiv utvikling for selskapene videre fremover. Målene departementet har for selskapenes utvikling og økonomi, tilsvarer således i hovedsak det private investorer har. I forvaltningen av eierskapet legger departementet vekt på åpenhet og profesjonalitet slik at det statlige eierskapet oppfattes som forutsigbart og kan bidra til tillit i kapitalmarkedene. Departementet legger således til grunn at etablerte prinsipper for god eierstyring og den rolle- og ansvarsdeling mellom eier og selskapets ledelse som er trukket opp i selskapslovgivningen følges. Eierbeslutninger fattes således i generalforsamlingen, som er selskapets øverste organ.

I selskaper som har flere eiere, forberedes valg i hovedsak i komiteer som er valgt av generalforsamlingen. Som en hovedregel er departementet representert i valgkomiteene. I tillegg til valg behandler generalforsamlingen selskapenes årsregnskap, herunder utdeling av utbytte. Andre viktige saker for eierforvaltningen er kapitalutvidelser, salg av aksjeposter, selskapenes programmer for tilbakekjøp av egne aksjer og vedtektsendringer. Saker som krever bevilgninger eller som innebærer endring i statens eierandeler legges frem for Stortinget på forhånd.

Høy endringstakt i næringslivet krever ofte raske og omfattende omstillinger. Slike omstillinger krever medvirkning fra eierne, f.eks. gjennom tilførsel av kapital, ved erverv, fusjoner, salg m.m. Det er viktig at staten som eier evner å opptre slik at selskapene kan utnytte sine utviklings- og forretningsmuligheter, samtidig som statens aksjonærverdier ivaretas på en forsvarlig måte. Det betyr at

staten aktivt må kunne ta stilling til forslag som fremmes fra selskapene, at aktuelle forslag blir lagt frem for Stortinget og at vedtak kan fattes raskt nok til at selskapene kan realisere aktuelle tiltak. I den foreliggende proposisjon fremmer regjeringen fullmaktsforslag i utvalgte selskaper hvor det kan bli aktuelt å endre statens eierandel.

Fokuset på eierstyring og selskapsledelse har vært betydelig fra departementets side de senere år. I St.meld. nr. 22 (2001–2002) Et mindre og bedre statlig eierskap («Eierskapsmeldingen»), ble det redegjort for 10 prinsipper for godt eierskap som staten følger. I 2004 ble en ny norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse lansert fra en rekke aktører i næringslivet. Departementets eierskapsavdeling deltok i arbeidet gjennom Eierforum, som er en uformell gruppering av institusjonelle eiere.

Internasjonalt deltar departementet i OECDs styringsgruppe for Corporate Governance. Gruppen har hatt som formål å koordinere og gi retningslinjer for OECDs arbeid med eierstyring og selskapsledelse og tilhørende tema. Videre har departementet deltatt i en særskilt arbeidsgruppe for corporate governance av statlige selskaper. Arbeidsgruppen har nylig ferdigstilt en veiledning for hensiktsmessig organisering av forvaltningen av statlige eierinteresser. Departementet har god kontakt med andre lands forvaltningsmiljøer for offentlig eierskap, særlig i Norden. Disse deltar også aktivt i OECD-samarbeidet på dette saksfeltet.

Nærings- og handelsdepartementet rapporterer om sin eierskapsutøvelse på flere måter. Dette skjer i budsjettprosessene og gjennom egne stortingsfremlegg om utvikling og status i de bedriftene hvor departementet forvalter statens eierinteresser. En annen viktig del av rapporteringen skjer i form av en årlig eierberetning. I beretningene redegjøres det både for utøvelsen av eierskapet og for resultatutviklingen i selskapene. Eierberetningen ble først utgitt for regnskapsåret 2003 og omfattet bare de eierinteresser som ble forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet. For regnskapsåret 2004 er den utvidet til å gjelde alle større statlige eierengasjementer i næringsvirksomhet.

2.6 Forenkling og tilrettelegging

Skjemaveldet og forskriftsjungelen er en stor belastning for norske bedrifter som legger beslag på verdifull tid som kunne vært brukt til innovasjon, verdiskaping og markedsarbeid.

Skjemaveldet legger beslag på mer enn 6 000 årsverk i næringslivet, og er en særlig stor byrde for små bedrifter. For regjeringen er det der-

for en prioritert oppgave å frigjøre tid og ressurser i bedriftene til produktiv virksomhet.

Siden 2001 er den administrative byrden på norske bedrifter redusert tilsvarende 242 årsverk, og med 78 årsverk bare i 2004. I 2004 bidro hele 17 etater til den samlede belastningsreduksjonen.

Satsingen på elektronisk innrapportering gjennom Altinn for å redusere næringslivets skjema-belastning har gitt gode resultater. Siden åpningen for allmenn bruk i 2004 er 5,8 mill. skjemaer levert gjennom løsningen (pr. juni 2005). Om lag 65 pst. av næringsdrivende har levert sine selvangivelser elektronisk, mot vel 40 pst. i 2004. 53 pst. av merverdiavgiftsoppgavene ved siste innlevering ble levert elektronisk (økning hver termin). En undersøkelse blant regnskapsførerne viser at over 75 pst. er godt eller svært godt fornøyd med Altinn og 9 av 10 bedriftsledere sier de ønsker å kunne rapportere alle offentlige skjema gjennom Altinn.

Alle offentlige etater, inkludert kommunene, har fått lovpålegg om å drive gjenbruk av grunn-data fra bedriftene, i stedet for å be om opplysningene på nytt.

For å sikre at det ikke blir innført regler eller skjemaplikter som ikke står i samsvar med nytten, har regjeringen opprettet Orakel, et kompetanse-senter for konsekvensutredninger.

Fordi norsk næringsliv blir omfattet av et stadig mer internasjonalt basert regelverk, deltar Norge aktivt i det internasjonale forenklingsarbeidet både i EU og OECD.

Regjeringen har begynt kampen mot skjemaveldet, men det er mer å gjøre – derfor vil regjeringen gjennomføre et krafttak for forenkling. Regjeringen har som mål for arbeidet med forenkling og tilrettelegging for næringslivet å redusere næringslivets administrative kostnader ved etterlevelse av regelverk med 25 pst. innen utgangen av 2012.

En slik reduksjon innebærer at privat sektor kan bruke mindre tid og ressurser på å skaffe til veie informasjon og rapportere til det offentlige om virksomheten. Dette vil frigjøre ressurser som i stedet kan bidra til økt verdiskaping i privat sektor. Til sammenligning viser analyser foretatt på oppdrag av nederlandske myndigheter at en tilsvarende reduksjon i de administrative kostnadene ser ut til å kunne øke BNP i Nederland med om lag 1,5 pst. i et 15-års perspektiv som følge av at næringslivet vil øke sin innovasjon, konkurransevne og produksjon.⁶

Det er også i Norge et betydelig potensial for å redusere tiden og ressursene som bedriftene bru-

⁶ Kilde: Regjeringens handlingsplan for Et enklere Norge 2005-2009.

ker på å etterleve regelverk. Dette viser bl.a. de nylig gjennomførte kartleggingene av regelverk (merverdiavgift og særavgiftene), arbeidet med innføring av elektronisk innrapportering og arbeidet i Orakel.

Hovedprioriteringene i forenklingsarbeidet fremgår av Et enklere Norge handlingsplan 2005–2009. For å nå målet om en reduksjon på 25 pst. i de administrative kostnadene vil følgende områder prioriteres:

- treffsikre forenklingsforslag
- Altinn – næringslivets dør til offentlige tjenester
- gode beslutningsgrunnlag

I tillegg til dette vil det legges stor vekt på systematisk brukermedvirkning og forenkling i et interasjonalt perspektiv.

Treffsikre forenklingsforslag

For å nå målet om en reduksjon på 25 pst. skal bedriftenes administrative kostnader ved å etterleve regelverket kartlegges og måles ved bruk av standard kostnadsmodell i hovedsak innen utgangen av 2006. Hver måling skal følges opp av planer for konkrete forenklingstiltak, tallfestede mål og tidsplan for gjennomføring. Målingene skal gi grunnlaget for å følge opp den overordnede målsettingen om 25 pst. reduksjon i næringslivets administrative kostnader ved etterlevelse av regelverk innen 2012.

Næringslivet må forholde seg til regelverk som er ulike både i størrelse og kompleksitet. Hvor stort forenklingspotensialet er og hvor stor reduksjon som kan forventes innenfor hvert regelverksområde, vil variere, også ut fra at det allerede er gjennomført en rekke tiltak og administrative forenklinger for næringslivet. Måltallet på 25 pst. reduksjon i de administrative kostnadene er knyttet til etterlevelse av det samlede regelverket næringslivet må forholde seg til.

Altinn – næringslivets dør til offentlige tjenester

Øvrige hovedprioriteringer på området forenkling for 2006 er Altinn – næringslivets dør til offentlige tjenester. Sentralt her er at i løpet av 2008 skal næringslivet få én inngangsportal til alle offentlige tjenester, ett sted å finne og sende inn alle pålagte skjema, med postboks og arkiv for all kommunikasjon med det offentlige. Også andre typer elektroniske tjenester skal være tilgjengelig gjennom portalen, f.eks. regelverksinformasjon og elektroniske søknadsskjemaer, samt mulighet for svar på søknader og lignende. Denne felles portalen skal

utvikles med utgangspunkt i dagens Altinn (www.altinn.no).

I 2006 vil utviklingen av en virtuell brukerfront bli prioritert og det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner til dette arbeidet. Regjeringen foreslo i St.prp. nr 51 (2002–2003) å opprette en felles brukervennlig og enhetlig Internettjeneste rettet mot virkemiddelapparatets kunder. Hensikten med brukerfronten er at kundene skal få vite hvilken assistanse de kan få, uten at de behøver å kjenne til institusjonene og deres hovedområder. Virtuell brukerfront skal være en interaktiv portal basert på tilgjengelig informasjon fra virkemiddelapparatets hjemmesider.

En av de største utfordringene, som også kan gi de største innsparingene, er etablering av tjenester på tvers av dagens etatsgrenser, knyttet til f.eks. faglige oppgaver i bedriften og samordning/integrering med f.eks. betalingstjenester. En forutsetning for slike gode og kostnadseffektive tverrsektorielle tiltak er at det offentliges IKT-systemer kan samhandle seg imellom og med bedriftenes interne IT-systemer. Nærings- og handelsdepartementet vil være en pådriver for å utvikle tjenester på tvers av etatsgrensene.

Gode beslutningsgrunnlag

En siste hovedprioritering er arbeidet for å få gode beslutningsgrunnlag. I løpet av 2008 skal næringslivet oppleve at økt kunnskap om næringslivets behov og økt brukermedvirkning gir bedre beslutningsgrunnlag. Vesentlige økonomiske konsekvenser av et forslag skal alltid være tilfredsstillende utredet, herunder er det utformet minimumskrav som klargjør hva vurderingene av konsekvenser for næringslivet minst skal inneholde.

Kompetansesenteret Orakel i Nærings- og handelsdepartementet er sentralt i arbeidet for å oppnå dette målet. Utredningsinstruksen er nylig endret for å klargjøre plikten til å forelegge utredninger med stor betydning for næringslivet for Nærings- og handelsdepartementet.

2.7 Maritim utvikling

Norge er en av verdens ledende nasjoner på det maritime området. I dag er anslagsvis 75 000 mennesker direkte sysselsatt i maritime bedrifter, en stor andel av disse i distriktene. De maritime næringene representerer i størrelsesorden 6 til 9 pst. av den totale verdiskapingen i norsk næringsliv, avhengig av hvordan man trekker grensene rundt sektoren. Mens andre nasjoner i hovedsak har sin styrke innenfor ett eller to

maritime områder, er det norske miljøet blant de mest komplette hva gjelder bredden av tjenester, produkter og ekspertise innen de ulike maritime næringene.

I Europa satses det nå på ordninger som skal fremme forskning og innovasjon innenfor det maritime området, bl.a. LeaderSHIP 2015 og OECAN-initiativet til EUs 7. rammeprogram for forskning. De største skipsbyggingsnasjonene i EU, Tyskland, Spania og Frankrike, har innført egne innovasjonsprogrammer for maritim sektor. For at Norge skal beholde og utvikle sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden, er det nødvendig med en tilsvarende satsing på innovasjon og nyskaping innenfor næringen her hjemme. Dette må skje i nært samarbeid mellom næringen og myndighetene. Som en direkte oppfølging av St.meld. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer har regjeringen derfor tatt initiativ til en større satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene, MARitim UTvikling (MARUT).

MARUT-initiativet er en del av regjeringens innovasjonsløft, og målet er å øke verdiskapingen i maritim sektor. I tråd med hovedlinjene i regjeringens innovasjonspolitikkk skal MARUT sikre en mer koordinert og målrettet innsats i samarbeid mellom næringene, forskningsmiljøene, virkemiddelapparatet og myndighetene. Sentrale deltakere så langt har foruten Nærings- og handelsdepartementet, vært Norges Rederiforbund, Teknologibedriftenes Landsforening, Marintek, Det Norske Veritas, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. I tillegg har Olje- og energidepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet vært involvert i prosessen.

I tråd med målsettingen har man gjennom arbeidet med MARUT så langt søkt å identifisere områder hvor samarbeid kan utløse et merverdipotensial både for bedriftene og landet som helhet. Syv sentrale områder er til nå valgt ut som et utgangspunkt for det videre arbeidet, og arbeidet med konkrete utviklingsprosjekter er i gang under flere av disse områdene, mens flere står i en oppstartsfase.

De syv tematiske områdene omfatter:

- Kystgass – småskala LNG (liquid natural gas): utnyttelse av LNG som energikilde
- Kaldklimaspesialisten – maritime operasjoner i nordlige farvann: sikring av bærekraftige, maritime operasjoner i nordområdene
- Maritim IKT-leverandør: oppskalering av norske maritime IKT-leveranser
- Sjømatleverandøren: utvikle teknologi for offshoreproduksjon og distribusjon av sjømat

- Eurofeeder'n: utvikling av nye logistikk løsninger for nærsjøfart
- Brobyggeren: opptrapping av norsk kontrollerte utstyrsleveranser til verdens nybyggingsmarked
- SMART shipping: utvikling av innovative løsninger innenfor shipping

Det er etablert et strategisk råd for MARUT bestående av sentrale næringslivsledere. Det er også opprettet et sekretariat som skal bidra til prosjektutvikling, koordinering mellom bedrifter, samt støtte prosesser i forhold til kunnskapsmiljøene og virkemiddelapparatet. Sekretariatet finansieres av Nærings- og handelsdepartementet sammen med næringslivet.

Gjennom forslag om en ny stor satsing til maritim utvikling gjennom MARUT legges det til rette for en betydelig styrking av aktiviteten innenfor både forskning og innovasjon i maritim sektor. I dette arbeidet vil samspillet mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og næringene bli helt sentralt. Forskningsrådet bidrar til MARUT gjennom MAROFF-programmet, med 70 mill. kroner. Over Innovasjon Norges budsjett foreslås det 20 mill. kroner gjennom en egen bevilgning. Totalt er satsingen på 90 mill. kroner, dvs. 50 mill. kroner høyere enn i 2005.

2.8 Skipsfart

Norge er en ledende skipsfartsnasjon. Norske rederier kontrollerer en av verdens største handelsflåter, med nærmere 10 pst. av verdens lastekapasitet. Regjeringens mål er å videreutvikle Norge som en ledende nasjon innen kvalitetsskipsfart internasjonalt.

I nært samspill med rederiene er det vokst frem et bredt spekter av virksomheter innenfor områder som skipsklassifikasjon, skipsbygging, skipsutstyr, skips- og fraktmegling, skipsfinansiering og forsikring. Denne bredden gir bedriftene gjensidige fordeler. Det er få land hvor maritime næringer betyr så mye for verdiskaping og eksport som i Norge.

Norske skipsverft er blant de fremste i verden til å fremme innovasjon innen bransjen, og har spesialisert seg på bygging av avanserte spesialskip. Maritime utstyrsleverandører har 7 pst. av utstyrsleveransene til verdens skipsbygging.

Regjeringen varslet i skipfartsmeldingen en omlegging av gjeldende refusjonsordning for støtte til sjøfolk. I tråd med målet i skipfartsmeldingen om å prioritere den maritime kompetansen har regjeringen vektlagt en innretning av ordningen som stimulerer sysselsettingen av norske sjø-

folk med maritime sertifikater. På denne bakgrunn foreslår regjeringen å innføre en kompetansemodell for støtte til sjøfolk basert på en nettolønnsordning. Sjøfolk omfattet av kompetansemodellen vil få rammevilkår tilsvarende de som gjelder i EU. Kompetansemodellen vil bidra til å sikre rekruttering av norske sjøfolk til kompetansekrevende stillinger på norskregistrerte skip. Det er imidlertid rederienes ansvar å rekruttere og beholde norsk mannskap.

Regjeringen ønsker en rederibeskatning som er effektiv, oppfattes som rimelig og som på samme tid setter norske redere i stand til å konkurrere. I desember 2004 oppnevnte regjeringen et utvalg som skal gå gjennom og vurdere den norske rederiskatteordningen. Utvalget tar utgangspunkt i skipsfartsmeldingen og foretar en helhetlig vurdering av skattepolitikken og næringspolitikken, og sammenligner norske rammebetingelser for redervirksomhet med rammebetingelsene i andre europeiske land. Utvalget har frist for å levere sin innstilling 1. desember 2005.

Internasjonale regler og krav til skip er en forutsetning for effektiv global operasjon i et internasjonalt marked. I økende grad foregår en interaksjon mellom internasjonal regleverksutvikling i FNs maritime organisasjon (IMO) og regional regelverksutvikling i EU. Gjennomføring av det indre marked ivaretar like konkurransevilkår innen EU. Norge er gjennom EØS-avtalen underlagt samme reguleringsregime for maritim transport som medlemsstatene. Markedsadgang i EU-området forutsetter oppfyllelse av EUs regionale krav til sikkerhet og miljø. I tillegg til flaggstats- og vertsstatskontroll og arbeid gjennom Europakommisjonen og EMSA (EUs tekniske byrå for å utvikle og følge opp gjennomføring av regelverk på det maritime området) kontrolleres etterlevelse av regelverket gjennom frivillig samarbeid om havnestatskontroll (Paris MOU), som omfatter 20 europeiske stater, samt Canada og Russland.

I mars 2005 startet Kommisjonen en konsultasjonsprosess for å utvikle en ny maritim politikk med sikte på å legge frem en grønnbok våren 2006. Arbeidet inkluderer fiskeri, turisme, skipsbygging, energi og transport, herunder skipsfart og havner. Formålet er en bedre utnyttelse av verdiskapningspotensialet samtidig som miljøet beskyttes. Norge bidrar med innspill til denne prosessen.

Nærings- og handelsdepartementet har mottatt forslag til revisjon av sjødyktighetsloven. NOU 2005:14 På rett kjøll – Ny skipssikkerhetslovgivning. Utvalget har foretatt en gjennomgang og vurdering av lover som regulerer spørsmål på skipsfartsområdet. Utvalget foreslår å samle alle spørsmål som knytter seg til skipssikkerhet i en lov. Dette innebærer en forenkling av dagens lovgivning både for brukerne og myndighetene til spørsmål som har betydning for sikkerheten til sjøs samles i en lov. Utredningen ble sendt på høring i august 2005.

2.9 Samfunnssikkerhet og beredskap

Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for logistikk og forsyningsberedskap. Gjennom aktiv bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser identifiseres områder hvor det er behov for spesielle virkemidler. Som en konsekvens av dette arbeidet har departementet etablert spesielle beredskapsopplegg innenfor dagligvaresektoren, skipsfartsberedskap, bygg- og anleggsberedskap og varekrigsforsikring. Beredskapsoppgavene ivaretas bl.a. gjennom utstrakt samarbeid med de berørte næringer.

Trusselbildet er komplekst, uforutsigbart og i stadig forandring. Bl.a. setter globaliseringen store krav til velfungerende teknologi og logistikksystemer og kan innebære økt sårbarhet ved ulike typer kriser. Bedriftene må derfor få rammebetingelser som setter dem i stand til å møte ulike scenarier og på den måten sikre verdiskapingen og opprettholde velferdssamfunnet også i krisesituasjoner.

På beredskapsområdet gjelder følgende hovedprioriteringer:

- løpende gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser for å identifisere sårbarhet innenfor ansvarsområdet og tiltak for å øke robustheten
- vedlikehold og løpende forbedring av departementets og etatenes kriseorganisasjon, styrking av kompetansen innenfor både strategisk og operativ krisehåndtering og gjennomføring av realistiske beredskapsøvelser
- videreutvikle og øve det formelle samarbeidet med viktige næringer gjennom samarbeids-/beredskapsorganer, avtaler m.m.

3 Oversiktstabeller for budsjettet

3.1 Utgifter

Regjeringen vil med budsjettforslaget for 2006 legge til rette for å øke verdiskaping og bygge opp under visjonen om Norge som et av verdens mest nyskapende land. For å ivareta dette foreslår regjeringen betydelige økninger på Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde. Spesielt bevilgningene til næringsrettet forskning og utvikling, innovasjon, reiseliv og forenkling foreslås styrket vesentlig for 2006.

Nærings- og handelsdepartementets budsjett foreslås økt fra 4 609,3 mill. kroner i saldert budsjett 2005 til 4 983,5 mill. kroner i budsjettfremlegget for 2006, når lånetransaksjoner og andre kapitaltransaksjoner holdes utenom. Dette er en økning på 374 mill. kroner (8,1 pst.) i forhold til saldert budsjett 2005. Korrigert for særskilt engangsbevilgning til tapsfond for nye såkornfond i 2005 og ny nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen (overføring av drifts- og investeringsmidler på ca. 54,8 mill. kroner til Finansdepartementets budsjettområde) fra og med 2006, innebærer regjeringens budsjettforslag for Nærings- og handelsdepartementet en nominell økning på 14,3 pst. i forhold til saldert budsjett 2005.

Innenfor utgiftsrammen har regjeringen funnet rom for å foreslå meget betydelige økninger av virkemidler som styrker næringsrettet forskning og innovasjon. Bevilgningen til forskningsformål som forvaltes av Norges forskningsråd (kap. 920), og ordningene med offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter er foreslått økt med henholdsvis 180 mill. kroner (nominell økning på 20 pst.) og 102 mill. kroner (64,8 pst.) i forhold til saldert budsjett 2005. Foruten at disse virkemidlene direkte bidrar til økt forskningsinnsats, utløser de betydelige forskningsmidler fra næringslivets side. Bevilgningene er dermed sentrale i forhold til regjeringens målsetting i St.prp. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, for å nå målet om en samlet forskningsinnsats i Norge på 3 pst. av BNP i 2010. Til regjeringens satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene foreslås bevilget totalt 70 mill. kroner til Norges forskningsråd og 20 mill. kroner til Innovasjon Norge. Dette er en økning på 50 mill. kroner i forhold til 2005.

Regjeringen foreslår å styrke bevilgningen til internasjonalisering, profilering og innovasjon i regi av Innovasjon Norge med 105 mill. kroner. Økningen er knyttet til reiseliv, for å følge opp Handlingsplan for reiselivsnæringene, og innovasjonsaktiviteter, for å styrke regjeringens innovasjonsløft. Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner til SIVA SF for å følge opp og vesentlig styrke den satsingen på innovasjons- og nettverksaktiviteter, inkubatorsatsing i sentrale strøk og regionale innovasjonssentra som ble vedtatt for 2005 med en bevilgning på 15 mill. kroner i forbindelse med revidert budsjett i vår. Regjeringen foreslår videre å opprette et nytt nettverksprogram under Innovasjon Norge – Norwegian Centres of Expertise – rettet mot et fåtall næringsklynger med internasjonalt orienterte bedrifter med en ramme på 10 mill. kroner. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner til å etablere en felles virtuell brukerfront (Internettportal) for det næringsrettede virkemiddelapparatet.

På Nærings- og handelsdepartementets internbudsjett (kap. 900) foreslås nye bevilgninger til Ungt Entreprenørskap med 10 mill. kroner, som ledd i innovasjonsløftet, og 20 mill. kroner til forenklingstiltak. Innenfor rammen av sistnevnte bevilgning vil et internasjonalt prosjekt for å måle næringslivets kostnader ved å etterleve offentlig regelverk stå sentralt i 2006. Videre foreslår regjeringen å øke driftsbevilgningen til Brønnøysundregistrene til et prosjekt for å oppnå en bedre sikkerhets- og beredskapsløsning ved registrene. Regjeringens satsing på det interdepartementale marine kartleggings- og kunnskapsprogrammet MARE-ANO er også foreslått vesentlig styrket i 2006. I budsjettfremlegget er driftsbudsjettet til Norges geologiske undersøkelse økt med ca. 7,6 mill. kroner knyttet til satsingen på dette programmet. Den statlige refusjonsordningen for sjøfolk foreslås lagt om i form av en kompetansemodell.

En betydelig del av Nærings- og handelsdepartementets utgiftsbudsjett består av lånetransaksjoner og andre kapitaltransaksjoner på 90-poster, i hovedsak lånemidler til Innovasjon Norge, med avdrag i tilsvarende størrelsesorden på inntektsiden. Av det totale utgiftsbudsjettet på nærmere 34,8 mrd. kroner som foreslås for 2006, utgjør 90-poster 30,25 mrd. kroner.

Det foreslås ett nytt budsjettkapittel på Nærings- og handelsdepartementets utgiftsbudsjett for 2006 i forhold til saldert budsjett. Det gjelder tilskudd FoU-prosjekter i næringslivets regi, til ulønnet forskningsinnsats (kap. 928) som ble innført gjennom revidert budsjett 2005. Ordningen med støtte til utkantbutikker under kap. 910 foreslås ikke videreført. Det foreslås å endre kapittel-

betegnelsen og poststrukturen under kap. 909 Refusjonsordning for sjøfolk (tidligere Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk) i forbindelse med omlegging av støtten, endre kapittelbetegnelsen under kap. 929 Norsk Designråd (tidligere Bedriftsrettet kompetanseoverføring), samt enkelte nye budsjettposter under andre etablerte kapitler.

Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
Administrasjon					
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	191 024	185 950	208 800 ^{1 2}	12,3
	<i>Sum kategori 17.00</i>	<i>191 024</i>	<i>185 950</i>	<i>208 800</i>	<i>12,3</i>
Infrastruktur og rammebetingelser					
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	189 356	180 700	176 200 ¹	-2,5
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	69 128	71 800	68 930 ¹	-4,0
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)	16 639	17 800	18 700 ¹	5,1
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	236 424	240 100	215 950 ¹³	-10,1
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	144 102	140 100	144 940 ¹	3,5
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	17 054	15 000	14 750 ¹	-1,7
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	258 884	282 100	270 370 ¹	-4,2
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	9 254	8 900	9 060 ¹	1,8
0909	Refusjonsordning for sjøfolk	954 663	1 060 000	1 060 000	0,0
0910	Støtte til utkantbutikker	2 500	2 500		-100,0
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 000	13 150	19 700	49,8
0913	Standardisering	24 800	25 000	24 800	-0,8
0914	Spesielle IT-tiltak	1 807			
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>1 937 611</i>	<i>2 057 150</i>	<i>2 023 400</i>	<i>-1,6</i>
Forskning, nyskaping og internasjonalisering					
0920	Norges forskningsråd	856 800	896 000	1 076 000	20,1
0922	Romvirksomhet	278 810	317 800	325 800	2,5
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	27 874	14 500	26 500	82,8
0928	FoU-prosjekter i næringslivets regi			30 000	
0929	Norsk Designråd	14 000	16 900	25 000	47,9
0934	Internasjonaliseringstiltak	88 965	81 900	37 000 ⁴	-54,8
0937	Reiselivstiltak	2 000	2 000	2 000	0,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
0938	Omstillingstiltak	5 000		10 500	
2421	Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)	36 730 891	31 709 500	31 305 500	-1,3
2426	SIVA SF (jf. kap. 5326 og 5613)	230 000	100 000	140 000	40,0
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)				0,0
<i>Sum kategori 17.20</i>		<i>38 234 340</i>	<i>33 138 600</i>	<i>32 978 300</i>	<i>-0,5</i>

Statlig eierskap

0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	12 015 476	11 500	10 000	-13,0
0953	Kings Bay AS	13 000	13 000	13 000	0,0
0959	Moxy Trucks AS	30 000			
<i>Sum kategori 17.30</i>		<i>12 058 476</i>	<i>24 500</i>	<i>23 000</i>	<i>-6,1</i>
<i>Sum programområde 17</i>		<i>52 421 451</i>	<i>35 406 200</i>	<i>35 233 500</i>	<i>-0,5</i>
<i>Sum utgifter</i>		<i>52 421 451</i>	<i>35 406 200</i>	<i>35 233 500</i>	<i>-0,5</i>

- 1 Drifts- og investeringsbevilgninger til de ordinære statlige forvaltningsorganene (etatene) er redusert med til sammen ca. 55 mill. kroner i budsjettforelegget for 2006 som følge av innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen. Etatenes utgifter til merverdiavgift er nå budsjettert med en samlet bevilgning over kap. 1633 Nettoordning for statlig betalt merverdiavgift, på Finansdepartementets budsjettområde.
- 2 Budsjettforslagene under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, foreslås økt vesentlig som følge av nye poster til forenklingstiltak (20 mill. kroner) og tilskudd til Ungt Entreprenørskap (10 mill. kroner).
- 3 Budsjettforslagene under kap. 904 Brønnøysundregistrene, foreslås redusert vesentlig i 2006 som følge av nevnte omlegging av merverdiavgiftsføring og nedtrapping av investeringsbehovet til Altinn-løsningen i forhold til 2005.
- 4 Bevilgningsforslagene under kap. 934 Internasjonaliseringstiltak, er redusert med ca. 30 mill. kroner i 2006 i forhold til 2005 som følge av at en 8-årig innbetalingsplan av innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) er ferdigstilt i 2005. For øvrig er kapitlet nedjustert med 15 mill. kroner som følge av mindre bevilgningsbehov i 2006.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Driftsutgifter	1 134 811	1 128 250	1 103 600	-2,2
30-49	Investeringer	6 663	4 500	4 500	0,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 472 953	1 247 500	1 245 100	-0,2
70-89	Overføringer til andre	1 809 490	2 229 050	2 630 300	18,0
90-99	Låntransaksjoner	47 997 534	30 796 900	30 250 000	-1,8
Sum under departementet		52 421 451	35 406 200	35 233 500	-0,5

3.2 Inntekter

Det er ingen vesentlige endringer i strukturen på inntektsforslagene for 2006 i forhold til saldert budsjett 2005 med unntak av at inntektsposter knyttet til lån fra statskassen til SIVA SF er skilt ut

på egne kapitler (kap. 5326 for avdrag og gebyrer og kap. 5613 for renter).

Totalt foreslås en inntektsøkning på drøyt 1,7 mrd. kroner for 2006 i forhold til saldert budsjett 2005. Utbytter fra selskaper under NHDs forvaltning er budsjettert om lag 2 mrd. kroner høy-

ere enn i saldert budsjett 2005. Økningen er imidlertid bare på ca. 267 mill. kroner i forhold til revidert 2005-budsjett fastsatt i juni 2005. Videre er garantiprovisjoner fra Statskraft SF og renteinntek-

ter knyttet til utlån til Statskraft SF, SIVA SF og Innovasjon Norge under kap. 5609 og 5625 budsjettet til dels mye lavere enn i saldert budsjett 2005.

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)	47 215	3 050	20	-99,3
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)	165 597	178 400	178 600	0,1
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)	48 566	51 650	51 230	-0,8
3903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)	16 052	15 700	16 200	3,2
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)	453 354	411 000	411 600	0,1
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)	36 715	36 100	37 200	3,0
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)	1 337	1 200	1 000	-16,7
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)	160 016	151 900	155 200	2,2
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)	13 081	11 400	13 450	18,0
3914	Spesielle IT-tiltak	399			
3939	Støtte til skipsbygging	406 837	40 000	90 000	125,0
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)	20 768 184	10 000	10 000	0,0
3961	Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 5609)	906 632	759 900	543 600	-28,5
5320	Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond	597 483			
5325	Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)	36 052 216	30 357 400	30 353 400	0,0
5326	SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5613)	1 225 000		57 100	
5343	Statens varekrigsforsikring	165 704			
5460	Garanti-Instituttet for Eksporthkreditt (jf. kap. 2460)	418 754	382 500	399 900	4,5
<i>Sum Ordinære inntekter</i>		<i>61 483 142</i>	<i>32 410 200</i>	<i>32 318 500</i>	<i>-0,3</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Renter og utbytte mv.				
5609	Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 3961)	133 004	98 400	27 800	-71,7
5613	Renter fra SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5326)			43 300	
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)	464 151	575 000	357 000	-37,9
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)	7 583 554	7 147 000	9 176 500	28,4
	<i>Sum Renter og utbytte m.v.</i>	<i>8 180 709</i>	<i>7 820 400</i>	<i>9 604 600</i>	<i>22,8</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>69 663 851</i>	<i>40 230 600</i>	<i>41 923 100</i>	<i>4,2</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>69 663 851</i>	<i>40 230 600</i>	<i>41 923 100</i>	<i>4,2</i>

4 Oversikt over tilsagnsfullmakter

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2005	Forslag 2006	Anslått termin for utbetaling/ dekning
920/50	Norges forskningsråd, tilskudd	107 500	172 500	2007-08
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000	100 000	2007-08

Fullmakten til Norges forskningsråd foreslås økt med 65 mill. kroner, fra 107,5 til 172,5 mill. kroner. Den foreslåtte økningen gjelder støtte til Haldenprosjektet i 2007 og 2008, jf. forslag om en videreføring av prosjektet for 3-års perioden 2006–08. Støtten gis over kap. 920 Norges forskningsråd, post 50, og det foreslås på statsbudsjettet 2006 avsatt 32,5 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 65 mill. kroner knyttet til prosjektet. Den ordinære delen av fullmakten foreslås videreført med uendret beløp, dvs. med 107,5 mill. kroner. Totalt foreslås en fullmakt på 172,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter foreslås videreført med samme beløp som for 2005, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

I tillegg foreslås fullmakten til Eksportfinans ASA til å gi tilsagn om dekning av fremtidig under-

skudd under 108-ordningen videreført. Ordningen omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer og skip. På grunnlag av Stortingets årlige vedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig tilskudd til å dekke fremtidige underskudd på en avregningskonto som er knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid med bevilgning over kap. 934, post 73, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Det har gjennom flere år blitt gitt en fullmakt under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter. En tilsagnsfullmakt kan formelt bare knyttes til tilskuddsbevilgninger, dvs. i tilknytning til bevilgninger i postgruppene 50–89. For å videreføre ordningen foreslås det en særskilt fullmakt til å inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. Forslag til vedtak VIII.

5 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

Betegnelse	(i 1 000 kr/1 000 USD/1 000 euro)				
	Utbetalt (tap) i 2004	Samlet garanti- ansvar pr. 31.12.2004	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2005	Forslag til nye garantitilsagn for 2006	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2006
<i>Innovasjon Norge:</i>					
a) Realinvestering og drifts- kapital	1 744	176 921	40 000	40 000	ca. 250 000
a) Statsgaranti for tidligere innlån til Den norske Industribank A/S	0	15 875	0	0	ca. 8 000
<i>Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK):</i>					
a) Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	107 146	23 013 900	– ¹	– ¹	40 000 000 ¹
a) Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland	10 464	1 380 500	– ²	– ²	1 500 000 ²
a) SUS/Baltikum-ordningen	0	290 700	0	0	290 700
a) Gammel særordning for utviklingsland		7 400	0	0	7 400
a) Byggelånsgarantiordning for skipsbyggings- industrien			– ³	– ³	2 500 000 ³
<i>Øvrige garantier:</i>					
– Garanti for lån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania	0	USD 2 500	0	0	USD 2 500
– Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvik- ling (EBRD), garanti- kapital	0	euro 172 261	euro 12 109		euro 184 370
– Baltisk investeringslån	0	euro 2 306	0	0	ca. euro 1 400
– Garanti for lån til NOAH Holding AS	0	117 073	0	0	ca. 70 000

¹ Samlet ramme for nye garantier og tilsagn og gammelt ansvar på inntil 40 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye garantier og tilsagn og gammelt ansvar på inntil 1,5 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger fem ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

³ Samlet ramme for nye garantier og tilsagn og gammelt ansvar på inntil 2,5 mrd. kroner.

I Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2005 var to ordninger knyttet til Norsk Romsenter inkludert i garantioversikten. Etter en nærmere vurdering er departementet kommet til at dette likevel ikke dreier seg om garantiordninger slik de er definert i det statlige økonomiregelverket. Ordningen for fiberkabler til Svalbard er derfor flyttet til kategorien «Andre garantiliknende ordninger» nedenfor, mens ordningen for samarbeidet med Canada om Radarsat gjelder oppfylging av en tilsagnsramme og ivaretas i budsjettforslagets del II, under kap. 922 Romvirksomhet.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskapital

Det foreslås å videreføre den ordinære rammen for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2006. Som følge av at noe av ansvaret pr. utgangen av 2004 vil falle bort i løpet av 2005, anslås det at en totalramme på 250 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar og nye tilsagn for inntil 40 mill. kroner under ordningen for 2006, jf. nærmere omtale under kap. 2421, post 50 og Forslag til vedtak IX, 1.

Statsgaranti for tidligere innlån i Den norske Industribank A/S

I henhold til tidligere lov om Den norske Industribank A/S skulle staten svare for riktig betaling ved forfall av de lån som banken tok opp. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) overtok oppfølgingen av låneporteføljen etter at Industribanken ble integrert i SND i 1993, og Innovasjon Norge overtok oppfølgingen fra og med 2004. Innovasjon Norges netto utestående obligasjonsgjeld (fratrasket egenbeholdningen av obligasjoner) som staten har garantert for, var i undertak av 16 mill. kroner ved inngangen til 2005. Statens garantiansvar for Industribankens innlån vil bli ytterligere redusert i løpet av 2005. Ved utgangen av 2005 anslås det at gjenstående garanti-ansvar er redusert til om lag 8 mill. kroner.

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

For GIEKs ordninger Alminnelig ordning, Garantier ved investeringer i og eksport til utviklingsland, SUS/Baltikum-ordningen, Gammel særordning for utviklingsland og Byggelånsgarantiordning for skipsindustrien vises det til nærmere omtale under kap. 2460. Jf. også Forslag til

vedtak IX, 2, 3 og 4 vedrørende de to førstnevnte og sistnevnte ordning.

Norsk Garantiinstitutt for skip og borefartøyer a/s (GI)

GI ble opprettet i 1975 for å stille garantier for norske rederes lån. Bak opprettelsen lå ønsket om å beholde norsk skipstonnasje på norske hender og derigjennom norske arbeidsplasser m.m. Stortinget besluttet gjennom behandlingen av St.meld. nr. 41 (1982–1983) at GI ikke skulle utstede nye garantier, og at arbeidet med å avvikle selskapet skulle starte. Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 97 (1983–84) ble det avklart at administrasjonen av GI skulle overføres til GIEK, og gjennom St.meld. nr. 24 (1986–87) ble Stortinget orientert om at alle gitte garantier var avsluttet. Det har siden den gang ikke vært forretningsdrift i selskapet. GI har likevel vært opprettholdt fordi selskapet har vært part i en rekke rettstvister knyttet til Hilmar A. Reksten-komplekset. Hilmar A. Rekstens konkursbo, der GI var kreditor, er nå avsluttet, og de ulike tvistene i rettsystemet er endelig avgjort. Departementet har derfor igangsatt arbeidet med å avvikle selskapet. Endelig avvikling ventes å være ferdig i 2006. I forbindelse med revidert budsjett 2005 ble det avklart at 150 mill. kroner av selskapets midler skulle overføres til statskassen. Det er foreløpig ikke mulig å gi anslag på om det vil gjenstå ytterligere midler i selskapet på avviklingstidspunktet. Nærings- og handelsdepartementet legger derfor opp til å fremme forslag om å overføre eventuelle øvrige gjenværende midler til statskassen i endringsproposisjon våren eller høsten 2006 etter at selskapet er endelig avvirket.

Andre garantier

Garantier for lån fra norsk eller internasjonal kredittinstitusjon på inntil 27,5 mill. USD for nye tilsagn og gammelt ansvar til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania

Norges andel av støtten utgjorde opprinnelig til sammen 27,5 mill. USD tilsvarende ca. 189,75 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 165 for 1992–93. Latvia ønsket ikke sitt lån utbetalt. Det ble utbetalt til sammen ca. 20,5 mill. USD. Eksportfinans ASA står som långiver med staten som garantist. I retningslinjene presiseres at det stilles statlig garanti for betalingsbalanselån med løpetid inntil sju år. Albania fikk etter søknad i 1996 innvilget 10 års løpetid på bakgrunn av landets vanskelige økonomiske situasjon. Samtlige lån er nå tilbakebetalt med unntak av lånet til Albania på 2,5 mill. USD som forfaller til betaling i april 2006.

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital

Norge har delvis innbetalt sin eierandel av EBRDs grunnkapital, mens resten er garantikapital. Av Norges andel av EBRDs opprinnelige grunnkapital ble 30 pst. innbetalt, mens 70 pst. var garantikapital. Garantiansvaret utgjorde 87,5 mill. euro. I 1996 ble det vedtatt 100 pst. kapitalutvidelse i EBRD som Norge sluttet seg til. Av utvidelsen skulle 22,5 pst. innbetales, mens 77,5 pst. var garantikapital tilsvarende 96,87 mill. euro. Til sammen utgjør den norske garantirammen dermed 184,37 mill. euro. Garantiansvaret har økt med 12 108 750 euro pr. år inntil 2005 da hele garantirammen er oppfylt. Ved utgangen av 2005 vil ansvaret dermed være identisk med garantirammen, dvs. 184,37 mill. euro.

Baltisk investeringslån

Ved utvidelsen av Nordisk investeringsprogram i Baltikum i 1996 ble det statlige garantiansvaret for lån via Den nordiske investeringsbanken økt fra 30 til 60 mill. ECU, jf. St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 10 for 1995–96. Garantiansvaret er fordelt mellom de nordiske land. Norges samlede garantiansvar utgjorde 11 340 000 euro. Ansvaret trappes gradvis ned og anslås i løpet av 2005 å være redusert til 1,4 mill. euro.

Garanti for lån til NOAH Holding AS

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 for 1990–91 vedtok Stortinget en særskilt garanti-ramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for Norsk avfallshandtering AS, nå NOAH Holding AS, for oppbygging av tilstrekkelig behandlingsskapasitet for spesialavfall. De anleggene som garantien opprinnelig ble gitt for å etablere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å

fornye garantien. Det er gjennom flere år vedtatt en utbetalingsfullmakt for å dekke påløpt garanti-ansvar under ordningen som er foreslått videreført for 2006, jf. Forslag til vedtak IV. I forbindelse med salg av statens aksjer i NOAH Holding AS ble det forutsatt at størrelsen på avdragene på lånet skulle trappes opp. Det anslås at gjenværende garanti-ansvar vil være redusert til om lag 70 mill. kroner ved utgangen av 2005.

Tapsfond for garantiordninger

Ved etableringen av SND i 1993 ble det etablert et særskilt tapsfond for SNDs garantiordning med bevilgninger over statsbudsjettet. Denne ordningen ble videreført utover på 1990-tallet. Senere er det gitt samlebevilgninger der SND innenfor rammen av bevilgningen selv kunne prioritere hvor mye som skulle benyttes til innovasjonstilskudd, og hvor mye som skulle avsettes til tapsfond for garantier og risikolån. Denne praksisen er videreført i regi av Innovasjon Norge under kap. 2421, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond.

Tap på GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland forutsettes dekket av tapsavsetnings-/grunnfond som ble bevilget over Utenriksdepartementets budsjett i perioden 1989–94 med til sammen ca. 300 mill. kroner. Pr. 1. september 2005 var størrelsen på grunnfondet ca. 258,6 mill. kroner.

Det ble også foretatt en engangsavsetning på 47,4 mill. kroner til å dekke eventuelle utbetalinger på betalingsbalanselån til Estland, Latvia, Litauen, Albania, Bulgaria og Romania og en avsetning på ca. 20,7 mill. kroner til dekning av eventuelle tap under garantiansvaret knyttet til Baltisk investeringslån. Som følge av at det nå bare gjenstår utstående betalingsbalanselån til Albania, ble 25 mill. kroner av engangsavsetningen på 47,4 mill. kroner tilbakeført til statskassen i 2004.

Andre garantiliknende ordninger

(i 1 000 kr/SDR/USD)

Betegnelse	Utbetalt i 2004	Samlet ansvar pr. 31.12.2004	Forslag til ramme for 2006	Totalramme i 2006
<i>Institutt for energiteknikk og Statsbygg, skade atomanlegg</i>	0	0	SDR 60 000	SDR 60 000
<i>Beredskapsordning for varekrigsforsikring</i>	0		1 000 000	1 000 000
<i>Statlig miljøansvar på Raufoss</i>		50 000		ca. 45 000
<i>Norsk Romsenter, forpliktelser knyttet til legging av fiberkabel til Svalbard</i>			USD 36 100	ca. USD 29 450

*Særskilte fullmakter for å dekke forsikringstilfeller
Institutt for energiteknikk og Statsbygg*

Atomenergiloven begrenser innehavers ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg. Lovbestemmelsen setter ansvarsbeløpet til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR, spesielle trekkrettigheter). Statens selvassuranse omfatter Institutt for energiteknikk (IFE) atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs kombinerte lager/deponi for lavt og middels aktivt radioaktivt avfall i Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Dekning av ansvar overfor tredjeperson ved atomenergiuhell ved disse anleggene foreslås videreført med 60 mill. SDR for 2006, som tilsvarer om lag 559,7 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 2005, jf. Forslag til vedtak X, 1 og omtale under kap. 920, underpost 50.4.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2004. Loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 1 000 mill. kroner foreslås videreført for 2006, jf. Forslag til vedtak X, 2.

Statlig miljøansvar på Raufoss

Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 og Innst. S. nr. 147 (2003–2004) Statlig miljøansvar på Raufoss, fattet Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier

for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Nærings- og handelsdepartementet har i henhold til denne rammen avgitt flere garantier i 2004 og 2005 overfor bl.a. kjøperselskapene av fabrikkene i det gamle Raufoss-konsernet som nå er under avvikling. Statens forurensningstilsyn har kommet med en rekke endelige pålegg om tiltak om opprensning overfor grunneierne av næringsparken på Raufoss. Opprenskningsarbeidet er igangsatt og vil pågå i flere år fremover. I alt er det 27 miljølokaliteter på industriområdet. Flere av lokalitetene vil bli ferdigstilte i 2005. I tillegg forventes oppfølging av miljøforhold på testskytefeltet Bradalsmyra og for dumpet ammunisjon i Mjøsa. Utbetaling under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av pålegg fra Statens forurensningstilsyn. For 2005 er det gitt samtykke til løpende utbetaling av refusjonskrav uten bevilgning i henhold til særskilt fullmakt. Tilsvarende fullmakt foreslås for 2006, jf. Forslag til vedtak VI. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig fullmaktsrammen for ordningen. Det var utbetalt til sammen ca. 3,2 mill. kroner under ordningen pr. 1. september 2005.

Norsk Romsenter

Ved behandlingen av St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003–2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004, ble Norsk Romsenter gitt fullmakt til å garantere for til sammen inntil 38,1 mill. USD knyttet til betalingsforpliktelser i forbindelse med legging av fiberkabel til Svalbard. I 2005 vil 8,65 mill. USD av fiberkabelens forpliktelser være nedbetalt, slik at det gjenstående garantiansvaret vil utgjøre 29,45 mill. USD.

6 Bruk av stikkordet «kan overføres»

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementet slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og handelsdepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster

utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2006 må helt eller delvis kunne foretas i 2007 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnet er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og handelsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2005	Forslag 2006	Begrunnelse for stikkordet
0900	21	Spesielle driftsutgifter	23 365	20 700	b
0900	23 (ny)	Forenklingstiltak	–	20 000	b
0900	73 (ny)	Tilskudd til ungt entreprenørskap	–	10 000	b
0904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	5 923	27 600	b
0907	22	Flytteutgifter	19 771	43 400	b
0924	70	Tilskudd	17 153	26 500	b
0928	71 (ny)	Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats	–	30 000	b
0934	21 ¹	Spesielle driftsutgifter	12 423	2 000	b
0938	71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger	20 000	10 500	a+b
0950	21	Spesielle driftsutgifter	2 049	10 000	b
2421	71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer	0	353 500	b
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	110 967 ²	259 600	b
2421	79 (ny)	Maritim utvikling	–	20 000	b
2426	70 (ny)	Tilskudd	–	40 000	b

¹ Til og med 2005 bevilget over kap. 934, post 70; foreslås bevilget over en ny post 21 for 2006.

² Bevilgningen ble ved en inkurie ikke gjort overførbart for 2004, og gjenværende midler ble ikke overført til 2005. For å ivareta forpliktelsene knyttet til de ikke utbetalte midlene på kr 110 967 000 ved utgangen av 2004 ble de gjenbevilget i 2005, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

7 Tilskuddsforvaltning

I bestemmelser om økonomistyring i staten, fastsatt 12. desember 2003, fremgår det at departementene skal gi en presentasjon for Stortinget av hovedelementer i tilskuddsforvaltningen og av sammenhengen mellom dem når det fremmes forslag om en ny tilskuddsordning. Ved forslag om ny årlig bevilgning til en eksisterende tilskuddsordning kan det alternativt vises til premissene for tidligere bevilgningsvedtak. Hovedelementene må imidlertid vurderes og presenteres på nytt med jevne mellomrom. Hovedelementene omfatter:

- mål for ordningen
- kriterier for måloppnåelse
- tildelingskriterier, herunder beregningsregler
- oppfølging og kontroll
- evaluering

Nærings- og handelsdepartementet har aldri tidligere foretatt en full presentasjon av samtlige av disse elementene og har derfor lagt opp til å gjennomføre det i denne proposisjonen. I postomtalen knyttet til den enkelte tilskuddsordning er det redegjort for de tre førstnevnte strekpunktene for hver ordning, i noen tilfelle grupper av ordninger. For de to siste strekpunktene er det i utgangspunktet lagt til grunn felles opplegg for samtlige ordninger, eventuelt med visse mindre tilpasninger. Oppfølging, kontroll og evaluering skal dimensjoneres og vurderes i forhold til formålet med ordningen og ha et rimelig omfang i forhold til nytten og kostnadene forbundet med disse aktivitetene.

Normalt vil det viktigste elementet i oppfølging og kontroll av tilskuddsordningene som Nærings- og handelsdepartementet eller noen av departementets underliggende virksomheter eller andre forvalter, bestå i å gjennomgå, vurdere og gi tilbakemelding om rapportering fra tilskuddsmottaker. De som forvalter ordningen, skal foreta hensiktsmessig kontroll av kvaliteten på informasjon som påvirker tilskuddsstørrelse og belyser måloppnåelse. På grunnlag av denne gjennomgangen må det vurderes om det er behov for ytterligere oppfølgings- eller kontrolltiltak, spesielt dersom gjennomgangen avdekker muligheter for uregelmessigheter. Dette kan eksempelvis omfatte stikkprøvekontroll for prøving av data som ligger til grunn for utarbeidelse av innrapportert informasjon, nærmere regnskapsgjennomgang eller annen kontroll med at midlene har blitt nyttet som forutsatt.

Nærings- og handelsdepartementet skal med noen års mellomrom sørge for at formålet med en tilskuddsordning og anvendelsen av tilskuddsmidlene blir evaluert for å innhente informasjon om ordningen er effektiv i forhold til ressursbruk, organisering og fastsatte mål. Frekvens og omfang av evalueringer skal ta utgangspunkt i en vurdering av risiko og vesentlighet for ordningen, inkludert hvor omfattende og viktig ordningen er, omfang og kvalitet på innsendt rapportering og i hvilken grad det er mulig å beskrive de årlige resultatene gjennom den ordinære rapporteringen fra tilskuddsmottaker.

8 Fornyning, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen

Sjøfartsdirektoratet skal flytte til Haugesund i 2006. Det vises til omtale under kap. 907 Sjøfartsdirektoratet.

Ellers er det ikke varslet noen organisasjons- eller strukturendringer i departementet eller i noen av departementets underliggende virksomheter i 2006.

9 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

9.1 Anmodningsvedtak nr. 252 – BaneTele AS

Ved behandling av St.meld. nr. 49 (2002–2003) Breiband for kunnskap og vekst, 9. mars 2004, jf. Innst. S. nr. 133 (2003–2004), vedtok Stortinget flere anmodningsvedtak. Nærings- og handelsdepartementet har ansvar for å følge opp Anmodningsvedtak nr. 252:

«Stortinget ber Regjeringen fremlegge en egen sak om BaneTele for Stortinget, herunder eierskap og BaneTeles rolle i bredbåndsutbyggingen.»

I St.meld. nr. 4 (2004–2005) uttalte Nærings- og handelsdepartementet:

«Departementet vil på egnet måte fremme sak for Stortinget.»

Nærings- og handelsdepartementet redegjorde for arbeidet med saken i St.prp. nr. 1 (2004–2005) og St.prp. nr. 35 (2004–2005) Kapitalforhøyelse i BaneTele AS, jf. Innst. S. nr. 108 (2004–2005).

Det vises til nærmere redegjørelse for oppfølgingen av anmodningsvedtaket under omtalen av BaneTele AS under programkategori 17.30.

9.2 Anmodningsvedtak nr. 471 – Konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri

---

Ved behandlingen av St.meld. nr. 38 (2003–2004) Om petroleumsvirksomheten, 14. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 249 (2003–2004), vedtok Stortinget Anmodningsvedtak nr. 471:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå konkurransesituasjonen for norsk offshorerettet verkstedsindustri i forhold til andre EØS-land med spesiell fokus på uriktig bruk av statsstøtte i andre EØS-land.»

Det er gitt en omfattende redegjørelse for arbeidet med oppfølging av anmodningsvedtaket i St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og

omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

9.3 Anmodningsvedtak nr. 493 – Felles nordisk vedtak om å avvikle nettolønn på fergetrafikken

---

Ved behandlingen av St.meld. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer, 15. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 267 (2003–2004), vedtok Stortinget Anmodningsvedtak nr. 493:

«Stortinget ber Regjeringa jobbe aktivt for eit felles nordisk vedtak om å avvikle ordninga med nettolønn på ferjetrafikken.»

Regjeringen tok høsten 2004 et nytt initiativ overfor de nordiske land for å arbeide mot et felles nordisk vedtak om å avvikle ordningen med nettolønn i fergefart, jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005) Nærings- og handelsdepartementet.

På bakgrunn av tilbakemeldingene fra de andre nordiske landene synes det ikke mulig på det nåværende tidspunkt å bli enige om et felles nordisk vedtak om å avvikle nettolønnsordningen i nordisk fergetrafikk.

Det vises til nærmere redegjørelse for oppfølgingen av anmodningsvedtaket under omtalen av kap. 909 Refusjonsordning for sjøfolk.

9.4 Anmodningsvedtak nr. 495 – Aktiv bruk av GIEK for å fremme økt aktivitet i verftsneringen

---

Ved behandlingen av St.meld. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer, 15. juni 2004, jf. Innst. S. nr. 267 (2003–2004), vedtok Stortinget Anmodningsvedtak nr. 495:

«Stortinget ber Regjeringa syte for at GIEK vert brukt meir aktivt for å fremme auka aktivitet i verftsneringa.»

Det ble gjort rede for oppfølgingen av anmodningsvedtaket i St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggs-

bevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

9.5 Anmodningsvedtak nr. 515 – Sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon

---

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 72 (2002–2003) Hvitvaskingsloven, 16. juni 2003, jf. Innst. O. nr. 100 (2002–2003), vedtok Stortinget Anmodningsvedtak nr. 515:

«Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2003 på egnet måte fremme nødvendige forslag for å sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon.»

Det vises til omtale i St.meld. nr. 4 (2004–2005).

Det er redegjort for videre arbeid for å følge opp anmodningsvedtaket i omtalen under kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet.

10 Satsing på likestilling gir verdiskaping gjennom økt mangfold i næringslivet

Innledning

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter skjerpet aktivitetsplikt for å fremme likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder. Som ledd i oppfølgingen gis det nedenfor en redegjørelse for Nærings- og handelsdepartementets arbeid med å bidra til økt mangfold i næringslivet. I denne forbindelse redegjøres det for arbeidet med å oppnå en bedre balanse mellom kjønn i styrer og ledelse i større norske selskaper, i tillegg til heleide statlige selskaper og foretak. Videre gis en særskilt omtale av kvinneprosjekter i regi av Innovasjon Norge. Det redegjøres også for departementets interne status og arbeid på likestillingsområdet, og for fire av de største etatene: Brønnøysundregistrene, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelser og Justervesenet.

Likestilling i et verdiskapingsperspektiv

En av regjeringens viktigste oppgaver er å tilrettelegge for maksimal verdiskaping ut fra tilgjengelige ressurser i samfunnet. I utviklingen av norsk næringslivs konkurransevne spiller en rekke forhold inn. Et av de konkurransefortrinnene Norge har, og som det må satses ytterligere på fremover, er en høyt utdannet arbeidsstyrke. Det er av stor betydning at norsk næringsliv har dyktige ledere, styrerepresentanter og kompetente entreprenører og bedriftseiere.

Norge er et av landene i Europa med høyest yrkesdeltakelse blant kvinner. Videre er mer enn halvparten av de som tar høyere utdanning i Norge i dag kvinner. Likevel er kvinneandelen i lederposisjoner i norsk næringsliv fortsatt for lav. Mangfold er en viktig faktor for verdiskaping ved at mangfold bidrar til å frembringe mer nytenking og bredere beslutningsgrunnlag i styrearbeid og ledelse. Videre vil større mangfold i erfaring, bakgrunn og kultur også øke forståelsen av internasjonale forhold og andre lands kulturer. Dette er viktig for norske bedrifters internasjonale orientering.

Regjeringen vil arbeide for å styrke norsk næringslivs konkurransevne gjennom bedre utnyttelse av de menneskelige ressursene. Som

ledd i dette er det et mål å styrke kvinneandelen blant ledere, styrerepresentanter, entreprenører og eiere. I denne forbindelse har Innovasjon Norge et særskilt ansvar for å prioritere satsing på kvinnesatsingsprosjekter og -programmer.

Regler for kjønnsrepresentasjon ble innarbeidet i Ot.prp. nr. 97 (2002–2003) Om likestilling i styrer i statsaksjeselskaper, statsforetak, allmennaksjeselskaper m.v. I tråd med lovens regler for kjønnsrepresentasjon kreves det at det blant styremedlemmer i disse selskapene skal være et minimumsantall av hvert kjønn, tilnærmet 40 pst.

Nærings- og handelsdepartementet søker å oppnå kompetanseheving og synliggjøring både av kvinnelige og mannlige styrekandidater gjennom *programmet Styrekandidater* som gjennomføres av Innovasjon Norge i samarbeid med Handelshøyskolen BI.

Departementets tiltak for å bidra til økt mangfold i styrer i statsforetak, statsaksjeselskaper og allmennaksjeselskaper

Departementet utarbeider årlig statistikk over kvinneandelen blant representantene som velges til styrene i virksomheter 100 pst. eid av staten.

Nærings- og handelsdepartementet har 100 pst. eierskap i aksjeselskapene Argentum Fondsinvesteringer AS, BaneTele AS, Bjørnøen AS, ECC AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Mesta AS, Kings Bay AS og Venturefondet AS. Videre eier departementet statsforetakene SIVA SF og Statkraft SF og særlovsselskapet Innovasjon Norge. Tall fra 1. september 2005 viser at for de ni heleide aksjeselskapene, statsforetakene SIVA SF og Statkraft SF og særlovsselskapet Innovasjon Norge utgjør kvinneandelen av aksjonærvalgte styrerepresentantene i gjennomsnitt 47,2 pst., eksklusiv vararepresentanter og ansattes representanter.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter også statlig deleierskap i åtte allmennaksjeselskaper: Cermac ASA, DnB NOR ASA, Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, Kongsberg Gruppen ASA, SAS AB, Telenor ASA og Yara International ASA. Prinsippene og målsettingen for styresammen-

setning i disse selskapene er trukket opp i St.meld. nr. 22 (2001–2002) Et mindre og bedre statlig eierskap. Staten har som mål å bidra til en god balanse mellom kjønnene ved valg av styremedlemmer i disse selskapene. Pr. 1. september 2005 er i gjennomsnitt 38,8 pst. av de aksjonærvalgte styremedlemmene i de åtte allmennaksjeselskapene hvor staten er deleier kvinner.

Omtale av særskilte prosjekter

Kvinnesatsingsprosjekter i Innovasjon Norge

Regjeringen legger til grunn at Innovasjon Norge har et ansvar for satsing på kvinnesatsingsprosjekter og -programmer innenfor rammen av sine budsjetter. Innenfor de fokus- og målgrupper Stortinget har vedtatt for Innovasjon Norge, vil det være et mål å tilrettelegge for å øke kvinneandelen i næringslivet. Dette skal bidra til å gi næringslivet økte ressurser og økt mangfold til innovasjon og næringsutvikling.

Styret for Innovasjon Norge har vedtatt en strategi for en helhetlig kvinnesatsing i selskapet, basert på samordning av nasjonale, regionale og bransjerettede tiltak rettet mot økt verdiskaping for og blant kvinner. Denne strategiske satsingen består av en særskilt satsing og et integrert fokus for å øke kvinneandelen i næringslivet. Målambisjonene for integrert fokus er at 25 pst. av Innovasjon Norges midler skal gå til prosjekter som bidrar til økt deltakelse av kvinner i næringslivet, både som etablerere og i eksisterende bedrifter.

Den særskilte satsingen er knyttet til *Kvinner i Fokus – programmet*. Hovedmålet for programmet er å øke kvinneandelen i styrer og ledelse, og å arbeide for å få flere kvinner som etablerere. I tillegg er det et mål å synliggjøre kvinner som rollemodeller for andre kvinner, og å bygge nettverk som kan bidra til å styrke deltakelsen av kvinner i næringslivet.

Kvinner i Fokus-programmet består av fem delprogrammer/prosjekter. Mål og status for disse er som følger:

Styrekandidater

Målet med programmet er å bidra til kvalitet og mangfold i styrerommene. Programmet kvalifiserer styrekandidater gjennom egne kurs og gjør kandidatene tilgjengelige for styreledere og valgkomiteer gjennom Innovasjon Norges database over aktuelle styrekandidater. Programmet har siden starten i 1999 hatt over 1 300 deltakere fra alle fylker og bransjer. Det er nå om lag 1 100 kvalifiserte kvinner og menn som er søkbare i databasen. Våren 2004 ble det arrangert fire styrekan-

didatkurs. Høsten 2004 ble programmet overført til Innovasjon Norges distriktskontorer, og det ble da gjennomført kurs i 11 fylker.

LederMentor

Målet med LederMentor er å få flere kvinner inn i styrer og lederposisjoner og gi dem støtte i karriereutvikling. Dette er et unikt lederutviklingsprogram hvor hver deltaker får en egen mentor i det året programmet varer. Totalt har det blitt gitt tilbud til ca. 100 kvinner i den tiden programmet har pågått. Programmet gjennomføres regionalt, men rekruttering av deltakere foretas lokalt. LederMentor Vest ble avsluttet høsten 2004 med 16 deltakere som representerte alle fylker fra Agder til og med Møre og Romsdal. LederMentor Nord ble også gjennomført i 2004 med 16 deltakere fra Sør- og Nord-Trøndelag, Nordland og Troms.

Fyrtårn

Hovedmålet med fyrtårn – programmet er å fremme entreprenørskap blant kvinner. Videre er det en målsetting å synliggjøre, bygge nettverk og motivere kvinner til å starte egen virksomhet. Programmet, som er et lederutviklingsprogram for kvinnelige bedriftseiere/ledere, ble startet i 2000. Det har et nasjonalt fokus, men rekrutteringen til programmet foretas lokalt. Totalt har det deltatt om lag 130 kvinner fra hele landet og ulike bransjer i programmet. 28 kvinner deltar på kurset i 2004/2005.

Akademikerbedriften

Akademikerbedriften har som mål at flere humanister og samfunnsvitere starter egen virksomhet. Prosjektet tilbyr kontorplass i et tilrettelagt fellesskap, oppstartsstipend, etableringskurs og oppfølging. Det deltar nå sju bedrifter fra den første pilotfasen. I tillegg ble det i 2004 tatt opp 10 nye bedrifter. Tilbudet om Akademikerbedriften er foreløpig begrenset til Oslo, men det vurderes oppstart av liknende prosjekter i de andre universitetsbyene.

Innovative kvinner

Målet med dette prosjektet er å finne frem til kvinnedrevne prosjekter som kan lykkes internasjonalt og bidra til at de får suksess. Innovasjon Norge gjennomførte en landsomfattende konkurranse i 2005 for å finne frem til gode kandidater. Det ble plukket ut seks vinnere som ble premiært. De tre beste prosjektene fikk tilbud om rådgiving fra håndplukkede ressurspersoner for å bistå i arbei-

det med å lykkes internasjonalt. Et viktig mål for prosjektet er at vinnerne skal synliggjøre kvinner som rollemodeller for andre, slik at flere kvinner våger å satse internasjonalt.

EU-prosjekt

I tillegg til de nevnte tjenestene ledet Innovasjon Norge i 2004 gjennomføringen av et EU-prosjekt for å kartlegge kvinners vei til eierskap. Deltakerlandene i prosjektet var Hellas, Latvia, Island, Sverige og Norge. I rapporten fra prosjektet konkluderes det med at kvinnelige entreprenører møter de samme utfordringer og hindringer som sine mannlige kolleger, bl.a. mangel på kapital, mangel på forbilder/rollemodeller og opplevelse av høy risiko. Kvinner oppfatter imidlertid ofte disse hindringene som større enn menn.

Budsjett 2006

Regjeringen legger til grunn at Innovasjon Norge har et ansvar for å prioritere satsing på likestillingsprosjekter og -programmer innenfor rammen

av sine budsjetter. Hovedmålet for satsingen er å tilrettelegge for å øke kvinneandelen i næringslivet. Midler til satsingen er for 2006 foreslått bevilget over kap. 2421, post 50.

Rapport 2004 – oppfølging av likestillingslovens bestemmelse om redegjøringsplikt

Likestillingslovens § 1 a inneholder et krav til offentlige myndigheter og virksomheter om å redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomhetene. Redegjørelsen skal også omfatte virksomhetens iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling.

Nærings- og handelsdepartementet

Beskrivelse av faktisk tilstand

For å gi en relevant beskrivelse av situasjonen vedrørende likestilling i Nærings- og handelsdepartementet for 2004, er det hensiktsmessig å presentere kjønnsdelt statistikk på sentrale personalområder slik det fremgår nedenfor.

Tabell 10.1 Antall ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn

Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	101	48	17	65	8	44
Kvinner	109	52	9	35	10	56
Totalt	210	100	26	100	18	100

Tabellsystemet som er benyttet for kolonnen ansatte, tar utgangspunkt i totalt antall ansatte i departementet, inkludert personell som er ute i permisjon, til sammen 210 personer. Antallet aktive stillinger utgjør 194 og antallet aktive årsverk 186. Reduksjonen av antall ansatte fra 253 i 2003 til 210 i 2004 har bl.a. sammenheng med at det ble overført 32 stillinger fra Nærings- og handelsdepartementet

til Moderniseringsdepartementet i forbindelse med endring i departementsstrukturen i 2004.

Mer enn 50 pst. av medarbeiderne i Nærings- og handelsdepartementet er kvinner. Høyeste andel er i avdelinger som har høy andel støttefunksjoner. Videre har kvinner i lederstillinger økt fra 30 pst. i 2003 til 35 pst. i 2004.

Tabell 10.2 Stillingskoder fordelt på kjønn og lønn

Stillingskode	Menn snitt lønnstrinn	Kvinner snitt lønnstrinn	Alle snitt lønnstrinn
Alle stillingskoder	55,67	47,72	51,44
1063 førstesekretær	0,00	35,60	35,62
1064 konsulent	0,00	38,00	38,00
1067 førstekonsulent	41,38	40,91	41,03
1436 rådgiver	49,73	48,40	49,12
1448 seniorrådgiver	60,41	57,50	59,63
1217 underdirektør	63,00	61,78	62,45
1218 avdelingsdirektør	72,82	72,00	72,47

Snittlønn for alle stillingskoder er høyere for menn enn kvinner. Dette skyldes bl.a. at kvinnene er overrepresentert i stillingsgrupper innen støtte-

funksjoner. Lønnsforskjellen innen samme stillingskode (hvor det er både kvinner og menn) er stort sett liten.

Tabell 10.3 Arbeidstid – deltid og overtid fordelt på kjønn

Kjønn	Deltidsansatte		Overtid	
	Antall personer	Pst.	Antall timer	Pst.
Menn	3	19	9 956	61
Kvinner	13	81	6 415	39
Totalt	16	100	16 371	100

Det fremgår av tabellen at kvinner bl.a. har mindre overtid enn menn. Forskjellen er imidlertid redusert fra 2003.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

NHD skal stimulere likestillingsarbeidet på de områder hvor departementet berøres som arbeidsgiver, jf. departementets tilpasningsavtale. Intensjonene har medført at bl.a. følgende tiltak er iverksatt:

- den enkelte leder skal bidra til at kvinner og menn får likeverdige arbeidsoppgaver og muligheter til faglig og personlig utvikling i departementet
- kompetansegivende oppgaver skal fordeles slik at dette bidrar til likestilling mellom kvinner og menn i departementet
- arbeidsoppgaver og møter forutsettes normalt å kunne gjennomføres i ordinær arbeidstid
- likestillingsperspektivet tas med i betraktning i forbindelse med rekruttering og lokale forhandlinger

Departementet er opptatt av å få flere kvinner inn i lederstillinger. Dette har resultert i følgende tiltak:

- Deltakelse i prosjektet «Kvinne, kvalitet og kompetanse i staten» med oppfølging frem til 2006. Gjennom rapportering om lederstillinger fordelt på kjønn, distribusjon av skriftlig materiale og dialog i Nærings- og handelslederforum er det redegjort om lederstillinger og kjønnsfordeling og informert om regjeringens intensjoner på dette området.
- Ved kunngjøring av lederstillinger oppfordres kvinner til å søke.
- Statens prosedyrer for rekruttering til topplederstillinger blir benyttet.
- Departementet deltar med kandidater i Statskonsults mentorprogram for å få flere kvinner til lederstillinger/videreutvikle kvinner i lederstillinger og eventuelt for avansement.

Beskrivelse av planlagte tiltak

- iverksatte tiltak for å fremme likestilling vil bli videreført

- tiltakene for å øke kvinneandelen i lederstillinger ses som ledd i departementets arbeid med å realisere statens målsetting om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i lederstillinger i 2006
- i stillingsgrupper hvor menn utgjør mindre enn 40 pst., dvs. først og fremst knyttet til støttefunksjoner, har departementet lagt opp til at menn skal oppfordres til å søke ledige stillinger

Nærings- og handelsdepartementets underliggende virksomheter

I tillegg til å redegjøre for likestillingsområdet i departementet, omtales fire av de største virksom-

hetene/etatene: Brønnøysundregistrene, Patentstyret, Norges geologiske undersøkelse og Justervesenet.

Brønnøysundregistrene

Etaten forholder seg til regelverket i Statens personhåndbok og regelverk for øvrig hva angår likestilling. I Brønnøysundregistrenes sentrale dokumenter om personalpolitikk, lokal lønnspolitikk og i tilpasningsavtalen er likestilling tema.

Beskrivelse av faktisk tilstand

Tabell 10.4 Antall årsverk, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn

Kjønn	Årsverk		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	156	37	25	64	44	38
Kvinner	267	63	14	36	71	62
Totalt	423	100	39	100	115	100

I Brønnøysundregisterene innehar menn de høyere normerte stillinger, mens flest kvinner er tilsatt i de lavere normerte stillinger. Innen ledelsen er det gjennomgående flere menn jo høyere stilling det gjelder (topp- og seksjonsledere). I gruppeledelsen er det flest kvinner.

I forbindelse med rekruttering i 2004 ble det i de lavere normerte stillingskategorier tilsatt 77 personer (mot 88 i 2003), derav 71 pst. kvinner (73 pst. i 2003) og 29 pst. menn. (27 pst. i 2003). I de høyere normerte stillingskategorier ble det tilsatt 38 personer i 2004 (34 i 2003), derav 41 pst. kvinner (32 pst. i 2003) og 59 pst. menn (68 pst. i 2003).

Kvinner har like høy eller høyere lønn enn menn i de stillingskategorier som omfatter det største antall ansatte. I høyere stillinger har menn totalt sett høyere gjennomsnittslønn enn kvinner. Lønnsoppjøret i 2004 forsterket mennenes lønnsdominans, særlig for de høyeste stillingene. I stillingene med flest kvinner er lønnsforskjellen økt i kvinnes favør.

I 2004 var det 28 deltidsarbeidende; 27 kvinner og en mann. Stikkprøver viser at kvinner har en vesentlig høyere andel overtid enn menn.

I 2004 fikk 17 kvinner (12 i 2003) og 11 menn (to i 2003) etter søknad stipend til videre-/etterutdanning med til sammen kr 205 500 (kr 175 000 i 2003). Menn har gjennomgående et høyere utdanningsnivå enn kvinner.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

I 2004 deltok to kvinner i lederstillinger i Statskonsults mentorprogram.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Det er satt av midler i fellessatsingen til kompetanseutvikling med likestillingsprofil. Det legges opp til gjennomføring av ett eller flere seminarer om likestilling.

*Patentstyret**Beskrivelse av faktisk tilstand*

Tabell 10.5 Antall ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn

Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	101	38	15	51	1	100
Kvinner	162	62	14	49	0	0
Totalt	263	100	29	100	1	100

Tradisjonelt har Patentstyret hatt en god kjønnsfordeling på lederstillinger. Det er særlig på de lavere normerte stillingskategorier at det er en kraftig overvekt av kvinner, mens det på de midlere og høyere stillinger er en tilsvarende god kjønnsfordeling.

Det er ingen betydelige lønnsforskjeller mellom menn og kvinner for de lavere stillingsnivåer. På de midlere og høyere stillingsnivåer er det heller ikke systematiske lønnsforskjeller mellom kvinner og menn.

31 kvinner og to menn arbeidet deltid i 2004.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Patentstyret følger de regler, krav og påbud som gjelder på likestillingsområdet i staten. Dette gjelder både ved rekruttering, og senere ved lønns- og karriereutvikling for medarbeidere som er i mål-

gruppen for likestillingsloven. Lønnede svangerskaps-/omsorgspermisjoner skal ikke være til hinder for normal lønns- og karriereutvikling.

Patentstyret startet høsten 2003 en lederutdanning i samarbeid med Norges Handelshøgskole for å gi samtlige ledere et kunnskapsløft om strategisk ledelse og ferdigheter i å anvende kunnskapen. Programmet er på mastergradsnivå og ble avsluttet 1. kvartal 2005.

Beskrivelse av planlagte tiltak

Allerede iverksatte tiltak som beskrevet ovenfor vil bli videreført.

Patentstyret vil i 2006 på nytt gå nærmere gjennom de ulike stillingsgrupper for å se om det eksisterer urimelige lønnsforskjeller blant medarbeidere knyttet til kjønn.

*Norges geologiske undersøkelse (NGU)**Beskrivelse av faktisk tilstand*

Tabell 10.6 Antall ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn

Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	146	69	22	88	8	62
Kvinner	67	31	3	12	5	38
Totalt	213	100	25	100	13	100

Ved utgangen av 2004 var gjennomsnittlig lønnstrinn for menn i etaten ltr. 53 og for kvinner ltr. 44.

35 personer arbeider deltid; 22 kvinner (63 pst.) og 13 menn (37 pst.). NGU benytter i liten grad overtid.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

NGU har de senere år iverksatt en rekke tiltak for å fremme likestilling:

- NGU er en kompetansebedrift som stort sett rekrutterer geoforskere med dr.grad. Andelen kvinnelige forskere er mer enn firedoblet i siste 10-års periode og er nå på ca. 20 pst. I årene fremover regner NGU med at flere kvinner blir gruppe-/seksjonsledere.

- NGU har opprettet «Kvinnelig forskerforum»
- NGU medvirket til etablering av barnehage og støtter driften av denne med årlige bidrag

Beskrivelse av planlagte tiltak

- incentiver for å få kvinner til å ta engasjement som mellomledere
- målrettet rekrutteringspolicy i forhold til yngre kvinnelige forskere

*Justervesenet**Beskrivelse av faktisk tilstand*

Tabell 10.7 Antall ansatte, lederstillinger og rekruttering fordelt på kjønn

Kjønn	Ansatte		Lederstillinger		Rekruttering	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
Menn	55	70	3	75	0	0
Kvinner	24	30	1	25	1	100
Totalt	79	100	4	100	1	100

Ved utgangen av 2004 var gjennomsnittlig lønnstrinn for menn i etaten ltr. 49 og for kvinner ltr. 46.

I Justervesenet er det ingen lønnsforskjeller mellom kvinner og menn innen samme stillingskategori. Dette gjelder også for kompetanseheving og videreutdanning.

Beskrivelse av iverksatte tiltak

Justervesenet ivaretar likestilling gjennom arbeidet med lønns- og personalpolitikken. To kvinner og en mann har mottatt delvis støtte til videreutdanning i 2004.

Beskrivelse av planlagte tiltak:

- målrettede tiltak for å øke andelen av kvinnelige medarbeidere i de tekniske laboratoriene på Kjeller
- synliggjøre Justervesenets likestillingspolitikk i revidert utgave av personalpolitikk for etaten, med presisering av følgende:
  - kvinner og menn gis samme mulighet til faglig utvikling
  - like muligheter for kurs, etter- og videreutdanning for begge kjønn
  - ledelsen påser at kvinner og menn under ellers like forhold skal ha samme lønnsutvikling

11 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

«Den overordnede målsettingen for det norske samfunnet, og for verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økologisk, økonomisk og sosialt bærekraftig.»

Kilde: Nasjonal strategi for bærekraftig utvikling

11.1 Utfordringer knyttet til miljø og næringsliv

Politikk for en bærekraftig utvikling er å forvalte de menneskeskapt ressursene og natur- og miljøressursene slik at kommende generasjoner skal ha et minst like godt grunnlag for fremtidig velferd som dagens generasjon har. For å nå en målsetting om bærekraftig utvikling, må miljøpolitikk og næringspolitikk sees i sammenheng.

De største miljøtruslene verden står overfor i dag er økende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren, rask reduksjon i det biologiske mangfoldet på jorda og stadig voksende bruk og økende utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Dette er alle konsekvenser av menneskelig aktivitet. Degradering av miljøet er ikke verdiskaping, men verdiforringelse. Ved å internalisere miljøkostnadene må bedrifter og enkeltpersoner ta hensyn til den belastningen de påfører sine omgivelser.

Næringslivet opplever miljø som en rammebetingelse, et forretningsgrunnlag og en innsatsfaktor. Selv om Norge ligger langt fremme i miljøpolitikken, vil også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon ha miljømessige konsekvenser i form av avfall og utslipp til luft, vann og jord. En god nærings- og miljøpolitikk vil derfor søke å minimere disse konsekvensene samtidig med at hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas. Det globale miljøet blir ikke forbedret ved at norske bedrifter underlegges særnorske miljøkrav som gjør at virksomheter i stedet velger å etablere seg i land med lavere miljøstandarder. Det er viktig for både miljø og næringsvirksomhet at det tilstrebes harmoniserte konkurransevilkår på miljøområdet. Strenge krav til miljø vil da ikke virke vekstdempende, men stimulere til nyskaping og innovasjon. Det er derfor viktig å søke gode, internasjonale avtaler for å løse grenseoverskridende miljøproblemer.

Begrepet bærekraftig utvikling er blitt en viktig rettesnor for miljøarbeidet, sett både fra næringslivet og myndighetenes side. I forbindelse med fremleggelsen av Nasjonalbudsjettet for 2004 la regjeringen frem en egen handlingsplan for bærekraftig utvikling, Nasjonal Agenda 21.

Den relative betydningen av tjenesteytende sektor i økonomien øker, og dette vil også gjenspeiles i de miljøutfordringene næringslivet står overfor. Mens industrien har kunnet redusere sin miljøbelastning gjennom å endre produksjonsprosesser eller rense utslipp, vil tjenesteytende sektor i større grad drive sitt miljøarbeid gjennom bedring av rutiner, gjenvinning av avfall, krav til underleverandører og reduksjon av energibruk.

11.2 Mål for departementets arbeid

Det å ta miljøhensyn kan være en kilde til nyutvikling og verdiskaping. Produkter og tjenester som bidrar til å løse miljøproblemer, er forretningsgrunnlaget til mange bedrifter og åpner for helt nye markeder (miljøteknologi og miljøtjenester). Slike virksomheter vil ofte kunne etableres som følge av miljøkrav/reguleringer myndighetene stiller til andre deler av næringslivet, og dermed åpne for fremvekst av en ny virksomhet. Eksempler på dette er norskutviklede panteautomater og tjenester innenfor oljevernberedskap.

Regjeringen vil motivere næringslivet til å ligge i forkant i gjennomføringen av miljøtiltak. Dette bidrar til et bedret miljø og legger grunnlaget for at norsk næringsliv kan utvikle et fortrinn innenfor miljøteknologi. Tiltaket styrke konkurranseevnen i næringslivet på lengre sikt.

For andre deler av næringslivet er miljø en viktig faktor å ta hensyn til i produksjonen. Dette gjelder bl.a. for prosessindustrien. For slike næringer er det sentralt å bidra til en mest mulig effektiv forebygging og håndtering av utslippene. For å kunne oppnå dette og samtidig opprettholde konkurranseevnen i industrien, er det viktig å bidra til utvikling av kostnadseffektive miljøvirkemidler og samkjøring av nasjonal og internasjonal politikk, både i EU og globalt i FN-systemet. De siste 20 årene har norsk industri vist seg meget tilpas-

ningsdyktig i forhold til miljøkrav. Dette er også et konkurransefortrinn.

En rekke næringer i Norge har sin basis i et rent miljø, f.eks. reiseliv, fiskeri og skogbruk. Reiselivsnæringen i Norge er i betydelig grad basert på attraktive natur- og miljøkvaliteter. Skal vi bevare mange av de «honingkrukkene» som trekker turister, betyr det også at man må sette noen miljøbegrensninger. Oppdrett og fiskeri er avhengige av tillit internasjonalt til at Norskekysten er lite forurenset. For disse næringene er det derfor positivt at britiske myndigheter i juni 2003 vedtok midlertidig stans i utslippene av technetium-99 fra Sellafeld-anlegget, og at det i april 2004 ble vedtatt at utslippene skal renses. Positivt er det også at norske myndigheter har satt strenge utslippskrav overfor oljeindustrien.

Sentrale mål for miljøarbeidet er å:

- bidra til en politikk og en ressursbruk nasjonalt og internasjonalt som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn
- bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og miljøvennlige produkter og tjenester
- arbeide aktivt i internasjonale organisasjoner for å forebygge og redusere miljøforurensning fra skip

Bidra til en politikk og en ressursbruk som kan forene miljøhensyn, handelspolitiske hensyn og næringshensyn

En viktig oppgave er å bidra til utforming av overordnede retningslinjer og virkemidler på områder der nærings- og miljøpolitikk griper inn i hverandre. I den forbindelse deltar Nærings- og handelsdepartementet bl.a. i arbeidet med å følge opp Göteborgprotokollen (sur nedbør) og deltar også i de internasjonale forhandlingene for å redusere klimagassutslipp (Kyotoprotokollen) og miljøtiltak for skipsfarten i IMO (International Maritime Organization).

Arbeidet med virkemidler for å oppnå Norges forpliktelser i henhold til Göteborgprotokollen har pågått gjennom 2003 og 2004. Miljøverndepartementet har inngått en intensjonsavtale med Prosesindustriens Landsforening (PIL) om reduksjon av utslippene av svoveldioksid. For nitrogenoksider (NO_x) pågår det et arbeid for å fremme konkrete og kostnadseffektive forslag til nye tiltak og virkemidler. Utredninger viser at det er potensial for å redusere NO_x-utslippene innenfor sjøfart, og mange av de rimeligste tiltakene finnes innenfor denne sektoren. Det vil imidlertid være en utfordring å komme frem til tiltak som ikke vil være konkurransevridende i forhold til utenlandske skip, og mellom sjøfart og andre transportformer.

På Ministerkonferansen i Doha ble det enighet om at miljøtjenester skulle prioriteres i forhandlingene og at WTO-medlemmene skulle legge vekt på handelsliberalisering for miljøtjenester og miljøvarer. Norge har selv et liberalt handelsregime for miljøtjenester og har på bakgrunn av Doha-mandatet og norske offensive interesser på miljøtjenestområdet reist krav til 35 land i denne sektoren.

Et hovedmål for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er å redusere de miljømessige konsekvensene av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning. Staten kartlegger avrenningen av tungmetaller fra nedlagte gruver, og utfører tiltak for å redusere avrenningen fra disse gruvene etter krav fra forurensningsmyndighetene. I tillegg arbeides det kontinuerlig med å sikre at eksisterende mineraluttak utføres med henblikk på å minimere forurensning og skader på terrenget.

Innovasjon Norge skal ta hensyn til indirekte effekter av investeringer og aktiviteter, som f.eks. miljøeffekter. I Innovasjon Norges retningslinjer fremgår det at institusjonens bidrag til verdiskaping skal skje gjennom utøvelse av et helhetlig forretningsmessig samfunnsansvar. Både økonomiske, sosiale og miljømessige vurderinger skal legges til grunn for virksomheten og derved bidra globalt til en bærekraftig utvikling.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) har i sin strategiplan målsettinger om å bidra til bedre kunnskap om natur og miljø. Økt kunnskap vil sikre mer hensiktsmessig planlegging og arealforvaltning. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) har som målsetting å fremme eksport og samtidig ivareta miljøhensyn og derved bidra til bærekraftig samfunns- og næringsutvikling i utenlandske markeder. Miljøretningslinjene til GIEK følger internasjonale standarder.

Akkreditering er en offisiell anerkjennelse av at en organisasjon arbeider i samsvar med dokumenterte kvalitetssystemer og har vist at den har kompetanse til å utføre nærmere bestemte oppgaver.

En rekke prøvingslaboratorier i Norge som er akkreditert gjennom Norsk Akkreditering, utfører miljørelatert prøving innenfor områder som kjemisk og biologisk testing av vann, bunnsedimenter, luft, slam, kloakk og avfall og analyse av farlige kjemikalier og oljerester. I tillegg foretas akkrediterte sertifiseringer av miljøstyringssystemer (ISO 14001) og miljøkontroller av virksomheter som ønsker å tilfredsstille EMAS-forordningens krav (Eco-management and Audit Scheme, en felles europeisk miljøstyrings- og miljørevisjonsordning innført av EU).

Ved at utslipp av forurensende stoffer analyseres på akkrediterte laboratorier, sikres et beslut-

ningsgrunnlag som er så korrekt som mulig. Det finnes i dag ca. 30 akkrediterte laboratorier, spredt over hele landet, som har miljøanalyser som hovedbeskjeftigelse.

En ny oppgave er akkreditering av inspeksjonsorganer og produktsertifiseringsorganer som skal inspisere/sertifisere oppdrettsanlegg og komponenter i et oppdrettsanlegg med sikte på å unngå rømming av oppdrettsfisk.

Ett akkreditert produktsertifiseringsorgan sertifiserer økologisk dyrking og foredling av landbruksprodukter.

Det er seks norske laboratorier som er inspisert og godkjent av Norsk Akkreditering i samsvar med OECDs krav til god laboratoriepraksis. På disse laboratoriene undersøkes miljøeffekten av stoffer som brukes i f.eks. offshoreindustrien eller i landbrukets sprøytemidler.

Bidra til å utvikle og ta i bruk miljøvennlig teknologi og tjeneste

Det er viktig at det utvikles velfungerende markeder for produkter, prosesser og tjenester som gjør det mulig å redusere forurensning og effektivisere råvare- og energibruk. Norges forskningsråd prioriterer høyt FoU-aktiviteter som genererer nye produkter, prosesser og tjenester som kan bidra til redusert forurensning, effektiv energibruk, ny anvendelse av IKT og utvikling av spesialprodukter med høyere foredlingsgrad.

Miljø er et tema for en stor del av aktiviteten i regi av Norges forskningsråd, herunder aktiviteter som hører under det nye virkemiddelet Store programmer og aktiviteter innenfor næringsrettet brukerstyrt og strategisk forskning. Virkemiddelet, som bl.a. skal sikre samordning og koordinering av grunnforskning, anvendt forskning og innovasjonstiltak. Flere av programmene er relevante med hensyn til miljøforskning. RENERGI er et eksempel. Programmet retter seg mot kunnskaper, teknologi og politikktutforming for et fremtidig energisystem som baserer seg på helt ren energiproduksjon, transport, lagring og bruk. Olje- og energidepartementet finansierer største delen av programmet mens Nærings- og handelsdepartementet bidrar til en del av finansieringen. RENERGI vil i 2006 fokusere på bedre utnyttelse og foredling av naturressurser og infrastruktur, utvikling av kunnskap om rammebetingelser og stimulere til utvikling av forsknings- og kompetansemiljøer.

Et annet eksempel er VERDIKT-programmet (kjernekompetanse og verdiskapning i IKT). Som kjerneteknologi er IKT av stor betydning for mange miljørelaterte oppgaver, herunder miljø-

overvåking, effektanalyser, kjemiske prosesser osv.

En ny teknologi under utvikling som nanoteknologien, kan på enkelte områder skape nye farer for miljøet, dels ved at nye gjenstander i nanoskala ved ukontrollerte utslipp i miljøet kan få konsekvenser som hittil ikke er tilstrekkelig dokumentert, og dels ved at produksjonen av slike gjenstander kan gjøre bruk av prosesser som både er energikrevende og kan anvende eller generere forurensende materialer. Samtidig kan denne teknologien åpne for store miljøgevinster på andre områder. Eksempler på slike er katalysatorer som fører til renere kjemiske produkter ved lavere energiforbruk, sensorer for overvåking av miljøutslipp, eller mer effektive metoder for behandling av kreft. Det er derfor behov for en balansert tilnærming til utfordringer og muligheter ved slike nye teknologier. Norges forskningsråd er i dialog med Miljøverndepartementet, Statens forurensningstilsyn og Norges Naturvernforbund om en slik tilnærming. Nærings- og handelsdepartementet bidrar til bl.a. Forskningsrådets store program NANOMAT.

Nærings- og handelsdepartementet er et av departementene som finansierer mest miljørelatert FoU gjennom Norges forskningsråd. Dette viser at miljøperspektivet er viktig også for bedrifter, og at miljø i økende grad er etablert både som formell og reell rammebetingelse.

En stor del av Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd har gått til de næringsrettede brukerstyrte programmene, som er kjennetegnet ved at alle prosjekter gjennomføres i et forpliktende samarbeid mellom bedrift/foretak og FoU-miljøer. FIBA (forskningbasert innovasjon i bygg og anlegg) er et eksempel på et slikt næringsrettet program som bidrar med miljørelevant forskning. FIBAs delmål har bl.a. vært rettet mot bærekraftig ressursbruk (reduksjon av elkraft brukt til oppvarming av bygg, miljøvennlige materialer, redusert avfall ved industrielle produksjonsmetoder og effektiv arealbruk) og effekter av klimaendringer og økt belastning på bygninger og infrastruktur. Under FIBA har også forurensede marine sedimenter vært tema for flere forskningsprosjekter. På bakgrunn av forskningsmeldingen og dens formidling av et ønske om effektiv ressursallokering, har Norges forskningsråd foreslått at de næringsrettede brukerstyrte programmene i 2006 samles i en bred konkurransearena for brukerstyrt forskning som går på tvers av bransjeinndeling.

Miljøaspektet er et gjennomgripende tema både for den brukerstyrte forskningen og for den næringsrettede strategiske forskningen, hvor

Nærings- og handelsdepartementet også er bidragsyter. Gjennom den strategiske forskningen bygges det opp grunnleggende kompetanse i institutt- og universitetssektoren. I romvirksomhet er størstedelen av programutgiftene innenfor jordobservasjon miljømotiverte, og det arbeides aktivt for å sikre satellittdata for bruk på alle de miljøvernpolitiske resultatområdene.

Innovasjon Norge har etablert rutiner for hvordan det skal legges vekt på miljøforhold i finansieringsspørsmål, og det er utarbeidet en generell miljøsjekkliste som det forventes at alle kunder besvarer. Dette gjøres for å identifisere prosjekter og bedrifter med høy miljørisiko. Innovasjon Norge finansierer i hovedsak tre ulike typer miljøprosjekter: prosjekter med formål å redusere, løse eller hindre miljøproblemer, prosjekter med formål å redusere et miljøproblem ved å implementere et miljøprodukt eller tjeneste og prosjekter der miljø i utgangspunktet ikke er et tema, men der utbyttet av en god miljøprofil er stort.

Innovasjon Norge skal stimulere fremveksten av nærings- og kunnskapsmiljøer, som på noe sikt har potensial til å utnytte internasjonale teknologi- og markedsmuligheter, f.eks. innenfor fornybare energikilder og gass.

Internasjonale regler for å redusere miljøulempen fra skipsfarten skaper potensialet for nye produkter og tjenester.

Utslipp av ballastvann er et miljøproblem i internasjonal skipsfart. Organismer etablerer seg i nye havområder og truer andre arter. Det er vedtatt internasjonale krav til fremtidige ballastvannrensesystemer. Ingen systemer tilfredsstillende disse kravene i dag.

Dette gir en stor mulighet for norsk maritim kompetanse til å komme opp med løsninger som kan tilfredsstillende krav i IMO (International Maritime Organisation).

Aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner for å redusere miljøskader innenfor skipsfarten

Skipsfarten er en internasjonal næring. Internasjonale standarder er derfor viktig. Norge er en pådriver for miljøtiltak i bl.a. IMO og EU. Det er et mål for departementet å aktivt arbeide i internasjonale organisasjoner for å forebygge og redusere miljøforurensingen fra skip.

I IMO er det i 2005 blitt enighet om å utvikle et rettslig bindende regime for å sikre forsvarlig opphugging av skip. Norge har i flere år vært en pådriver for å få til et nytt regelverk som innebærer klare forpliktelser rettet mot skipsfarten og mot opphuggingsstedene.

Norge ratifiserte i januar 2002 protokollen om reduksjon av forsurening, overgjødning og bakkenær Ozon. Norges årlige utslipp av NO_x skal reduseres med om lag 30 pst. innen 2010, i tråd med forpliktelsen i Göteborgprotokollen. Denne forpliktelsen innebærer at Norge må gjennomføre vesentlige utslippsreduksjoner, særlig innen sjøfart og fiske, landbasert industri og på energianleggene på sokkelen. Det vil også være behov for utslippsreducerende tiltak innenfor andre sektorer. Enkelte av tiltakene vil det ta noe tid å gjennomføre. Regjeringen legger derfor stor vekt på å komme i gang med gjennomføringen av tiltak.

Europa Kommissjonen lanserte i mars 2005 en konsultasjonsprosess for å utvikle en ny maritim politikk (omfatter bl.a. maritime og marine forhold) som innebærer en horisontal tilnærming til regulering og skal inkludere fiskerier, turisme, energi og transport, herunder havner og skipsfart. Formålet er en bedre utnyttelse av det økonomiske potensialet samtidig med å beskytte miljøet. Norge har meldt inn en norsk representant fra Forskningsrådet til Borgs sekretariat for «Grønnboken». Utenriksdepartementet har etablert en arbeidsgruppe for koordinering av norske innspill. Det er foreløpig ikke klart hvordan utspillet til ny maritim politikk vil bli fulgt opp i EU og hvilken innflytelse tiltaket vil få på utforming av fremtidige rettsaker.

11.3 Resultater fra aktiviteten i 2004

Nærings- og handelsdepartementet har deltatt løpende i interdepartementalt arbeid med miljøpolitiske spørsmål knyttet til nasjonal lovgivning, avgiftsutredninger og internasjonale miljøforhandlinger.

Norges forskningsråd følger opp miljørelatert forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av sine programmer. I et helhetsperspektiv er den miljømotiverte forskningen knyttet til globale utfordringer som forurensning og klimendring. Samspillet mellom forskning og næringsliv knyttet til slike problemstillinger foregår som en integrert del av mange forskningsprogrammer og satsinger. Et eksempel er PROSBIO-satsingen som er knyttet til aluminiumproduksjon, ferrolegeringer og treforedling der målet er å utvikle helt nye eller vesentlig forbedrede prosesser som er miljøriktige eller ressursbesparende. Mange prosjekter har som mål å finne frem til miljøriktige løsninger i næringslivet, et område som har fått økt oppmerksomhet fra bedriftene i takt med økende grad av lovpålagte eller markedsbaserte miljøkrav. Forskningsrådet har fulgt opp Nærings- og handelsdepartementets underliggende ambisjon i departementets miljøhandlingsplan for 2001–2005

ved å vurdere hvert enkelt prosjekt med hensyn til miljøkonsekvenser.

Innovasjon Norge har gitt midler til en rekke miljøprosjekter i 2004, bl.a. innenfor marin sektor. 560 mill. kroner av Innovasjon Norges ramme gikk til prosjekter som vurderes som miljøtiltak, mot 361 mill. kroner i 2003. Dette utgjør 14 pst. av alle midlene og 7 pst. av antall prosjekter som fikk støtte dette året. 56,6 mill. kroner av tilskuddsmidlene som ble bevilget til Innovasjon Norge over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, gikk til prosjekter med miljøprofil.

I tillegg har Innovasjon Norge betydelige nettverksaktiviteter som er miljørelevante, og selskapet har samarbeidet med flere eksisterende bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi med sikte på økt samarbeid, innovasjon og forretningsutvikling rettet mot internasjonale markeder. Et eksempel på dette er oppfølgingen av forskningsavtalen med Japan. Innovasjon Norge har gjennom sitt kontor i Tokyo jobbet aktivt sammen med en rekke aktører med oppfølging av den bilaterale forskningsavtalen mellom Norge og Japan som ble inngått i 2003. Miljøvennlig energi er et av de prioriterte områdene i denne avtalen.

Bergvesenet med Bergmesteren fra Svalbard har siden 1989 arbeidet for å kartlegge, begrense og etterkontrollere forurensningen i nedlagte gruveområder. I løpet av 2004 har etaten ferdigstilt arbeidet med å redusere avrenningen av gruveområdet i Sulitjelma. Ved Løkken er den hyppige prøvetakingsfrekvensen opprettholdt. Det arbeides med å stabilisere en noe varierende utslippsituasjon på et akseptabelt nivå, samt med en beredskapsplan for området. Det er igangsatt et kontrollprogram for å kartlegge den totale avrenningen fra Nordgruvefeltet på Røros. Et forsøksprosjekt med bruk av våtmark for utfelling av tungmetaller har vært vellykket og gitt inntil 90 pst. reduksjon av tungmetaller i vannet. Arbeidet med å etablere fullskalaprojekt vil bli igangsatt i 2005. Etaten har fortsatt kartleggingen av forurensningen fra gruveområdet i Follidal, og grøftarbeider er igangsatt.

Etter forhandlinger med Verran kommune ga Kommunal- og regionaldepartementet og Nærings- og handelsdepartementet høsten 1999 tilsagn om statlig bidrag på til sammen 15 mill. kroner (7,5 mill. kroner fra hvert departement) til opprydding etter gruvedriften ved det tidligere stats-eide selskapet Fosdalen Bergverk. Prosjektet ble igangsatt i 2000, og er i all hovedsak gjennomført. Bergvesenet har hatt den faglige og administrative ledelsen av prosjektet som har innebåret en omfat-

tende sikring og opprydding av det gamle gruveområdet.

Innenfor romvirksomhet deltar Norge i det europeiske GMES-programmet (Global Monitoring for Environment and Security) i realiseringen av et system som skal overvåke tilstand og endringer i det globale miljøet. GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon. I 2005 ble det vedtatt en 10-års implementeringsplan for GEOSS. Norge har sluttet seg til retningslinjene for det videre arbeidet, og vil også delta med økonomiske midler. I fremtiden vil dette systemet kunne gi oss viktig informasjon om bl.a. klimaendringer og naturkatastrofer.

I februar 2004 ble det vedtatt en ny konvensjon i IMO som skal sørge for bedre kontroll av skipsballastvann. Norge tar sikte på å implementere konvensjonen i norsk rett i løpet av 2005.

Stortinget vedtok for 2004 en bevilgning på 10 mill. kroner for å videreføre Sjøfartsdirektoratets NO_xRED program for å redusere utslipp av NO_x fra skip. Ordningen ble notifisert til ESA våren 2005. Utbetalingene vil bli foretatt i 2005 og 2006, og ordningen vil deretter bli vurdert.

11.4 Tiltak på miljøområdet

Den nye loven for offentlig innkjøp trådte i kraft 1. juni 2001. I § 6 slås det fast at statlige, kommunale og fylkeskommunale organer under planlegging av den enkelte anskaffelse skal ta hensyn til livssyklus-kostnader og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen. Som en oppfølging av loven ga Nærings- og handelsdepartementet i januar 2004 ut en miljøveileder som skal gi den enkelte innkjøper veiledning om hvordan man kan ta miljøhensyn ved planlegging av anskaffelsen og hvilke miljøkrav som kan stilles til leverandøren og til selve produktet.

Konkret oppfølging og resultater på de åtte miljøvernpolitiske resultatområdene

Resultatområde 1 – Vern og bruk av biologisk mangfold

Det vil arbeides videre med Ballastvannskonvensjonen om kontroll og behandling av skipsballastvann og sedimenter i 2006. Målet med konvensjonen er å redusere eller forhindre overføring av miljøskadelige organismer fra et område til et annet. Det tas sikte på å implementere regelverket i norsk rett i løpet av 2005.

Resultatområde 2 – Friluftsliv

Ved større næringsutbygginger skal konsekvenser for friluftslivet dokumenteres. Som tiltak vil Nærings- og handelsdepartementet videreføre dialogen med reiselivsnæringen med sikte på at miljøprofilen ivaretas på en best mulig måte, jf. Handlingsplan for reiselivsnæringene, Nærings- og handelsdepartementet 2005.

Resultatområde 3 – Kulturminner og kulturmiljøer

Nærings- og handelsdepartementet legger vekt på miljømessige forhold inklusive hensyn til kulturminner ved konsekvensutredninger om etablering av ny næringsvirksomhet. Dette har blitt fulgt opp ved at Nærings- og handelsdepartementet sender alle konsekvensutredninger på høring til relevante myndigheter på kulturminneområdet (Riksantikvaren, fylkeskommunene og Miljøverndepartementet).

Bergvesenet har kartlagt bygningsmassen på Nærings- og handelsdepartementets gamle gruveeiendommer. Nærings- og handelsdepartementet vurderer alternativer for videre oppfølging av forvaltningen av eiendommene. Oppfølgingen av prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer vil bli vurdert i den forbindelse.

Resultatområde 4 – Overgjødsling og oljeforurensning

Overgjødsling og oljeforurensning

Som oppfølging av oljesølsulykken med skipet «Prestige» vedtok EU i juli 2003 en forsert tidsplan for gjennomføring av krav til transport av tungolje i dobbeltskrog og krav til kontroll, som ble innført etter oljesølsulykken med skipet «Erika». Nærings- og handelsdepartementet og Sjøfartsdirektoratet var pådrivere i IMO som høsten 2003 vedtok tilsvarende internasjonale regler som trådte i kraft 5. april 2005. EU gjennomførte full harmonisering med IMO ved revidert forordning vedtatt i desember 2004. Regelverket er implementert i norsk rett. Norge gikk inn for å gjennomføre en kampanje for kontroll av gjennomføring av regelverket på skip i perioden februar til april 2006, og dette ble vedtatt mai 2005 i Paris Memorandum of Understanding for havnestatskontroll som omfatter 20 europeiske stater samt Canada og Russland.

Skipsfarten medfører en særlig risiko når det gjelder oljeutslipp. Det er etablert regler som skal sikre at tap på grunn av oljesøl blir håndtert i et erstatningssystem. I mai 2003 ble det fremforhandlet en protokoll som etablerer et supplerende oljefond i tillegg til CLC (oljesølserseringskonvensjo-

nen)/IOPC fondet. Norge ratifiserte denne protokollen i mars 2004. Protokollen trådte i kraft i mars 2005.

EU vedtok 11. juli 2005 nye regler for bekjempelse av forurensning fra skip ved introduksjon av straffebestemmelser som dekker forurensning som følge av forsettelig og grovt uaktsomme handlinger i EU-farvann med tilliggende internasjonalt farvann. Straff omfattes ikke av EØS-avtalen. Justisdepartementet vil vurdere EØS-relevans for rettsakten nærmere. For øvrig er Norge positiv til samarbeid med EU om bekjempelse av forurensning fra skip.

Resultatområde 5 – Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 (2003–2004) og Innst. S. nr. 147 (2003–2004) Statlig miljøansvar på Raufoss, ble det fattet følgende vedtak: « Nærings- og handelsdepartementet fikk fullmakt til å utstede garantier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Nærings- og handelsdepartementet har i henhold til ovennevnte ramme avgitt flere garantier overfor bl.a. kjøperselskapene av fabrikkene i det gamle Raufoss-konsernet som nå er under avvikling. Statens forurensningstilsyn har kommet med en rekke endelige pålegg om tiltak om opprenskning overfor grunneierne av næringsparken på Raufoss. Opprenskningsarbeidet er igangsatt og vil pågå i flere år fremover. I alt er det 27 miljølokaliteter på industriområdet. Flere av lokalitetene blir ferdigstilte i 2005. I tillegg forventes oppfølging av miljøforhold på testskytefeltet Braddalsmyra og for dumpet ammunisjon i Mjøsa.

På denne bakgrunn er det i budsjettproposisjonen for 2006 fremmet forslag om å videreføre fullmakten til å utgiftsføre uten bevilgning utbetalinger knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten i Raufoss ASA innenfor en ramme på 50 mill. kroner.

Resultatområde 6 – Avfall og gjenvinning

I de sektorvise resultatmålene på avfallsområdet legges det vekt på å stimulere til en avfallshåndtering som kan forene hensynet til naturmiljøet og verdiskapingen i samfunnet og til en mer markedsmessig håndtering av avfallet. Nærings- og handelsdepartementet legger dette perspektivet til grunn i innspill til virkemiddelutforming på avfallsområdet i forbindelse med hørings saker og i forhold til EUs direktiver på området.

I FNs sjøfartsorganisasjon IMO, er i 2005 blitt enig om å utvikle et rettslig bindende regime for å sikre forsvarlig opphugging av skip. Norge har i flere år vært en pådriver for å få til et nytt regelverk som innebærer klare forpliktelser rettet mot skipsfarten og mot opphuggingsstedene. Nå har IMO blitt enige om å utvikle regler som skal gjelde gjennom hele skipets livssyklus for å sikre en trygg og forsvarlig opphugging. Regelverket vil stille krav til skipets design og konstruksjonsfase og til avslutning av skipets ordinære drift for å minimalisere bruk av farlige stoffer ombord. Planen er å ha ferdig et juridisk rammeverk i IMO for endelig vedtak i 2008/2009.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 (1990–91) og Innst. S. nr. 24 (1991–92) vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for det selskap som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. De anleggene som garantien skulle bidra til å finansiere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er imidlertid etablert en ordning med årlig utbetalingsfullmakt for dekning av garantiansvar gjennom St.prp. nr. 1 med eventuell etterbevilgning i høstens endringsproposisjon.

I budsjettproposisjonen for 2006 er det derfor foreslått at NHD gis fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverntiltak til NOAH Holding AS.

Resultatområde 7 – Klimaendringer

Nærings- og handelsdepartementet vil samarbeide tett med både industrien og Miljøverndepartementet slik at kvotesystemet for perioden 2005–2007 ikke vil medføre nedleggelse av aktivitet som er lønnsom under det globale regimet fra 2008.

Resultatområde 8 – Internasjonalt miljøvern-samarbeid og miljøvern i polarområdene

I IMO kan stater søke om å få godkjent kystområder som Particular Sensitive Sea Areas (PSSA). Det pågår et interdepartementalt samarbeid som vurderer om det skal fremmes en norsk PSSA-søknad for deler av den norske økonomiske sonen i Barentshavet eller om behovet for miljøbeskyttelse i våre nordlige farvann kan nås gjennom andre typer tiltak.

11.5 Grønn stat

Nærings- og handelsdepartementet har som en konsekvens av Prosjektet Grønn stat, innført miljøledelse som en integrert del av sin virksomhet.

Tre av departementets etater har innført miljøledelse som en integrert del av organisasjonens styringssystem, Norges geologiske undersøkelser, Styret for det industrielle rettsvern og Norsk Akkreditering. Ytterligere seks har igangsatt arbeidet med å innføre miljøledelse.

Det gjennomføres en årlig kartlegging av ulike indikatorer i departementets virksomhet av betydning for miljøarbeidet, og det utarbeides en miljørapport. Rapporten danner grunnlaget for en kontinuerlig videreutvikling av departementets tiltak på området.

Departementet har følgende miljømål:

- Nærings- og handelsdepartementet skal integrere miljøledelse i sentrale styringsdokumenter:
  - gi innspill til St.prp. nr. 1 på grunnlag av en årlig miljørapport
  - inkludere samtlige av departementets etater i miljøarbeidet gjennom tildelingsbrev og pålegg om årlig rapportering
- Nærings- og handelsdepartementet skal ta miljøhensyn ved å:
  - velge leverandører som er miljøsertifiserte
  - vurdere videokonferanse som alternativ møteform
  - begrense bruken av forbruksmateriell
  - unngå energisløsing

Departementet har iverksatt følgende tiltak for å nå de overordnede målene:

- Elektronisk saksbehandling og tvungen tosidig utskrift/kopiering
- Informasjon om departementets miljøpolicy slik at den enkelte medarbeider kan bidra til å nå målene
- Iverksatt elektronisk behandling av forespørsel fra pressen om innsyn
- Igangsatt arbeid med innføring av ekstern elektronisk utveksling av dokumenter

Effektene av tiltakene blir evaluert årlig i forbindelse med utarbeidelsen Nærings- og handelsdepartementets miljørapport for 2005.

Miljømotiverte utgifter på Nærings- og handelsdepartementets budsjett (i mill. kroner)

(i mill. kroner)				
Program- kategori	Betegnelse	Regnskap 2004	Vedtatt budsjett 2005	Anslag 2006
17.10	Infrastruktur og rammebetingelser	79,3	76,2	83,1
17.20	Forskning, nyskaping og internasjonalse- ring	175,7	195,0	193,1
	Sum	255,0	271,2	276,2

Del II
Budsjettforslag

Programområde 17.00 Nærings- og handelsformål

Programkategori 17.00 Administrasjon

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)	191 024	185 950	208 800	12,3
	Sum kategori 17.00	191 024	185 950	208 800	12,3

Utgifter under programkategori 17.00 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Driftsutgifter	174 438	164 750	177 200	7,6
70-89	Overføringer til andre	16 586	21 200	31 600	49,1
	Sum kategori 17.00	191 024	185 950	208 800	12,3

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for utformingen av en helhetlig norsk næringspolitikk. Dette innebærer å påvirke alle politikkområder som har betydning for verdiskapingen i norsk økonomi. Arbeidsområdene til departementet omfatter utforming, forvaltning og tilrettelegging av politikk for norsk næringsvirksomhet, inkludert handels- og næringspolitiske virkemidler og skipsfartspolitikk. Departementet har også ansvar for sivilt beredskap på flere av disse områdene.

Utviklingen i norsk næringsliv avhenger i stor grad av den økonomiske utviklingen internasjonalt. Norsk verdiskaping er avhengig av utstrakt handel. Næringsfremme og internasjonalisering er derfor et sentralt innsatsområde for departementet. Ved å benytte mulighetene for handel kan vi utnytte ressursene våre på en mer effektiv måte og således øke verdiskapingen. I tillegg til det generelle arbeidet med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet er EØS, EFTA og WTO sen-

trale redskaper for norsk handelspolitikk: EU er Norges viktigste handelspartner, og det økonomiske samarbeidet med EU-området har derfor stor betydning. Gjennom EØS-avtalen er norsk næringsliv sikret adgang for sine varer og tjenester (utenom fisk og landbruksvarer) til det indre marked på lik linje med EUs medlemsland. Det indre marked fungerer imidlertid ikke optimalt. Grunnen til dette er bl.a. at de ulike medlemslandene innfører nasjonale regler som innebærer tekniske handelshindre og manglende harmonisering av regelverket på EU-nivå. For norsk næringsliv kommer i tillegg til dette manglende kjennskap til EØS-avtalen og dens rettsvirkninger hos de øvrige medlemslandene.

Norge har unike muligheter, men står også overfor avgjørende utfordringer. Globaliseringen og økende internasjonal økonomisk integrasjon fører til at norsk næringsliv møter stadig hardere konkurranse. Raske endringer i markeder, kunnskap og teknologi gjør det nødvendig med aktiv omstilling og økt evne til innovasjon og nyskaping i norsk næringsliv. En hovedutfordring er at Norge

er konkurransedyktig gjennom å arbeide smartere. Som understreket i regjeringens *innovasjonsløft*, vil det være nødvendig å bygge mer kunnskap, utvikling og design inn i produkter og tjenester slik at vi kan konkurrere på kvalitet og produktivitet. Derfor satser regjeringen på forskning og innovasjon for å legge til rette for omstilling og økt verdiskaping. Det er særlig viktig å stimulere tiltak som bidrar til økt kommersialisering av forskningsresultater. Regjeringen foreslår en vesentlig styrking av bevilgninger til næringsrettet forskning og utvikling og innovasjon for 2006. Forenklingsarbeidet forutsettes intensivert gjennom å videreutvikle den elektroniske innrapporteringen til det offentlige gjennom Altinn og ved å innføre elektronisk signatur i tjenesten.

Overordnede mål og strategier

Næringspolitikken skal legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi. I praksis innebærer dette å anvende de tilgjengelige ressurser der de kaster mest av seg, slik at den samfunnsøkonomiske lønnsomheten blir størst mulig. En rekke departementer påvirker rammevilkårene for verdiskaping i norsk økonomi. Av særlig betydning er utøvingen av den makroøkonomiske politikken, utforming av skatte- og avgiftssystemet, forsknings- og utdanningspolitikken, konkurransepolitikken, distrikts- og regionalpolitikken, miljøpolitikken og energi-, landbruks- og fiskeripolitikken. Dette krever en samordning av ulike departementers arbeid for å sikre en helhetlig og god næringspolitikk.

Hovedtrekkene i Nærings- og handelsdepartementets virksomhet fremover er skissert i sentrale dokumenter som:

- *Innovasjonsløftet* for å øke næringslivets innovasjons- og omstillingsevne lansert i tilstandsrapporten fra august 2005 om gjennomføringen av regjeringens innovasjonspolitik.
- St.meld. nr. 20 (2004–2005) *Vilje til forskning*. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for oppfølgingen av satsingen på næringsrettet forskning. Viktige satsingsområder er internasjonalisering, styrket grunnforskning og forskningsbasert nyskaping og innovasjon.
- Reiseliv. Handlingsplan for reiselivsnæringene lansert i juli 2005 med målsetting om økt satsing for å videreutvikle og styrke næringene.
- St.meld. nr. 31 (2003–2004) *Vilje til vekst – for norsk skipsfart og maritime næringer*. Regjeringen følger opp med tiltak som skal sikre fremtidsrettede og konkurransedyktige norske skipsfarts- og maritime næringer.
- Hovedprioriteringene i *forenklingsarbeidet* gjennom oppfølging av «Et enklere Norge handlingsplan 2005–2009».

Under programkategori 17.00 gis det bevilgninger til departementets egen administrasjon, utrednings- og prosjektmidler, medlemsinnskudd i internasjonale organisasjoner og beredskapsarbeid. Rammevilkår for virksomheten på departementets politikkområder er utdypet i innledningskapitlene i proposisjonen og konkretisert nærmere under de øvrige programkategoriene under programområde 17 Nærings- og handelsformål.

Kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	144 987	133 700	136 500
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	29 451	31 050	20 700
23	Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>			20 000
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	12 886	17 500	17 900
72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 700	3 700	3 700
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>			10 000
	Sum kap 900	191 024	185 950	208 800

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble bevilgningen under

post 01 økt med kr 600 000 og bevilgningen under post 72 redusert med kr 600 000, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført kr 2 525 000 fra post 01 og kr 2 575 000 fra post 21, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet er organisert i seks avdelinger:

- Administrasjonsavdelingen
- Eierskapsavdelingen
- Avdeling for nærings- og handelsøkonomi
- Avdeling for regelverk og skipsfart
- Avdeling for forskning og innovasjonspolitik
- Avdeling for næringsutvikling og internasjonalisering
- Departementet disponerte 186 årsverk pr. 1. mars 2005. I tillegg til ordinær bemanning har departementet fast stasjonerte næringsråder i Brussel tilknyttet ambassaden. Nærings- og handelsdepartementet har også ansvar for enkelte råd og utvalg innenfor sitt ansvarsområde.

Resultatrapport 2004

Det er nærmere redegjort for hva som er gjennomført på viktige hovedområder i de særskilte innledningsomtalen foran og under de berørte budsjettkapitler. Departementet har i 2004 prioritert arbeid knyttet til oppfølging og gjennomføring av tiltak og prosjekter som er gitt fokus i sentrale politiske dokumenter når det gjelder forskning, innovasjon, næringsutvikling og -finansiering, statlig eierskap, entreprenørskap, handelspolitikk, skipsfartspolitik og forenkling av lover og regelverk. Nedenfor er departementets virksomhet rapportert i forhold til sentrale politikkområder.

Næringsrettet forskning, innovasjon og entreprenørskap

I St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, fremmet regjeringen samme målsetting som EU når det gjelder samlet FoU-innsats. Denne skal økes til 3 pst. av BNP innen 2010, hvorav næringslivet skal stå for 2 pst. Meldingen trekker videre frem tre gjennomgående prioriteringer som vil ligge til grunn frem mot 2010: grunnforskning med vekt på kvalitet og realfag, forskningsbasert nyskaping og innovasjon. Nærings- og handelsdepartementet samarbeidet tett med Utdannings- og forsk-

ningsdepartementet ved utarbeiding av forskningsmeldingen.

Innovasjon er en sentral drivkraft for økt konkurransevne og verdiskaping. Regjeringen la i oktober 2003 frem planen for en helhetlig innovasjonspolitik «Fra idé til verdi» og lanserte visjonen om at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land. Planen dekker et bredt spekter av politikkområder og dannet rammeverk for regjeringens arbeid med å utvikle en helhetlig innovasjonspolitik. De fleste av tiltakene i planen er nå gjennomført.

En betydelig del av arbeidet i første fase har vært eksternt rettet. En viktig del av det eksterne arbeidet har vært å igangsette ni konkrete innovasjonsprosjekter som skal se på innovasjonsutfordringer på utvalgte områder av regional og nasjonal betydning. Prosjektene skal bidra til å øke næringslivets engasjement og forståelse for den økende betydning innovasjon har for fremtidig verdiskaping i Norge. Ansvar for oppfølging av prosjektene er lagt til seks departementer.

Regjeringen har etablert en helhetlig arbeidsform for å øke samarbeidet mellom offentlige myndigheter og private aktører. Regjeringens innovasjonsutvalg er etablert for utvikling og koordinering av politikktutforming på nasjonalt nivå, og Regjeringens innovasjonsforum er etablert som en møteplass mellom myndigheter og øvrige aktører i innovasjonssystemet. I 2004 ble det avholdt fire møter i Regjeringens innovasjonsutvalg og ett møte i Regjeringens innovasjonsforum.

Innovasjon Norge ble etablert 1. januar 2004 basert på St.prp. nr. 51 (2002–2003) og Ot.prp. nr. 14 (2003–2004). Innovasjon Norge overtok ordninger som tidligere ble forvaltet av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), Norges Eksportråd og Norges Turistråd. Innovasjon Norge har fire hovedtjenester: finansiering, kompetanse, nettverk og profilering. Nærings- og handelsdepartementet har vært engasjert i oppfølgingen av det nye entreprenørskapsprogrammet som har til mål å sikre at norske bedrifter får kommersialisert sine produkter på internasjonale markeder. Departementet har i 2004 lagt vekt på aktiviteter som har bidratt til å heve kunnskapen om norsk næringsliv. Departementet har koordinert arbeidet med å få på plass et mål- og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge som fastsetter felles styringsprinsipper og målformuleringer som alle departementer, fylkeskommuner og fylkesmenn skal legge til grunn i sin styringsdialog med selskapet. Det nye mål- og resultatstyringssystemet trådte i kraft 1. januar 2005.

Blant de sentrale selektive innovasjonstiltakene er landsdekkende og distriktsrettede såkornkapitalfond. Fondene er basert på et samarbeid mellom statlig og privat kapital og kompetanse. Det ble bevilget midler til nye fond i statsbudsjettene for 2003, 2004 og 2005, jf. nærmere omtale under kap. 2421 Innovasjon Norge.

SIVA SF har en sentral rolle som tilbyder av tilretteleggende eierskap og nettverk for innovasjon i hele landet. I St.meld. nr. 46 (2003–2004) ble premissene for SIVAs fremtidige virksomhet lagt. I etterkant av meldingen har SIVA mottatt egne bevilgninger til innovasjonsaktiviteter. SIVAs rolle som bidragsyter til utvikling av norsk innovasjonsevne og økt verdiskaping over hele landet, skal styrkes og videreutvikles. For å legge til rette for at SIVA i fremtiden vil gå i resultatmessig balanse er det, i tråd med St.meld. nr. 46 (2003–2004), foretatt en gjennomgang av økonomien. SIVA er inne i en prosess hvor eiendomsvirksomheten i Baltikum er under avvikling.

Kompetanse, utdanning og samspill mellom næringsliv og utdanning er en viktig forutsetning for økt verdiskaping. Nærings- og handelsdepartementet har gitt innspill i sentrale høringer fra Utdannings- og forskningsdepartementet knyttet til oppfølging av kvalitetsreformen og arbeid med kunnskapsløftet.

Nærings- og handelsdepartementet har i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet en strategiplan for entreprenørskap i utdanningen. Planen ble lansert av regjeringen i mai 2004. De berørte departementer finansierer prosjektene, men ansvaret for gjennomføringen av de fleste tiltakene under planen er lagt til Utdanningsdirektoratet.

Som oppfølging av Stortingets vedtak i juni 2003 om at regjeringen skal legge frem en statusrapport om IT- og kompetansesenteret på Fornebu, la regjeringen i juni 2004 frem St.meld. nr. 42 (2003–2004) Status for IT- og kompetansesenteret på Fornebu.

Handel, internasjonalisering og reiseliv

Utviklingen i EU påvirker både direkte og indirekte en rekke av Nærings- og handelsdepartementets arbeidsområder. Nærings- og handelsdepartementet har et særlig ansvar for oppfølging av EØS-avtalens målsetting om et velfungerende indre marked, inkludert fjerning av ikke-tollmessige handelshindre. Videre deltar departementet i ulike forsknings- og utviklingsprogrammer. Departementet følger også den overordnede næringspolitiske utviklingen i EU og utviklingen knyttet til

det indre marked. Målet er å sikre norsk næringsliv full adgang til det indre marked, ikke bare formelt i form av at Norge er part i EØS-avtalen, men også praktisk ved å sikre at avtalen etterleveres. For å fjerne hindringer for handel med tjenester på det indre marked og å gjøre det lettere for tjenesteytere å etablere seg i andre EØS-land, la Europakommisjonen i januar 2004 frem et forslag til tjenstedirektiv. Nærings- og handelsdepartementet har koordinert arbeidet med høring av tjenstedirektivet i Norge og arbeidet med den norske posisjonen.

Departementet har videre vurdert strukturindikatorerne i EUs Lisboa-strategi og bl.a. arrangert workshop om referansetesting av innovasjon i samarbeid med *OECD*. Departementet deltok videre i arbeidet med referansetesting i *OECD*-sammenheng og et dansk prosjekt om referansetesting av entreprenørskap. Videre har arbeidet vært knyttet til forhandlingsprosessene i *Verdens handelsorganisasjon* (WTO) for å bygge ned handelshindringer både på industri-, landbruks- og tjenesteområdet stått sentralt. For å redusere handelsvridningene ved bruk av offentlig støtte til eksportfinansiering av kapitalvarer, er det i regi av *OECD* fremforhandlet et avtaleverk som regulerer dette. Avtaleverket er i kontinuerlig utvikling og Nærings- og handelsdepartementet har deltatt løpende i forhandlingene i ulike arbeidsgrupper i *OECD*.

Nærings- og handelsdepartementet videreførte i 2004 sin aktive deltakelse i forhandlingene i *OECD* om en ny internasjonal skipsfartsavtale. Avtalen skal sikre normale konkurransevilkår i skipsbyggingsindustrien. Forhandlingene omfatter også en rekke land utenfor *OECD*-området, deriblant Kina. Det er en målsetting at forhandlingene sluttføres innen utgangen av 2005.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for *reiselivsnæringene*. Departementet har i 2004 etablert et kontaktforum for reiseliv og vært engasjert i utarbeidningen av ny Handlingsplan for reiselivsnæringene.

Departementet har det overordnede ansvaret for Norges deltakelse på verdensutstillinger. Norge deltok på *EXPO 2005* i Japan med en felles nordisk paviljong. Gjennom 2004 hadde Nærings- og handelsdepartementet en aktiv rolle i samarbeidet om paviljongen. Videre har departementet hatt fokus på å initiere næringslivsaktiviteter gjennom utstillingsperioden. Det er et mål at Norges deltakelse på *EXPO 2005* skal utnyttes til å forsterke det bilaterale samarbeidet mellom Norge og Japan, med særlig vekt på næringsliv og forskning.

Det viktigste målbare resultatet av *EFTA-arbeidet* i 2004 var slutføring av frihandelsavtaler med Chile, Tunisia og Libanon. Forhandlingene med

SACU (Sør-Afrika, Namibia, Lesoto, Botswana og Swaziland) ble videreført i 2004. Forhandlingene med Egypt har så langt ikke resultert i inngått avtale. Det gjenstår fortsatt enkelte spørsmål knyttet til fisk og landbruk. Forhandlinger om frihandelsavtale med Sør-Korea er startet opp og siktemålet er å ha avtalen ferdig i løpet av høsten 2005. Det er videre etablert kontakt med Thailand for å vurdere muligheter for en handelsavtale og utvidelse av frihandelsavtalene med Marokko og Singapore.

Departementet har, i arbeidet med å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet og i samråd med næringslivet, fokusert på nye og spesielt utfordrende markeder. Bilaterale politiske samtaler og konsultasjoner har vært gjennomført med en rekke land og det har vært gjennomført flere næringsfremmende arrangementer i forbindelse med Kongehuset og regjeringens besøksvirksomhet.

Statlig eierskap

Nærings- og handelsdepartementet forvalter *statens eierinteresser* i kommersielle selskaper innenfor en rekke sektorer, som spenner fra energiproduksjon og industrivirksomhet til telekommunikasjon, havbruk og finansiering. Noen av selskapene er børsnoterte, enkelte er heleide og andre eies i fellesskap med private investorer. Målet for eierskapsforvaltningen er å maksimere verdien av statens aksjer og bidra til en god langsiktig industriell utvikling av selskapene.

I 2004 gjennomførte departementet salg av statlige aksjer i Telenor ASA til en verdi av 8,4 mrd. kroner. I tillegg mottok staten 695 mill. kroner i forbindelse med selskapets program for tilbakekjøp og sletting av aksjer i 2004. Dette førte til at statens eierandel i Telenor ble redusert til 54 pst. Yara International ASA ble i mars 2004 utfisjonert fra Norsk Hydro ASA. Yara International ASA viderefører Norsk Hydro ASAs globale landbruksvirksomhet. Ved fisjonen ble 80 pst. av aksjene i Yara International ASA delt ut proporsjonalt til Norsk Hydros aksjonærer, mens 20 pst. ble solgt i markedet. Som følge av dette ble statens eierandel i Yara International ASA 36,2 pst. I forbindelse med Norsk Hydro ASAs program for tilbakekjøp og sletting av aksjer mottok staten 445 mill. kroner. Denne transaksjonen endret ikke statens eierandel i Norsk Hydro ASA på om lag 44 pst. Statens aksjer i DnB NOR ASA ble overført fra Statens Bankinvesteringsfond til Nærings- og handelsdepartementet 30. mars 2004. For å oppnå en eierandel i DnB NOR ASA på 34 pst. ble det ervervet aksjer i selskapet for 350 mill. kroner i 2004. Statens eierandel

var etter dette 34 pst. Videre ble eierskapet av Flytoget AS overført fra Samferdselsdepartementet med virkning fra 1. juli 2004.

Nærings- og handelsdepartementet rapporterer om sin eierskapsutøvelse på flere måter. En viktig del av rapporteringen skjer i form av departementets årlige eierberetning. I beretningene redegjøres det både for utøvelsen av eierskapet og for resultatutviklingen i selskapene.

Maritim utvikling og skipsfart

På *skipsfartsområdet* gjennomføres et betydelig arbeid med å utforme internasjonale regler for sjø-sikkerhet og beskyttelse av miljøet. I tillegg står arbeidet mot terrorisme sentralt både på den nasjonale og internasjonale dagsorden. Arbeidet er i hovedsak knyttet opp mot IMO (FNs sjøfartsorganisasjon), EUs maritime sjø-sikkerhetsorgan (EMSA) og ILO (International Labour Organization). Regjeringen la våren 2004 frem St.meld. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer. I meldingen skisserer regjeringen retningen for en fremtidig skipsfartspolitikkbasert på at Norge fortsatt skal være en ledende sjøfartsnasjon. Nærings- og handelsdepartementet har i 2004 arbeidet med oppfølging av skipsfartsmeldingen, bl.a. en omlegging av refusjons- og nettolønnsordningene for sjøfolk. Regjeringen oppnevnte i desember 2004 et utvalg som skal gå gjennom og vurdere den norske rederiskatteordningen. Nærings- og handelsdepartementet er representert i utvalget. Departementet har vært engasjert med tilrettelegging for gjennomføring av vedtaket om å flytte Sjøfartsdirektorat til Hauge-sund. Videre har departementet deltatt i arbeidet til utvalget som har vurdert en fullstendig revisjon av sjødyktighetsloven. Utvalget leverte sin innstilling, NOU 2005: 14 På rett kjøp – Ny sikkerhetslovgivning, i 2005.

Forenkling og bedre regelverk

En viktig oppgave for departementet er tilrettelegging og *forenkling av regelverk for næringslivet*. Handlingsplanen «Et enklere Norge» ble tett fulgt opp i 2004. Regjeringen la i desember 2004 frem en tilstandsrapport for dette arbeidet. Rapporten viser at 80 pst. av enkelttiltakene var gjennomført eller igangsatt. Det er en klart positiv utviklingen i forhold til 2003.

For å redusere næringslivets byrder knyttet til regelverk og andre offentlige tiltak har regjeringen ved Nærings- og handelsdepartementet tatt i bruk et målesystem, basert på en kartlegging av regelverkene for å identifisere særlig belastende regel-

verk og nye forenklingstiltak. Den første målingen, av merverdiavgiftsregelverket, ble gjennomført i 2004, og i ettertid er også regelverket knyttet til særavgiftene målt.

I forenklingsarbeidet er det lagt stor vekt på god kontakt med brukerne, bl.a. gjennom etablering av Forenklingskanalen – en Internettside hvor næringslivet kan komme med innspill til hvordan regelverk og andre offentlige tjenester kan forbedres. Videre har departementet hatt tett kontakt med næringsorganisasjonene.

Kompetansesenteret Orakel, som har til hovedoppgave å bidra til økt kvalitet på beslutningsgrunnlag i forhold til hvilke økonomiske konsekvenser regelverk og offentlige tiltak har for næringslivet, ble i 2004 etablert som en del av departementets ordinære virksomhet. Orakel har så langt, i tillegg til behandling av enkeltsaker, prioritert utvikling av verktøy og opplæring. Videre har Orakel i egen regi gjennomført tre brukerundersøkelser i næringslivet. Kontakten med enkeltbedrifter og næringsorganisasjonene er styrket.

Ved behandling av hvitvaskingsloven 16. juni 2003 fattet Stortinget anmodningsvedtak nr. 515 om at regjeringen på egnet måte skulle fremme forslag for å sidestille «skriftlig» (fysisk) og elektronisk legitimasjon. Som oppfølging av anmodningsvedtaket sendte Nærings- og handelsdepartementet i mars 2004 et forslag til endring i lov om elektronisk signatur (esignaturloven) på alminnelig høring. Forslaget gikk ut på å ta inn en forskriftshjemmel for å kunne etablere frivillige sertifiserings- og godkjenningsordninger for utstedelse av elektroniske signaturer. I juni 2004 ble det besluttet at det skulle utarbeides en felles kravspesifikasjon for elektronisk identifikasjon (ID) og signatur (PKI) i offentlig sektor. For å sikre nødvendig samordning besluttet Nærings- og handelsdepartementet og Finansdepartementet å utsette arbeidet med endring av esignaturloven. Kravspesifikasjonen – «Kravspesifikasjon for PKI i offentlig sektor» – ble vedtatt av Moderniseringsdepartementet i desember 2004. Ot.prp. nr. 74 (2004–2005) Om endringer i lov om elektronisk signatur, ble fremmet våren 2005.

Innenfor *regelverksforvaltning* har Nærings- og handelsdepartementet bl.a. arbeidet videre med revisjon av minerallovverket i 2004. Et høringsnotat med forslag til ny minerallov har vært på høring. Etter gjennomgang og oppsummering av innspillene fra høringsrunden arbeider departementet med et lovforslag. Nærings- og handelsdepartementet har arbeidet videre med evalueringen av serveringsloven og har i den forbindelse samarbeidet med Arbeids- og sosialdepartementet om mulig harmonisering med alkoholloven.

Ot.prp. nr. 80 (2003–2004) Om lov om endring av lov om Enhetsregisteret, ble vedtatt av Stortinget 23. november 2004, med delvis ikrafttredelse 1. juli 2005 og full gjennomføring fra 1. januar 2007. Lovendringen innebærer at alle offentlige etater, inkl. kommunene, plikter å bruke grunndata fra Enhetsregisteret. Endringen bidrar til økt gjenbruk av registrerte opplysninger og bedre samordning av data fra Enhetsregisteret, Foretaksregisteret og Konkursregisteret. Lov om endringer i lov om enerett til firma og andre forretningskjennetegn m.v. ble satt i kraft 1. mars 2004. Lovendringen medfører redusert offentlig kontroll av foretaksnavn. Det ble derfor samtidig opprettet er frivillig gebyrfinansiert overprøvningsordning for eldre rettighetshavere. Ordningen er lagt til Patentstyret. Justervesenets virksomhet er på viktige områder regulert av lov om mål og vekt fra 1946. Justervesenet fikk i 2001 i oppdrag å utarbeide et forslag om ny lov som skal erstatte den gamle loven om mål og vekt. Arbeidet med ny lov har bl.a. til hensikt å gi et mer tidsmessig og fleksibelt regelverk slik at tilsynsarbeid og kontroll i større grad kan innrettes og dimensjoneres ut fra behovet for å oppnå målsettingene.

Beredskap

Forsyningsberedskap under Nærings- og handelsdepartementet er en integrert del av beredskaps- og sikkerhetsopplegget i St.meld. nr. 39 (2003–2004) Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid. I meldingen påpeker regjeringen at en god næringsberedskap er avhengig av at næringslivet fortsatt sikres muligheter for å virke ved kriser og konflikter. Dette er bl.a. fulgt opp ved at tidligere statiske forsyningssystemer og beredskapslagre er erstattet med mer operative næringsorienterte beredskapsløsninger og ved at fokus er flyttet til risiko- og sårbarhetsanalyser, samarbeidsavtaler med relevante bransjer og øvelse av krisehåndterings-systemene.

Departementet har i tråd med disse prioriteringer i 2004 fulgt opp analysen av forsyningssystemet for dagligvarer til Nord-Norge gjennom avtaler med de store grossistsammenslutningene om felles investeringer i nødstrømsaggregater ved distribusjonslagrene i landsdelen. Videre har departementet og Brønnøysundregistrene gjennomført et prosjekt som resulterte i en helhetlig plan for å styrke registrenes evne til å fungere i ulike krisesituasjoner, jf. redegjørelse under kap. 904 Brønnøysundregistrene. Samarbeidet med rederinæringen om skipsfartsberedskap ble i 2004 styrket ved at det ble fastsatt instruks for NORTRASHIP-ledelsen som er det viktigste samarbeidsorganet mel-

lom myndighetene og næringen for å sikre transportkapasitet i krisesituasjoner. Det ble også inngått avtale med et selskap med kontorer i de viktigste havnene verden over. Avtalen sikrer myndighetene og NORTRASHIP-ledelsen situasjonsrapporter fra aktuelle havner i krisesituasjoner. Dette er en viktig forutsetning for å kunne disponere skipsressurser effektivt i en krisesituasjon. Det ble i 2004 etablert et Forsikringsforum med representasjon fra næringen som oppfølging av den nye loven om statlig varekrigsforsikring [Ot.prp. nr. 102 (2002–2003)]. Hensikten med forumet er å evaluere ordningen jevnlig og å planlegge for en rask iverksetting av forsikringsordningen ved behov. Det ble gjennomført øvelse av krisehåndteringssystemene for bygg- og anleggsberedskapen og gjennom deltakelse i en NATO-øvelse (Crisis Management Exercise).

Prioriteringer 2006

Hovedmålet for Nærings- og handelsdepartementets arbeid er å legge til rette for størst mulig verdiskaping i norsk økonomi.

Den norske næringspolitikken er i økende grad avhengig av næringsutviklingen og den økonomiske utviklingen globalt og særlig i EU-regionen. Norsk næringslivs konkurransevne i internasjonale markeder, og særlig i EU-/EØS-markedet, vil være avgjørende for verdiskapingen nasjonalt og stiller økte krav til spesialisering, innovasjon og omstilling.

Utflytningen i veksten i petroleumsformuen vil i fremtiden føre til behov annen virksomhet som kan generere eksportinntekter. Det innebærer at skjermet næringsvirksomhet vil måtte erstattes av ny virksomhet rettet mot internasjonale markeder.

Vi står også overfor utfordringer bl.a. knyttet til demografiske forhold i Norge. I fremtiden vil det offentliges trygdeforpliktelser øke samtidig som arbeidsstyrken som andel av befolkningen reduseres. En langsiktig utfordring er derfor å finansiere fremtidige pensjonsforpliktelser.

For å møte utfordringene knyttet til økt globalisering og økonomisk integrasjon, samt demografiske forhold i Norge, er evne til omstilling nødvendig. Det kreves derfor en politikk som legger til rette for å gjennomføre fremtidig omstilling.

Med utgangspunkt i disse overordnede målsettingene og rammevilkårene vil departementet i 2006 bl.a. bruke ressurser på følgende sentrale politikkområder:

Næringsrettet forskning, innovasjon og entreprenørskap

Oppfølging av St.meld. nr. 20 (2004–2005) *Vilje til forskning*. Nærings- og handelsdepartementet vil særlig prioritere tiltak som bidrar til oppnåelse av 2 pst.-målet som er satt for næringslivets forskningsinnsats. Dette innebærer bl.a. en styrking av den offentlige innsatsen til brukerstyrt forskning og kommersialisering av forskningsresultater. For stimulering av FoU i små og mellomstore bedrifter er ordningen med skattefradrag for FoU-prosjekter – Skattefunn-ordningen – et viktig virkemiddel. Ordningen er rettet mot bredden av norsk næringsliv og supplerer de mer spissede programmene i Norges forskningsråd. En ny tilskuddsordning for å støtte ulønnet arbeidsinnsats i forbindelse med forskning og utvikling ble vedtatt innført i forbindelse med revidert budsjett 2005, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Tilskuddsordningen foreslås videreført i budsjettet for 2006.

Innenfor internasjonalt forskningssamarbeid vil Nærings- og handelsdepartementet følge opp strategier og tiltak i St.meld. nr. 20 (2004–2005). Departementet vil særlig fokusere på næringsrettet forskningssamarbeid i forberedelsene til norsk deltakelse i EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling (2007–13), internasjonal romvirksomhet, herunder deltakelse i satellittnavigasjonssystemet Galileo, deltakelse i det europeiske Eureka-samarbeidet og opptrapping av bilateralt FoU-samarbeid med prioriterte land. Departementet vil også vurdere tiltak rettet mot å gjøre Norge til et mer attraktivt vertsland for utenlandske FoU-investeringer.

Innen *romvirksomhet* foretas det en satsing på internasjonale teknologiprogrammer som er spesielt rettet mot å utvikle teknologi som gjør bedriftene konkurransedyktige i det kommersielle rommarkedet. Programmene vil bidra til norsk industri fremtidige omsetning og eksport. De nasjonale følgeprogrammene for romvirksomhet mer enn fordobles for å videreutvikle norsk kompetansebasert romindustri på det internasjonale markedet og for å styrke Norges posisjon i romfartsrelatert infrastruktur på Svalbard og i Antarktis. Økningen vil også anvendes til å utvikle satellittbaserte overvåkings- og navigasjonstjenester. Videre vil det bli arbeidet med å følge opp Norges internasjonale forpliktelser, bl.a. knyttet til oppstart av nye utviklingsprogrammer på ministerrådsmøte i den europeiske romfartsorganisasjonen (ESA) i desember 2005.

Departementet vil i sitt videre arbeid med oppfølging og utvikling av innovasjonspolitikken samarbeide nært med andre departementer, partene i

arbeidslivet og virkemiddelapparatet. Det er redegjort for oppfølgingen og retningen for det videre arbeid i tilstandsrapporten om regjeringens innovasjonspolitik fra august 2005. Departementet vil lede arbeidet med regjeringens innovasjonsløft i en bred prosess med kunnskapsinstitusjoner og næringsliv og utarbeide en handlingsplan for innovasjonspolitikken med sikte på fremleggelse høsten 2006. Departementet vil videre vektlegge arbeidet med å styrke *entreprenørskap* og entreprenørkulturen, bl.a. gjennom oppfølging av regjeringens strategiplan for entreprenørskap i utdanning.

Innovasjon Norge og *SIVA SF* er viktige aktører i Nærings- og handelsdepartementets arbeid med næringsutvikling. SIVA er med sin kompetanse og sine erfaringer en sentral medspiller i innovasjonsmiljøer over hele landet. Selskapets landsomfattende innovasjons- og nettverksarbeid vil bli styrket i 2006. Arbeidet har som mål å øke verdiskapingen i nye og eksisterende bedrifter og bidra til vekst i antall arbeidsplasser. SIVA gir merverdi gjennom sin kunnskap og sitt nettverk som aktiv eier i forskningsparker, kunnskapsparker, næringshager og inkubatorer. Innovasjon Norge har som formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet. Selskapet formidler virkemidler innen finansiering, rådgivning, nettverk og profilering. I 2006 vil det bl.a. bli lagt spesielt vekt på arbeidet med Norwegian Centres of Expertise.

Handel, internasjonalisering og reiseliv

Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å sikre *markedsadgang* for norske varer og tjenester i utenlandet. Norske varer og tjenester er sikret adgang til EUs indre marked gjennom EØS-avtalen. EU er Norges viktigste handelspartner, og samarbeidet krever derfor tett oppfølging. Nærings- og handelsdepartementet er representert i fora hvor nytt EU-regelverk utarbeides og leder bl.a. spesialutvalget for handelsforenkling. Dette bidrar til å sikre at nytt EU-regelverk, som er relevant for norsk næringsliv, følges opp, og at Norge gis muligheten til å komme med innspill overfor EU i en tidlig fase av regelutviklingen. Nærings- og handelsdepartementet administrerer arbeidet på norsk side med å sende utkast til tekniske regler på EØS-høring. Departementet har også et overordnet ansvar for problemløsningsmekanismen SOLVIT. SOLVIT er et effektivt virkemiddel for å få løst problemer som privatpersoner og bedrifter kan møte med andre medlemslands myndigheter.

Norges arbeid i *WTO* og *EFTA* for å bygge ned handelshindre er viktig for å gi bedre tilgang for

norske varer og tjenester til verdensmarkedet. Norsk verdiskaping skjer først og fremst ved produksjon av varer og tjenester og hensynet til norsk verdiskaping veier derfor tungt for norske handelsposisjoner. Fordi det er usikkerhet rundt fremdriften i WTO-forhandlingene har regjeringen økt satsingen på EFTAs frihandelsavtaler, dvs. regionale eller bilaterale handelsavtaler mellom EFTA og land utenom EFTA og EU. Nærings- og handelsdepartementet leder Norges forhandlinger om handelsavtale med Sør-Korea, og det tas sikte på undertegning av denne på EFTAs ministerrådsmøte i 2005. I tillegg setter EFTA i gang forhandlinger med Thailand inneværende høst. Arbeidet for handelsavtaler med Kina og Japan prioriteres deretter.

Myndighetskontakt, synlighet i markedene og lokal tilstedeværelse er viktige forutsetninger for at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt. Arbeidet med profilering av Norge og norsk næringsliv gjennom bilaterale politiske samtaler og konsultasjoner og gjennom målrettede næringslivsarrangementer knyttet til Kongehuset og regjeringens besøksvirksomhet vil videreføres i 2006.

Handlingsplanen for reiselivsnæringene som Nærings- og handelsdepartementet la frem i juli 2005, har som mål å stimulere til økt verdiskaping og innovasjon i norske reiselivsnæringene for å sikre reiselivsnæringenes konkurransevne og levedyktighet på lang sikt. Planen skal bidra til at reiselivsnæringene blir i stand til å møte utfordringene og gripe nye muligheter i en globalisert verden der de reisendes ønsker og preferanser er i stadig endring.

Statlig eierskap

Hovedmålet for departementets eierskapsforvaltning er å sikre statens verdier og bidra til en god industriell utvikling i selskapene. Gjennom dette engasjementet bidrar staten til å sikre norsk forankring av viktige norske selskaper. En sentral oppgave i eierskapsforvaltningen er å sikre en god industriell og kommersiell utvikling for de heleide statlige selskapene. Dette kan ofte skje ved å få private eiere inn i selskapene. Det legges frem forslag om fullmakter til å redusere statens eierskap i BaneTele AS, Flytoget AS og Yara International ASA.

Maritim utvikling og skipsfart

Innen *skipsfart* vil det i 2006 bli arbeidet videre med oppfølgingen av tiltak for å sikre norsk skipsfart og norske sjøfolk konkurransedyktige vilkår etter de opplegg og føringer som er gitt i St.meld.

nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer. For 2006 foreslås en omlegging av refusjonsordningene for sjøfolk basert på en kompetansedmodell, jf. omtale under kap. 909. Videre foreslås innsatsen innen maritim forskning og utvikling økt med 50 mill. kroner, fra 40 til 90 mill. kroner. Det er en økning på 125 pst. Arbeidet med harmonisering av regelverket for sikkerhet og miljøarbeid vil bli videreført, nasjonalt gjennom Sjøfartsdirektoratet og internasjonalt gjennom IMO (FNs sjøfartsorganisasjon) og EUs maritime sjøsikkerhetsorgan (EMSA). Videre vil departementet i 2006 gjennomføre den vedtatte flyttingen av Sjøfartsdirektoratet til Haugesund. Nærings- og handelsdepartementet har startet arbeidet med oppfølgingen av NOU: 14 På rett kjøll – Ny skipssikkerhetslovgivning i 2005. Oppfølgingsarbeidet vil bli videreført i 2006.

Forenkling og bedre regelverk

Regjeringen la i juni 2005 frem en ny *Et enklere Norge – handlingsplan 2005–2009*: «Forenkling og tilrettelegging for næringslivet». I denne handlingsplanen er noen større, prioriterte områder for arbeidet i årene fremover presentert. Målet for arbeidet er å redusere næringslivets administrative kostnader ved å etterleve regelverk med 25 pst. innen utgangen av 2012. Nærings- og handelsdepartementet vil prioritere arbeidet med å sikre at Altinn blir den ledende elektroniske kanalen for alle statlige etater som innhenter opplysninger fra næringslivet, slik at Altinn blir næringslivets «dør til offentlige tjenester». Videre skal arbeidet med å utvikle gode beslutningsgrunnlag og treffsikre forenklingstiltak for næringslivet prioriteres. Dette vil være viktige tiltak i en målrettet satsing for å redusere næringslivets administrative kostnader av offentlige regelverk. Kompetansesenteret Orakel er sentralt i arbeidet og har som hovedoppgave å bidra til økt kvalitet på beslutningsgrunnlag i forhold til hvilke økonomiske konsekvenser regelverk og offentlige tiltak har for næringslivet. I tillegg skal det legges stor vekt på systematisk brukermedvirkning og forenkling i et internasjonalt perspektiv. Arbeidet med å gjennomføre og følge opp målinger av næringslivets kostnader ved etterlevelse av offentlige regelverk prioriteres, jf. omtale og forslag til særskilt bevilgning til forenklingstiltak under ny post 23 nedenfor.

Endringer i lov om elektronisk signatur, jf. Ot.prp. nr. 74 (2004–2005), som gjør det mulig å etablere bl.a. frivillige selvdeklarasjonsordninger for utstedere av elektroniske signaturer, trådte i kraft 1. juli 2005. Forskrift som etablerer frivillige selvdeklarasjonsordninger hvor utstedere av elek-

troniske signaturer ved en selvdeklarasjon kan melde fra om at kravene i «Kravspesifikasjon for PKI i offentlig sektor» er oppfylt, antas å tre i kraft 1. januar 2006. Parallelt med dette vil det foretas endringer i forskriften for elektronisk forvaltning slik at elektroniske signaturer utstedt av selskap som omfattes av disse ordningene, aksepteres som gyldig elektronisk signatur/elektronisk identifikasjon (ID) ved elektronisk kommunikasjon med og i forvaltningen. Det tas videre sikte på at disse lov- og forskriftsendringene kan danne grunnlag for gjennomføring av Stortingets anmodningsvedtak nr. 515 fra 2003 om å fremme nødvendige forslag for å sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon etter hvitvaskingsloven. Nærings- og handelsdepartementet bistår Finansdepartementet med vurderingen av hvilke krav som må stilles til en elektronisk signatur for å kunne aksepteres som en gyldig elektronisk legitimasjon etter hvitvaskingsloven.

Beredskap

Prioriterte fokusområder for beredskapsarbeidet vil også i 2006 være risiko- og sårbarhetsanalyser, videreutvikling av samarbeidet med relevante bransjer og øvelse av krisehåndteringssystemene. Dette innebærer nært samarbeidet med dagligvarebransjen, bygg- og anleggsnæringen, rederinæringen og deler av forsikringsbransjen, både gjennom videreutvikling av samarbeidet og øvelser i tilknytning til de ordninger som er etablert. Arbeidet med gjennomføring av analyser av underlagte etaters status innenfor beredskap, sikkerhet og krisehåndtering er påbegynt og vil bli videreført i 2006. Departementet utreder også alternative virkemidler ved forsyningsproblemer, herunder hjemmelsgrunnlag og informasjonsstrategier.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes utgifter knyttet til forsyningsberedskap med ca. 6 mill. kroner. Beredskapsmidlene dekker utgifter ved tiltak for å opprettholde og styrke forsyningsberedskapen, herunder nødvendig rullering av lagrene av nødproviant. Utgifter til departementets råd og utvalg dekkes som hovedregel også av denne bevilgningen.

Samlet foreslås en bevilgning på 136,5 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift under posten for 2006. I tillegg foreslås en fullmakt til å overskride

bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Disse midlene nyttes hovedsakelig til utredninger og oppdrag som departementet selv ikke har kompetanse og/eller kapasitet til å utføre. Videre benyttes bevilgningen til å gjennomføre ulike prosjekter, bl.a. til evalueringer, tilrettelegging av nye ordninger og tidsbegrenset støtte til næringsutviklingsprogrammer. Bevilgningen kan også brukes til å finansiere større utredningsutvalg. Midler til utredninger og konsulentbistand på eierskapsområdet bevilges over kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Det foreslås en bevilgning på 20,7 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift til spesielle driftsutgifter for 2006. Det er foreslått særskilte bevilgninger til økt satsing på prosjekter knyttet til forenklingstiltak (ny post 23) og Ungt Entreprenørskap (ny post 73) for 2006, jf. nedenfor.

Ut over bevilgningen foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VIII. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Post 23 (ny) Forenklingstiltak, kan overføres

Det har blitt et stadig større fokus på behovet for forenkling og tilrettelegging for næringslivet. Et godt utformet regelverk og gode offentlige tjenester bidrar til forutsigbare og gode rammebetingelser og vil dermed også fremme entreprenørskap og innovasjon ved at bedriftene kan frigjøre ressurser og dermed bruke mer av sin tid på produksjon og utvikling. Hovedprioriteringene for regjeringens forenklingsarbeid overfor næringslivet er trukket opp i Et enklere Norge handlingsplan 2005–2009 «Forenkling og tilrettelegging for næringslivet». Regjeringen har som mål at næringslivets administrative kostnader ved etterlevelse av regelverk skal reduseres med 25 pst. innen utgangen av 2012. Viktige satsingsområder for å nå dette målet er utvikling av gode og brukervennlige offentlige elektroniske tjenester til næringslivet. Videre prioriteres arbeid med etablering av gode beslutningsgrunnlag som også viser konsekvenser for næringslivet ved innføring av nytt regelverk, og gjennomføring av mer treffsikre forenklingsforslag gjennom måling av næringslivets kostnader ved etterlevelse av offentlig regelverk. Det vises til en bred gjennomgang av foren-

klingsarbeidet i kap. 2 innledningsvis i proposisjonen.

Regjeringen finner det viktig å styrke satsingen på forenklingsarbeidet med fokus på regelområdet som berører næringslivet og foreslår en bevilgning på 20 mill. kroner til forenklingsarbeidet under ny post 23 for 2006. Bevilgningen skal bl.a. dekke utgifter til kjøp av tjenester, utviklingsoppgaver og utredningsarbeid knyttet til forenklingstiltak og regelverksmålinger.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Det foreslås en bevilgning på til sammen 17,9 mill. kroner til å dekke norske medlemsbidrag i følgende internasjonale organisasjoner:

- Sekretariat for International Union of Geological Sciences, ca. 1,3 mill. kroner (betales i NOK)
- Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO), ca. 9 mill. kroner (betales i GBP)
- Den internasjonale ispatruljetjenesten i det nordlige Atlanterhav, ca. 3 mill. kroner (betales i USD)
- Det europeiske sjø sikkerhetsorgan (EMSA), inntil 3 mill. kroner (betales i Euro)
- Port State Control (Europeisk havnestatskontroll av skip, betales i Euro)
- Det internasjonale handelskammer (betales i NOK)
- Det norske Handelskammerforbund (betales i NOK)
- Det internasjonale utstillingsbyrå (betales i NOK)
- Studiegruppen for bly og sink (betales i GBP)
- Studiegruppen for nikkel (betales i Euro)
- Deltakelse i OECD-komiteer

Budsjettanslaget er basert på betalte medlemsbidrag i 2005 og tilgjengelig informasjon om bidragene for 2006. Størrelsen på flere av bidragene vil også avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene.

Generelt er formålet med det statlige tilskuddet til organisasjonene å:

- bidra til at de berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene
- medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer for

virksomheter på deres områder for å sikre at norske interesser blir ivaretatt

Det settes krav om mest mulig konkretisering av mål og måloppnåelse i tilknytning til den faglige redegjørelsen i tilbakerapporteringen fra tilskuddsforvalterne/tilskuddsmottakerne knyttet til norsk deltakelse i og medlemsbidrag til den enkelte organisasjon.

International Union of Geological Sciences (IUGS) er en vitenskapelig organisasjon med vel 100 medlemsland. Organisasjonen arbeider internasjonalt med bl.a. UNESCO og ICSU (rådgivende organ for FN i vitenskapelige spørsmål). Organisasjonen ledes av nasjonalkomiteer fra de enkelte medlemsland og administreres av en generalsekretær. Sekretariatet for organisasjonen er lagt til Norges geologiske undersøkelse i Trondheim. Fra norsk side vektlegges betydningen av det internasjonale kontaktnettet IUGS-sekretariatet fører med seg og fordelene ved å ha informasjon om internasjonale prosjekter i Norge. Det gis årlige tilskudd til dekning av sekretariatsutgiftene over statsbudsjettet. Tilskuddet utgjør 1,05 mill. kroner i 2005. Det legges til grunn at tilskuddet økes til 1,3 mill. kroner for 2006, for å dekke ekstra utgifter til forberedelse av den neste geologiske verdenskongressen som er vedtatt lagt til Norge i 2008.

Den internasjonale *sjøfartsorganisasjon (IMO)* i London er FNs maritime organisasjon. Norge har vært medlem siden opprettelsen i 1958. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten og forhindre forurensning til sjøs. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk for skipsfarten. Det enkelte medlemslands bidrag (andel av totalbudsjettet) fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Norge har vært tilsluttet avtalen om *Ispatroljetjenesten* i det nordlige Atlanterhav siden opprettelsen i 1956. Formålet med tjenesten, som utføres av den amerikanske kystvakten, er å observere, overvåke og rapportere om isforhold i dette havområdet. Tjenesten har stor betydning for sikkerheten til skip i disse områdene. Medlemslandenes bidrag (andel av kostnadene i regnskapsåret) fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

En regional overenskomst om *havnstatskontroll* (Memorandum of Understanding on Port State Control, basert på viktige IMO- og ILO-konvensjoner) ble inngått i 1982. 20 europeiske stater, Canada og Russland er nå tilsluttet overenskomsten. Formålet er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Havnstatskontrollen er gjort døgnkontinuerlig.

Som et ledd i EUs store satsing på skipsfartsområdet ble det i 2003 opprettet *et europeisk maritimt sikkerhetsorgan EMSA* (European Maritime Safety Agency). Formålet med EMSA er å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets- og miljønivå gjennom et harmonisert regelverk i EU. EMSA skal også bidra med å utvikle kystbaserte overvåkings- og informasjonssystemer. Norge deltar i dette arbeidet på grunnlag av EØS-avtalen. EU har fått utvidet mandat og et mer effektivt apparat for å sikre at reglene gjennomføres likt og overholdes i medlemslandene. Det ventes at kostnadene og deltakerkontingenten i EMSA vil øke noe i 2006.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer (ICC)* og *Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE)* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Det norske tilskuddet til disse organisasjonene foreslås opprettholdt på om lag samme nivå som i de senere år, dvs. ca. kr 130 000 for ICC og kr 50 000 for BIE. I tillegg er det i de senere år gitt årlig bidrag (kr 60 000) til *Det norske Handelskammerforbund (DnH)*. DnH mottar en betydelig mengde nyttig informasjon om utviklingen i Europa som formidles til medlemmene.

Norge ble medlem av FN-forankrede *studiegrupper* (råvaregrupper) for *bly og sink* og for *nikkel* ved opprettelsen. Studiegruppene har sekretariat i henholdsvis London og Amsterdam. Sekretariatene vil bli samlet i Lisboa fra 1. januar 2006. Studiegruppene utarbeider rapporter om produksjon, priser, omsetning m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innen de aktuelle bransjene. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er fagansvarlig for norsk kontakt og oppfølging overfor studiegruppene.

Fra 2004 har Nærings- og handelsdepartementet dekket kostnadene ved deltakelse i enkelte komiteer og arbeidsgrupper under *OECD*. Foruten kontingent til stålkomiteen er det for 2005 aktuelt å dekke utgiftene ved deltakelse i OECDs maritime transportkomité. Videre kan det bli aktuelt å dekke utgifter i forbindelse med arbeidsgruppemøter under OECDs skipsbyggingskomité. Det legges til grunn at deltakerutgiftene til slike OECD-komiteer må dekkes over Nærings- og handelsdepartementets budsjett også for 2006.

For samtlige organisasjoner er det forutsatt sendt inn årlige rapporter om virksomhetens budsjett og regnskap som grunnlag for vurdering, fastsettelse og utbetaling av årlig medlemstilskudd.

Det legges videre til grunn at departementet med noen års mellomrom skal sørge for at det blir foretatt evaluering av det norske medlemskapet i organisasjonene.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger i stor grad på samarbeid mellom myndighetene og rederinæringen. Skipstransport er mest effektiv dersom skipene opereres av rederiene etter normale prosedyrer basert på kontrakter, med statlige lovhjemlede inngrep bare i de mest alvorlige situasjoner. Beredskapsarbeidet er derfor først og fremst basert på å benytte næringens normale transportkapasitet til beredskapsoppdrag i krisesituasjoner basert på frivillighet. I tillegg er det etablert samarbeid om tiltak når det gjelder antiterror m.v.

Tilskuddet skal bidra til å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten for å sikre mest mulig trygg skipstransport i krise- eller krigssituasjon
- kontakt og samarbeid mellom myndighetene og rederinæringen for å sikre informasjon og forståelse for beredskapsarbeid i næringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i krisesituasjoner

Arbeid med vedlikehold, videreutvikling og øving av beredskapssystemer for skipsfarten og deltakelse i planlegging og utførende virksomhet innen skipsfartsberedskap nasjonalt og internasjonalt skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse.

Nærings- og handelsdepartementet har et løpende samarbeid med Norges Rederiforbund innen skipsfartsberedskap som dekkes av tilskuddet. Det foreslås inntil 3,2 mill. kroner som tilskudd til skipsfartsberedskap i 2006.

Beredskapssystem for varekrigsforsikring

Det vil være viktig for samfunnet at forsyning og transport av varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller der forsyningssikkerheten trues av at det private marked for transportforsikring ikke vil være tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem som kan iverksettes raskt.

Beredskapssystemet forvaltes av Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) i henhold til inngått avtale. Formålet med tilskuddet er å sikre at myndighetene har et apparat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere en beredskapsordning for stat-

lig varekrigsforsikring for å stimulere til skipstransport av varer i en krise- eller krigssituasjon. Beredskapsorganet skal også kunne bistå departementet med faglige utredninger, råd og utførende arbeid. Følgende størrelser legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse:

- aktiviteter knyttet til vedlikehold og videreutvikling av beredskapssystem for varekrigsforsikring i statlig regi
- deltakelse i planlegging, rådgivning og – om nødvendig – utførende virksomhet innen statlig varekrigsforsikring, i samarbeid med et «forsikringsforum» som er etablert for å ivareta nødvendig kontakt med forsikringsbransjen

Det foreslås om lag kr 500 000 som tilskudd til ordningen med statlig varekrigsforsikring i 2006. For øvrig foreslås fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 1 mrd. kroner videreført, jf. Forslag til vedtak X, 2.

Budsjettforslag 2006

På dette grunnlag foreslås en samlet bevilgning på 3,7 mill. kroner under posten for 2006.

Post 73 (ny) Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, kan overføres

Ungt Entreprenørskap er en selvstendig institusjon med en sentral administrasjon og lokalavdelinger med egne styrer og prosjektledere i alle landets fylkeskommuner. Ungt Entreprenørskap har utarbeidet et program for perioden 2006–09. Organisasjonen har som mål å videreutvikle og øke aktiviteten slik at flere skoler og utdanningsinstitusjoner engasjerer seg i entreprenørskapsopplæring. Ungt Entreprenørskap vil derfor styrke staben i fylkene i programperioden for å øke aktiviteten og kvalitetssikre entreprenørskapsopplæringen i hele utdanningsforløpet. Regjeringen la i 2004 frem en strategiplan for entreprenørskap i utdanningen, «Se mulighetene og gjør noe med dem!». I planen blir det påpekt at Nærings- og handelsdepartementet har et ansvar for å gi støtte til organisasjoner som fremmer entreprenørskap i utdanningen.

Nærings- og handelsdepartementet har samarbeidet med Kommunal- og regionaldepartementet og Undervisnings- og forskningsdepartementet om utvikling av et program for entreprenørskap i skolen. Ungt Entreprenørskap arbeider aktivt sammen med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at alle elever og studenter på samtlige utdanningstrinn får et tilbud om entrepre-

nørskapsopplæring. Ungt Entreprenørskap har utarbeidet og utviklet opplæringsmateriell for alle skoletrinn, holder kurs for lærere, lager veiledningsmateriell for lærere, tilrettelegger møteplasser og nettverk og arrangerer nasjonale messer for ungdoms- og studentbedrifter. Lokalt har organisasjonen et samarbeid med skoler og myndigheter om ungdomsbedrifter.

For skoleåret 2004–05 er det registrert 780 elevbedrifter, 1 550 ungdomsbedrifter og 120 studentbedrifter. Videre har ca. 1 700 lærere i grunnskolen og ca. 2 500 lærere i videregående skole hatt kurs og aktiviteter hos Ungt Entreprenørskap.

I 2005 er organisasjonen tildelt 4 mill. kroner fra Nærings- og handelsdepartementet. Regjeringen prioriterer økt satsing på dette programmet i 2006 og finner grunnlag for å foreslå tilskuddet til Ungt Entreprenørskap gitt som egen bevilgning på ny budsjettpost. Formålet med det statlige tilskuddet er å bidra til at flere unge benytter utdannings-tilbudene innen entreprenørskap, og at dette fører til at et økt antall unge starter bedrifter. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner for 2006. Det er en økning på 6 mill. kroner (150 pst.) i forhold til 2005.

Kap. 3900 Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Salgsinntekter fra beredskapslagre	345	1 600	
02	Ymse inntekter	5 513	20	20
03	Salgsinntekter	319	1 430	
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 803		
18	Refusjon av sykepenger	1 511		
70	Tilbakeføring av stiftelseskapital fra Norsk Romsenter	2 000		
71	Tilbakeføring fra tapsfond	25 000		
72	Tilbakeføring av grunnkapital fra Svensk-Norsk Industrifond	10 724		
	Sum kap 3900	47 215	3 050	20

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble bevilgningen under post 03 økt med kr 1 817 000, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Post 01 Salgsinntekter fra beredskapslagre, og Post 02 Ymse inntekter

Nærings- og handelsdepartementet gjennomfører et program med salg av gamle beredskapslagre. Hovedtyngden av salget ble gjennomført i perioden 2000–04, men det ble inntekter fra salg av sukker i 2005. Det budsjetteres ikke med salg fra beredskapslagre i 2006.

Det budsjetteres med kr 20 000 i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag under post 02 for 2006.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til post 02, jf. Forslag til vedtak II og omtale under kap. 900, postene 01 og 21.

Post 03 Salgsinntekter

Under denne posten har det vært budsjettert med inntekter fra salg av tungtvann til Institutt for Energiteknikk (IFE) på grunnlag av foreliggende avtale mellom departementet og IFE. Inntektene fra dette salget har variert fra år til år. Det ble ikke foretatt salg i 2002, mens salget utgjorde kr 1 066 000 i 2003 og kr 319 000 i 2004. I forbindelse med revidert budsjett 2005 ble det gjort vedtak basert på salg av restbeholdningen av tungtvann til IFE, jf. forslag og redegjørelse i St.prp. nr. 65 (2004–2005). Det føres på denne bakgrunn ikke opp forslag om salgsinntekter for 2006.

Programkategori 17.10 Infrastruktur og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)	189 356	180 700	176 200	-2,5
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)	69 128	71 800	68 930	-4,0
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)	16 639	17 800	18 700	5,1
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)	236 424	240 100	215 950	-10,1
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)	144 102	140 100	144 940	3,5
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)	17 054	15 000	14 750	-1,7
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)	258 884	282 100	270 370	-4,2
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)	9 254	8 900	9 060	1,8
0909	Refusjonsordning for sjøfolk	954 663	1 060 000	1 060 000	0,0
0910	Støtte til utkantbutikker	2 500	2 500		-100,0
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling	13 000	13 150	19 700	49,8
0913	Standardisering	24 800	25 000	24 800	-0,8
0914	Spesielle IT-tiltak	1 807			
Sum kategori 17.10		1 937 611	2 057 150	2 023 400	-1,6

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Driftsutgifter	935 376	952 000	914 400	-3,9
30-49	Investeringer	6 663	4 500	4 500	0,0
70-89	Overføringer til andre	995 572	1 100 650	1 104 500	0,3
Sum kategori 17.10		1 937 611	2 057 150	2 023 400	-1,6

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet har det overordnede statlige ansvar for at det bidraget som virksomhetene under programkategori 17.10 tilbyr

næringslivet og det offentlige, er av høy kvalitet og at norske interesse ivaretas gjennom internasjonal deltagelse på aktuelle områder. En stadig mer åpen verdensøkonomi og skjerpet konkurranse både på hjemme- og utemarkedene setter krav, gjennom bl.a. EU og EØS-avtalen, om en effektiv og funksjo-

nell nasjonal infrastruktur og god innretning av rammebetingelsene.

Under kategorien ligger en rekke forvaltningsoppgaver som ivaretas gjennom de virksomhetene som er beskrevet under. Norge skal arbeide for å bidra med å utvikle internasjonale regelverk, i tillegg til å fremme- og ivareta nasjonale interesser. F.eks. har *Sjøfartsdirektorat* deltatt i FNs sjøfartsorganisasjon, Det Europeiske sjøfartsorganet, FNs arbeidstakerorganisasjon og Havnestatssamarbeidet Paris MoU (Memorandum of understanding) og dermed bidratt til nytt internasjonalt regelverk for sikkerhet og miljø til sjøs.

Økte nasjonale og internasjonale krav til harmonisering av produkter og standardisert måleteknikk gjør det nødvendig å opprettholde kompetansen og styrke oppfølgings- og tilretteleggingsarbeidet. Dette arbeidet ivaretas av *Justervesenet*, *Norsk Akkreditering* og *Standard Norge*.

Styret for det industrielle rettsvern er det nasjonale kompetansesenter for industrielt rettsvern. En patent-, varmerke- eller designrettighet gir økt mulighet for samarbeid med investorer og strategiske alliansepartnere, og er viktige virkemidler for innovasjon.

Skipsregistrene og *Brønnøysundregistrene* har omfattende registre som sikrer næringsliv og finanssektoren tilgang til offentlig informasjon. Brønnøysundregistrene har også en sentral rolle

som forvalter av infrastruktur og tekniske løsninger for elektronisk kommunikasjon og forenkling av rapportering mellom næringsliv og offentlig sektor.

Narviktelefonene/Bedin og *Euro Info-kontorene* formidler informasjon om hvilke nasjonale og internasjonale produksjons- og driftskrav som settes for norske bedrifter og etablerere.

Norges geologiske undersøkelse og *Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard* sin forvaltning av henholdsvis geologisk basiskunnskap og gjeldene regelverk bidrar til infrastruktur og hensiktsmessige rammebetingelser for mineralnæringen og lokal forvaltning i Norge.

Refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk skal bidra til å gi norske redere konkurransedyktige rammevilkår, sikre maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk.

Mål og strategier

Overordnet mål for programkategorien er å bidra til et godt tilrettelagt og tilgjengelig lov- og regelverk m.m. for næringslivet som sikrer en effektiv infrastruktur og god innretning av rammebetingelser for de berørte sektorer og områder. For en nærmere konkretisering vises det til omtalene under de enkelte budsjettkapitler.

Kap. 901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2006
		2004	Saldert budsjett 2005	
01	Driftsutgifter	189 356	180 700	176 200
	Sum kap 901	189 356	180 700	176 200

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 6,5 mill. kroner fra post 01, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Styret for det industrielle rettsvern, heretter kalt Patentstyret, er direktoratet som håndhever lovgivningen om industrielle rettigheter i Norge og Norges nasjonale kompetansesenter for industrielt rettsvern. Patentstyrets primære oppgave er å

behandle og avgjøre søknader om patent-, varemerke- og designbeskyttelse i Norge. I tillegg tilbyr Patentstyret forundersøkelser, som bl.a. avdekker hva som allerede er kjent og beskyttet teknologi innenfor ulike områder. Patentstyret driver også informasjonsvirksomhet overfor næringslivet og andre brukere. Dette arbeidet skjer i samarbeid med næringslivsorganisasjoner, Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og universitetene.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerte 259 årsverk pr. 1. mars 2005. Etaten er organisert i fire avdelinger: for patent, design- og varemerker, kommersielle tjenester og fellestjenester, en juridisk politisk stab og en klageinstans kalt 2. avdeling.

Industrielle rettigheter

Et *patent* er en enerett til å utnytte en bestemt teknologi, et produkt eller en prosess i inntil 20 år. Registrering av *design* som refererer til utseendet og formen til et produkt eller deler av et produkt, gir enerett til å utnytte dette for en periode av 5 år, som kan forlenges med inntil fire perioder à 5 år, dvs. totalt 25 år. Registrering av *varemerke* gir enerett til å markedsføre varer og/eller tjenester under et beskyttet kjennetegn i en periode på 10 år fra registreringsdagen, og kan forlenges hvert 10. år et ubegrenset antall ganger.

De industrielle rettighetene som oppnås gjennom patent-, design- eller varemerkebeskyttelse, er ofte viktige elementer i bedriftens forretningsstrategi. Slike eneretter er en måte å sikre at bedriften selv tjener på egen nyskaping, strategisk markedsføring og design. Patent er et viktig insentiv for å investere i forskning og nyskaping i næringslivet. På denne måten er Patentstyrets virksomhet sentral ved gjennomføring av regjeringens innovasjonspolitik.

Industrielle rettigheter er også i økende grad en inngangsbillett for gründerbedrifter til å skaffe investorer og strategiske alliansepartnere. Kompetanse om strategisk bruk av industrielle rettigheter er derfor en viktig konkurransefaktor for næringslivet. Industrielle rettigheter er et område preget av utstrakt internasjonalt samarbeid, og Patentstyret samarbeider tett med andre lands patentverk og internasjonale organisasjoner.

En rettighet gjelder i utgangspunktet i hvert land for seg og må derfor søkes i det enkelte land. Gjennom den internasjonale patentsamarbeidsavtalen (PCT) er det imidlertid mulig å søke patent i flere land samtidig gjennom en internasjonal patentsøknad. Tilsvarende muligheter finnes for varemerker og design. Den europeiske patentkonvensjonen (EPC) av 1973 er en internasjonal avtale

mellom nesten 30 europeiske land. Gjennom EPC ble Det europeiske patentverket (EPO) opprettet, som har rett til å innvilge patenter med virkning i alle land som er tilsluttet avtalen. Norge er ikke tilsluttet EPC, men norske aktører kan likevel søke om patent hos EPO på lik linje med søkere fra medlemslandene.

En arbeidsgruppe bestående av representanter fra Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, Justisdepartementet og Patentstyret har utredet konsekvenser av Norges eventuelle tiltredelse til EPC og EPO. Regjeringen vil foreta en nærmere vurdering av konsekvensene av en tilslutning til EPC og vil på en egnet måte informere Stortinget om den videre fremdrift.

Hovedmål for virksomheten

Etatens hovedmål er å:

- tilby en kostnadseffektiv behandling av søknader om industrielle rettigheter i Norge som tilfredsstiller brukernes behov med hensyn til behandlingstid og kvalitet
- tilby kostnadseffektive informasjonstjenester av høy kvalitet
- være en pådriver for å øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter hos brukerne – dvs. bedrifter, forskningsinstitusjoner, universiteter og høyskoler, departementer og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet

Resultatrapport 2004

Generelt bemerkes at problemene knyttet til innføring av datasystemet SANT (Saksbehandling med Anvendelse av Ny Teknologi) har forårsaket en vesentlig reduksjon i Patentstyrets saksbehandlingskapasitet i 2004, jf. egen omtale av SANT-prosjektet.

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Resultatutvikling for patenter

	Resultat 2002	Resultat 2003	Mål 2004	Resultat 2004
Innkomne patentsøknader	6 287	5 861		5 490
Ferdigbehandlede søknader	5 596	6 842	5 500	6 250 ¹
Restanser ved utløpet av året	28 561	27 580		26 070

¹ I tillegg til 6 250 ferdigbehandlede søknader kommer 750 saker som er avgjort tidligere, men som har vært feilregistrert. Dette forklarer at restansenedgangen er større enn avvirkningen i 2004 tilsier.

Patentstyret ferdigbeholdt 6 250 patentsøknader i 2004. Dette er noe færre enn i 2003. Målet om å ferdigbehandle minst like mange søknader

som det kommer inn, ble likevel oppnådd med god margin. Behandlingen førte til ca. 1 670 nye patenter, hvorav ca. 290 norske. Antallet henleggelses

var også i 2004 høyt (ca. 65 pst.). Et lavt antall patentsøknader og mange henleggelse gjenspeiler de generelle internasjonale konjunktorene. Antall innkomne saker (5 490) falt med 6 pst. sammenlignet med 2003.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for patentsøknader fra de ble mottatt av Patentstyret, var i 2004 ca. 3,7 år. For søknader som ble levert første gang til Patentstyret (førstesøknader), var behandlingstiden frem til meddelt patent i 2004 på gjennomsnittlig 2,3 år Patentstyret prioriterer å gi første realitetsuttalelse om førstesøknader så raskt det er praktisk mulig (innen 7 måneder). Uttalelsen gir en god indikasjon på utfallet av søknaden og er nyttig for vurdering av eventuell patentering i andre land.

Målet om at Patentstyret skal gi en første realitetsuttalelse innen sju måneder om det forventede

utfallet av søknader som først er innlevert i Norge, ble kun nådd for 60 pst. av søknadene i 2004. Dette skyldes store utfordringer med implementeringen av SANT-systemet. Imidlertid ble 91,5 pst. av uttalelsene avgitt innen ni måneder.

Det langsiktige målet til Patentstyret er at den totale saksbehandlingstiden for alle patentsøknader ikke skal overstige tre år. Behandlingen av patentsøknader skal være mest mulig harmonisert med behandlingen i Det europeiske patentverket (EPO). Det ble gjennomført interne kvalitetskontroller og en spørreundersøkelse blant industribedrifter og patentfullmektiger i 2004 som bekrefter at Patentstyrets søknadsbehandling oppleves harmonisert med EPO og indikerer en forbedring i forhold til tilsvarende undersøkelse i 2003.

Resultatutvikling for varemerker

	Resultat 2002	Resultat 2003	Mål 2004	Resultat 2004
Innkomne varemerkesøknader	12 702	12 253		12 700
Ferdigbehandlede søknader	14 823	13 603	12 700	9 290
Restanser ved utløpet av året	13 437	12 087		15 497

Patentstyret ferdigbeholdt 9 290 varemerkesøknader i 2004, 31 pst. færre enn i 2003. Målet om å avvirke minst like mange søknader som kom inn, ble ikke nådd og restansene økte med ca. 3 400 saker. Manglende resultatoppnåelse skyldes først og fremst at det oppsto problemer med funksjonaliteten til det nye datasystemet SANT som ble tatt i bruk i januar 2004. Dette rammet særlig

behandlingen av varemerkesaker. Gjennomsnittlig behandlingstid ved årets slutt var 11–12 måneder. Målet om å ferdigbehandle kurante varemerkesaker og gi første realitetstilskrivning i ikke-kurante søknader innen 6 måneder, ble dermed ikke oppfylt. Antall varemerkesøknader fra norske søkere er omtrent uendret fra 2003 og utgjorde 23 pst.

Designsaker

	Resultat 2002	Resultat 2003	Mål 2004	Resultat 2004
Innkomne designsøknader	813	714		690
Ferdigbehandlede søknader	738	447	700	915
Restanser ved utløpet av året	721	988		763

915 designsøknader ble ferdigbeholdt i 2004. Av disse ble 760 søknader registrert, hvorav 238 registreringer var fra norske søkere. Målet om å avvirke minst like mange søknader som kom inn, ble nådd. Også for designområdet var søknadsinngangen lav i forhold til tidligere år.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Patentstyret utførte totalt 1 795 forundersøkelser i 2004. Samtlige forundersøkelser ble ferdigbeholdt innen avtalte tidsrammer. Inngangen på tekniske forundersøkelser er 5 pst. lavere enn i 2003. Inngangen på forundersøkelser på varemerke- og designområdet har imidlertid økt med henholdsvis 17 pst. og 14 pst., slik at det totalt sett har vært en

økning på 5 pst. i antallet forundersøkelser i 2004 i forhold til 2003.

Patentstyrets egne undersøkelser i 2004 viste en høy kundetilfredshet på forundersøkelsene.

Øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter

Et viktig mål for Patentstyret er å bidra til å øke bevisstheten om industrielle rettigheter som et strategisk virkemiddel, bl.a. ved å gjennomføre effektive informasjons- og kompetanseøkingstiltak rettet mot små- og mellomstore bedrifter og forskningsmiljøer. Patentstyret arbeidet i 2004 systematisk med å knytte seg til strategiske samarbeidspartnere som henvendte seg til de samme målgruppene. Det ble avholdt møter med aktuelle bedrifter, organisasjoner og nettverk. Patentstyret drev oppsøkende virksomhet og avholdt rundt 100 møter med kunder, potensielle kunder og samarbeidspartnere. Det ble gjennomført 15 lunsjmøter i 8 byer i tillegg til 17 åpne kurs, 9 bedriftsinterne kurs, ca. 20 foredrag foruten ett åpent seminar «Biotent». Det var en økning på 10 pst. fra forrige år i antall medieoppslag. Patentstyret lanserte nye og forbedrede hjemmesider (www.patentstyret.no) i april 2004.

Status første halvår 2005 for SANT-prosjektet og evaluering av Patentstyret

Patentstyret tok i 2004 i bruk et nytt elektronisk saksbehandlingsverktøy, SANT (Saksbehandling ved Anvendelse av Ny Teknologi). Implementeringen av systemet tok lengre tid enn planlagt og funksjonaliteten har vært problematisk. Dette har medført lengre saksbehandlingstid og lavere avvirking av søknader enn kravene i tildelingsbrevene. Problemene ble bl.a. omtalt i St.prp. nr. 1 (2004–2005) fra Nærings- og handelsdepartementet og i brev til Stortingets Presidentskap senere høsten 2004.

Patentstyret rapporterer hvert kvartal til departementet om utviklingen i arbeidet med implementeringen av SANT. Det er fortsatt utfordringer knyttet til systemet, og effektiviseringsgevinstene som var forutsatt, har frem til nå ikke latt seg realisere fullt ut. Videreutvikling av SANT og tilhørende aktiviteter forutsettes, som tidligere, å gjennomføres innenfor rammene av ordinær drift.

Pr. i dag er produksjonen på samme nivå som før SANT-systemet ble tatt i bruk på patent- og varemerkeområdet. I første halvår er det gjennomført en større oppgradering av SANT-systemet, og videre strategi for utvikling av Patentstyrets elek-

troniske tjenester er under vurdering. Problemene rundt innføring av SANT-systemet medfører at det fortsatt er for lang saksbehandlingstid, spesielt knyttet til avvirking av søknader på varemerkeområdet. Patentstyret har iverksatt tiltak for å endre dette.

TAKISAI-systemet for elektronisk innlevering av søknader med digital signatur skulle etter de opprinnelige planene vært tatt i bruk. På grunn av problemer med SANT er tjenesten ikke etablert. Det arbeides nå med å tilpasse TAKISAI til Altinn.

Departementet iverksatte vinteren 2005 en evaluering av Patentstyrets virksomhet. Formålet med evalueringen var å vurdere effektivitet og måloppnåelse i Patentstyret. Evalueringen ser på hele Patentstyrets virksomhet og fokuserer spesielt på kjerneaktiviteten knyttet til behandling av søknader på patent-, varemerke- og designområdet. Som en del av evalueringen skal evaluator vurdere Patentstyrets gjennomføring av SANT-prosjektet og hvordan etaten har håndtert og tilpasset seg de problemene som har oppstått underveis. Departementet vil vurdere eventuelle behov for ekstraordinære tiltak når evalueringsrapporten foreligger og er blitt vurdert.

Prioriteringer 2006

Kostnadseffektiv søknadsbehandling

Patentstyret skal i 2006 avvirke minst like mange patent-, varemerke og designsøknader som antall innkomne søknader, samtidig som søknadsbehandling skal tilfredsstillende brukernes behov med hensyn til kvalitet. På patent- og varemerkeområdet er det også et mål å øke avvirkningen slik at restansene i økende grad nedarbeides. På patentområdet er det langsiktige målet å avgjøre patent-søknader innen ca. tre år i gjennomsnitt. Dette er i tråd med målsettingen i andre land og i Det europeiske patentverket (EPO). Patentstyrets saksbehandling skal være mest mulig harmonisert med EPOs, så langt gjeldende norsk regelverk tillater det. For varemerkeområdet er det et mål å få ferdigbehandlet kurante varemerkesøknader vesentlig hurtigere enn i dag.

TAKISAI systemet for elektronisk innlevering av søknader skal tilpasses og implementeres Altinn-løsningen.

Moderne og kostnadseffektive informasjonstjenester

Patentstyret skal tilby informasjonstjenester og kurs av høy kvalitet, tilpasset kundenes behov.

Øke kjennskapen til og interessen for industrielle rettigheter

Patentstyret skal fortsette arbeidet med å øke bevisstheten om industrielle rettigheter som strategisk virkemiddel ved å gjennomføre oppsøkende informasjonstiltak, særlig rettet mot småbedrifter. Etaten skal fortsette arbeidet med å bygge nettverk sammen med strategiske samarbeidspartnere, bl.a. bransjeorganisasjoner, private aktører og det offentlige virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en driftsbevilgning på 176,2 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift til å dekke lønns- og driftsutgifter og videreutviklingsutgifter til saksbehandlerverktøyet SANT.

Det er vanskelig å forutsi hvor mange søknader etaten vil motta og dermed hvor stort ressursbehovet vil bli. Det foreslås derfor å gi Patentstyret fullmakt til å kunne overskride driftsbevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3901, postene 01, 02 og 06, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3901 Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Patentavgifter	106 637	119 000	120 000
02	Varemerkeavgifter	41 161	45 000	45 000
03	Mønsteravgifter	3 080	2 200	3 200
04	Forskjellige avgifter	2 202	4 700	3 000
05	Inntekt av informasjonstjenester	6 480	7 400	7 300
06	Diverse inntekter	269	100	100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 295		
18	Refusjon av sykepenger	2 473		
	Sum kap 3901	165 597	178 400	178 600

Det er et mål at Patentstyrets utgifter og inntekter skal gå i balanse over tid. Gjennom budsjettfremlegget for 2005 ble det avklart å øke avgiftssatsene med gjennomsnittlig 6 pst. Økningen ble gjennomført med virkning fra 1. april 2005 for

nasjonale søknader og noe senere for internasjonale. Inntektsbevilgningene foreslås videreført på om lag samme nivå som for 2005. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01, 02 og 06, jf. omtale under kap. 901, post 01.

Kap. 902 Justervesenet (jf. kap. 3902)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	66 860	70 050	67 160
21	Spesielle driftsutgifter	2 268	1 750	1 770
	Sum kap 902	69 128	71 800	68 930

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 2 mill. kroner fra post 01 og 0,03 mill. kroner under post 21, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Justervesenet har det nasjonale ansvaret for metrologi. Virksomheten skal dekke næringslivets, forbrukernes og myndighetenes behov for pålitelige måleresultater og påse at måleresultatene nyter tillit i Norge og i utlandet. Internasjonal tillit på området har betydning bl.a. for norsk eksportindustri. Nøyaktige måleresultater har også betydning for rettssikkerhet, ressursforvaltning, helse, miljø og sikkerhet.

Justervesenet har hovedkontor på Kjeller i Akershus og justerkamre i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Oslo justerkammer er samlokalisert med hovedkontoret på Kjeller. Justervesenet disponerte 77 årsverk i 2005.

Hovedmål for virksomheten:

- sikre at forbrukere, offentlige myndigheter og næringsliv kan være trygge på at måleinstrumenter som brukes i kjøp og salg er tilstrekkelig nøyaktige
- bidra til at næringsliv, forskningsinstitusjoner og forvaltning kan få utført målinger i samsvar med internasjonale målestandarder

Virksomheten er delt opp i *tre hovedarbeidsområder*:

Tilsynvirksomhet

Justervesenet utfører den lovpålagte kontrollen (typegodkjenning og verifikasjon) med måleinstrumenter. Kontrollen skal gi forbrukere, næringsliv og offentlige myndigheter trygghet og tillit til målinger som brukes i kjøp og salg. I praksis innebærer dette at Justervesenet kontrollerer bl.a. butikkvekter, bensinpumper og automatiske vekter gjennom oppsøkende kontroller. I tillegg føres det tilsyn med elektrisitetsmålere gjennom statistisk basert tilsyn (stikkprøver). Tilsynsvirksomheten er 100 pst. selvfinansiert.

Regelverksforvaltning

Justervesenet har ansvaret for forvaltning og utvikling av regelverk innenfor måleteknikkområdet. Justervesenets virksomhet er på viktige områder regulert av Lov om mål og vekt fra 1946. Justerve-

senet fikk i 2001 i oppdrag å utarbeide et forslag til ny lov som skal erstatte den gjeldene loven om mål og vekt. Arbeidet med ny lov har bl.a. til hensikt å gi et mer tidsmessig og fleksibelt regelverk slik at tilsynsarbeid og kontroll i større grad kan innrettes og dimensjoneres ut fra behov.

Laboratorievirksomhet

Gjennom *Nasjonalt Laboratorium* forvaltes de nasjonale målestandardene, eller normaler (f.eks. meter, kilo, tid). Dette er de mest nøyaktige målestandardene vi har i Norge. For å sikre nøyaktige målinger kan næringsliv, offentlige myndigheter og forskningsinstitusjoner få kalibrert sine måleinstrumenter mot disse nasjonale standardene. Målestandardene som forvaltes av Justervesenet, kalibreres mot internasjonale standarder som Norge og våre handelspartnere er knyttet opp mot gjennom internasjonale avtaler og konvensjoner. Virksomheten sikrer kvalitet og internasjonal tillit til det norske måletekniske systemet.

Virksomheten ved Nasjonalt laboratorium er i hovedsak finansiert over statsbudsjettet, men laboratoriet har visse inntekter fra bl.a. kalibrerings-, forsknings- og utviklingsvirksomhet.

Resultatrapport 2004

Justervesenet nådde alle sine overordnede faglige og økonomiske målsettinger i 2004.

Tilsynsvirksomhet

Målsettingen for kontrollvirksomheten er at andelen kontrollerte måleinstrumenter hvor det oppdages feil, ikke skal overstige 5 pst. Totalt ble det kontrollert nærmere 40 000 instrumenter og feilprosenten ble redusert innenfor alle instrumentgrupper. Feilprosenten for bensinpumper var på 5,3 pst., for butikkvekter 12,7 pst. og for automatiske vekter 18 pst. Feilprosenten inkluderer også andre feil med måleinstrumentet enn rene målefeil. Det kan f.eks. være at instrumentet er feil plassert eller merket på en uriktig måte. Eksempelvis utgjorde målefeil kun 3,7 pst. for bensinpumper som ble kontrollert. For butikkvekter ga 8,7 pst. av de kontrollerte vektene feil måleresultat. For automatiske vekter var andelen målefeil 18 pst. Dette er en nedgang fra tidligere år, men fortsatt ikke tilfredsstillende. Fra og med 2003 ble kontrollfrekvensen for denne instrumentgruppen økt fra hvert tredje år til årlig kontroll, og det forventes en forbedring av resultatene i årene fremover. Justervesenet iverksatte i 2004 en kontrollordning for elektrisitetsmålere. Ordningen er basert på statis-

tiske kontrollmetoder. Instrumenteierne utfører kontrollene ved godkjente laboratorier og rapporterer resultatene til Justervesenet.

Justervesenets tidligere samarbeid med Lotteritilsynet, hvor Justervesenet utførte kontroll med oppstilte spilleautomater, opphørte i 2003. Det ble i 2004 også arrangert kurs og gitt ut informasjon om bl.a. måleteknikk.

For å kunne legge til rette for best mulig innretting av tilsynsvirksomheten har Justervesenet utviklet og tatt i bruk et nytt registreringsverktøy som gir mer presis informasjon om omfanget av feil og hvor alvorlige de er. Registreringsverktøyet gjør det mulig gradvis å omstille tilsynsvirksomheten slik at ressursene kan rettes mot problem- og risikoområder. Imidlertid setter dagens lovgivning klare begrensninger for hvordan tilsynsvirksomheten kan utføres, og det er derfor nødvendig med en ny lov før gevinster fra dette arbeidet kan hentes ut.

Regelverksforvaltning

Justervesenet har deltatt i utarbeidelsen av et nytt EU-direktiv for måleinstrumenter. Direktivet trer i kraft 30. oktober 2006, og Justervesenet skal utarbeide de nødvendige forskrifter for å implementere direktivet i norsk lov.

Laboratorievirksomhet

Det ble utført flest kalibreringer av vekter, lengdemål, optikk, temperatur og fuktighet. Alle kalibreringsoppdrag er gjennomført i henhold til Justervesenets egen serviceerklæring, uten nevneverdige forsinkelser. En kundeundersøkelse utført i 2004, viser at kundene er godt fornøyd med tjenestene som leveres. Antallet kalibreringer som utføres, har ligget på omtrent samme nivå de siste årene, selv om det har vært en liten økning i antall utførte kalibreringer fra 2003 til 2004. Laboratoriets selvfinansierungsgrad samsvarer med andre lands nasjonale laboratorier og var på om lag 16 pst. i 2004. Målsettingene med hensyn til deltakelse i og organisering av internasjonale sammenlignende laboratorieprøvinger ble oppfylt. Testene gir den måletekniske infrastrukturen en internasjonal forankring.

Prioriteringer 2006

Justervesenets *skal*:

- håndheve og forvalte lov om mål og vekt ved å utøve legal myndighet knyttet til kontroll av måleinstrumenters nøyaktighet

- bistå næringsliv, offentlige myndigheter og forbrukere med faglig ekspertise, kompetanseoppbygging og kompetanseoverføring innenfor måleteknikk

Tilsynsvirksomhet

Målsettingene for lovregulert måling er å:

- sørge for at måleinstrumenter som er underlagt lovpålagt kontroll er tilstrekkelig nøyaktige
- informere og arrangere kurs i bruk og egenkontroll av måleinstrumenter

Alle kostnader knyttet til tilsynsvirksomheten skal belastes kundene direkte gjennom gebyrer.

Regelverksforvaltning

Justervesenet skal implementere måleinstrumentdirektivet i norsk lov. Direktivet skal tre i kraft 30. oktober 2006. Justervesenet vil legge til rette for økt bruk av risikoanalyser, statistiske kontrollmetoder og samfunnsøkonomiske analyser. Dette vil danne grunnlaget for et mer målrettet og kostnadseffektivt tilsyn. Justervesenet skal også videreføre sitt engasjement i samarbeidsorganer på nordisk og europeisk nivå.

Laboratorievirksomhet

Den raske teknologiske utviklingen stiller store krav til Justervesenets kompetanse. Justervesenet må foreta strategiske vurderinger med hensyn til hvilke områder det skal etableres og forvaltes et kalibreringstilbud på. Næringslivets, forskningsinstitusjoners og forvaltningens behov legges til grunn for slike vurderinger. I 2005 har Justervesenet og departementet arbeidet med utviklingstiltak for å systematisere og kvalitetssikre disse strategiske vurderingene. Dette arbeidet vil fortsette i 2006.

Som et ledd i arbeidet med å målrette laboratoriets ressurser må Justervesenet utvikle en koordinerende rolle for laboratoriet. Det innebærer at Justervesenet utpeker nasjonale referanselaboratorier der dette er hensiktsmessig og løpende vurderer samarbeid med andre land.

Målsettingene til Nasjonalt laboratorium er å:

- sikre riktig kvalitet og omfang på norske kalibreringstjenester og den norske måletekniske infrastrukturen
- utvikle en koordinerende funksjon i forhold til normaler som forvaltes av nasjonale referanselaboratorier eller utenlandske aktører
- legge til rette for at målinger gjort i industri, handel, forskning og forvaltning er i samsvar

- med internasjonale målestandarder og har nødvendig nasjonal og internasjonal aksept
- bidra til kompetanseoverføring til næringsliv og offentlige myndigheter
  - gjennomføre FoU-prosjekter rettet mot næringsliv, offentlige myndigheter og forsknings- og utdanningsmiljøer
  - øke laboratoriets selvfinansieringsgrad

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 67,16 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, løpende driftsutgifter, mindre investeringer og vedlikehold.

Det legges opp til en netto overføring over statsbudsjettet på 17,7 mill. kroner. Husleie og drift av lokalene til Nasjonalt laboratorium utgjør om lag

11 mill. kroner. Totalt betaler Justervesenet om lag 16,5 mill. kroner i husleie til Statsbygg.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 1,77 mill. kroner, eksklusiv merverdiavgift. Tilsvarende beløp inkludert merverdiavgift er ført som inntekt under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter. Bevilgningen er i hovedsak knyttet til leieinntekter fra Norsk Akkreditering og Norsk Akkrediterings kjøp av administrative tjenester fra Justervesenet.

Det foreslås en fullmakt til å utgiftsføre midler for bl.a. å dekke lønn og driftsutgifter til eksterne oppdrag mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04 Oppdragsinntekter, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3902 Justervesenet (jf. kap. 902)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Justergebyrer	38 656	42 100	41 400
03	Kontroll- og godkjenningssgebyr	6 617	7 800	8 030
04	Oppdragsinntekter	2 268	1 750	1 800
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	480		
18	Refusjon av sykepenger	545		
	Sum kap 3902	48 566	51 650	51 230

Post 01 Justergebyrer, og Post 03 Kontroll og godkjenningssgebyr

Virksomheten knyttet til godkjenning og kontroll av måleinstrumenter dekkes gjennom gebyrer under post 01. Det foreslås bevilget 41,4 mill. kroner under post 01. Under post 03, foreslås bevilget 8,03 mill. kroner.

Det foreslås en fullmakt til å øke utgifter under kap. 902 post 01 mot tilsvarende merinntekter under post 01 og 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 1,8 mill. kroner, jf. omtale under kap. 902, post 21 Spesielle driftsutgifter. Norsk Akkreditering er leietaker hos Justervesenet, noe som gir Justervesenet husleieinntekter på om lag 1,3 mill. kroner. I tillegg får Justervesenet inntekter fra salg av tjenester til Norsk Akkreditering og andre eksterne oppdrag.

Det foreslås en fullmakt til å øke utgifter under kap. 902, post 21 mot tilsvarende merinntekter under post 04, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	16 639	17 800	18 700
	Sum kap 903	16 639	17 800	18 700

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 0,75 mill. kroner fra post 01, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norsk Akkreditering forvalter den norske akkrediteringsordningen. Akkreditering er en offentlig godkjenning av virksomheters kvalitetssystemer og kompetanse i henhold til internasjonale standarder. Akkrediterte virksomheter er som regel laboratorier og sertifiseringsorganer. Norsk Akkreditering fungerer som det øverste leddet i en kvalitetskjede og kan på denne måten bidra til å øke kvaliteten i privat og offentlig virksomhet. Akkreditering spiller en viktig rolle for utviklingen av frihandel i det indre marked.

Etaten disponerte 16 årsverk pr. 1. mars 2005 og er lokalisert på Kjeller i Akershus fylke.

Hovedmål for Norsk Akkreditering:

- dekke offentlige og private virksomheters behov for å dokumentere kvalitet og dermed sikre tillit til deres varer og tjenester
- sikre nasjonal og internasjonal tillit til den norske akkrediteringsordningen

Norsk Akkrediterings arbeid består i hovedsak av å behandle søknader om ny-akkreditering, følge opp allerede utstedte akkrediteringer og selge inn akkreditering som et virkemiddel på nye områder. I tillegg har Norsk Akkreditering myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs retningslinjer for God Laboratoriepraksis (GLP) som er forankret i et eget EU-direktiv.

Norsk Akkreditering deltar i relevante internasjonale organer og inngår bl.a. avtaler med andre land om gjensidig godkjenning av akkrediteringsordninger. Dette styrker tilliten til Norsk Akkreditering.

Resultatrapport 2004**Nasjonal aktivitet**

Antall søknader om ny-akkrediteringer og utvidelser av eksisterende akkrediteringer har hatt en betydelig økning. Det ble innvilget 25 ny-akkrediteringer, 66 pst. flere enn året før, og 71 utvidelser. Akkreditering ble gitt på flere nye områder, bl.a. innenfor forsvaret, fiskeri, medisin og energi.

2004 var preget av at Norsk Akkreditering var i en etableringsfase og arbeidet med å dekke markedets behov for akkrediteringer og GLP-inspeksjoner ble prioritert. Norsk Akkreditering har arrangert en rekke kurs hvor det ble formidlet informasjon til akkrediterte virksomheter og søkere. Det ble også arrangert kurs i forbindelse med GLP. Representanter fra Norsk Akkreditering har dessuten bidratt med foredrag ved kurs og seminarer arrangert av andre. Utover dette ble mer spesifikk informasjon gitt i forbindelse med møter med potensielle søkere.

Etaten har utgitt en ny serviceerklæring og tre nye nummer av bladet «Akkreditering» i tillegg til årsmeldingen. Det ble dessuten lagt stor vekt på oppdatering av Norsk Akkrediterings hjemmesider på Internett.

Internasjonal aktivitet

Norsk Akkreditering ble peer-evaluert av representanter fra European Co-operation for Accreditation (EA) i april 2004. Peer-evalueringen dekker samtlige felt hvor Norsk Akkreditering har inngått multilaterale avtaler. Det ble ikke avdekket avvik og Norsk Akkreditering fikk forlenget sin deltakelse i de gjensidige multilaterale avtalene med en ny 4-års periode. Dette betyr at akkrediterte tjenester utført under Norsk akkrediterings logo, fremdeles har internasjonal aksept.

Som et ledd i peer-evalueringssammenheng har Norsk Akkreditering deltatt ved evaluering av tre andre akkrediteringsorganer og ved OECDs vurdering av det canadiske organ for GLP-inspeksjon.

Det ble signert to nye avtaler som er etablert av International Accreditation Forum (IAF) om

akkreditering av produktsertifisering og sertifisering av miljøstyringssystemer.

Norsk akkreditering har deltatt på internasjonale møter i EA, ILAC (International Laboratory Accreditation Cooperation), IAF, OECD og EU.

Etaten har i 2004 bistått flere land i det sørlige Afrika med forberedelser til å etablere et eget regionalt akkrediteringsorgan. Etaten la dessuten grunnlaget for økt internasjonal innsats i de kommende årene. Det ble inngått kontrakt om bistandsprosjekter i Mauritius og Tyrkia som skal gjennomføres i 2005 og 2006 og et 3-årig samarbeidsprosjekt med Pakistan.

Prioriteringer 2006

Norsk akkrediterings overordnede mål operasjonaliseres gjennom arbeid på følgende områder:

- dekke behovet i markedet for nye akkrediteringer, oppfølginger og utvidelser
- informere om akkrediteringsordninger gjennom kurs og annet informasjons- og rådgivningsarbeid
- sikre internasjonal anerkjennelse av akkrediterte tjenester og produkter fra Norge og

arbeide for at akkreditering blir benyttet på flere områder innenfor næringsliv og offentlig virksomhet

Etaten skal følge opp Norges internasjonale forpliktelser på akkrediteringsområdet. Videre skal Norsk Akkreditering arbeide for at akkrediteringen i større grad tas i bruk som et effektivt virkemiddel for næringslivet og for å forenkle og effektivisere offentlige virksomheter.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 18,7 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Oppdragsgiver faktureres for alle utgifter knyttet til et oppdrag.

Det foreslås at bevilgningen under kap. 903 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3903 Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	15 802	15 700	16 200
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	248		
18	Refusjon av sykepenger	2		
	Sum kap 3903	16 052	15 700	16 200

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 16,2 mill. kroner. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktivite-

ter dekkes gjennom gebyrer. Det foreslås en merinntektsfullmakt under posten mot tilsvarende økte utgifter under kap. 903, post 01 Driftsutgifter, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	218 947	186 400	188 350
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	17 477	53 700	27 600
	Sum kap 904	236 424	240 100	215 950

Vedrørende 2005:

Ved salderingen av statsbudsjettet for 2005 vedtok Stortinget en innsparingsfullmakt på 112,8 mill. kroner på drifts- og investeringsbevilgninger. På denne bakgrunn ble driftsbevilgningen til Brønnøysundregistrene redusert med 0,25 mill. kroner fra 186,4 til 186,15 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble det vedtatt opprettet en ny post 03 under kap. 3904 med en bevilgning på kr 100 000 mot tilsvarende bevilgningsøking under kap. 904, post 22, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjette- ring av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 14,3 mill. kroner fra post 01 og 5,5 mill. kroner fra post 22, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok. Nedgangen i bevilgningen under post 22 skyldes engangsbevilgning knyttet til elektronisk signatur (PKI) i 2005.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Brønnøysundregistrene er tillagt en rekke nasjo- nale forvaltningsoppgaver knyttet til etablerings- kontroll, registrering og å jourhold av data om bl.a. foretak og juridiske enheter. Samordning og forenkling av datautveksling innen offentlig forvaltning og mellom forvaltning og næringsliv er vik- tige oppgaver i tillegg til tinglysing av heftelser knyttet til personer, foretak og motorvogner og innkreving av gebyrer for egne og namsmyndighe- tenes virksomhet.

Registrene yter service både overfor næringsli- vet, privatpersoner og en rekke offentlige myndig- heter. Registrene er IT-baserte og er et sentralt vir- kemiddel i regjeringens satsing på å forenkla og modernisere offentlig sektor.

Virksomheten er samlet i Brønnøysund og dis- ponerte 399 årsverk pr. 1. mars 2005. Registrene utfører oppgaver for ulike departementer.

Generell presentasjon av hovedarbeids- områdene

– *Løsøreregisteret (Justisdepartementet)* er i hovedsak et rettsvernsregister for tinglysing av fordringer, ektepakter m.m. Brukerne er næringsdrivende og kreditorer i forbindelse med rettsvern for varelagerpant, driftstilbehørs- pant o.l., og privatpersoner særlig i forbindelse med salgspant i motorvogn.

- *Regnskapsregisteret (Kredittilsynet/Finansdepar- temmentet)* mottar årsregnskapene fra de innsen- dingspliktige. Informasjonen fra registeret benyttes av kredittopplysningsinstitusjoner, banker og næringsdrivende som ønsker regn- skapsinformasjon. Årsregnskapene lagres elek- tronisk.
- Norsk næringsliv er samlet i *Foretaksregisteret (Nærings- og handelsdepartementet)*. Registeret har ansvar for registrering av de aller fleste nor- ske og utenlandske foretak som driver nærings- virksomhet i Norge. Registeret skal sikre retts- vern og økonomisk oversikt og er en viktig kilde for alle som trenger korrekte opplysnin- ger om aktørene i norsk næringsliv.
- *Konkursregisteret (Justisdepartementet)* innehol- der sentrale opplysninger om konkursbo og tvangsavviklingsbo, i tillegg til konkursskarante- neregisteret.
- *Enhetsregisteret (Nærings- og handelsdepar- temmentet)* inneholder grunndata om alle enheter/ juridiske personer som har registreringsplikt i arbeidsgiverregisteret, merverdiavgiftsmann- tallet, Foretaksregisteret, skattemanntallet for etterskuddspliktige skatteyttere, Stiftelsesregis- teret eller i Statistisk Sentralbyrås bedrifts- og foretaksregister, i tillegg til de som registrerer seg frivillig for å få organisasjonsnummer.
- *Oppgaveregistrets (Nærings- og handelsdepar- temmentet)* hovedoppgave er å holde løpende over- sikt over næringslivets oppgaveplikter til det offentlige, utvikle og vedlikeholde en metadata- base som verktøy for samordnet elektronisk innrapportering og finne muligheter til samord- ning og forenkling.
- *Altinn forvaltningsorganisasjon (Nærings- og handelsdepartementet)* skal legge til rette for en samordnet elektronisk tjenesteportal for næringslivet. Den skal legge til rette for at bru- kerne kan utføre sine lovpålagte innrapporte- ringsplikter og videre få tilgang til alle elektro- niske tjenester fra det offentlige på ett sted, til- rettelagt på en enkel, sikker og effektiv måte som gir gevinster både for forvaltningen og bru- kerne.
- *Forvaltningsorganisasjonen for sikkerhetsporta- len (Moderniseringsdepartementet)* forvalter en rammeavtale om bruk av tjenester fra en felles offentlig sikkerhetsportal for offentlig sektor. Formålet er å gjøre det enkelt for offentlige virk- somheter å ta i bruk elektronisk signatur og ID, og sikre at brukerne ikke trenger ulike signatu- rer for kommunikasjon med ulike offentlige portaler.
- *Gebyrsentralen (Justisdepartementet)* har til opp- gave å registrere og fakturere bilag som grunn-

lag for regnskapsføring og innkreving av gebyrer for tvangssalg, utleggsforretninger og andre tvangsforretninger som blir utført av lensmenn og byfogder.

- *European Business Register* er et europeisk nettverk for utveksling av foretaksopplysninger som Brønnøysundregistrene deltar i.
- Brønnøysundregistrene har i tillegg ansvaret for en del andre, mindre registre knyttet til konkrete forvaltningsområder, bl.a. *EMAS (Eco-Management and Audit Sceme) (Miljøverndepartementet)*, en frivillig ordning for miljøregistrering av virksomheter innen EU/EØS, *Reservasjonsregisteret (Moderniseringsdepartementet)*, *Jegerregisteret (Direktoratet for naturforvaltning/Miljøverndepartementet)*, *Lotteriregisteret (Kulturdepartementet)*, *Partiregisteret (Kommunal- og regionaldepartementet)* og *Register for utøvere av alternativ behandling (Helse- og omsorgsdepartementet)*.

Etatens hovedmål

Brønnøysundregistrenes visjon er å være verdensledende innenfor sine forvaltningsområder for å gi norsk næringsliv konkurransefortrinn, og ved å forenkle for norsk næringsliv og forvaltning ved utvikling og bruk av teknisk infrastruktur. Virksomhetsideen er: *Registersenteret for økt økonomisk trygghet og effektivitet for alle.*

Ut fra dette er det definert følgende tre hovedmål:

Brønnøysundregistrene skal være en tillitskåpende myndighetsutøver og datakilde med høy tilgjengelighet, brukervennlighet og service

Brønnøysundregistrene har en svært viktig rolle som myndighetsutøver og registerforvalter, spesielt ved etablering av foretak og autorisasjon av rollehavere i næringslivet. For å skape tillit blant brukeren er kvaliteten på innholdet i registrene særlig viktig, i tillegg til at brukerne skal ha lett tilgang til registerdata tilpasset sine behov. Dette skal oppnås gjennom et godt og variert utvalg av tjenester med god brukervennlighet og service.

Brønnøysundregistrene skal yte god service overfor publikum og offentlige myndigheter og ha kort saksbehandlingstid og høy kvalitet på arbeidet. Elektronisk kommunikasjon med brukerne stiller nye krav til høy hastighet og god brukerservice. Registerenheten skal ha et kvalitetssikringsystem som sikrer informasjonskvaliteten i alle registre, bl.a. sikker identifikasjon og juridisk holdbarhet.

Brønnøysundregistrene skal forenkle næringslivets og borgernes samhandling med offentlig forvaltning

Brønnøysundregistrene har en sentral rolle som forvalter av infrastruktur og tekniske løsninger for elektronisk kommunikasjon og forenkling av rapportering mellom næringslivet og hele offentlig sektor. Enhetsregisteret og Oppgaveregisteret legger grunnlaget for samordning og gjenbruk av data slik at næringslivets oppgavebyrder blir mindre. Altinn og sikkerhetsportalen er de viktigste verktøyene for enkle elektroniske tjenester, herunder dialog.

Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere gjennom samordning og gjenbruk av data

Samarbeid innen forvaltningen om sentrale registre i Brønnøysundregistrene sparer næringslivet for unødig dobbelt rapportering og etatene for egen kostbar datainnsamling. Felles nummersystem i Enhetsregisteret knytter etatene sammen og åpner for gjenbruk av data fra ulike kilder. Rask og sikker distribusjon av data med høy kvalitet om viktige juridiske forhold til næringsliv og private sikrer oversikt og ryddighet både innen næringsliv og offentlig forvaltning. Med webtjenester som distribusjonsteknologi har det blitt lettere for andre å hente myndighetskontrollert informasjon om alle juridiske personer (grunndata) direkte fra sentrale registre og rett inn i egne saksbehandlingssystemer. Oppgaveregisteret er nødvendig for at en etat skal vite hvilke data andre etater har registrert og som er tilgjengelig. Metadatabasen er nødvendig for enkel elektronisk kommunikasjon mellom ulike systemer og programmer.

Resultatrapport 2004

Det var uvanlig stor saksmengde i Foretaksregisteret og Enhetsregisteret i 2004, særlig i første halvår. Tiltak ble iverksatt, men dette førte likevel til at registrene ikke greide å oppfylle kravet til gjennomsnittlig saksbehandlingstid for året. Foretaksregisterets saksbehandlingstid ble i gjennomsnitt på seks virkedager, kun de fire siste månedene av året lå registret innenfor målet på fem virkedager. Enhetsregisteret oppfylte målet om en saksbehandlingstid på tre virkedager først på slutten av året.

Gebyrcentralen greide heller ikke kravet til saksbehandlingstid på tre virkedager. Dette skyldes i stor grad merarbeid knyttet til Jegerregisteret, særlig som følge av våpenamnestiet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for året ble på seks virkedager.

Det har vært en sterk økning i automatisk avgivelse, særlig via Internett. Dette er en ønsket utvikling. Det er også en merkbar økning i onlineoppslag fra registrenes distributører. Bruk av Brønn-

øysundfaksen har vist en klar nedgang, noe som skyldes at årsregnskap er gjort tilgjengelig via Internett. Pågangen på telefon til brukerstøtte for de elektroniske tjenestene, særlig Altinn, er stor. I

klagesaker nådde alle registrene med unntak av Regnskapsregisteret målene for saksbehandlings-tiden.

Utvikling i saksomfang:

	2001	2002	2003	2004	Endringer 2003/04
Løsøreregisteret	375 560	386 309	364 270	371 164	1,9 pst.
Foretaksregisteret	220 305	204 900	232 403	266 855	14,8 pst.
Regnskapsregisteret	216 708	217 120	222 851	226 611	1,7 pst.
Enhetsregisteret	551 967	527 635	573 381	859 666	49,9 pst.
Konkursregisteret	26 585	32 757	36 993	36 110	-2,4 pst.
Gebysentralen	221 919	243 387	263 818	257 053	-2,6 pst.
Jegerregisteret	10 580	11 147	12 048	13 257	10,0 pst.
Sum registreringer	1 623 624	1 623 255	1 705 904	2 030 716	19,1 pst.
Reservasjonsregisteret	233 863	118 623	246 085	437 725	72,0 pst.
Manuell avgivelse	763 367	759 466	776 431	782 483	0,8 pst.
Automatisk avgivelse	9 445 173	13 608 388	20 324 484	27 360 498	34,6 pst.

Løsøreregisteret, Foretaksregisteret, Regnskapsregisteret og Enhetsregisteret hadde ca. 330 000 flere registreringer i 2004 enn i 2003, en økning på 23,1 pst. Det totale antall registreringer i Brønnøysundregistrene passerte 2 000 000.

Økning i *Foretaksregisteret* skyldes i hovedsak at registeret mottok mange meldinger i januar og februar i forbindelse med økningen i minstekravet til aksjekapital. Etableringen av Altinn har gitt flere meldinger til Foretaksregisteret. Økningen forventes å bli varig. Ved utgangen av 2004 var det ca. 333 000 registrerte foretak i *Foretaksregisteret*, mot ca. 322 000 ved forrige årsskifte.

Den sterke økningen ved *Enhetsregisteret* skyldes hovedsakelig ajourføring av regnskapsføreropplysninger som følge av etableringen av Altinn og overtakelse av arbeidsoppgaver fra Statistisk sentralbyrå, bl.a. tildeling av næringskoder. Videre medførte innføring av merverdiavgiftsplikt for bl.a. persontransportnæringen også økt meldingsinnkomst. Etableringen av Altinn vil medføre varig høyere saksmengde.

Den store økningen i saker førte til at det ble mindre tid enn ønskelig til generelle kvalitets-sikringstiltak. Den økte bruken av de registrerte opplysningene (gjennom Altinn og av mange enkelttater) er imidlertid i seg selv et viktig tiltak for å heve kvalitet, da økt bruk gir større insentiv for de registrerte enhetene til å følge opp plikten til å oppdatere opplysningene.

Altinn sentralforvaltning

Altinn sentralforvaltning overtok ansvaret for drift og utvikling av Altinn-løsningen fra mai 2004. Fra samme tidspunkt ble løsningen satt i full drift, etter en periode med pilotdrift. I løpet av første driftsår gikk over to mill. skjemaer gjennom løsningen. 40 pst. av de næringsdrivende brukte Altinn til å levere selvangivelsen i 2004. 44 pst. brukte Altinn til den nye aksjonærregisteroppgaven i 2004, i 2005 var det økt til 62 pst. For merverdiavgiftsrapporteringen var det en økning i bruken for hver termin, 34 pst. på slutten av året. Økningen har vedvart i 2005 og var på 51 pst. for andre termin. En rekke endringer og tilpasninger ble gjennomført i 2004, og flere er under utvikling for å tilrettelegge for enklere bruk. Brukerundersøkelser viste at brukertilfredsheten økte i løpet av året.

Over 80 skjemaer kunne rapporteres inn via Altinn. Disse utgjør ca. 60 pst. av den totale statlige skjemabelastningen på næringslivet. Arbeidet med å tilrettelegge for bruk av elektronisk signatur i Altinn er satt i gang og skal gjennomføres i løpet av 2005.

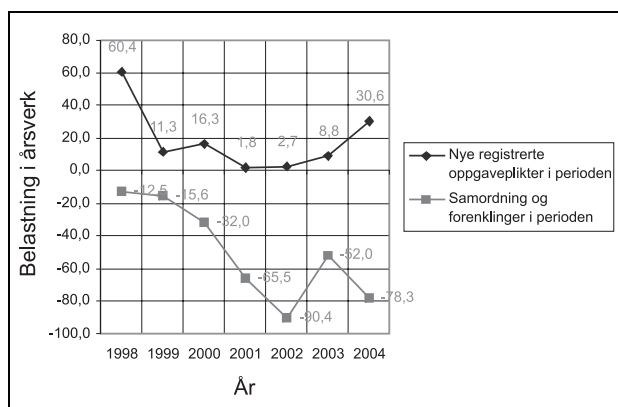
Et enklere Norge 2005–2009, regjeringens handlingsplan for forenkling og tilrettelegging for næringslivet som ble presentert i juni 2005, inneholder en rekke konkrete målsettinger for Altinn fremover.

Spesielt om næringslivets belastning ved skjemaarbeid

Oppgaveregisteret skal være pådriver i arbeidet med å samordne og forenkle oppgaveplikter (innrapporteringsplikter) som statlige organer pålegger næringslivet. Alle etater er pålagt å melde alle slike plikter og har videre plikt til å samordne innhentingene der det er praktisk mulig. Det er et mål å hindre overflødig innsamling og registrering av opplysninger, særlig av hensyn til små og mellomstore bedrifter.

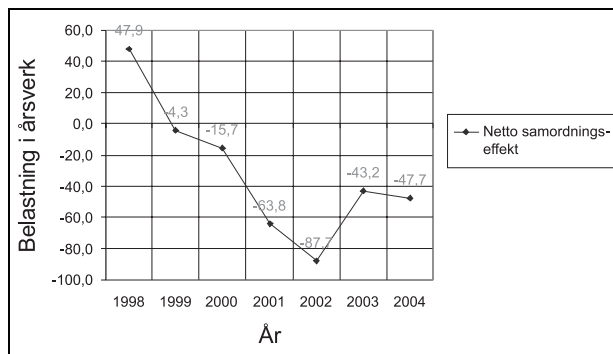
Ved innmelding av nye oppgaveplikter til Oppgaveregisteret angir etatene et estimat for tidsbruket ved forarbeid og utfylling av skjemaene. Ut fra disse tidsestimatene, kombinert med opplysninger om totalt antall innsendinger pr. år, kan Oppgaveregisteret vurdere belastningsnivået for næringslivet totalt. Belastningstallene er estimater og kan derfor bare brukes som en indikasjon på hvordan det totale belastningsnivået endres over tid.

Oppgaveregisteret måler fortløpende antall skjemaer og næringslivets belastninger ved disse. Resultatene avspeiler i hovedsak resultatene av *etatenes* aktiviteter i forhold til statlige oppgaveplikter. Det er særlig to forhold som direkte påvirker belastningsnivået. Det ene gjelder hvilke nye oppgaveplikter som innføres, og det andre er hvilke samordnings- og forenklingstiltak som iverksettes (enklere skjemaer, redusert innsamlingshyppighet og mer samarbeid etatene i mellom). Utviklingen for disse aktivitetene siden oppstarten av Oppgaveregisteret kan sammenfattes slik:

Figur 12.1 Belastning i årsverk

Nettoeffekten av disse to størrelsene; samordninger/forenklinger og nye oppgaveplikter har siden 1998 hatt følgende utvikling:

Figur 12.2 Netto samordningseffekt

I løpet av Oppgaveregisterets fire første driftsår snudde utviklingen fra en reell økning av oppgavebyrden på ca. 48 årsverk til en reduksjon på ca. 88 årsverk. Gjennomsnittlig reduksjon de fire siste årene er på 60 årsverk. I handlingsplanen Et enklere Norge 2005–2009 er det en målsetting om å redusere næringslivets belastning ved statlige skjemaer gjennomsnittlig med minst 60 årsverk i året.

Ved utgangen av 2004 var det registrert 674 forskjellige skjemaer, med en estimert total arbeidsbelastning på om lag 6 520 årsverk.

Oppgaveregisteret har en sentral rolle som leverandør av metadata til Altinn-løsningen og er i ferd med å videreutvikle nye verktøy på området. Dette skal bidra til et forenklet etablerings- og vedlikeholdsarbeid for skjemaer, både i Altinn og generelt i forvaltningen. Videreutviklingen av metadatabasen har fokus på selve beskrivelsen av informasjonen og sammenhengen mellom informasjon brukt i ulike oppgaver og delsystem, for enklest mulig å finne aktuelle samordningsområder mellom ulike etater.

Utarbeidelse av sikkerhets- og beredskapsplaner innen IT-området

For å sikre et akseptabelt sikkerhets- og beredskapsnivå ved Brønnøysundregistrene ble det høsten 2003 igangsatt et informasjonssikkerhet og kriseberedskapsprosjekt. Arbeidet var ferdig sommeren 2004 og resulterte i at det ble etablert en beredskapsorganisasjon og et planverk for krisehåndtering ved Brønnøysundregistrene. Planverket omfatter et bredt spekter av tiltak rettet mot den tekniske delen av virksomheten, den fysiske sikkerheten, alternativt driftssted for registrene, personsikkerhet og tilgang til databasestyrings-systemer. Brønnøysundregistrene behandler en stor mengde personopplysninger, og gjennom å være behandlingsansvarlig etter personopplysningsloven plikter de å sørge for tilfredsstillende

informasjonssikkerhet ved behandling av slike opplysninger. Registrene har de nødvendige konsesjoner fra Datatilsynet. Det er utarbeidet en egen håndbok for informasjonssikkerhet. Arbeidet med sikring av personopplysninger innarbeides nå i den øvrige virksomhetsstyringen, for slik å sikre mål og resultatoppfølging på området. Arbeidet med detaljbeskrivelser, etablering av prosedyrer, rutiner, kontrollmekanismer, interne revisjonsplaner mv. er i slutfasen, og vil være endelig på plass i løpet av 2005. Arbeidet er høyt prioritert. Når disse tiltakene er gjennomført vil Brønnøysundregistrene ha en fullt ut tilfredsstillende informasjonssikkerhet både når det gjelder hensynet til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet.

Nødvendige tiltak er i hovedsak gjennomført eller planlegges gjennomført i løpet 2005, innenfor etatens egne rammer. Forslag til tiltak for å bedre/sikre tilgjengelighet til tjenestene i en avbruddssituasjon har vært til vurdering i departementet og omtales under prioriteringer for 2006.

Prioriteringer 2006

Brønnøysundregistrene er tillagt viktige oppgaver i forbindelse med regjeringens forenklingsarbeid. Registrene må kontinuerlig videreutvikles og oppgraderes slik at de er i stand til å gjennomføre tillagte oppgaver med god kvalitet, tilgjengelighet, brukervennlighet og service i tråd med brukernes forventninger. De enkelte registrene har i tillegg til sine hovedformål også viktige roller i samordnings- og forenklingsarbeidet. Det er avgjørende å se de ulike oppgavene i sammenheng.

Hovedmål 1: Tillitskapende myndighetsutøver og datakilde med høy tilgjengelighet, brukervennlighet og service

Den overordnede målsettingen for den løpende driften er å være à jour med innregistrering av dokumenter og opplysninger og sørge for kontinuerlig kontroll og oppfølging av angitte resultatindikatorer for hvert enkelt register. Det er en målsetting er at saksbehandlingstiden for det enkelte register skal ligge innenfor 1–7 virkedager for registrering og 21 virkedager for behandling av klager. Standard skriftlig registerinformasjon skal avgis i løpet av en virkedag, og spesifikk registerinformasjon innen sju virkedager. Ventetiden frem til publikums telefonanrop blir besvart, skal gjennomsnittlig ikke overstige 30 sekunder.

Det er et mål for Brønnøysundregistrene å gjennomføre elektronisk forvaltning for alle rapporteringsløsninger og tjenester inn til registrene, for alle leveranser ut og for alle interne arbeidspro-

sesser innen utgangen av 2009. Registrene utarbeider en strategisk plan for perioden 2006-09 for å konkretisere disse målene. Staten skal i 2006 ta i bruk et nytt virksomhetsstyringssystem som vil bidra til bedre kvalitetssikring av Brønnøysundregistrenes totale virksomhet i forhold til igangsettning, oppfølging og gjennomføring av planarbeid og prosesser etc.

Hovedmål 2: Brønnøysundregistrene skal forenkle næringslivets og borgernes samhandling med offentlig forvaltning

Brønnøysundregistrene skal legge til rette for forenklinger i samhandling og informasjonsutvekslingen mellom næringslivet og offentlig sektor.

Altinn skal utvikles til å bli næringslivets felles portal for elektroniske tjenester fra det offentlige i løpet av 2008. Et delmål er at i løpet av 2006 skal 50 pst. av alle lovpålagte innrapporterings skjemaer være tilgjengelig i Altinn. Altinn skal gjennom bruk av sikkerhetsportalen, tilby bruk av PKI/elektronisk signatur fra og med 2006.

Altinn skal videreutvikles som et verktøy for å nå målsettingene om elektronisk kommunikasjon mellom det offentlige og brukerne, og om effektiviserings- og samordningsgevinster for både offentlig og privat sektor. Det skal utarbeides en strategisk plan for hvordan Altinn sentralforvaltning skal gjennomføre kravene i handlingsplanen *Et enklere Norge 2005–2009*.

Hovedutfordringen i 2006 vil videre være videreutvikling av tjenestetilbudet og utvidelse av antall deltakende etater.

Hovedmål 3: Brønnøysundregistrene skal gjøre norsk forvaltning enklere gjennom samordning og gjenbruk av data.

Et prosjekt for etablering av en felles offentlig sikkerhetsportal for PKI-basert pålogging/autentisering og signering ble igangsatt ved Brønnøysundregistrene i 2005, og fra desember 2005 etableres det en permanent forvaltningsorganisasjon for oppgaven. Portalen skal videreutvikles bl.a. ved å tilrettelegge for virksomhetskertifikater i 2006.

Forvaltningen er gjennom planene *Et enklere Norge 2005–2009* og *eNorge 2009- det digitale spranget* pålagt å etablere tjenestene sine elektronisk. For næringslivstjenester skal dette skje gjennom/via *Altinn*. Brønnøysundregistrene skal tilrettelegge tjenestene til offentlig sektor, særlig i Altinn og i sikkerhetsportalen, best mulig for å legge til rette for effektiv offentlig etjenesteutvikling og brukertilrettelegging. Det er et mål at flest mulig offentlige virksomheter med behov for elek-

tronisk signatur og ID skal benytte sikkerhetsportalen. Enhetsregisteret skal tilrettelegge for at forvaltningens lovpålagte plikt til å gjenbruke grunn-data fra Enhetsregisteret blir gjennomført. Oppgaveregisterets metadatabase skal videreutvikles til et best mulig verktøy for elektronisk samhandling og samordning.

Brønnøysundregistrene skal videreutvikle sine registre og andre tjenester i samsvar med behovene fra andre brukeretater. For å ivareta oppgavene sine må Brønnøysundregistrene ha nær kontakt med statlige utviklingsprosjekter på området statlig IT-arkitektur.

Andre oppgaver

Sikkerhets- og beredskapsområdet

Arbeidet med sikkerhet og beredskap ved Brønnøysundregistrene (jf. omtale foran) munnet ut i et forslag om å etablere delt driftssted ved virksomheten. Ut fra en totalvurdering av hvor samfunns-kritisk en del av funksjonene i Brønnøysundregistrene er, ble det vurdert som svært viktig å få på plass et høyere beredskapsnivå hva gjelder *tilgjengelighet*. I grunnlaget for denne anbefalingen er det foretatt en konkret og grundig vurdering av de ulike tjenestene ved registrene og de samfunns-messige og beredskapsmessige konsekvensene ved ulike avbruddsituasjoner.

Ut fra analysene er det konkludert med at det ikke vil være akseptabelt med et brudd på tilgjengeligheten ut over tre dager for de mest kritiske tjenestene. Dette gjelder tjenestene som sikrer rettsvern, oppgavene knyttet til konkurskarantene og rettighetstap, kredittsikring og økonomisk sikkerhet, innkreving av gebyr og etablering/sikring av partsidentitet og legitimasjon. Disse tjenestene er primært knyttet til Løsøreregisteret, Foretaksregisteret og Konkursregisteret. Etableringen av delt driftssted innebærer at det settes opp en reserve-løsning som også vil bli brukt i daglig drift. Målset-tingen er at dette skal sikre at Brønnøysundregis-trene, gitt en situasjon der hovedlokalene er øde-lagt, kan være operativ med 20 pst. drift innen én dag.

Etablering av delt driftssted er en prioritert oppgave i 2006. Det er kostnadsberegnet til 12 mill. kroner i engangsinvesteringer som dekker kostna-dene knyttet til lokale, utstyr/programvare og kommunikasjonslinjer. Brønnøysundregistrenes årlige utgifter antas deretter å øke med ca. 5,5 mill. kroner.

Registrering av utleggstrekk m.m. i Løsøreregisteret

Som følge av lovendringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover, skal utleggstrekk, utleggspant og intet til utlegg registreres i Løsøreregisteret fra 1. januar 2007.

Dette innebærer systemutviklingskostnader for Brønnøysundregistrene. Utviklingen av syste-met må gjennomføres i 2006.

Rasjonalisering av konkursbobehandlingen

I Ot.prp. nr. 108 (2004–2005) er det foreslått en del tiltak for å rasjonalisere konkursbobehandlingen, bl.a. å gjøre Konkursregisteret til et tilknyttet register til Enhetsregisteret. Dette vil kreve engangsutgifter på ca. 3,66 mill. kroner til tekniske investeringer, programutvikling og tilpasninger i datasystemene i Brønnøysundregistrene. Videre skal det utvikles et system for egne bosider for alle konkursbo, knyttet til Konkursregisteret. Arbei-dene skal igangsettes i 2006 og slutføres i 2007.

Gebysentralen

Gebysentralens hovedoppgave er innkreving av gebyr på vegne av namsmennene (lensmenn og byfogder). Etter innføring av ny saksbehandlerlø-sning i Statens innkrevingsssentral for de ordinære namsmennene ved årsskiftet 2005–2006, vil innkre-vingen overføres fra Brønnøysundregistrene til Statens innkrevingsssentral i løpet av 1. halvår 2006. Bevilgningsjustering mellom Brønnøysundregis-trene og Statens innkrevingsssentral vil bli foretatt i forbindelse med endringsproposisjonen våren 2006.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 188,35 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, driftsutgifter, mindre investeringer og utgifter forbundet med oppdrag og løpende utvi-klings tiltak. Inkludert i bevilgningsforslaget ligger også nødvendige midler til å etablere delt drifts-sted for å oppnå et nødvendig sikkerhets- og beredskapsnivå og midler til å ivareta de nye opp-gavene i Brønnøysundregistrene.

Videre foreslås at bevilgningen kan overskri-des mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige utgifter

Utgifter til kunngjøringer belastes Justis- og politidepartementets budsjett (kap. 410 og 440). Bevilgningene på disse kapitlene gis som overslagbevilgninger, hvor kunngjøringsutgiftene knyttet til Brønnøysundregistrene ikke er skilt ut.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Forvaltningsorganisasjonen ved Brønnøysundregistrene skal videreutvikle de *ikke*-etatsspesifikke

oppgavene knyttet til Altinn-løsningen. Dette er særlig oppgaver knyttet til videreutvikling av løsninger, brukertilpasning, tilknytning for nye etater, kvalitetssikring, informasjon og markedsføring og forvaltning av leverandørkontrakter og etatskontrakter.

Det foreslås en bevilgning på 27,6 mill. kroner til forvaltning av Altinn-løsningen. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. Forslag til vedtak II.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrinntekter	408 332	396 700	396 700
02	Oppdragsinntekter og andre inntekter	38 804	14 300	14 800
03	Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen			100
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 785		
18	Refusjon av sykepenger	4 433		
	Sum kap 3904	453 354	411 000	411 600

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble det vedtatt opprettet en ny post 03 med en bevilgning på 0,1 mill. kroner mot tilsvarende bevilgningsøkning under kap. 904, post 22, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene i Brønnøysundregistrene kommer fra en rekke ulike registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i en rekke lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 (2002–2003). De største inntektene kommer fra tinglysing i salgspant i bil, som er en konjunkturfølsom tjeneste. Deretter følger gebyrer for foretaksregistreringer og foretaksendringer. Gebyrene for disse tjenestene står for over 80 pst. av de samlede gebyrinntekter.

Det foreslås en bevilgning på 396,7 mill. kroner under kap. 3904, post 01.

Post 02 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre, og inntektsføring av bl.a. royalt fra forlegger for Brønnøysundkatalogen. Inntektene fra bl.a. Reservasjonsregisteret, Jegerregisteret og Lotteriregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir også ført under denne posten.

Det foreslås en bevilgning på 14,8 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. Forslag til vedtak II.

Post 03 Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen

Det foreslås en inntektsbevilgning på 0,1 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag knyttet til forvaltningen av Altinn-løsningen. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. Forslag til vedtak II.

Øvrige inntekter

Brønnøysundregistrene posterer i tillegg inntekter fra Gebyrsentralen under kap. 3410 Rettsgebyr, på Justis- og politidepartementets budsjettområde. På

grunn av overføringen av denne oppgaven fra Brønnøysundregistrene til Statens innkrevingsentral vil det for 2006 bare bli postert inntekter fra saker som ble påbegynt i 2005.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	108 007	104 000	110 040
21	Spesielle driftsutgifter	36 095	36 100	34 900
	Sum kap 905	144 102	140 100	144 940

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 3,3 mill. kroner fra post 01 og 2,3 mill. kroner fra post 21, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok. Post 01 foreslås styrket med ca. 7,6 mill. kroner knyttet til økt satsing på MAREANO-programmet.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et forvaltningsorgan som produserer kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basiskunnskap gjennom å etablere og drifte nasjonale databaser.

NGU disponerte 197 årsverk pr. 1. mars 2005 og har hovedsete i Trondheim. NGU har et internasjonalt fagmiljø hvor 21 nasjoner er representert. Ca. 75 pst. av virksomheten finansieres over statsbudsjettet, mens resten kommer fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag. NGUs virksomhetssidé er sammenfattet i begrepet «*Geologi for samfunnet*», og virksomheten er rettet inn mot hovedmålene:

- bedre kunnskap om natur og miljø
- økt verdiskaping basert på mineralske ressurser
- bedre planlegging og arealforvaltning
- bistandsvirksomhet
- informasjonsforvaltning

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i data-innsamling, bearbeiding i databaser og distribusjon av nasjonale geodata fra land og de øvre lag på den norske kontinentalsokkelen (avklart arbeids-

deling med Oljedirektoratet). Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, kartlegging samfinansiert med kommuner, bedrifter og andre etater og ved at data blir overført til NGU fra universiteter, industri og konsulentfirmaer. Gjennom nettportaler distribueres data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennhet. Den samme informasjonen har flere brukere slik at det blir en samfunnsmessig gevinst ved å samle dataene ett sted. Kombinasjonen av kunnskapsforvaltning og forskningskompetanse er viktig for å kunne omforme data til hensiktsmessig informasjon for brukerne og for å kunne nytte riktige innsamlingsmetoder. Departementet tar sikte på at informasjon om bruk og effekter av NGUs ekspertise og geodatabaser skal være sentrale parametre for departementets oppfølging av NGUs virksomhet innenfor de tre første hovedmålene fremover. Dette er noe departementet vil arbeide videre med og konkretisere i samarbeid med NGU, bl.a. innen rammen av balansert målstyring som nå implementeres av NGU.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 30 (2002–2003) Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping, har NGU prioritert arbeidet med å digitalisere analoge data om geologien i Norge. NGU har nå døgnåpne databaser og nettportalløsninger på de fleste av sine ansvarsområder, og i årene fremover blir det en hovedutfordring å holde à jour og videreutvikle informasjonen i takt med den teknologiske utvikling og brukernes behov. Dette gir et bedre beslutningsgrunnlag for arealplanlegging og ressursforvaltning.

NGU satses på tverrfaglig samarbeid med andre institusjoner. Dobbeltarbeid reduseres når NGUs data interaktivt kombineres med annen forvaltningsinformasjon.

Resultatrapport 2004 og prioriteringer 2006

Bedre kunnskap om natur og miljø

Målsetting: NGU skal bidra til bedre kunnskap om jordas oppbygging og kjemiske sammensetning for å vurdere miljøtilstanden og utvikle nye georesurser. Kartlegging av norske kyst- og havområder er viktig for å sikre en god forvaltning av ressursene.

Resultatrapport 2004: Den nasjonale løsmassedatabasen i målestokk (M) 1:250 000 ble ferdigstilt. Den landsdekkende innsamlingen av referanseprøver av bergarter er videreført, og innsamlede prøver av landarealet økte fra 30 til 35 pst. i 2004. Databasen for berggrunnsgeologi i M 1:250 000 er oppgradert. Oppgraderingen for Nord-Norge er blitt mer omfattende enn først antatt på grunn av nye analyser og aldersdateringer som medfører behov for nytolkninger. Studier av sammenhengen mellom geologisk utvikling på land og på kontinentalsokkelen er videreført med delfinansiering fra oljeindustrien. En pilotversjon av en marin arealdatabase basert på eksisterende data for norske kyst- og havområder er lagt ut på Internett. Fase to (2003–06) i Forskningsrådets prosjekt NORPAST (studier av klimaendringer) er videreført, bl.a. med gjennomføring av de første land-sjø korrelasjoner.

Prioriteringer 2006: Det marine kartleggings- og kunnskapsprogrammet MAREANO, som ble startet opp i 2005, er en felles satsing mellom Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet gjennom Statens Kartverk Sjø, Havforskningsinstituttet og NGU. MAREANO har som mål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø og systematisere dette i en marin arealdatabase for norske kyst- og havområder. Hovedfokus i 2006 vil være i nordområdene.

Den landsdekkende innsamlingen av referanseprøver av bergarter skal videreføres slik at 45 pst. av landarealet er prøvetatt innen utgangen av 2006. Databasen for berggrunnsgeologi i M 1:50 000 skal oppgraderes for deler av Oslo-regionen. Et prosjekt som beregner platebevegelsene i de siste 300 mill. år, delfinansiert av oljeindustrien, skal videreføres. I tillegg vil et prosjekt om istidene i Barentshavområdet bli videreført med finansiering fra Forskningsrådet og industrien. De mange istidene i området har ført til lekkasje av olje og gass fra reservoarene. Fordelingen av is og glasi-ale sedimenter er viktige data for å forstå hvor lekkasjene foregår. Fase to i prosjektet NORPAST skal slutføres. Klimaendringene vi opplever, er summen av naturlige og menneskeskapte faktorer,

og programmet vil bidra til bedre kunnskap om årsakene til klimaendringer.

Økt verdiskaping basert på mineralske ressurser

Målsetting: NGU skal bidra til økt kunnskap om mineralressurser som grunnlag for fortsatt utvikling i industrien, og for å sikre at mineralressursene ivaretas bedre i arealplanleggingen.

Resultatrapport 2004: En ny pukkkforekomst ved Gulestø i Bremanger, kartlagt tidligere av NGU, er nå klar for drift av det franske selskapet EUROVIA. Den felles nettportalen prospecting.no for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard og NGU ble åpnet i mars 2005. Portalen gir oversikt over geologien, muligheter for funn av mineralressurser, vernede områder, bergrettigheter og lover og regelverk knyttet til mineralleting. Opplegg for mineral karakterisering er diskutert med berørte parter, og slik karakterisering utføres nå regelmessig i relevante prosjekter for å kunne dokumentere råstoffet. Behovet for formelle produktsertifikater fra NGU må drøftes nærmere med industrien. Kartlegging av kvarts i Rogaland, kvarts og kvartsitt i Telemark og kvarts og talk i Nordland ble gjennomført med fylkeskommunal delfinansiering. Prosjektet «Fra kvartssand til solceller» er videreført. Prosjektet vil bidra til større kunnskap om de geologiske prosessene som har betydning for renheten av kvartsen.

Prioriteringer 2006: Det er økende interesse for leting etter mineralressurser i Norge, særlig fra utenlandske selskaper. For å dekke industriens behov for kunnskap skal Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbards og NGUs felles nettportal prospecting.no utvides med ytterligere data knyttet til letingen etter metaller og industrimineraler. Det skal publiseres oversikter over natursteinforekomster i forbindelse med slutføringen av det internordiske EU-prosjektet «Promotion of natural stone industry in the northern areas». Viktige grus- og pukkkforekomster skal oppdateres. Det 3-årige samarbeidsprosjektet med Statoil innenfor varmestrøm og varmeproduksjon i geologiske miljøer skal slutføres. I områder med høy varmestrøm kan olje dannes til tross for begrensede sedimenttykkelser. Informasjonen kan fremskaffes ved integrert tolkning av seismiske data med data om tyngde, magnetisme og varmestrøm.

Bedre planlegging og arealforvaltning

Målsetting: NGU skal bidra til bedre oversikt over grunnvarme- og grunnvannsressursene, skredrisiko og forurenset jord og bidra med geologisk

kunnskap som kan redusere risiko for overskridelser ved bygging av tunneler og andre fjellanlegg.

Resultatrapport 2004: Arbeidet med Internettportalen skrednett.no er videreført. Gjennom denne kan kommuner og utbyggere få informasjon om skred som har gått og om risikoen for nye skred. NGU samarbeider med Statens Strålevern om radonmåling over Oslo-regionen. Resultatene viser en klar sammenheng mellom stråling målt fra fly og radon målt i inneluft. Hovedproblemet med bygging av tunneler og andre fjellanlegg i Oslofjordområdet er leiromvandlede soner i fjellet. NGU har utviklet en ny metode med bruk av magnetiske flymålinger for å kartlegge disse sonene. Forsøksprosjektet med kartlegging av grunnvarmepotensialet i Asker og Bærum viser at det er store muligheter for bruk av grunnvarme i området. Arbeidet med nettportalene «Anlegg i fjell» og «Miljøgeologi» er blitt forsinket på grunn av at arbeidet med andre nettportaler er blitt prioritert.

Prioriteringer 2006: NGU skal i prosjektet «Geologi i Oslo-regionen» utarbeide nye typer geodata som beslutningsstøtte for byplanleggere, utbyggere og miljømyndigheter. Et eksempel er beslutningsverktøyet «aktsomhetskart» knyttet til problemene med jordforurensning i byer og tettsteder. På bakgrunn av samarbeidsavtale med Vegdirektoratet skal NGU bidra med geologiske data for bruk i veiplanleggingen. Flere kommuner har etterspurt informasjon om grunnvarmepotensialet i forbindelse med kommunenes energiplanlegging, og NGU skal fortsette kartleggingen av mulighetene for uttak av grunnvarme og energilagring i fjell. I samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) skal NGU vedlikeholde det landsomfattende nettet for overvåking av grunnvannet. NGU skal vedlikeholde og videreutvikle skreddatabasen www.skrednett.no og fortsette arbeidet med oversiktskartlegging knyttet til leirskred, fjellskred og snøskred. Staten skal også fortsette sin deltakelse i International Centre of Geohazard. Senteret, som ledes av Norges Geotekniske Institutt, skal gi bedre faglig grunnlag for å vurdere risiko som følge av georelaterte naturfarer.

Bistandsvirksomhet

Målsetting: NGU skal bidra med geofaglig kompetanse for å sikre en tilfredsstillende vannforsyning og god mineralressursforvaltning i mottakerlandene av norsk bistand. Foruten den utviklingsfremmende effekten er det fra Nærings- og handelsdepartementets side sentralt at prosjektene

NGU engasjerer seg i, skal være 100 pst. oppdragsfinansierte.

Resultatrapport 2004: De NORAD-finansierte grunnvannsprosjektene som NGU har hatt ansvaret for i Sør-Afrika, ble avsluttet i 2004. Målet med prosjektene var kunnskapsoverføring og metodeutvikling. En ekstern evaluering konkluderte med at de prosjektene som NGU hadde ansvaret for i Sør-Afrika, har gitt gode resultater. Prosjektet for kartlegging av berggrunnen i Mosambik for Nordisk Utviklingsfond og Verdensbanken er blitt forlenget frem til utgangen av 2006. Det har faglig gått som planlagt, men det har vist seg vanskelig å oppnå full kostnadsdekning, da særlig timeforbruket ble budsjettert for lavt.

Prioriteringer 2006: Berggrunnsprosjektet i Mosambik (2003–06) som omfatter rekognoserende berggrunnskartlegging skal avsluttes. Et tilleggsprosjekt i Mosambik innen berggrunnskartlegging som startet i 2004, skal også være ferdig i 2006. Prosjektene vil gi Mosambik oversiktskart over mineralressurser og har samtidig bidratt til kunnskapsoverføring til ansatte ved landets geologiske undersøkelser.

Informasjonsforvaltning (ngu@digital 2001–2005)

Målsetting: NGU skal etablere og drifte brukertilpassede databaser og nettportaler slik at NGU er en av de ledende naturfaglige kunnskapsforvalterne.

Resultatrapport 2004: Planen for ngu@digital om å digitalisere NGUs relevante analoge data er fulgt opp. Det samme er samarbeidet innen Norge Digitalt med basis i St.meld. nr. 30 (2002–2003) Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping. I 2004 var det 86 000 engangsbrukere av nettstedet ngu.no og 20 000 fleregangsbrukere. I første halvår 2005 var det en betydelig økning i disse tallene.

I 2005 skal ngu@digital være ferdigstilt og alle relevante geofaglige data innen NGUs ansvarsområder være tilgjengelige via databaser og nettportaler. I 2006 skal det foretas nødvendig vedlikehold, kvalitetsheving og komplettering av innholdet i disse databasene som også er en del av den nasjonale geografiske infrastrukturen Norge Digitalt. I og med at ngu@digital ferdigstilles i 2005, er det ikke aktuelt å videreføre dette som et eget hovedmål i 2006. Ansvaret for oppfølging av de enkelte databasene forutsettes ivare tatt under de tre første hovedmålene. Det er likevel et samlet mål å oppnå 100 000 engangsbrukere og 25 000 fleregangsbrukere av nettstedet ngu.no i 2006.

Budsjettforslag 2006**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 110,04 mill. kroner til driftsutgifter eksklusiv merverdiavgift for 2006. Av dette er ca. 7,6 mill. kroner knyttet til økt satsing på MAREANO-programmet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Under denne posten føres utlegg til ekstern-finansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter. Ved oppdrag dek-

kes utgiftene i sin helhet av oppdragsgiver, mens samfinansieringsprosjekter delfinansieres av samarbeidspartnere. NGU skal ikke konkurrere med private firmaer på det innenlandske anbudsmarkedet. Det foreslås bevilget 34,9 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift for 2006. Tilsvarende beløp inkludert merverdiavgift er ført opp som inntekter fra oppdrag og tilskudd til samfinansieringsprosjekter under kap. 3905, postene 01 og 02. Fullmakten til å overskride postene mot tilsvarende merinntekter foreslås videreført, jf. forslag til vedtak II.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Oppdragsinntekter	17 528	11 900	12 300
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	16 733	24 200	24 900
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	285		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	889		
17	Refusjon lærlinger	8		
18	Refusjon av sykepenger	1 272		
	Sum kap 3905	36 715	36 100	37 200

Post 01 Oppdragsinntekter

Her føres inntekter fra oppdrag, og det budsjetteres med 12,3 mill. kroner for 2006. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til kap. 3905, postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Her føres eksterne inntekter som skal delfinansiere samfinansieringsprosjekter. Det budsjetteres med 24,9 mill. kroner for 2006.

Kap. 906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	10 391	10 500	10 250
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	6 663	4 500	4 500
	Sum kap 906	17 054	15 000	14 750

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med

samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 0,45 mill. kroner fra post 01 og 1,1 mill. kroner fra post 30, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Bergvesenet ble fra 1. januar 2003 slått sammen med Bergmesteren for Svalbard under navnet Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Etatens hovedkontor er i Trondheim. Stillingen som Bergmester for Svalbard og kontoret i Longyearbyen er opprettholdt.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er statens sentrale fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i fastlandsnorge og på Svalbard. Staten spiller en sentral rolle for å oppfylle Nærings- og handelsdepartementets overordnede mål innen geologi og mineralressursforvaltning om å opprettholde og sikre grunnlaget for verdiskaping basert på samfunnsmessig forsvarlig utvinning og foredling av mineraler. Det sentrale lovgrunnlaget for virksomheten ligger i bergverksloven, lov om erverv av kalkstensforekomster, lov om erverv av kvartsforkomster, lov om avståing av grunn til ikke-mutbare mineralske forekomster og industrikonsesjonsloven. Staten tildeler rettigheter til undersøkelser (muting) og utvinning (utmå) av mineralske ressurser som staten eier etter bergverksloven. Staten er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter konsesjonsloven og plan- og bygningsloven. Dette sikrer at det blir satt vilkår om driftsplaner ved mineraluttak. Etter nye konsekvensutredningsregler i plan- og bygningsloven fra 1. april 2005 skal ansvarlig myndighet (kommunen) forelegge planprogrammer om massetak for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. Staten har også innsigelseskompetanse i plansaker som gjelder uttak av mineralske ressurser. Videre administrerer staten en rekke miljøtiltak og sikringsarbeid ved gamle gruver der staten har ansvar.

På Svalbard er det sentrale regelverket for mineralaktivitet Bergverksordningen for Svalbard og utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. Staten utsteder mineraltillatelser (søkeseddel og utmå) og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. I tillegg er staten tildelt en viktig rolle i saker om konsekvensutredninger knyttet til bergverksdrift i medhold av forskrift til svalbardmiljøloven om konsekvensutredninger og avgrensning av planområdene.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet. Det vises til bevilgningsforslag og nærmere omtale i Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

Staten disponerte 17 årsverk pr. 1. mars 2005 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim.

Det er fastsatt følgende virksomhetsidé for etaten: *Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard*

skal arbeide for at Norges mineralske ressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet.

Ut fra virksomhetsideen er det fastsatt følgende hovedmål for etatens utadrettede virksomhet:

- effektivt forvalte gitte fullmakter, og være sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen
- arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak, og bidra til en balansert miljøforvaltning
- arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen
- arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Lov av 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven), medfører endringer i bergverksloven for Finnmark fylke. Endringene skal sikre samisk innflytelse i saker etter bergverksloven og vil medføre nye saksbehandlingsregler i forbindelse med etatens utstedelse av mutinger og utmå i Finnmark. I tillegg er det vedtatt en forskriftshjemmel for å kunne fastsette en høyere avgift for gruver på Finnmarkseiendommens grunn. Nærings- og handelsdepartementet vil som ansvarlig departement for bergverksloven, i samarbeid med Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard, sørge for oppfølging av lovendringen.

Nærings- og handelsdepartementet arbeider for øvrig med en revisjon av minerallovverket. Et høringsnotat med forslag til ny minerallov har vært på høring. Etter oppsummeringen av høringsrundten arbeider departementet nå med et lovforslag.

Resultatrapport 2004

Etter at Bergvesenet ble slått sammen med Bergmesteren for Svalbard gis det en samlet omtale av resultatrapportering, mål og strategier for virksomheten på fastlandet og på Svalbard.

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Under dette hovedmålet er arbeidet knyttet til å forvalte lovverk, være fagorgan og høringsinstans i plansaker m.m.

Antall mutingssøknader varierer fra år til år, og har økt det siste året. I 2004 behandlet etaten 898 mutingssøknader mot 575 i 2003. Alle søknadene ble behandlet innenfor fastsatte frister. Det ble tildelt et utmå på sølv. Staten har utstedt 48 gullvasketillatelser, alle innenfor fastsatt behandlingstid. Staten har behandlet 6 konsesjoner, 5

knyttet til kalkstein og 1 til kvarts. Det er behandlet 8 saker etter vedlegg I og II i forskrift til plan- og bygningsloven om konsekvensutredninger.

På Svalbard ble det ikke tildelt utmål i 2004. Det er behandlet 6 arealplaner på Svalbard.

Med mindre avvik har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard overholdt fastsatte frister for saksbehandlingen.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

Arbeidet under dette hovedmålet består i å kartlegge avrenning av tungmetaller og utføre tiltak for å forhindre avrenning fra nedlagte gruver i samsvar med krav fra forurensningsmyndighetene, og sikre farlige gruveåpninger der staten står som eier eller har forvalteransvaret. Videre skal Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard arbeide for at miljøhensyn ivaretas under planlegging og drift av mineraluttak.

Statens forurensningstilsyn fastsatte i 1988 en handlingsplan for forurensningstiltak i de gruveområdene med antatt størst forurensningspotensial. Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har gjennomført tiltak i ni gruveområder. Kontrollmålinger viser at den betydelige reduksjonen av tungmetallavrenning av kobber og sink fra disse områdene i hovedsak er opprettholdt. Etaten vurderer i samarbeid med Statens Forurensningstilsyn ytterligere tiltak i disse områdene og i andre områder hvor det har vært mineralutvinning, og arbeider kontinuerlig med oppfølging av allerede gjennomførte tiltak.

Arbeidet med tiltak for å redusere avrenningen fra gruveområdet i Sulitjelma ble ferdigstilt i 2004. Utslippssituasjonen følges fortløpende med målinger. Ved Løkken Gruver arbeides det med nye løsninger for å stabilisere en noe varierende utslippssituasjon på et akseptabelt nivå, samt med en beredskapsplan for området. Det er igangsatt prøvetaking av alle vannveier til og fra gruva.

Det er igangsatt et kontrollprogram for å kartlegge den totale avrenningen fra Nordgruvefeltet på Røros. Et forsøksprosjekt med bruk av våtmark har vært vellykket, og gitt inntil 90 pst. reduksjon av tungmetaller i vannet. Det tas sikte på å etablere et anlegg for å gjennomføre en fullskalatest i løpet av 2006.

Etaten har fortsatt kartleggingen av forurensningen fra gruveområdet i Folldal i 2004. Det er igangsatt grøftarbeider for å kontrollere og redusere vannmengden i området.

I 2004 ble to sjakttårn på gruveområdet på Løkken sikret. Det ble også gjennomført en mid-

lertidig sikring ved Båsmo gruver og sikringsarbeider i Sulitjelma.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbards oppgaver under dette hovedmålet er knyttet til å gi næringen hensiktsmessige rammevilkår. I den forbindelse er det en viktig målsetting å sikre at uttak skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner og ved å føre tilsyn med driften.

I 2004 ble 316 tilsynsobjekter, dvs. områder hvor det foregår undersøkelser, uttak, sikrings- eller forurensningstiltak befart. Det er om lag samme antall befaringer som i 2003. Hensikten med befaringene er å påse at virksomheten skjer innenfor rammen av fastlagte reguleringsplaner og i henhold til godkjente driftsplaner. På Svalbard ble 37 tilsynsobjekter befart.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har i samarbeid med NGU arbeidet med en ny nettportal, www.prospecting.no. Ved at data fra Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard om bergrettigheter integreres med geologiske data, kartgrunnlag og arealdisponeringer i et område, blir sentral informasjon enkelt tilgjengelig. Portalen vil bli viktig både for kommunene i deres arealplanarbeid og for næringens prospekteringsarbeid.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har i 2004 utgitt statistikkheftet Norges Bergverksdrift for 2002 med viktige nøkkeltall om næringen. Etaten har for øvrig hatt kontakt og samarbeid med næringen på en rekke områder. NGU lager også statistikk over mineralnæringen. For å redusere innrapporteringen for bedriftene har etatene igangsatt et arbeid med sikte på forenkling av statistikkene.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Oppgavene under dette hovedmålet er bl.a. knyttet til å utvikle kontaktnett mellom næringen og offentlige etater, arbeide for at mineralressurser blir ivaretatt i plansammenheng og delta i utvalg, komiteer, undervisning osv.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard er et kompetansesenter innenfor mineralområdet. Etaten har utstrakt kontakt med offentlige etater, særlig kommunale, i forbindelse med uttak av mineraler og spørsmål knyttet til arealforvaltning. Ansatte i Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard deltar som foredragsholdere i ulike sammenhenger og som forelesere og sensorer ved Norges

teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Etaten har et bredt kontaktnett i mineralnæringen. Videre har etaten holdt diverse foredrag om bergverksvirksomhet og geologi på Svalbard.

Prioriteringer 2006

Effektivt forvalte gitte fullmakter og være et sakkyndig organ i saker som angår mineralnæringen

Etaten skal gi god service og rask saksbehandling, og interne saksbehandlingsfrister slik de fremkommer i etatens serviceerklæring skal overholdes. Fristene varierer fra to uker til seks måneder avhengig av sakstype. Indikator for måloppnåelse knyttes til prosentvis oppfyllelse av saksbehandlingsfristene.

Arbeide for å redusere de miljømessige konsekvenser av mineraluttak og bidra til en balansert miljøforvaltning

På oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet skal etaten foreta kartlegging og gjennomføre tiltak for å hindre avrenning fra nedlagte gruver der staten har eier- eller forvalteransvar. Etaten skal kontrollere om gjennomførte tiltak medfører en reduksjon av gruveavrenningen og vil, etter pålegg fra Statens Forurensningstilsyn, også vurdere tiltak i andre områder. Indikator for måloppnåelse knyttes til utvikling i avrenning av forurensende metaller i områder der det gjennomføres tiltak.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard skal fortløpende føre tilsyn med og utføre forsvarlig og varig sikring av farlige gruveåpninger der staten har ansvar.

Arbeide for økt verdiskaping innen mineralnæringen

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard arbeider for at uttak av mineraler skjer på en bergmessig forsvarlig måte gjennom godkjenning av driftsplaner for virksomheten, tilsyn med driften og rådgivning. Etaten skal gjøre aktuell informasjon innen fagområdet tilgjengelig for næringen og andre interesserte. Etaten skal bidra til at det utarbeides nødvendig statistikk på bergverksområdet og arbeide for å redusere belastningen på næringen ved innhenting av informasjon.

Etaten vil opprettholde innsatsen innenfor befærings- og tilsynsvirksomheten. I arbeidet med å bedre rammebetingelsene for bergverksnæringen har Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard fokus på økt samarbeid med andre etater med tilgrensende ansvarsområder, slik det er gjort med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og med Direktoratet for Arbeidstilsynet på Svalbard.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard deltar i de internasjonale studiegruppene for nikkell og bly/sink. Gruppene arbeider med alle aspekter ved utvinning, foredling og bruk av metaller og gjenvinningsproblematikk med særlig vekt på resirkulering av metaller. Dette er områder som norsk industri vil kunne dra nytte av. Etaten har for tiden ledervervet i nikkelgruppa og nestledervervet i bly/sinkgruppa. Studiegruppene har vedtatt samlokalisering i Lisboa fra 1. januar 2006.

Arbeide for økt forståelse av mineralnæringens betydning i samfunnet

Etaten skal arbeide for at landets mineralressurser blir synliggjort og tatt i betraktning i forbindelse med nærings- og arealplanlegging, bl.a. i kommunenes og fylkeskommunenes planarbeid etter plan- og bygningsloven. Etaten vil fortsatt delta aktivt i utvalg, komiteer og foreninger og bidra i undervisnings- og kursvirksomhet.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10,25 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift i driftsutgifter for Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard. På Svalbardbudsjettet for 2006 foreslås det i tillegg bevilget 1,29 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 4,5 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Midlene vil bli brukt både til sikring av farlige gruveåpninger og til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder, samt vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte tiltak.

Kap. 3906 Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Produksjonsavgifter m.v.	1 046	1 200	1 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	127		
18	Refusjon av sykepenger	164		
	Sum kap 3906	1 337	1 200	1 000

Post 01 Produksjonsavgifter mv.

1 mill. kroner i avgifter som i all hovedsak kommer fra Norcems produksjon under Eidangerfjorden.

Inntektene kommer fra produksjonsavgifter og leie av bergrettigheter. For 2006 budsjetteres det med

Kap. 907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	230 976	225 800	220 950
21	Spesielle driftsutgifter	9 937	8 200	6 020
22	Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>	17 362	48 100	43 400
72	Tilskudd til NO _x -tiltak, <i>kan overføres</i>	609		
	Sum kap 907	258 884	282 100	270 370

Vedrørende 2005:

Ved St.vedtak 17. juni 2005 ble bevilgningen under post 01 økt med 3 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 8 mill. kroner fra post 01, kr 180 000 fra post 21 og 3,2 mill. kroner fra post 22, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Sjøfartsdirektoratet er et statlig forvaltnings- og myndighetsorgan for arbeidet med sikkerhet til sjøs og er administrativt underlagt Nærings- og handelsdepartementet. I saker som omfatter forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Miljøverndepartementet. Sjøfartsdirektoratet har et ustrakt samarbeid med

og er maritim rådgiver for Kystverket, og bistår med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner. Direktoratet bistår Oljedirektoratet med å håndheve lov om petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. I tillegg har direktoratet prosjektsamarbeid med NORAD i bistandssaker.

Sjøfartsdirektoratets mål er å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø. Dette søkes oppnådd gjennom følgende hovedmål:

- sikre sjøfolks kompetanse og velferd
- medvirke til å trygge liv, helse og fartøy
- bidra til at skipsfart er en miljøvennlig transportform
- være pådriver i sjøsikkerhetsarbeidet og effektivt ivareta kontroll- og tilsynsoppgaver, både nasjonalt og internasjonalt

Sjøfartsdirektoratet forvalter en rekke lover og forskrifter. Det eksisterer i dag om lag 150 forskrifter knyttet til skipssikkerhet. Hoveddelen av regelverket omhandler krav relatert til skip og flyttbare innretningers sikkerhet. En annen viktig del av regelverket er forskrifter som sikrer sjøfolk et godt og sikkert arbeidsmiljø. Dernest er det en rekke

forskrifter som tar sikte på å beskytte miljøet og bidra til at skipsfart er en miljøvennlig transportform. Forskriftene kan deles inn i tre hovedkategorier; forskrifter for sjøfolk, generelle forskrifter for skip og forskrifter for den enkelte fartøyskategori.

Sjøfartsdirektoratet består av en ytre etat med 19 stasjoner fordelt på fire distrikter og et hovedkontor i Oslo. I forbindelse med at hovedkontoret skal flytte i 2006, ble det i 2004 opprettet en enhet i Haugesund. Videre har Sjøfartsdirektoratet tre stasjoner i utlandet som har kultur- og velferdstiltak for sjøfolk om bord på norskregistrerte skip som hovedoppgave. Direktoratet utførte pr. 1. mars 2005 om lag 346 årsverk fordelt med 221 ved hovedkontoret og 125 i ytre etat. Sjøfartsdirektoratets ytre etat utfører kontroll- og tilsynsoppgaver for norske skip og havnestats-/vertsstatskontroll av fremmede skip. Videre har direktoratet administrativt ansvar for sjøfartsinspektørene frem til overføringen til Justisdepartementet/Politidirektoratet finner sted medio 2007.

Resultatrapport 2004

Sjøfartsdirektoratet har hatt en pådriverrolle nasjonalt og internasjonalt i arbeidet for en sikker og miljøvennlig skipsfart.

I første rekke har Sjøfartsdirektoratets målsettinger blitt ivarettatt ved at kontroll- og tilsynsvirkosomheten er utført på en effektiv og rasjonell måte. Sjøfartsdirektoratet har gjennom kontroll og tilsyn fulgt opp den sertifikatpliktige flåten. Videre har direktoratet fulgt opp og implementert internasjonalt regelverk. Internasjonalt arbeid er i all hovedsak rettet mot IMO (FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon), EU og ILO (FNs internasjonale arbeidsorganisasjon). Norge har fulgt opp sine forpliktelser i henhold til EØS-avtalen om implementering og gjennomføring av regelverk fra EU for å bedre sikkerheten til sjøs. Sjøfartsdirektoratet har prioritert arbeidet mot det nyopprettede EU-organet for sikkerhet til sjøs, EMSA (European Maritime Safety Agency). Sjøfartsdirektøren er styremedlem med observatørstatus i EMSA.

Direktoratet har nedlagt et betydelig arbeid tilknyttet forberedelse av den forestående flyttingen til Haugesund, som skal være gjennomført innen 1. november 2006. Flytteprosessen har i liten grad berørt direktoratets ordinære virksomhet i 2004. Arbeidet med revisjonen av klasseselskapene har imidlertid blitt noe forsinket. Bakgrunnen for dette var kapasitetsproblemer i direktoratet i første kvartal 2004.

Nærings- og handelsdepartementet nedsatte i oktober 2003 et utvalg for å foreta en fullstendig

revisjon av sjødyktighetsloven. Sjøfartsdirektoratet har hatt en representant i utvalget. Arbeidet har vært meget omfattende, og Sjøfartsdirektoratet opprettet i 2004 en referansegruppe til å bistå utvalgsrepresentanten. Utvalget avga sin rapport i 2005.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Det var i 2004 registrert ca. 29 000 personer ansatt på norske skip. Av disse var ca. 16 000 nordmenn. Skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) har størst antall nordmenn sysselsatt om bord.

Totalt ble det i 2004 behandlet ca. 12 500 sertifikat- og påtegningssaker mot nærmere 15 000 i 2003. Reduksjonen skyldes at sjøfolk med utløpte sertifikater (utstedt i 1999) i mindre grad enn forventet har fornyet dem. Sjøfartsdirektoratet deltok aktivt i arbeidet i ILO. Direktoratet har arbeidet med å følge opp ILO-konvensjon nr. 185 om sjøfolks identitet og adgangskontroll til skip og er i kontakt med andre land om hvordan konvensjonen kan gjennomføres mest mulig kostnadseffektivt basert på felles løsninger.

Det ble gjennomført revisjon av åtte maritime skoler som tilbyr sertifikatgivende utdanning frem til sjøkaptein og maskinsjef. Videre foretok direktoratet kontroll av sertifikatutdanning i Ukraina (i samarbeid med EU), Brasil, Argentina, Peru, Serbia-Montenegro, Sri Lanka og India. Det er inngått avtaler om slik kontroll med alle land som har vesentlig rekruttering av sjøfolk til den norske flåten.

I tillegg har direktoratet avtale med enkelte flaggstater for å sikre at norske sjøfolk får seile på disse landenes skip.

Kvalitetssikring av all maritim utdanning i Norge er gjennomført.

Samarbeidet med NORAD om bistandssaker ble videreført i 2004. Bl.a. ble Sjøfartsdirektoratets engasjement i Namibia med bistand til å bygge opp en sjøfartsadministrasjon fullført i løpet av året.

Som ledd i en moderniseringsprosess ble Rådet for arbeidstilsyn på skip i oktober 2004 erstattet av Sakkyndig råd for sjøfolk og fiskeres arbeids- og levevilkår.

Liv, helse og fartøy

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført et betydelig arbeid nasjonalt og internasjonalt med å følge opp forpliktelser i henhold til EØS-avtalen, og direktiv og forordninger på det maritime området er tatt inn i norsk regelverk. I 2004 ble det fastsatt en ny forskrift om sikkerhet og terrorberedskap om

bord på skip og flyttbare boreinnretninger. Forskriften, som trådte i kraft 1. juli 2004, er utarbeidet som følge av nye krav fra IMO og EU.

I arbeidet for økt sikkerhet på passasjerskip ble det fastsatt ny forskrift om redningsredskaper. Dette er et ledd i arbeidet med å gjøre regelverket enklere og mer brukervennlig.

Implementeringen av ILO-konvensjon nr. 164 om helsevern og helseundersøkelse av sjøfolk fortsatte i 2004. Bl.a. er Legehåndboken nå ferdigstilt.

Direktoratet har i 2004 avholdt flere seminarer om betydningen av det menneskelig element i sjø-sikkerhetsarbeidet, i samarbeid med aktører innenfor næring og forskning. Sjøfartsdirektoratet har vært sentrale i utarbeidingen av forslag til internasjonalt og nasjonalt regelverk for gassdrevne skip. Nasjonalt har Sjøfartsdirektoratet utarbeidet utkast til forskrift om bygging og drift av passasjerskip drevet av gass. Regelverket trådte i kraft i september 2005. Norge har utarbeidet et forslag til IMO om utvikling av internasjonalt regelverk for skip med gassdrevne stempelmotorer. Arbeidet med utvikling av regelverk for skip som har fått status som verneverdige, ble startet opp i 2004.

Miljø-sikker transport

Sjøfartsdirektoratets oppgaver på miljøområdet er delegert fra Miljøverndepartementet som overordnet myndighet.

Arbeidet for å sikre det marine miljøet har vært sentralt også i 2004, og direktoratet har deltatt aktivt i arbeidet i internasjonale fora som IMO og EU. I første halvår 2004 ble det avholdt en konferanse i IMO, som fastsatte ny konvensjon om hindring av spredning av fremmede organismer i ballastvann. Sjøfartsdirektoratet har utarbeidet utkast til tre retningslinjer for å følge opp sentrale krav i konvensjonen.

Det ble bevilget 10 mill. kroner til et nytt NO_x-program for reduksjon av nitrogenutslipp fra skip i norsk kystfart på statsbudsjettet for 2004. Under ordningen kan skip registrert i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) få støtte til å dekke brutto inntil 30 pst. av investeringskostnadene til NO_x-reduserende tiltak. Videre kan det gis tillegg på 10 pst. til små og mellomstore rederier. Ordningen ble godkjent av ESA i mai 2005. Gjennomføringen av de enkelte prosjektene og utbetaling av tilskudd vil skje i 2005 og 2006. Det legges til grunn at direktoratets utgifter til administrasjon av programmet dekkes av tilskuddsbevilgningen fra 2004.

Sjø-sikkerhet, kontroll og tilsyn

Direktoratet har ansvar for å føre kontroll og tilsyn med at sjøfolks kvalifikasjoner, helse og ansettelsesforhold oppfyller norske og internasjonale krav. Sjøfartsdirektoratet har i sitt arbeid mot en overgang til overordnet behovstyrt kontroll gjennomført følgende tiltak:

- delegering av tilsynsoppgaver for sertifisering av passasjerskip i Norsk Internasjonalt Skipsregister – NIS (med unntak av hurtigbåter)
- for lasteskip er tilsynsoppgavene i forbindelse med antiterroriltak delegert til classeselskapene
- for flyttbare innretninger er det lagt til rette for mer fleksibilitet i forhold til behovstyrt og overordnet kontroll

I 2004 var det ca. 3 800 norskregistrerte skip med gyldig sertifikat (1 436 lasteskip, 773 passasjerskip, åtte flyttbare offshoreinnretninger og 1 589 fiskefartøyer). Samlet ble det utført ca. 3 600 sertifikatbesiktelse. Antall uanmeldte tilsyn på norske skip gjennomført i 2004 var 470, som tilsvarer 12,4 pst. av de kontrollpliktige fartøylene. En viss andel av tilsynene var målrettet mot fartøyer med antatte mangler. I alt ble 146 skip tilbakeholdt i 2004. Norge kontrollerer utenlandske skip i norske havner i samsvar med forpliktelsene i Paris MoU om havnestatskontroll (Memorandum of Understanding of Port State Control) og EUs direktiv om havnestatskontroll. Norge er forpliktet til å kontrollere minst 25 pst. av antall anløp av fremmede skip. Kontrollen i 2004 omfattet 653 utenlandske skip som tilsvarer 28,8 pst. av antall anløp. Av de skip som ble kontrollert, ble 15 holdt tilbake på grunn av alvorlige mangler. Det er en ytterligere forbedring i forhold til 2003.

I 2004 ble 919 norske skip kontrollert av andre havnestater innenfor Paris MoU. Av disse ble 24 skip holdt tilbake. I tillegg ble 16 norske skip holdt tilbake i havnestater utenfor Paris MoU. Dette er betraktelig bedre enn i 2003 hvor hele 54 norske skip ble holdt tilbake.

I tillegg til sertifikatsaker har direktoratet utført havnestatskontroll, uanmeldte tilsyn og vertsstatskontroll. Videre er det utført saksbehandling og besiktelse på ombygninger og nybygg og utstedt fartstillatelse, slepetillatelse og flytteattester. I forbindelse med import av nye fritidsbåter har Sjøfartsdirektoratet ført tilsyn med den tekniske bakgrunnsinformasjonen. Sjøfartsspektørene har foretatt løpende undersøkelser av forlis, havari og arbeids- og personulykker om bord i norske skip i 2004. Det er gjennomført system- og vertikalrevisjon av classeselskapene.

Det ble i 2004 registrert seks sjøulykker som kostet sju menneskeliv på norske fartøyer, hvilket er det laveste antallet omkomne i forbindelse med sjøulykker på 10 år. Med unntak av fiskefartøyer var antall forlis i 2004 under gjennomsnittet de siste fem årene.

Den mest alvorlige sjøulykken langs norskekysten i 2004 var det Bermuda-/Antigua-registrerte skipet Rocknes som kantret i januar 2004. 18 sjøfolk omkom. Sjøfartsdirektoratet nedsatte en arbeidsgruppe og utarbeidet en rapport om ulykken.

Antall arbeidsrelaterte personskader i 2004 var for virksomhetsområde sjøtransport og fiske/fangst 879 hvorav 12 personer omkom.

Det er i 2004 laget et nytt skjema for innrapportering av ulykker, «Rapport om sjøulykke». Bakgrunnen for dette er å forenkle og bedre innrapporteringen av ulykker.

Direktoratet prioriterer fortsatt arbeidet med å legge til rette for tilsyn av sjøfolks arbeids- og levevilkår som tilfredsstiller kravene i gjeldende ILO-konvensjon.

Sikkerhet om bord på skip er primært den maritime næringens eget ansvar. Gjennom kontroll og tilsyn er Sjøfartsdirektoratet en viktig bidragsyter for en god sikkerhets- og miljøstandard på norskregistrerte skip og utenlandske skip i norsk kystfart.

Sjøfartsadministrasjon

Direktoratet har i løpet av 2004 arbeidet videre med å forberede prosessen for flytting av hovedkontoret til Haugesund. Bl.a. ble det ansatt 23 personer i opplæringsstillinger i Haugesund. Arbeidet knyttet til flytteprosessen er ressurskrevende og har gjort det nødvendig å foreta enkelte omprioriteringer innenfor direktoratets øvrige oppgaver. Disse omdisponeringene er gjennomført slik at de i minst mulig grad har begrenset direktoratets ordinære aktiviteter i 2004. Direktoratet har lagt vekt på å disponere ressursene slik at alle lovpålagte oppgaver og prioriterte oppgaver knyttet til sjøsikkerhetsarbeidet er blitt gjennomført.

Sjøfartsdirektoratet har arbeidet videre med opprydding i forskriftsverket i 2004. Dette har bl.a. resultert i ny forskrift om redningsredskaper for passasjerskip og en tilsvarende forskrift for lasteskip. I tillegg er det utarbeidet forskrift om radioutrustning for lasteskip.

Prioriteringer 2006

Direktoratets overordnede mål er å oppnå høy sikkerhet for liv, helse, fartøy og miljø innen sjøfarten.

Hovedfokus i 2006 vil være å bidra til at skip kan seile, samtidig med at hensynet til sikkerhet og miljø ivaretas på en betryggende måte. Følgende oppgaver i tilknytning til dette vil bli prioritert:

- arbeide for sikkerhet til sjøs, for mennesker, skip og miljø
- påse og medvirke til at sjøfolk på norske skip har gode kvalifikasjoner, arbeids- og levevilkår
- påse at utenlandske skip i norske farvann og havner overholder internasjonale regler

Sjøfartsdirektoratet er en viktig del av det norske maritime miljøet. For rederier og den enkelte sjømann har et serviceinnstilt direktorat stor betydning. Det er sentralt i direktoratets arbeid at brukere blir behandlet rettfærdig og objektivt. Sentrale virkemidler for å oppnå dette er kostnadseffektiv og rasjonell kontroll og tilsyn med den sertifikatpliktige flåten for å sikre at gjeldende regelverk etterleves.

Direktoratet skal gi høy prioritet til gjennomføring av lovpålagte kontroll- og tilsynsoppgaver. Videre skal direktoratet prioritere forpliktelser om sjøsikkerhetsarbeid, miljøtiltak og arbeid for sikring mot terror som følger av EØS-avtalen og IMO-regelverk.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Målet er å sikre at sjøfolk på norske skip er godt kvalifisert til det arbeidet de utfører. Krav til utdanning og kompetanse er viktig for å forhindre ulykker til sjøs. Kravene til utdanning av norske sjøfolk er fastsatt gjennom IMOs STCW-konvensjon (The convention on standards of training, certification and watchkeeping). Sjøfartsdirektoratet godkjenner maritim utdanning som har konvensjonsfag. Internasjonalt arbeid gjennom ILO er et viktig bidrag for å sikre kompetanse.

Arbeidet med å samle og oppdatere konvensjonene for sjøfolks arbeids- og levevilkår i en ramme-konvensjon har pågått siden 2001. Arbeidet skal avsluttes i en egen maritim sesjon på ILOs arbeidskonferanse i 2006. Sjøfartsdirektoratet skal fortsette sitt arbeid i ILO slik at ramme-konvensjonen blir så effektiv som mulig og sikrer behov og interesser for norske sjøfolk og rederier.

I det strategiske arbeidet for å sikre sjøfolks arbeidsvilkår og velferd skal det legges til rette for å utvikle løsninger og tilby kompetanse som bidrar til at rederier og andre aktører selv vil ivareta oppfølgingen. Gode service- og velferdstilbud for sjøfolk, både langs norskekysten og i utenlandske havner, er viktig. I budsjettet for 2006 legges det opp til at disse tjenestene i noe større grad skal finansieres av rederiene selv.

Liv, helse og fartøy

Det er et mål å medvirke til at tekniske og operasjonelle standarder og forhold i norsk maritim virksomhet sikrer liv og hindrer og begrenser skader på person og fartøy. Menneskelige feil er en ulykkesfaktor i skipsfart, og det menneskelige element skal derfor være et satsingsområde i det ulykkesforebyggende arbeidet. I dette arbeidet er det viktig at direktoratet samarbeider nært med næringen og relevante kompetansemiljøer innenfor forskning og utdanning. Direktoratet skal fortsette sitt arbeid med å utvikle tiltak for å legge til rette for rapportering vedrørende arbeids- og levevilkår og styrke oppfølging av personskademeldinger og årsrapportering for verne- og miljøutvalget. Dette skal bidra til å bedre det forebyggende arbeidet.

Sjøfartsdirektoratet vil prioritere sikkerhetsarbeidet i EU, EMSA og IMO. Det vil bli lagt vekt på forenkling av regelverket og bedret brukervennlighet. Næringen som Sjøfartsdirektoratet betjener, må kunne tilpasse seg hurtig til nye markedsforhold og ha stor evne og vilje til innovasjon. Dette medfører at direktoratet må vurdere sikkerhetsløsninger for fartøy og fartøyskonsepter som ikke er ivaretatt i dagens regelverk. Direktoratet vil derfor fortsette å utvikle regelverk som er fremtidsrettet og har nødvendig fleksibilitet.

Miljøvennlig transport

Direktoratets mål skal være å medvirke til at skipsfarten holder høy miljømessig standard. Et effektivt tilsyn av norske skip og havnestatskontroll skal bidra til å gi høy sikkerhet mot forurensning. Sjøfartsdirektoratet vil internasjonalt prioritere arbeidet i IMOs miljøkomité og EU-arbeid.

Sjøfartsdirektoratet skal fortsatt administrere ordningen med tilskudd til NO_x-tiltak. Utbetalningene av tilskudd vil finne sted i 2005 og 2006. Sjøfartsdirektoratet skal fortsatt være maritim rådgiver under aksjoner med Kystverket som avtalepart, etter at ansvaret for beredskap mot akutt forurensning av det marine miljøet er overført til Fiskeri- og kystdepartementet.

Sjøikkerhet, kontroll og tilsyn

Inspeksjonsvirksomheten influeres i stadig økende grad av bestemmelser fra internasjonale organer som IMO, EU, ILO og Paris MoU. Sjøfartsdirektoratets mål er økt bruk av et tilsynssystem som i større grad er basert på egenkontroll i rederiene, delegering til klasseselskapene og andre former for privatisert kontroll. Dette forutsetter overgang til kontroll gjennom revisjoner supplert med uan-

meldte tilsyn. Direktoratet skal foreta tilsyn med de fem godkjente klasseselskapene og andre spesielt godkjente kontrollforetak.

For fremmede skip dreies internasjonalt regelverk mot økt målretting av tilsynene. Etter forpliktelser i havnestatssamarbeidet gjennom Paris MoU skal minst 25 pst. av skipsanløpene til utenlandske skip kontrolleres i 2006.

For å følge opp ILO-konvensjon nr. 178 om tilsyn med sjøfolks arbeids- og levevilkår må egnede tilsyn- og revisjonsordninger utvikles.

Fiskefartøyer under 10,67 meter utgjør en betydelig andel på ulykkestatistikken. Det tas derfor sikte på å gjennomføre flere uanmeldte tilsyn av denne fartøysgruppen.

Sjøfartsdirektoratets utfordring er å sikre at de gjeldende normer for sikker og miljøvennlig skipsfart overholdes.

Sjøfartsadministrasjonen

Sjøfartsdirektoratet skal ha en ledende rolle som fagkyndig organ og bidra med faglig rådgivning for å oppnå høy sikkerhet for liv, helse fartøy og miljø. Direktoratet skal være hensiktsmessig organisert i forhold til pålagt ansvar og oppgaver som forvaltningsorgan og tjenesteyter. I løpet av høsten 2006 skal Sjøfartsdirektoratet være etablert i Hauge-sund. I forbindelse med flyttingen vil det bli vurdert opplegg for organisering og arbeidsoppgaver som bidrar til å modernisere og effektivisere sjøfartsadministrasjonen.

Direktoratet skal fortsatt prioritere lovpålagte kontroll- og tilsynsoppgaver og delta i det internasjonale regelverksarbeidet i IMO, EU/EMSA, ILO og Paris MoU. Det forventes økt aktivitet i EMSA i 2006. Sjøfartsdirektoratet vil medvirke til at arbeidet i EMSA har fokus på å gjøre skipsfarten sikrere og mer miljøvennlig. Forslag om ny skipssikkerhetslov er sendt på høring i 2005, og direktoratet forutsettes å medvirke i oppfølgingen med å gjøre loven mer tidsriktig og tilpasset dagens behov, herunder internasjonale forhold.

Flytting av Sjøfartsdirektoratet

Direktoratet skal sørge for at flytteprosessen til Hugesund gjennomføres etter planen (innen 1. november 2006). Arbeidet med å forberede og gjennomføre flyttingen er ressurskrevende. Det innebærer at direktoratet må foreta en streng prioritering av den ordinære virksomheten. Det forutsettes imidlertid at direktoratet disponerer ressursene slik at alle lovpålagte oppgaver for å opprettholde sikker og miljøvennlig skipsfart kan gjennomføres. Arbeidet skal gjennomføres på

grunnlag av Sjøfartsdirektoratets strategiplan for 2004–07. Strategiplanen har fokus på at direktoratet opprettholder tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å sikre at de prioriterte arbeidsoppgavene ivaretas også i flytteperioden. I flyttefasen vil det særlig være viktig å ivareta de ansatte på en god måte. Det er etablert et opplegg med løpende kontroll og oppfølging av flytteprosessen mellom direktoratet og departementet. Oppfølgingen gjelder både praktiske og personellmessige tiltak og disponering av ressurser for å sikre at prioriterte arbeidsoppgaver ivaretas i flytteperioden.

I forbindelse med statsbudsjettet for 2004 ble det fastsatt en ramme på 126,5 mill. kroner for særskilte bevilgninger i 2004, 2005 og 2006 til dekning av utgifter knyttet til flyttingen av Sjøfartsdirektoratet. Med den oversikt departementet har i dag, vil de totale flytteutgiftene overskride rammen for flyttebevilgningene. Ekstraavgiftene knyttet til flyttingen vil i stor grad avhenge av hvilke tiltak og i hvilket omfang de ansatte vil benytte seg av ordningene som er forhandlet sentralt. Det vises til omtale av budsjettforslaget for 2006 under post 22 Flytteutgifter.

Budsjettforslag for 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 220,95 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre ordinære driftsutgifter. Bevilgningen omfatter direktoratets utgifter med å gjennomføre lovpålagte oppgaver, sjøsikkerhetsarbeid og utvikling og innføring av normer og regelverk i forbindelse med oppfølging av nasjonale og internasjonale forpliktelser. I forbindelse med flyttingen til Haugesund vil enkelte ansatte kunne søke om unntak fra flytteplikten og få innvilget ventelønn. Det legges til grunn at ledige lønns- og driftsmidler under denne posten kan benyttes til å dekke utgifter i sammenheng med flytteprosessen, bl.a. personellrelaterte tiltak.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås bevilget 6,02 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Bevilgningen dekker direktoratets

utgifter til prioritert kultur- og fritidsarbeid for sjøfolk ved stasjonene i Norge og utlandet. Utgifter knyttet til videofilmtjenesten er selvfinansiert. Det legges til grunn at utgifter ved utsendelse av avisabonnementer og til innkjøp av bøker til bibliotek-tjenesten i større grad skal dekkes av rederiene. Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 05, jf. Forslag til vedtak II.

Post 22 Flytteutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 43,4 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift for 2006. Dette innebærer at det samlet vil være bevilget ca. 130 mill. kroner i perioden 2004–06 til dekning av utgifter i samband med flyttingen av direktoratet. Det ble lagt til grunn at den særskilte flyttebevilgningen skulle dekke ekstraordinære utgifter knyttet til flytteprosessen. Bevilgningen skal bl.a. dekke fysiske flytteutgifter, investering i kontorinnredning, kontor- og IT-utstyr, dobbel husleie (i ni måneder etter flyttingen pr. 1. november 2006). Videre var det lagt til grunn at flyttebevilgningen skal dekke utgifter til rekrutteringsbistand, lønn og andre utgifter til ekstrapersonale/personale ved opplæringsenheten i Haugesund (23 tilsatt i september 2004 og ytterligere 22 i september 2005), ekstra personell, vikarer og engasjement av spesialkompetanse for å dekke sentrale funksjoner, lønnstillegg for nøkkel-personell som bistår under og etter flyttingen, pendlerutgifter, sluttpakker (studiestønad, bistand til å finne ny jobb), ventelønn, visnings- og overgangsreiser m.m.

Behovet for å kjøpe rekrutteringstjenester og leie inn kompetanse for å dekke sentrale funksjoner, bl.a. på administrasjons- og økonomisektoren, har økt etter at sentrale medarbeidere har sluttet.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under post 22 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3907, post 03, jf. Forslag til vedtak II.

Post 72 Tilskudd til NO_x-tiltak, kan overføres

Det ble bevilget 10 mill. kroner over statsbudsjettet for 2004. Tilskuddsordningen ble godkjent av ESA i mai 2005, og utbetaling av tilskudd vil finne sted i 2005 og 2006.

Kap. 3907 Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	97 886	100 500	102 400
02	Maritime personellsertifikater	5 355	8 000	8 300
03	Diverse inntekter	5 609	100	100
04	Gebyrer for skip i NIS	41 213	40 000	41 000
05	Inntekter av velferdstiltak	4 555	3 300	3 400
16	<i>Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger</i>	1 086		
18	Refusjon av sykepenger	4 312		
	Sum kap 3907	154 900	151 900	155 200

Post 01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR, og post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) kontrolleres i hovedsak av Sjøfartsdirektoratet. For denne delen av flåten har det ikke vært knyttet krav til full gebyrdekning i forhold til kontrollutgiftene. Det foreslås en bevilgning på 102,4 mill. kroner under post 01 for 2006.

Gebyrene for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) skal minst dekke direktoratets utgifter i forbindelse med kontrollordningen. I tillegg skal inntektene fra NIS dekke det norske bidraget til IMO og visse deler av departementets utgifter i tilknytning til IMO-arbeidet. For offshorerelatert virksomhet skal utgiftene dekkes fullt ut med gebyrer. Det foreslås en bevilgning på 41 mill. kroner under post 04 for 2006.

Post 02 Maritime personellsertifikater

På grunnlag av forventet utstedelse av sertifikater og prisjustering foreslås en bevilgning på 8,3 mill. kroner for 2006.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter oppdrag for NORAD, Petroleums-tilsynet og Kystverket, i tillegg til diverse andre inntekter og refusjoner. Det foreslås en bevilgning på kr 100 000. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 01 og 22.

Post 05 Inntekter av velferdstiltak

Det budsjetteres med inntekter av velferdstiltak på 3,4 mill. kroner. I tillegg foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 907, post 21.

Kap. 908 Skipsregistrene (jf. kap. 3908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	9 254	8 900	9 060
	Sum kap 908	9 254	8 900	9 060

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjettering av merverdiavgift i statsforvaltningen med

samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført kr 540 000 fra post 01, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Skipsregistrene er et eget forvaltningsorgan direkte underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Skipsregistrenes virksomhetsidé er å opprettholde et korrekt og oppdatert Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) og et tilsvarende Norsk Ordinært Skipsregister (NOR), som også omfatter Skipsbyggingsregistret. Dette gir en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon og løpende kvalitets sikring av registrenes innhold. Virksomheten skal sikre to formål:

- et privatrettslig formål ved å gi rettsvern til registrerte rettigheter
- et offentligrettslig formål ved å tjene som ledd i den offentlige kontroll av skip og skips eierforhold

Registrenes virksomhet påvirkes av markeds- og konjunkturmessige svingninger i skipsfartsnæringen og de myndighetsbestemte rammevilkår. NIS-registeret har siden det ble etablert i 1987 hatt renommé som et konkurransedyktig kvalitetsregister. Registerets størrelse og omdømme har gitt Norge stor innflytelse i IMO (International Maritime Organization), ILO (International Labour Organization) og EU.

Skipsregistrene er lokalisert i Bergen og disponerte 12 årsverk pr. 1. mars 2005.

Resultatrapport 2004

Skipsregistrene nådde sine hovedmål i 2004. Det ble opprettholdt god servicegrad overfor brukerne selv om det oppsatte målet om 1–2 ukers saksbehandlingstid i enkelte perioder ble overskredet grunnet stor økning i dokumentmengden.

Prioriterte oppgaver i 2004 har vært arbeidet med nytt antiterrorregelverk, overtakelse av arbeidet med å utstede midlertidige nasjonalitetsbevis og tilrettelegging for elektronisk innrapportering. Det foretas en løpende opprydding og ajourføring av registeret.

Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

For NIS-skip var det stor aktivitet, og saksmengden økte med over 100 pst. Økningen skyldes i hovedsak nye oppgaver knyttet til antiterrorregelverk. Det ble en nedgang i antall nyregistrerte skip i registeret på 10,5 pst. i 2004 i forhold til 2003, mens antall slettede skip er redusert med 6,2 pst. i forhold til året før. I løpet av året var det en netto nedgang i NIS-registeret på 28 skip. Totalt var det

registrert 692 skip i NIS pr. 31. desember 2004, mot 722 året før. Av disse hadde 285 utenlandsk eier, derav 31 fra Liberia, 32 fra Isle of Man og 35 fra Danmark.

Norsk Ordinært Skipsregister (NOR)

I alt 437 nye skip ble registrert i NOR i 2004. Det er en økning på 4,8 pst. fra året før. Totalt var det 12 542 skip registrert i NOR pr. 31. desember 2004, mot 12 420 året før. Antall slettede skip var 315 mot 617 året før. Reduksjonen i antall slettelser skyldes at det i 2003 ble foretatt en gjennomgang av ikke-registreringspliktige fiskefartøyer.

Skipsbyggingsregisteret

Skipsbyggingsregisteret omfattet 84 skip pr. 31. desember 2004, mot 76 året før. Det har i 2004 vært registrert 69 bygg, mot 74 året før, og slettet 62, mot 140 i 2003.

Prioriteringer 2006

Skipsregistrene skal videreføre målsettingen om en rasjonell og hensiktsmessig administrasjon av registrene. Også registrenes arbeid med å tilpasse virksomheten til dagens teknologi og informasjonskrav videreføres. Gode kommunikasjonsløsninger, bl.a. bruk av Internett, vil fortsatt bli prioritert. Det er også viktig å videreføre god tilgjengelighet og kort saksbehandlingstid for registrenes brukere.

Arbeidet med å samkjøre data fra andre offentlige registre med Skipsregistrenes videreføres i 2006. Målet er å sikre oppdaterte opplysninger og forenkle bruken av registrene for publikum.

Som en oppfølging av St.meld. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer (Skipsfartsmeldingen), skal det i 2006 satses på markedsføring av NIS overfor både norske og utenlandske aktører. Målet er å få flere skip registrert under norsk flagg og stoppe tendensen til utflagging.

Budsjettforslag 2006

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 9,06 mill. kroner til Skipsregistrene i 2006 eksklusiv merverdiavgift. Det er satt av om lag 0,5 mill. kroner til markedsføring av NIS og gjennomføring og ferdigstillelse av en ny WEB-løsning.

Kap. 3908 Skipsregistrene (jf. kap. 908)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer NOR	7 381	6 200	8 350
02	Gebyrer NIS	5 648	5 200	5 100
18	Refusjon av sykepenger	52		
	Sum kap 3908	13 081	11 400	13 450

**Post 01 Gebyrer NOR, og
Post 02 Gebyrer NIS**

Bevilgningen for inntekter fra NOR-gebyrer foreslås økt til 8,35 mill. kroner basert på innbetalin-

gene i 2004 og forventet aktivitetsnivå i 2006. Det budsjetteres med en mindre reduksjon i innbetaling av NIS-gebyr i forhold til 2004.

Kap. 909 Refusjonsordning for sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	124 606	130 000	
71	Tilskudd til fergereederier i utenriksfart i NOR, <i>overslagsbevilgning</i>	245 448	315 000	
72	Tilskudd til offshorefartøyer i NOR, <i>overslagsbevilgning</i>	584 609	615 000	
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>			1 060 000
	Sum kap 909	954 663	1 060 000	1 060 000

**Tilstandsbeskrivelse og målsettinger med
refusjonsordningen for sjøfolk**

Refusjonsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble innført som en midlertidig ordning i 1993. En mer omfattende refusjonsordning ble etablert i 1994. Gruppen av refusjonsberettigede skip ble utvidet til også å omfatte skip i petroleumsvirksomhet, passasjerskip og skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Stortinget vedtok å innføre en nettolønnsordning for passasjerskip i utenriksfart i NOR med virkning fra 1. juli 2002 og en nettolønnsordning for offshorefartøyer i NOR med virkning fra 1. juli 2003. Nettolønnsordningen innebærer at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innenfor ordningen. I tillegg gis refusjon av rederienes lønnsutgifter for mannskap innenfor ordningen i henhold til:

- lasteskip, fraktesfartøyer og andre fartøyer i NOR, refusjonssats 12 pst.
- brønnfartøyer i NOR, refusjonssats 9,3 pst.
- lasteskip og andre fartøyer i NIS, refusjonssats 12 pst.
- skip i petroleumsvirksomhet i NIS, refusjonssats 9,3 pst.

Refusjonsordningen forvaltes av Sjøfartsdirektoratet på grunnlag av regelverk fastsatt av Nærings- og handelsdepartementet.

I henhold til Forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av norske sjøfolk er formålet å legge til rette for maritim virksomhet. Tilskuddet skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk, og i tillegg bidra til at norske rederier gis konkurransedyktige rammevilkår i forhold til vilkårene i andre land.

Regjeringen la i St.meld. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime

næringer, frem en skipsfartspolitik med mål om å videreutvikle Norge som ledende nasjon innen kvalitetsskipsfart internasjonalt. Regjeringen varslet i meldingen en omlegging av gjeldende refusjonsordning for sjøfolk i retning av et system som prioriterer sjøfolks maritime kompetanse. Dette følges nå opp i budsjettoplegget for 2006. Målet er å beholde og helst øke antallet norske sjøfolk med maritim kompetanse om bord på norskregistrerte skip. I tillegg er det et mål å legge til rette for langsiktighet og dermed også forutsigbarhet for ordningen, samtidig som systemet forenkles.

Resultatrapport 2004

Antallet sjøfolk omfattet av refusjonsordningen har vært relativt stabil gjennom 2004. I gjennomsnitt var om lag 9 100 sjøfolk omfattet av ordningen i 2004.

I 6. termin 2004 (for november/desember) utgjorde antall sjøfolk under ordningen om lag 8 940 (inkludert opplæringsstillinger). Tilsvarende tall for 2003 var om lag 9 300 sjøfolk (inkludert opplæringsstillinger). Av en samlet overslagsbevilgning på 1 020 mill. kroner i 2004 ble det utbetalt om lag 955 mill. kroner. Utbetalingene omfattet refusjon for 6. termin 2003 (november/desember) og 1.–5. termin 2004 (januar–oktober).

Nærings- og handelsdepartementet mottok i juni 2004 en sluttrapport fra en prosjektgruppe nedsatt av departementet med oppdrag om å gjennomføre en risikovurdering av forvaltningen av refusjonsordningene. Rapporten synliggjør at det er iverksatt kontroller og interne rutiner på de fleste områder som bidrar til at forvalteransvaret i direktoratet og departementet er ivaretatt på en tilfredsstillende måte.

Regelverket for refusjonsordningen pålegger Sjøfartsdirektoratet å gjennomføre en etterkontroll av et utvalg rederier som har mottatt tilskudd. Formålet med kontrollen har vært å undersøke nærmere om vilkårene for tilskudd er oppfylt. Det ble gjennomført slik kontroll i 2004 for tilskuddsåret 2003. Sjøfartsdirektoratets gjennomgang indikerer gjennomgående at regelverkets krav til dokumentasjon var oppfylt, og at det ikke er avdekket vesentlige feilutbetalinger.

Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse ble opprettet i oktober 2003. Stiftelsen forvalter et fond til kompetansehevings- og rekrutteringstiltak i de maritime næringene, spesielt rettet mot opplæring til sjøs. I henhold til stiftelsens årsberetning for 2004 forvaltet stiftelsen til sammen ca. 36 mill. kroner ved utgangen av året. Også rederier som ikke er omfattet av nettolønnsordningen kan søke stiftelsen om støtte.

I St.meld. nr. 31 (2003–2004), varslet regjeringen å gjennomføre en evaluering av kompetansefondet så snart det har fått virke en periode. I 2004 mottok i alt 92 rederier støtte til opplæringsstillinger i første halvår og 110 i andre halvår. I første halvår fordelte tilskuddene seg på 654 lærlinger, 220 kadetter og 126 junioroffiserer. I andre halvår fordelte tilskuddene seg på 832 lærlinger, 279 kadetter og 237 junioroffiserer. I 2004 ble det opprettet praksisplasser om bord på norske skip for 425 lærlinger og 301 kadetter. Dette er en økning på henholdsvis 13 og 23 pst. sammenliknet med 2003. Stiftelsens virksomhet er vurdert som et viktig tiltak for å stimulere til nyrekruttering av norske sjøfolk.

Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget:

Anmodningsvedtak nr. 493 – Om nordisk løsning for avvikling av nettolønn for fergerederier.

Under behandlingen av St.meld. nr. 31 (2003–2004) fattet Stortinget 15. juni 2004 følgende vedtak, jf. Innst. S. nr. 267 (2003–2004):

«Stortinget ber Regjeringen jobbe aktivt internasjonalt for eit felles nordisk vedtak om å utvikle ordninga med nettolønn på fergetrafikken».

Spørsmål vedrørende skattekonkurransen i nordisk fergetrafikk har vært diskutert i lang tid uten at det er kommet til enighet. Regjeringen tok høsten 2004 et nytt initiativ overfor de nordiske land for å arbeide mot et felles nordisk vedtak om å utvikle ordningen med nettolønn i fergefart, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004–2005) Nærings- og handelsdepartementet. Det ble i henvendelsen vist til at Stortinget har uttalt at det er uheldig at landene i Norden, gjennom ulike konkurransevidene tiltak, prøver å tiltrekke seg rederier som konkurrerer på det nordiske markedet.

Svenske myndigheter uttrykker at saken er av stor betydning og er positiv til å fortsette diskusjonen. Fra dansk side vises det til at den danske ordning er i overensstemmelse med EUs retningslinjer for offentlig støtte til maritim transport, og at man ikke ønsker å begrense de mulighetene som ligger i EUs retningslinjer. Finske myndigheter opplyser at de nettopp har innført tilsvarende nettolønn for passasjerskip og ser ikke for seg en endring i denne på kort sikt, men er positiv til en mer langsiktig dialog.

Det synes ikke mulig på det nåværende tidspunkt å bli enig om et felles nordisk vedtak om å utvikle nettolønnsordningen i nordisk fergefart. EU har nylig revidert sine retningslinjer for offentlig støtte til maritim transport frem til 2011. Norge er gjennom EØS-avtalen fullt ut omfattet av de

samme reglene, som legger rammer for hvor mye støtte som kan gis til skipsfartssektoren. Regjeringen vil løpende vurdere om det er grunnlag for å ta opp saken på nytt med de nordiske land og vurdere konkurransesituasjonen frem mot neste revisjon i EUs retningslinjer for offentlig støtte til maritim transport.

Budsjettforslag 2006

I tråd med målet i St.meld. nr. 31 (2003–2004) om å prioritere den maritime kompetansen har regjeringen utformet en innretning av ordningen som stimulerer sysselsettingen av norske sjøfolk med maritime sertifikater. Stillinger omfattet av sertifikatplikt fremgår av forskrift av 9. mai 2003 nr. 687 (kvalifikasjonsforskriften).

Det foreslås en kompetansemodell for støtte til sjøfolk basert på:

- en videreføring av nettolønnsordningen for sjøfolk om bord på skip i petroleumsvirksomhet i NOR
- en nettolønnsordning for sjøfolk i sertifikatpliktig stilling om bord på skip som i dag er innenfor tilskuddsordningen (NOR og NIS)
- en nettolønnsordning for personer i opplæringsstilling til sertifikatpliktig funksjon

Det forutsettes at ordningens øvrige vilkår er oppfylt.

Forslaget innebærer at gjeldende nettolønnsordning for sjøfolk uten sertifikatplikt om bord på utenriksfergene faller bort. For passasjerbetjeningen vil omleggingen gi mer like konkurransevilkår med tilsvarende stillinger på land. Videre foreslås gjeldende refusjon på 9,3 og 12 pst. av rederiets lønnsutgift for sjøfolk uten sertifikatplikt å falle bort i 2006. Disse rederiene vil imidlertid samtidig få en vesentlig økning av refusjonen for de sertifikatpliktige stillingene om bord som følge av omleggingen. Sjøfolk omfattet av kompetansemodellen vil få rammevilkår tilsvarende de som gjelder i EU.

I henhold til forslaget vil om lag 6 000 sjøfolk (inkludert opplæringsstillinger) være omfattet av en nettolønnsordning i 2006. Omleggingen er foreslått å tre i kraft med virkning fra 1. termin 2006.

Regjeringen foreslår å videreføre ordningen med innbetaling av et beløp til ovennevnte kompe-

tansfond pr. måned pr. ansatt omfattet av nettolønnsordningen i 2006. Beløpet er holdt nominelt uendret med kr 470 pr. ansatt pr. måned siden etableringen i 2003 og foreslås økt til kr 500 pr. ansatt pr. måned i 2006.

Innvending fra EFTAs overvåkingsorgan (ESA)

I henhold til gjeldende regelverk for refusjonsordningen skal fastsatt refusjon til enhver tid være innenfor EU/EØS-regelverket for statsstøtte. Departementet har mottatt spørsmål fra EFTAs overvåkingsorgan (ESA) vedrørende dekningsområdet til refusjonsordningen for sjøfolk. I henhold til gjeldende Forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av norske sjøfolk skal refusjon kun tildeles sjøfolk som anses skattemessig bosatt i Norge etter skattelovens § 2–1, forutsatt at ordningens øvrige vilkår er oppfylt. For sjøfolk som ikke er hjemmehørende i Norge, følger skatteplikten av skattelovens § 2–3 bokstav h for inntekt opptjent ved arbeid om bord på skip. Av hensyn til EØS-avtalens artikkel 28 om fri bevegelighet av arbeidstakere, som har til hensikt å hindre nasjonalitetsbestemt forskjellsbehandling, foreslås en endring av ordningen til også å omfatte refusjon for sjøfolk med EØS-statsborgerskap med skatteplikt i henhold til sistnevnte bestemmelse i skatteloven, forutsatt at ordningens øvrige vilkår er oppfylt. For inntektsåret 2003 var om lag 600 sjøfolk med EØS-statsborgerskap skattepliktig i henhold til denne bestemmelsen. Endringen foreslås å tre i kraft 1. januar 2006.

Oppsummering

Samlet foreslås en bevilgning på 1 060 mill. kroner til tilskudd til sysselsetting av sjøfolk for 2006 under kap. 909, post 73. Det er da også tatt hensyn til justering av refusjon som følge av skatt på hyretillegg, jf. forslag og redegjørelse i St.prp. nr. 1 (2005–2006) Skatte-, avgifts- og tollvedtak. Bevilgningsforslaget er ment å dekke utbetalinger for gjeldende ordning for 6. termin 2005 (november/desember 2005) og for 1.–5. termin 2006 (januar-oktober) for sjøfolk omfattet av kompetansemodellen.

Kap. 910 Støtte til utkantbutikker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71	Tilskudd	2 500	2 500	
	Sum kap 910	2 500	2 500	

Vedrørende 2004 og 2005:

I tillegg til bevilgningen på Nærings- og handelsdepartementets budsjett ble det for 2004 bevilget 2,5 mill. kroner på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett og for 2005 2,5 mill. kroner på Landbruks- og matdepartementets budsjett.

Beskrivelse av ordningen

Gjennom tilskuddsordningen er det gitt støtte til nærbutikker i utkantstrøk. Tilskudd kan gis på tre hovedområder: støtte til kompetanseheving, investeringsstøtte og støtte til utviklingstiltak.

Ordningen administreres av styret for MERKUR (Merkantilt Kompetanseprogram for Utkantbutikkane i Regionane). Tilskuddsmidler benyttes også til å dekke MERKUR-styrets admi-

nistrasjon av ordningen. Nærings- og handelsdepartementet er ankeinstans.

Resultatrapport 2004

Ordningen ble markedsført bl.a. gjennom brev til aktuelle butikker, annonser i fagblad, informasjon på MERKURs hjemmesider og brev til kommunene. MERKUR-styret mottok 124 søknader om tilskudd i 2004 og innvilget støtte med kr 50 000 til 94 butikker, derav 49 i Nord-Norge. Alle butikkene som fikk tilskudd, har sagt seg villige til å ta på seg tilleggsoppgaver i lokalsamfunnet.

Budsjettforslag 2006

Det forelås ikke bevilget midler til ordningen for 2006.

Kap. 912 Bedriftsrettet informasjonsformidling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd	13 000	13 150	19 700
	Sum kap 912	13 000	13 150	19 700

Post 70 Tilskudd

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70.1	Euro Info	2 200	2 250	2 350
70.2	Narviktelefonene/Bedin	10 800	10 900	12 350
70.3	Virtuell brukerfront			5 000
	Sum post 70	13 000	13 150	19 700

Bedrifter og etablerere må forholde seg til en stadig økende mengde næringsinformasjon. Betydelige deler av informasjonsmengden omhandler

nasjonale og internasjonale virkemidler og rammevilkår. Det offentlige bistår bedriftene med å skaffe seg oversikt over og til å orientere seg i forhold til

denne store informasjonsmengden. Narviktelefonene/Bedin og Euro Info Centrene skal dekke dette behovet for overordnet samling av næringsrelevant informasjon i Norge.

Underpost 70.1 Euro Info Centre

Tilstandsbeskrivelse

Euro Info Centre (EIC) er et samordnet informasjonsnettverk opprettet av Europakommisjonen med kontorer i de fleste europeiske land. Euro Info Centre-nettverk i Norge består av fem regionale kontorer. EIC Øst fungerer som nasjonal koordinator.

Formålet med EIC-nettverket er å informere og gi råd til næringslivet, og da særlig små- og mellomstore bedrifter, om markedsmuligheter og markedsvilkår i EU/EØS. EIC vil følge den næringsrelevante utviklingen i EU og holde norsk næringsliv løpende oppdatert på områder hvor private aktører ikke finner det kommersielt interessant å operere. I tillegg retter mange av informasjonsaktivitetene seg mot organisasjoner og offentlige aktører som arbeider med norsk næringsliv. EIC mottar offentlig tilskudd til deler av sin virksomhet. Tilskuddet dekker tjenester som i hovedsak består av å svare på henvendelser fra små- og mellomstore bedrifter, nettsatsing, nyhetsformidling og informasjonskampanjer. Formålet med det statlige tilskuddet er å:

- bidra til økt kunnskap i næringslivet om markedsmuligheter, markedsvilkår og den generelle utviklingen i EØS-området
- bidra til å sørge for at EIC kan holde seg faglig oppdaterte om utviklingen i EU og i norsk næringspolitikk
- bidra til å gjøre Norges forhold til EU og EØS synlig for europeisk næringsliv

Henvendelser som overstiger to timers veilednings- og rådgivningsarbeid regnes som oppdrag og skal betales av kunden.

EIC fungerer også som første kontakt for bedrifter som møter problemer knyttet til tolkninger av EØS-avtalen. Saker som ikke lar seg løse gjennom uformell kontakt med EIC, skal kunne behandles gjennom Europakommisjonens problemløsningsmekanisme, SOLVIT, som i Norge håndteres av Nærings- og handelsdepartementet.

Følgende størrelser skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse:

- antall henvendelser
- antall treff på nettsiden
- gjennomførte kurs, seminarer og foredrag
- beskrivelse av deltakelse i relevante kampanjer, nettverksaktiviteter eller andre prosjekter

- beskrivelse av spesielle problemstillinger som avdekkes gjennom arbeidet

Resultatrapport 2004

Omsetning og egeninntjening varierer mellom kontorene. De samlede inntektene til de tre EIC-kontorene som får offentlig støtte, EIC Øst (ved Innovasjon Norge i Oslo), EIC Nord (ved VINN i Narvik) og EIC Sør (ved Agderforskning i Kristiansand), var om lag 6,6 mill. kroner i 2004. Kontorene besvarte til sammen over 9 500 henvendelser i 2004. Henvendelsene omhandlet både EU-politikk, EØS- og EU-regelverk og norske bedrifters deltakelse i EU-programmer. Spørsmål knyttet til toll- og avgiftsbestemmelser, offentlige anskaffelser og finansiering gjennom EU-programmer var i flertall. Mange bedrifter er kjent med hvilke regelverk de berøres av, men har behov for bistand med å tolke relevant regelverk i form av direktiver og forordninger fra EU. 51 pst. av alle henvendelser i 2004 kom fra bedrifter. Av disse var i overkant av 70 pst. fra bedrifter med mindre enn 50 ansatte.

Internett er et viktig verktøy for profilering og nyhetsformidling av tjenestetilbudet til EIC. Kontorene har i 2004 fortsatt sin satsing på Internett. Antall brukere har nå stabilisert seg på et meget tilfredstillende nivå. I 2004 hadde Internettjenesten i overkant av 6 200 brukere og det ble registrert om lag 143 000 sideoppslag.

Prioriteringer 2006

EICs prioriteringer for virksomheten fremover vil være på følgende områder:

- videreføring av arbeidet med å bistå bedrifter med tolkninger av EØS- og EF-retten og være en sentral støttespiller i norsk deltakelse i SOLVIT
- informere og rådgi næringslivet om EØS og EU
- videreføring og utvikling av felles nettside (www.eic.no) og nyhetsbrev (www.eksport-aktuelt.no)
- videreføring av tilbud om åpne kurs og seminarer som skal bidra til å heve norsk næringslivs kompetanse om EU/EØS.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås et statlig tilskudd på til sammen 2,35 mill. kroner til EIC-nettverket. Det er forskjell på hvilke type oppgaver de enkelte kontorene utfører og departementet har lagt, og vil fortsette å legge dette til grunn ved vurderingen knyttet til fordelingen av støtten.

Underpost 70.2 Narviktelefonene/Bedin

Tilstandsbeskrivelse

Bedre og lettere tilgjengelig informasjon til næringslivet er et prioritert mål for regjeringen. Målet for tilskuddet til Narviktelefonene og Bedin er å samordne og bedre tilgjengeligheten til bedriftsrettet informasjonsformidling.

Narviktelefonene gir gratis informasjon til næringslivet og publikum om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål. Tjenesten skal forenkle tilgangen på informasjon om offentlige virkemidler og rammevilkår for å etablere og drive næringsvirksomhet. Spørsmålene som besvares omfatter bl.a. formelle krav ved etablering, selskapsform, andre myndighetskrav, offentlige anbud, nasjonal og internasjonal finansiering og EØS-regelverk. Narviktelefonene tilbyr også ulike informasjonspakker for etablerere og aksjeselskap. For å vurdere måloppnåelsen er det fastsatt følgende kriterier for tilskuddet til Narviktelefonene:

- antall henvendelser etter status (etablerer-/bedrift), region, bedriftsstørrelse, bransje og emne
- brukerundersøkelser med hensyn til tjenestens målsetting, utforming og mulige forbedringer

Bedriftsinformasjon på Internett (Bedin) er et elektronisk tilbud av bedriftsrelaterte emner med linker til andre aktuelle nettsider og en svartjeneste på e-post. Målet er å være inngangsportalen til all offentlig bedriftsrettet informasjon på Internett, og det naturlige startpunktet for etablerere, bedrifter, rådgivningsmiljøer og offentlig forvaltning. For å vurdere måloppnåelsen er det fastsatt følgende kriterier for tilskuddet til Bedin:

- antall sidehenvisninger
- brukerundersøkelser med hensyn til tjenestens målsetting, utforming og mulige forbedringer

VINN er ansvarlig for utvikling og drift av Narviktelefonene og Bedin.

Resultatrapport 2004

Etterspørselen etter tjenestene til Narviktelefonene og Bedin økte også i 2004. Narviktelefonene hadde ca. 25 500 henvendelser, en økning på 5 pst. fra 2003. 74 pst. av henvendelsene kom fra etablerere og 26 pst. fra bedrifter. Henvendelsene kom fra hele landet, men med en hovedandel (over 50 pst.) fra Østlandet.

85 pst. av henvendelsene kom fra bedrifter med under 10 ansatte, mot 75 pst. i 2003. Andelen av henvendelsene som kom fra bedrifter med under

20 ansatte har også økt og utgjorde 94 pst. mot 88 pst. året før.

Rundt 80 pst. av henvendelsene til Narviktelefonene kan knyttes til næringsvirksomhet, som f.eks. formelle krav og valg av selskapsform. Også emner som offentlige tilskudd og lån, skatter og avgifter og opplæring og utdanning blir ofte tatt opp.

Bedin hadde i overkant av 5,4 mill. sidehenvisninger i 2004, noe som er en økning på hele 37 pst. i forhold til 2003.

Det ble i 2004 gjennomført brukerundersøkelser av Narviktelefonene og Bedin. Tilbakemeldingene viser at kundene var godt fornøyde. Undersøkelsen viser også at den geografiske spredningen på henvendelsene til Narviktelefonene og Bedin er god og har kun små variasjoner sammenliknet med tidligere år.

Prioriteringer 2006

Narviktelefonene og Bedin vil fremover prioritere følge områder:

- Videreføring av arbeidet med å informere om etablerer-, bedrifts- og Europaspørsmål gjennom å svare på spørsmål og tilby tilrettelagt informasjon
- Videreutvikling av arbeidet med å gjøre Bedin til inngangsportalen for all offentlig og bedriftsrettet informasjon på Internett

Budsjettforslag 2006

Det foreslås et tilskudd på 12,35 mill. kroner til Narviktelefonene/Bedin for 2006. Beløpet inkluderer kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift som følge av bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift. Denne kompensasjonen ble bevilget under kap. 2421 Innovasjon Norge, post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon på statsbudsjettet 2005.

Underpost 70.3 Virtuell brukerfront

Tilstandsbeskrivelse

Regjeringen foreslo i St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, at en felles Internettjeneste burde inngå som del av virkemiddelapparatets samlede brukerfront mot sine kunder. Det ble understreket at tjenesten skal være brukervennlig og enhetlig.

Nærings- og handelsdepartementet nedsatte i tråd med forslaget i St.prp. nr. 51 (2002–2003) en arbeidsgruppe som gjennomførte et forprosjekt for en slik virtuell brukerfront. Arbeidsgruppen bestod av representanter fra VINN, Innovasjon

Norge, Norges forskningsråd og Nærings- og handelsdepartementet.

Gjennom forprosjektet ble hensikten med virtuell brukerfront konkretisert. Virtuell brukerfront skal være en interaktiv portal som skal lede til svar på spørsmål om virkemidler innen forskning og næringsliv, lover og regler, internasjonali- sering samt EU- og EØS-relaterte spørsmål. Brukerne skal få vite hvilken assistanse de kan få, uten at de behøver å kjenne til institusjonene eller hva som er deres fokusområder. Informasjonen skal være basert på tilgjengelig informasjon fra virke- middelapparatets hjemmesider og gi konkrete svar på hva som tilbys av assistanse, tjenester, ordnin- ger og hvilke kontaktpersoner som har ansvar for ordningene. Tjenesten skal også knyttes opp mot nettstedet som tilbyr offentlig informasjon.

Rapporten fra forprosjektet anbefalte at det ble igangsatt et hovedprosjekt med følgende mandat:

Det skal utvikles en nettbasert brukerfront (vir- tuell brukerfront) med et avansert, interaktivt søkesystem som kjerneelement. Brukerfronten skal gi brukerne en enkel tilgang til informasjon om hva virkemiddelapparatet tilbyr av rådgi- ving, assistanse og andre virkemidler samt kon- taktpunkter for de forskjellige tjenestene.

Arbeidsgruppen utredet kostnadene knyttet til utviklingen av virtuell brukerfront og vurderte disse til å være 8,5 mill. kroner. Utvelgelse av utvi- kler og operatør for tjenesten vil skje på bakgrunn av anbud. Tjenesten skal være lokalisert i Narvik.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner til arbeidet med utvikling av virtuell brukerfront.

Kap. 913 Standardisering

Post 70 Tilskudd

Underpost	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70.1	Standardisering	24 800	25 000	24 800
70.3	Forenkling av handelsprosedyrer	1 700		
	Sum post 70	26 500	25 000	24 800

Vedrørende 2004:

Underpost 70.3 er overført til kap. 1508, post 70 på Moderniseringsdepartementets budsjett etter end- ringer i departementenes ansvarsområder.

Tilstandsbeskrivelse

Standard Norge er sentralorganet for norsk stan- dardisering. Standard Norge er en privat medlems- organisasjon som ble stiftet 24. juni 2003. Organi- sasjonen er et resultat av sammenslåingen av fire standardiseringsorganisasjoner: Norges Standardi- seringsforbund, Norsk Allmennstandardisering, Norges Byggstandardiseringsråd og Norsk Tekno- logisenter. Standard Norge holder til på Lysaker i Bærum kommune og har 68 ansatte.

I vedtektene § 1 er følgende formål for organi- sasjonen definert: «*Standard Norge er en nøytral og uavhengig organisasjon for standardisering rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Standard Norge skal ivareta standardisering som fører til Norsk Standard eller andre publikasjoner og representere norske interesser i [den internasjonale*

standardiseringsorganisasjon] ISO og [den euro- peiske standardiseringsorganisasjon] CEN. Stan- dard Norge kan også ivareta bransjestandardisering og annen type virksomhet som ikke fører til Norsk Standard».

Målsettingen med standardisering er å stille krav til produksjon av varer og tjenester for å oppnå praktiske og/eller økonomiske fordeler. Standardisering er bl.a. viktig for å motvirke tek- niske handelshindringer ved at ulike lands myn- digheter kan harmonisere kravene som stilles til varer og tjenester gjennom standarder.

Finansiering og målet med det statlige tilskuddet

Standard Norge blir hovedsakelig finansiert ved medlemsavgifter, bidrag fra offentlige og private interessenter, royalty fra salg av standarder, for- midling, kursvirksomhet og tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Formålet med det statlige bidraget er å sikre en effektiv infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge. Standard Norge arbeider for at norske

bedrifters tekniske løsninger skal bli ivaretatt ved utarbeidelsen av europeiske og internasjonale standarder, slik at norske produkter lettere får adgang til internasjonale markeder. Dette gjøres bl.a. ved norsk deltakelse i ulike internasjonale standardiseringskomiteer.

Resultatrapport 2004

Sammenslåingen av fire standardiseringsorganisasjoner til Standard Norge, førte bl.a. til:

- mindre administrasjon og sterkere kunde- og brukerorientering, i tillegg til økt fokus på standardiseringsarbeidet
- større vekt på markedsorientering som et gjennomgående tema, arbeidet konsentreres mot områder der brukernytten er størst
- det ble igangsatt et synlighetsgjøringsprosjekt for å gjøre markedsaktørene mer oppmerksomme på nytten av standardiseringen
- det ble beregnet en realisert gevinst på over 2 mill. som følge av en samlet helhetlig organisasjon

Standard Norge hadde ansvaret for flere sekretariater i ISO og CEN på områder som er av stor betydning for norsk næringsliv. Norge deltok i en rekke standardiseringsprosjekter på områdene: industri og produksjon, petroleum, ITK, bygg, anlegg og eiendom, helse, mat og miljø, tjenester og samfunn, og terminologi. Standard Norge har samarbeidet med relevante aktører i norsk næringsliv. I tillegg til infrastruktur arbeider Standard Norge med oppgaver av bred næringsmessig interesse som gir synlig verdiøkning i forhold til innsats. På områder av stor betydning for internasjonal konkurransedyktighet støtter bedriftene opp om standardiseringen med ressurser, både økonomisk og kunnskapmessig. Tilskuddet fra Nærings- og handelsdepartementet bidrar dermed til økt effektivitet og konkurransedyktighet for norske bedrifter.

Forbrukerne representerer en viktig interessepart i standardiseringsarbeidet. Standard Norge har i samarbeid med Barne- og familiedepartementet og Forbrukerrådet videreutviklet ideen om en sekretariatsfunksjon for å ivareta forbrukerinteresser i Standard Norge. Den ble etablert januar 2005.

Året 2004 var et rekordår i CEN med 1 204 ferdigstilte standarder. Når det gjelder imple-

mentering av europeiske standarder nasjonalt, er Standard Norge aller fremst blant CENs medlemmer. I ISO stemte Norge på 710 dokumenter. Standard Norge benytter web-baserte hjelpemidler i standardiseringsarbeidet og via hjemmesiden henter eksperter og interesseparter nye forslag til standarder som er ute på høring. Elektronisk avstemming er tatt i bruk.

Gjennom kurs og seminarer bidrar Standard Norge til økt forståelse og lettere implementering av standardene. I løpet av 2004 ble det arrangert til sammen 12 åpne kurs med over 400 deltakere i tillegg til 25 kurs om standarden NS 8405 «Norsk bygge- og anleggskontrakt».

Prioriteringer 2006

Nærings- og handelsdepartementets tilskudd til Standard Norge skal bidra til å sikre at Norge har et effektivt sentralorgan som ivaretar næringslivsinteresser internasjonalt og som representerer Norge i ISO og CEN. Standard Norge skal følge opp norske forpliktelser i henhold til bl.a. EØS-avtalen og bidra til å gjennomføre prosjekter og tiltak som støtter opp om målsettingene. Standard Norge skal overvåke det internasjonale standardiseringsarbeidet slik at det kan settes inn tiltak dersom norske interesser står i fare for å bli skadelidende.

Europeiske og internasjonale standarder erstatter i økende grad tekniske forskrifter. Mange direktiver som tas inn i EØS-avtalen, inneholder grunnleggende krav til helse, miljø og sikkerhet og viser til standarder når det gjelder tekniske krav. Standard Norge skal fastsette vedtatte standarder i Norge og notifisere norske standarder som ikke bygger på europeiske standarder til Europakommisjonen, via CEN.

EU har understreket betydningen av at utviklingstiden for standarder kortes ned for å bidra til rask utvikling av det indre markedet. Det er derfor viktig at fagdepartementene, underliggende etater, institusjoner og næringslivet, engasjerer seg i standardiseringsarbeidet på egne fagområder.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 24,8 mill. kroner under posten for å ivareta norske næringslivsinteresser i det internasjonale standardiseringsarbeidet.

Programkategori 17.20 Forskning, nyskaping og internasjonalisering

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
0920	Norges forskningsråd	856 800	896 000	1 076 000	20,1
0922	Romvirksomhet	278 810	317 800	325 800	2,5
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	27 874	14 500	26 500	82,8
0928	FoU-prosjekter i næringslivets regi			30 000	
0929	Norsk Designråd	14 000	16 900	25 000	47,9
0934	Internasjonaliseringstiltak	88 965	81 900	37 000	-54,8
0937	Reiselivstiltak	2 000	2 000	2 000	0,0
0938	Omstillingstiltak	5 000		10 500	
2421	Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)	36 730 891	31 709 500	31 305 500	-1,3
2426	SIVA SF (jf. kap. 5326 og 5613)	230 000	100 000	140 000	40,0
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)				0,0
	Sum kategori 17.20	38 234 340	33 138 600	32 978 300	-0,5

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Driftsutgifter			2 000	
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	1 472 953	1 247 500	1 245 100	-0,2
70-89	Overføringer til andre	754 332	1 094 200	1 481 200	35,4
90-99	Lånetransaksjoner	36 007 055	30 796 900	30 250 000	-1,8
	Sum kategori 17.20	38 234 340	33 138 600	32 978 300	-0,5

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Globaliseringen og økende internasjonal økonomisk integrasjon, samt raske endringer i markeder, kunnskap og teknologi, gjør at norsk nærings-

liv møter stadig sterkere konkurranse internasjonalt. Skal Norge lykkes med å opprettholde eller øke verdiskapingen stilles høye krav til økonomiens evne til omstilling og innovasjon og til evnen til å utnytte våre fortrinn i å ta i bruk ny kunnskap. Regjeringen vil derfor legge til rette for omstilling

og innovasjon, og har satt som mål at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land.

Dersom vi lykkes, vil norsk næringsliv komme styrket ut av den globale økonomiske integrasjonen og det tiltakende konkurransepresset i de internasjonale markedene. Gode generelle rammebetingelser og virkemidler rettet mot alle virksomheter bidrar til forutsigbarhet og skaper et godt klima for nyskapende virksomhet. I tillegg er det ønskelig med virkemidler som fremmer innovasjon og nyskaping spesielt.

For to år siden ble *Fra idé til verdi – Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik* lagt frem. Med *Fra idé til verdi* tok regjeringen det første steget i arbeidet med å skape en helhetlig innovasjonspolitik. Siden planen ble lagt frem har mange departementer integrert innovasjon i sin politikktutvikling, slik forskningsmeldingen, stortingsmeldingen om marin næringsutvikling og de siste to regionalmeldingene er eksempler på. De næringsrettede virkemidlene er gjort mer innovasjonsorienterte og innovasjonsarbeidet som helhet har skapt engasjement både regionalt og nasjonalt.

Nærings- og handelsdepartementet la i august i år frem en tilstandsrapport for regjeringens innovasjonspolitik som presenterer hva regjeringen har gjort i innovasjonspolitikken etter fremleggelsen av *Fra idé til verdi*. Rapporten introduserer også *innovasjonsløftet* som en samlet strategi for å legge til rette for økt innovasjon og verdiskaping i årene som kommer.

Med St.meld. nr. 20 (2004–2005) *Vilje til forskning* (Forskningsmeldingen) lanserte regjeringen ambisiøse mål for forskningspolitikken. Det er lagt en strategi der vi gjennom økt avsetning av ressurser til forskning og utvikling og gjennom en rekke tiltak for å bedre de forskningsrelaterte virkemidlene, legger til rette for kunnskapsutvikling, fremtidig innovasjon og verdiskaping. I opptrappingsplanen som regjeringen lanserer i budsjettet for 2006, konkretiseres hvordan Norge kan nå de forskningspolitiske målene innen 2010.

Regjeringen har satt ambisiøse mål for å legge til rette for at norsk økonomi skal lykkes i å opprettholde evnen til verdiskaping i en tettere integrert verden. Skal målene nås, kreves en aktiv og målrettet oppfølging og innretning av virkemidlene. Forslagene i Nærings- og handelsdepartementets budsjett og regjeringens samlede budsjettforslag representerer et betydelig skritt i retning av å realisere ambisjonene fra *Fra idé til verdi*, *Vilje til forskning og Innovasjonsløftet*.

Næringsrettet forskning

En god kunnskapsinfrastruktur i form av universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter bidrar til arbeidskraft med høy kompetanse, sikrer næringslivet gode samarbeidspartnere og samtidig genereres ideer som næringslivet kan gripe fatt i med sikte på kommersialisering. Offentlig forskningsfinansiering skal sikre at det utføres både grunnleggende, næringsrettet forskning og mer anvendt FoU som utføres i samarbeid med næringslivet (brukerstyrt forskning) ved disse institusjonene.

Forskning og utvikling i bedriftene bidrar til å forbedre eksisterende produkter, prosesser og tjenester i privat og offentlig sektor, og gir opphav til nye produkter, forretningsområder og bedrifter. Egen FoU-virksomhet styrker dessuten bedriftenes kompetanse og evne til å absorbere og ta i bruk forskning og utvikling som skjer utenfor bedriften.

Som i EU og en rekke av EUs medlemsland, har regjeringen satt som mål at den samlede norske forskningsinnsatsen skal økes til 3 pst. av BNP innen 2010. Den offentlige innsatsen skal økes til 1 pst., mens næringslivet, internasjonale og andre private kilder skal stå for de resterende 2 prosentpoengene. En sentral utfordring knyttet til dette ambisjonsmålet er å stimulere og utløse næringslivets egen FoU-innsats. Ambisjonsnivået i forskningsmeldingen innebærer et vekstbehov fra næringslivet, internasjonale og andre private kilder på ca. 23 mrd. kroner i årene frem til 2010. Dette stiller krav til innretningen av de offentlige virkemidlene. Med budsjettforslaget for 2006 tar regjeringen et betydelig skritt i retning av å legge til rette for økt FoU-innsats i norsk næringsliv.

Forskningsmeldingen trekker frem tre gjennomgående prioriteringer som vil ligge til grunn frem mot 2010: *Internasjonalisering, som følge av at det aller meste av ny teknologi og kunnskap utvikles utenfor Norges grenser; grunnforskning, med vekt på kvalitet og realfag; og forskningsbasert nyskaping og innovasjon*. I tillegg vil regjeringen satse spesielt på de tematiske områdene energi og miljø, helse, hav og mat, samt på teknologiområdene materialteknologi, bioteknologi og informasjon- og kommunikasjonsteknologi. Regjeringen vil følge opp ambisjonene i forskningsmeldingen gjennom de årlige budsjetter og gjennom opptrappingsplanen for den offentlige forskningsinnsatsen frem mot 2010. Regjeringens budsjettforslag for 2006 innebærer et betydelig skritt i retning av å nå målene som er satt.

Romforskningen og det norske medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA representerer en satsing på spissteknologi. Dette gir

næringsliv og forskningsmiljøer høy kompetanse på utvalgte områder. Utviklingskontraktene i ESA gir dessuten tilgang til Europas beste teknologisentre og innpass på det europeiske rommarkedet. Regjeringen har besluttet at Norge skal starte forhandlinger med EU om en samarbeidsavtale om Galileo, som vil bli Europas uavhengige system for satellittnavigasjon. Forhandlingene forventes gjennomført i 2005.

Virkemiddelapparat for nyskaping

Innovasjonsprosesser finner ofte sted gjennom oppstart av nye bedrifter, gjennom kommersialisering av nye produkter, ideer og forskningsresultater, gjennom omstilling til endrede markedsforhold og ved internasjonalisering. Kompetanse på disse prosessene er for en stor del erfaringsbasert. Ved å tilby arenaer og apparat for læring og erfaringsutveksling kan myndighetene bidra på dette området. Virkemiddelapparatet har kompetanse på innovasjonsprosesser, med erfaring fra hele bredden av norsk næringsliv. Virkemiddelapparatet bidrar direkte i enkeltprosjekter, men arbeider også aktivt med å bygge nettverk og etablere innovasjonsmiljøer.

Innovasjon Norge har som hovedmål å øke innovasjonstakten i norsk næringsliv. Innovasjon Norges prioriterte fokusområder er internasjonalisering og prosjekter i idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen. Innovasjon Norge tilbyr både kompetanse og finansiering, garantier, tilskudd og egenkapital gjennom såkornfond. Ved å bruke de ulike ordningene slik at de dekker den enkelte bedrifts behov, bidrar Innovasjon Norge til å realisere prosjekter med vekstpotensial og internasjonale muligheter. Særlig for nyetableringer og små og mellomstore bedrifter kan offentlige virkemidler være til nytte for å hjelpe prosjektene over de kritiske første fasene i kommersialiseringen.

Innovasjon Norges støtte til offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter bidrar til å stimulere teknologiutvikling og internasjonalt FoU-samarbeid. Det legges i økende grad vekt på å støtte større og mer fokuserte FoU-prosjekter. Ordningen initierer lovende prosjekter bl.a. i den maritime næringen, helsesektoren, informasjons- og kommunikasjonsteknologi og forsvarsmateriell.

De tre virkemiddelaktørene SIVA SF (Selskapet for industrivekst), Innovasjon Norge og Norges forskningsråd samarbeider nå om å utvikle Norwegian Centres of Expertise. Gjennom nettverksbygging og etablering av innovasjonsmiljøer skal disse sentrene bidra til å styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer. Regjeringen foreslår også en

utvidet satsing på innovasjonsnettverk over hele landet i regi av SIVA SF.

For å sikre at Norge beholder sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden, har regjeringen tatt initiativ til en større satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene under navnet MARUT – MARitim UTvikling.

Regjeringen mener at aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv vil være et viktig bidrag til å utvikle innovasjonsevnen i næringslivet. For å sette fokus på dette området har regjeringen erklært 2005 som Designår. Målet er å fremme profesjonell design som et virkemiddel for å styrke lønnsomhet og konkurranseevne i norsk næringsliv. Norsk Designråd har sammen med Norsk Form etablert Norsk Design og Arkitektursenter, som ble åpnet i februar 2005. Senteret vil bidra til å skape større oppmerksomhet og kunnskap om verdien av næringsrettet design. Regjeringen trapper i 2006-budsjettet opp innsatsen ytterligere for å fremme bruk av design som et konkurransefortrinn i næringslivet.

Internasjonalisering av forskning og av norsk næringsliv

Økende internasjonalisering og raske endringer i kunnskap og teknologi representerer utfordringer og muligheter for norsk næringsliv. *Internasjonalisering* er derfor en sentral og integrert del av FoU-politikken og innovasjonspolitikken.

Internasjonalt forskningssamarbeid bidrar til å styrke kvaliteten på og sikre fornyelse av norsk forskning. Norge deltar aktivt i utformingen av EUs 7. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling. Regjeringen vil styrke det internasjonale samarbeidet gjennom EU, den europeiske romorganisasjonen ESA og Eureka samt det bilaterale forskningssamarbeidet med andre land. Regjeringen mener videre det er viktig for næringsliv og forskningsmiljøer at vi i større grad enn i dag evner å tiltrekke oss internasjonale FoU-investeringer.

Internasjonalisering skjer særlig gjennom lansering av produkter eller tjenester på internasjonale markeder. Stadig flere nyetablerte bedrifter betrakter hele verden som sitt hjemmemarked. Internasjonalisering er krevende, og myndighetene legger til rette ved å sikre norske bedrifter gode vilkår som gjør dem konkurransedyktige på de internasjonale markedene. Innovasjon Norge, med sine kontorer i utlandet, bidrar med internasjonaliseringsekspertise, kunnskap om de lokale markedene og tilgang til nettverk og samarbeidsarenaer for næringslivet. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt og Eksportfinans ASA sikrer

næringslivet konkurransedyktige finansieringsbetingelser, garantier og forsikringer, mens utenriksstasjonene og besøksvirksomhet fra kongehus og regjering åpner dører og gir anseelse på markeder hvor dette er nødvendig.

Profilering av norsk næringsliv i utlandet er en del av internasjonaliseringsarbeidet. Et sentralt element i profileringen er arbeidet med å fremme Norge som reisemål. Målet er å bidra til at Norge opprettholder eller helst øker sin andel av den globale turismen. Turismen har stor betydning for sysselsetting og økonomi i Norge, spesielt i distriktene. I 2004 og 2005 ble det registrert en gledelig utvikling i antallet turister som kommer til Norge. Reiselivsnæringene er blant verdens raskest voksende næringer, og regjeringen lanserte i juli 2005 Handlingsplan for reiselivsnæringene. Handlingsplanen skal være retningsgivende og bidra til at reiselivsnæringene blir i stand til å møte utfordringene og gripe nye muligheter i en globalisert verden der de reisendes ønsker og preferanser er i stadig endring. Regjeringen foreslår i 2006-budsjettet en kraftig opptrapping av den offentlige innsatsen for internasjonal markedsføring av norsk reiseliv.

Overordnede mål og strategier

Med dette budsjettforslaget følger regjeringen opp ambisjonene ved å foreslå en markert styrking av den næringsrettede forskningsinnsatsen og av tiltak som utløser økt forskningsinnsats i næringslivet, en økt satsing på innovasjon og entreprenørskap og en klar styrking av det næringspolitiske virkemiddelapparatet: Samlet foreslår regjeringen å styrke disse områdene over Nærings- og handelsdepartementets budsjett med til sammen om lag 622 mill. kroner. Blant de sentrale satsingene er:

- En betydelig økning i bevilgningene til brukerstyrt forskning, særlig den nye ordningen «brukerstyrt innovasjonsarena» i regi av Norges forskningsråd. Ordningen er rettet mot gode prosjekter uavhengig av bransje, og satsingen vil muliggjøre at langt flere FoU-prosjekter som utvikler prosesser, teknologi eller tjenester med potensial for økt verdiskaping, realiseres. Samlet bevilgning til brukerstyrt forskning foreslås økt med 131 mill. kroner eller 38 pst., fra om lag 349 mill. i 2005 til om lag 480 mill. kroner i 2006. Av dette foreslås avsatt nær 180 mill. kroner til den nye ordningen «brukerstyrt innovasjonsarena».
- En særlig satsing på forskning og innovasjon i tilknytning til maritim virksomhet. Rammen for brukerstyrte forskningsprosjekter knyttet til maritim virksomhet foreslås økt med 30 mill. kroner til 70 mill. kroner i 2006, som tilsvarer en vekst på 75 pst. fra 2005. Det foreslås også etablert en egen bevilgning på 20 mill. kroner til Innovasjon Norge, til satsing på maritim utvikling og å videreutvikle Norge som en maritim nasjon.
- En styrking av Forskningsrådets «store programmer» for å legge til rette for kommersialisering og fremtidig næringsvirksomhet med utgangspunkt i grunnleggende forskning om nye teknologier. Det foreslås en økning med 10 mill. kroner til nær 23 mill. kroner i 2006.
- Legge til rette for økt kommersiell utnyttelse av forskningsresultater ved en betydelig økning av rammene for Forskningsrådets FORNY-program over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Forslaget innebærer en økning på 22 mill. kroner til 72,5 mill. kroner i 2006, tilsvarende en vekst på 44 pst. fra året før. Dette, kombinert med de nye landsdekkende såkornfondene (bevilget over statsbudsjettene for 2004 og 2005), vil gi markert bedre muligheter til å utnytte forskningsresultater i en verdiskapingsammenheng.
- En videreføring av den rettighetsbaserte Skattefunnordningen, som er særlig rettet mot små og mellomstore bedrifter. Regjeringen foreslår også å videreføre en særskilt ordning for tilskudd til ulønnet forskningsinnsats (30 mill. kroner). Skattefunn er et naturlig første møte med det offentlige virkemiddelapparatet for en bedrift som driver systematisk med forskning og utvikling.
- Bevilgningene til forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge er foreslått økt med 102 mill. kroner til om lag 260 mill. kroner i 2006, tilsvarende en vekst på 65 pst. fra året før. Satsingen bidrar til å stimulere innovasjonsprosjekter med høyt teknologiinnhold innefor prioriterte områder i norsk næringsliv og i offentlig sektor.
- Det foreslås å styrke den grunnleggende finansieringen ved de teknisk-industrielle instituttene slik at de kan representere relevante samarbeidspartnere for norsk næringsliv, gjennom utvikling av relevant kompetanse av høy kvalitet og stor evne til å delta i internasjonalt forskningssamarbeid. Grunnbevilgningene til disse instituttene foreslås økt med 20 mill. kroner i 2006, som tilsvarer en vekst på vel 20 pst.
- Regjeringen vil øke innovasjonsevnen og -taket i norsk næringsliv. Det foreslås derfor en betydelig styrking av bevilgningene til innovasjonsaktiviteter i Innovasjon Norge. Bevilgningene til utviklingsprosjekter, til programaktiviteter og til nettverksaktiviteter i Innovasjon

- Norge foreslås økt med 108 mill. kroner som svarer en vekst på 53 pst. fra 2005.
- For innovasjons- og nettverksarbeidet i SIVA SF er det lagt opp til en satsing med 40 mill. kroner, som er en økning på 25 mill. kroner (167 pst.) i forhold til revidert budsjett 2005. Midlene skal styrke SIVAs generelle arbeid med oppbygging og tilrettelegging av nyskapingstiljøer og nettverksvirksomhet i hele landet. Det skal bl.a. sattes spesielt på inkubatorvirksomhet knyttet til de sentrale forsknings- og kunnskapsinstitusjonene, for å bidra til økt kommersialisering av gründerideer og forskningsresultater.
  - Økende *internasjonalisering* åpner muligheter for nye markeder og nye kunnskapsområder for norsk næringsliv. Vi må øke kunnskapen om internasjonale markeder og muligheter, og stimulere eksport av norsk teknologi og utnyttelse av teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet. Regjeringen foreslår å styrke satsingen på Innovasjon Norges apparat i utlandet med 25 mill. kroner.
  - Norsk deltakelse i internasjonale forsknings- og utviklingsprogrammer i EU, Eureka og bilateralt forskningssamarbeid med andre land skal styrkes.
  - På romfartsområdet foreslår regjeringen å avsette 15 mill. kroner til internasjonale teknologiprogrammer. I tillegg foreslås bevilgningen til nasjonale følgemidler i Norsk Romsenter mer enn fordoblet, fra om lag 24 til om lag 50 mill. kroner.
  - For å styrke *profileringen* av Norge og norsk næringsliv internasjonalt, vil Nærings- og handelsdepartementet satse på informasjon, markedsføring og omdømmebygging. Det er viktig med en god oppfølging av den satsingen på reiseliv som er satt i gang gjennom Handlingsplan for reiselivsnæringene. Midlene til Innovasjon Norges satsing på reiseliv foreslås derfor økt betydelig, med 72,5 mill. kroner (72,5 pst.) i forhold til saldert budsjett 2005.
  - For å videreføre regjeringens satsing på design, og for å styrke samarbeidet mellom Norsk Designråd og Innovasjon Norge, foreslår regjeringen en betydelig økning i bevilgningen til Norsk Designråd med om lag 8 mill. kroner eller 48 pst. i forhold til 2005.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Tilskudd	856 800	896 000	1 076 000
	Sum kap 920	856 800	896 000	1 076 000

Post 50 Tilskudd

Virksomhetsbeskrivelse

Norges forskningsråd (Forskningsrådet) er regjeringens sentrale forskningspolitiske organ. Forskningsrådet skal være en strategisk aktør som fremmer forskning av høy kvalitet i alle fag og disipliner. Forskningsrådet har i hovedsak tre roller. Det er myndighetenes sentrale forskningspolitiske rådgiver. Forskningsrådet har dessuten en operatørrolle i form av å finansiere forskning, drive forskningsprogrammer, utvikle virkemidler, evaluere og formidle forskningsresultater og fremme internasjonalt forskningssamarbeid. Dessuten representerer det en viktig møteplass for aktørene i forskningssystemet, forvaltningen, næringsliv og allmennheten som muliggjør dialog om fremtidige forskningsfelt og muligheter.

Norges forskningsråd er organisert som et nettobudsjettet forvaltningsorgan som er admi-

nistrativt underlagt Utdannings- og forskningsdepartementet. Forskningsrådet ble i 2003 omorganisert i tre divisjoner; Divisjon for vitenskap, Divisjon for store satsinger og Divisjon for innovasjon. En sentral målsetting for omorganiseringen av Forskningsrådet var å sikre økt fokus på innovasjon. Den nye strukturen legger samtidig til rette for økt fokus på internasjonalt forskningssamarbeid generelt og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling spesielt.

Målsettinger, resultatindikatorer og krav til rapportering gis gjennom statsbudsjettet og i de årlige tildelingsbrevene til Forskningsrådet. I tillegg har Nærings- og handelsdepartementet en løpende dialog med Forskningsrådet om disse føringene og andre aktuelle saker. Forskning er i sin karakter langsiktig virksomhet. Det tar ofte mange år fra en bevilgning er gjort til man kan se resultater eller effekter av innsatsen. Dette medfører at årlig rapportering når det gjelder FoU i større grad må

basere seg på rapport av aktiviteter og fremdrift enn endelige resultater. Det er derfor viktig at den årlige rapporteringen også blir fulgt opp med evalueringer i ettertid for bedre å fange opp de reelle effekter av innsatsen. Nærings- og handelsdeparte-

mentet vil i samarbeid med øvrige departementer se nærmere på hvordan resultatindikatorer og resultatrapporteringen kan videreutvikles og ytterligere forbedres.

Resultatrapport 2004

Bevilgning fordelt på underposter

		(i 1 000 kr)
Underpost	Betegnelse	Bevilgning 2004
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	324 800
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	194 560
50.3	Innovasjon	93 900
50.4	Infrastrukturtiltak	243 540
	Sum post 50	856 800

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Det overordnede målet med næringsrettet brukerstyrt forskning er å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet. Hovedintensjonen med brukerstyring er at brukerne, i all hovedsak bedrifter, skal initiere, styre og delfinansiere forskningsaktiviteter innenfor de ulike programmene for å sikre at den forskningen som utføres er næringsrelevant og at forskningsresultatene tas i bruk.

Den offentlig finansierte brukerstyrte forskningen utløser betydelig innsats fra næringslivet selv, og er det mest effektive direkte virkemiddelet for å stimulere til økt forskningsinnsats. I 2004 finansierte Nærings- og handelsdepartementet 324,8 mill. kroner til brukerstyrt forskning gjennom Forskningsrådet. De samlede kostnadene ved disse prosjektene var nærmere 1,5 mrd. kroner. Av den offentlige innsatsen bidro departementene med 687 mill. kroner, mens andre offentlige midler utgjorde ca. 22 mill. kroner. Næringslivet bidro med 775 mill. kroner. I 2004 var det 1 495 deltakere i Forskningsrådets brukerstyrte programmer.

Forskningsrådets brukerstyrte programmer er siden midten av 1990-årene blitt evaluert av Møreforskning. Den siste studien som tar for seg 240 prosjekter i perioden 1995–2000, og omfatter prosjekter med samlede forsknings- og utviklingskostnader på 1 826 mill. kroner. Av dette investerte

bedriftene 1 239 mill. kroner, og Forskningsrådet finansierte 587 mill. kroner. Prosjektene har ifølge studien også hatt betydelige ringvirkninger i form av avlagte doktorgrader, vitenskapelige publikasjoner og utvikling av samarbeidsrelasjoner mellom næringsliv og akademia.

I de senere år har det vært en økning i antall utenlandske deltakere i de brukerstyrte prosjektene. Dette indikerer en økt betydning av internasjonalt samarbeid i de prosjektene som finansieres. Mer enn 70 pst. av alle brukerstyrte prosjekter inneholdt ulike former for internasjonalt samarbeid. Dette inkluderer bl.a. 15 Eureka-prosjekter med en samlet bevilgning på 20,6 mill. kroner, 12 Eureka-forprosjekter med en samlet bevilgning på 3,7 mill. kroner og 70 EU-forprosjekter med en samlet bevilgning på 7 mill. kroner.

Det har også vært en betydelig økning i antallet doktorgradsstipendiater fra 2003 til 2004. Når det gjelder industrielle resultater fra brukerstyrte prosjekter, er hele omfanget vanskelig å dokumentere bl.a. fordi den tid det tar før resultatene manifesterer seg, varierer sterkt. En viss indikasjon er det likevel at det i 2004 ble rapportert om 41 nye patenter, 19 lisensavtaler og 17 nyetablerte bedrifter i forbindelse med prosjektene.

Bevilgningene til den næringsrettede brukerstyrte forskningen var i 2004 inndelt i åtte sektorer. Fordelingen av midlene på de ulike sektorene er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning i 2004

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Bevilgning NHD	Samlet finansiering	NFRs andel av total FoU-innsats (i pst.)
Maritim og offshore	29 000	96 229	43,0
Olje og gass	6 500	126 814	44,3
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	89 000	341 721	36,2
Tjenesteyting, handel og logistikk	26 800	141 891	34,6
Energi, miljø, bygg og anlegg	28 000	299 875	64,6
Prosessindustri og biomedisinsk industri	47 000	152 533	32,7
Vareproduksjon og materialforedling	71 500	157 121	43,4
Marine og biologiske ressurser	27 000	168 500	62,4
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	324 800	1 484 684	46,3

Bevilgningen fra Nærings- og handelsdepartementet til *maritim og offshore* gikk i hovedsak til det brukerstyrte innovasjonsprogrammet MAROFF, Maritim virksomhet og offshore operasjoner. MAROFFs programplan er basert på næringens eget prosjekt Seaway @ 2010 med sikte på økt forsknings- og utviklingsinnsats i maritim sektor. De prosjektene MAROFF finansierte i 2004 var rettet mot å løse identifiserte forsknings- og kompetanseutfordringer, og inkluderte satsinger sammen med andre næringsklynger som petroleum og sjømat. Videre ble norsk deltakelse i internasjonale prosjekter og nettverk i EUs 6. rammeprogram innenfor områder som sjøsikkerhet, elektronisk infrastruktur og logistikk støttet gjennom programmet. Et samarbeid med Singapore innenfor maritim FoU ble videreført i 2004.

Olje og gass-programmet ble avsluttet i 2004. Programmet har lagt betydelig vekt på internasjonalt samarbeid, og resultatene fra programmet er gjennomgående gode. Det er bl.a. utviklet en ny metode for rensing av produsert vann fra oljeutvinning ved NTNU/SINTEF, slik at man kommer nærmere myndighetenes nullutslippsmål. Teknologien kan eksporteres, men i dag er det norske markedet størst.

Bevilgningen til brukerstyrt IKT-forskning ble fordelt på Innovasjonsprogrammet IKT, IKT i medisin- og helsetjeneste og programmet Kommunikasjon, IKT og medier. Øremerkingen av IKT-programmets midler til elektronikk innhold og IKT for grupper med spesielle behov på minst 10–12 pst. ble oppfylt med god margin. Flere av dette programmets prosjekter har gjennom 2004 lagt grunnlaget for spennende innovasjoner. Som ett

eksempel er det i et samarbeid mellom Tomra og SINTEF utviklet en helt ny type spektrometre som muliggjør gjenkjenning av forskjellige plastmaterialer. Basert på mikrosystemteknologi kan dette utnyttes i Tomras sorteringsautomater til å gi en mer miljøeffektiv resirkulering. Resultatene fra prosjektet åpner også for anvendelser på andre områder, som gassensorer og ulike typer materialgjenkjenning.

Sektor for *tjenesteyting, handel og logistikk* hadde i 2004 forskningsaktiviteter innenfor følgende fire fokuserte områder: Logistikk- og transporttjenester, nye handels- og distribusjonsformer, kunnskapsintensive tjenester og fleksible arbeidsformer og IKT-baserte tjenester. Alle prosjektene i sektoren er nettverksprosjekter, og det er minst én internasjonal partner i hvert prosjekt. Tall fra OECD viser at næringslivets FoU innenfor tjenestesektorer i Norge er relativt høy sammenlignet med f.eks. Sverige og Finland. Norge er også Nordens største netto eksportør av tjenester.

Innenfor *energi, miljø, bygg og anlegg* er aktiviteten dreid i internasjonal retning, og fokus er på helt nye innovative teknikker som f.eks. industrialisert boligbygging. Omfanget av prosjekter med betydelig internasjonalt samarbeid har økt fra 30 til 44 pst. Det tidligere energi, miljø, bygg og anleggsprogrammet er delt i et stort program RENERGI og FIBA (Forskningsbasert innovasjon i bygg og anlegg).

Innenfor *prosessindustri og biomedisinsk industri* gikk 43 pst. av midlene i 2004 til biomedisinsk industri. Midlene har spilt en viktig rolle i oppbygging av en nasjonal kompetansebase som har bidratt til å gjøre Norge konkurransedyktig bl.a.

innenfor nisjer av farmasøytisk produksjon. GE/Amershams utvidelse av produksjonen i Lindesnes er et eksempel på dette. Øvrige midler gikk til omstilling i prosess og materialindustrien, til utvikling og økt produksjon av kundetilpassede spesialprodukter, utvikling av miljøriktige og mer effektive prosesser og produksjon av nye materialer.

I sektor for *vareproduksjon og materialforedling* har innsatsen vært rettet inn mot norsk vareproduserende industri. Aktiviteten har vært knyttet til utfordringer innenfor økt videreføring av lettmetaller, plast og plastkompositter, effektive organisasjonsformer, markedsrettet innovasjon, effektiv produksjon og smart distribusjon. 86 pst. av prosjektene hadde et betydelig innslag av internasjonalt samarbeid. Det er lagt vekt på å få til et konstruktivt samspill med Skattefunn-ordningen ved å stimulere til gode prosjekter med utgangspunkt i eksisterende prosjektportefølje.

Bevilgningen til *marine og biologiske ressurser* går til brukerstyrte prosjekter i programmene Næringsmidler og Bioteknologi. Det er bl.a. utviklet en modell for å analysere og styre sammensetningen av råvarer, som vil gi en bedre utnyttelse av råvarene og bedre kvalitet på sluttproduktet. For bedriftene betyr det reduserte produksjonskostnader og økt betalingsvillighet i sluttmarkedet.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Strategisk forskning dreier seg om forskningsinnsats av mer langsiktig og ofte tverrfaglig karakter som bidrar til å utvikle en kunnskapssektor som kan ivareta behovene til eksisterende og fremtidig næringsliv. Det er videre et mål å stimulere til langsiktig FoU-samarbeid mellom bedrifter, mellom

bedrifter og FoU-miljøer og mellom norske og utenlandske forskningsmiljøer.

De sentrale virkemidlene innenfor strategisk forskning er strategiske nettverksprogrammer, strategiske instituttprogrammer (SIP), strategiske universitetsprogrammer (SUP) og spesielle satsinger (som mikroteknologi og Simulasenteret). Strategiske instituttprogrammer skal bidra til at instituttsektoren kan bygge opp et godt tilbud på viktige områder for norsk næringsliv. Strategiske universitetsprogrammer skal bidra til å støtte forskergrupper ved universitetene til å utvikle fagområder som vil være viktige for norsk næringsliv. Det tas også sikte på å utvikle miljøer som kan delta aktivt i internasjonalt forskningssamarbeid.

I 2004 var følgende områder prioritert: IKT-forskning, bioteknologi og materialteknologi. I tillegg ble det bevilget midler til andre nasjonalt viktige kompetansefelt. Strategisk næringsrettet forskning finansierte også et høyt antall doktorgrader og postdoktorstipend. Sammenliknet med 2003 er det likevel en nedgang i antall doktorgradsstipend med vel 15 pst. Antall postdoktorer støttet av departementets bevilgning viser også en nedgang fra 2003 til 2004. Dette har bl.a. sammenheng med at finansieringen pr. kandidat ble økt i perioden. Bevilgninger til brukerstyrt forskning bidrar dessuten også til forskerrekuttering og doktorgradsutdanningen.

Forskningsrådet finansierte i 2004 totalt 1 375 doktorgradsstipendiater. Over 20 pst. av disse var finansiert gjennom bevilgninger over Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

Fordelingen av midlene på de fire sektorene som Nærings- og handelsdepartementet finansierer er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike sektorene innenfor næringsrettet strategisk forskning i 2004

Sektor	(i 1 000 kr) Bevilgning
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	90 000
Bioteknologi	25 000
Materialforskning	23 000
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	56 560
Sum næringsrettet strategisk forskning	194 560

Hovedformålet innenfor *informasjons- og kommunikasjonsteknologi* har vært å fremskaffe innsikt i det fundamentale grunnlaget for IKT som basis for næringsutvikling. De tre kjerneområdene har

vært (i) mikroteknologi og annen teknologi som danner det fysiske grunnlaget for IKT-systemer, (ii) teknologi for programvareutvikling og (iii) kommunikasjonsteknologi og -infrastruktur.

Bevilgningen har bl.a. gått til drift av Simula Research Laboratory, programmene IKT 2010, Beregningsorientert matematikk i anvendelser (BeMatA) og Sikkerhets- og sårbarhetsforskning.

I samsvar med Nærings- og handelsdepartementets prioriteringer har aktiviteten i 2004 innen *bioteknologi* vært rettet mot oppbygging av gode grunnforskningsmiljøer i næringsrettet bioteknologi. Dette er også fulgt opp ved tildeling av midler til programmet Grunnleggende næringsrettet bioteknologi og seks strategiske teknologiprogrammer.

Når det gjelder *materialforskning* har satsing på strukturelle materialer, videreføring og bruk av lettmaterialer, plast og plastkompositter og funksjonelle materialer stått sentralt. Forskningsrådets

satsing i 2004 var knyttet til seks strategiske teknologiprogrammer, og oppstart av to nye.

På området *andre nasjonalt viktige kompetansefelt* er det bevilget midler til teknologiprogrammer som er av stor nasjonal betydning og som bæres frem av tunge kunnskaps- eller teknologimiljøer. Dette dreier seg om prosesseteknologi, marin teknologi, bygg- og miljøteknikk og produktivitet, markedsføring og ledelse. Bevilgningene er knyttet opp mot 17 strategiske teknologiprogrammer, fire universitetsprogrammer og 13 instituttprogrammer. I 2004 ble det påbegynt fire nye instituttprogrammer og ett nytt universitetsprogram.

Antall strategiske universitets- og instituttprogrammer (SUP og SIP) og nettverksprogrammer er vist i tabellen nedenfor:

Antall SUP, SIP og nettverksprogrammer finansiert etter sektor i 2004

	SUP	SIP	Nettverksprogram	Sum
Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	5	5	3	13
Bioteknologi	1	5	1	7
Materialforskning	3	3	1	7
Andre nasjonalt viktige kompetansefelt	4	13	0	17
Sum	13	26	5	44

Underpost 50.3 Innovasjon

Innovasjon foregår gjerne i et samspill mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige myndigheter. FoU-basert innovasjon kan ha et stort verdiskapingspotensial, men kommersialiseringsprosessen er ofte krevende og innebærer høy grad av risiko. Markedsmekanismene kan være utilstrekkelige til å utløse dette potensialet. Det er derfor behov for egne virkemidler for å stimulere innovasjonsprosesser i og mellom bedrifter, nyetableringer og samarbeid mellom bedrifter, kunnskapsmiljøer og virkemiddelapparatet.

Underposten Innovasjon var i 2004 delt inn i tre sektorer: Brobyggingstiltak mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner, Kommersialisering av FoU-resultater og Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Tiltakene under de to første sektorene skal bidra til å rekruttere nye FoU-bedrifter, øke kommersialiseringen fra FoU-miljøene og bidra til å styrke kunnskapsin-

stitusjonenes evne til å samarbeide med næringslivet. Infrastruktur, nettverk og incentiver er stikkord for disse aktivitetene. Virksomheten i 2004 viste en økning i de fleste vitenskapelige resultatene, men en liten nedgang i antall doktorgradstipendiater. Også de industrielle resultatene har hatt økning på omtrent alle indikatorer, og særlig markant er økningen innenfor inngåtte lisensavtaler (FORNY). De industrielle resultatene for 2004 inkluderer bl.a. nyetablering av 139 forskningsbaserte bedrifter, 102 patenter og 347 nye produkter, prosesser eller tjenester. 1 926 norske bedrifter deltok i FoU-prosjekter innenfor Forskningsrådets innovasjonstiltak i 2004. I tillegg har det vært stor deltakelse fra FoU-institutter, universiteter og høyskoler. Finansieringsandelen fra private er 52,1 pst. for Innovasjonstiltakene, som innebærer en økning fra 2003.

Fordelingen av midlene på de tre sektorene som er finansiert over Nærings- og handelsdepartementets budsjett er vist i tabellen nedenfor:

Fordeling av midler til de ulike sektorene innenfor innovasjon i 2004

Sektor	Bevilgning fra NHD	Samlet NFR-finansiering	(i 1 000 kr)
			NFRs andel av total FoU-innsats (i pst.)
Brobyggingstiltak mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner	35 900	155 197	35,1
Kommersialisering av FoU	46 000	189 579	37,7
Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken	12 000	41 959	100,0
Sum Innovasjon	93 900	386 735	43,4

Brobygging mellom næringsliv og kunnskapinstitusjoner involverer programmene Mobilisering for FoU-relatert innovasjon (MOBI), Verdiskaping 2010 (VS 2010) og prosjektet Innovation Relay Center Norway (IRC Norge). Tiltakene vektlegger utvikling av regionale innovasjonssystemer, styrking av småbedrifters FoU-kompetanse og å stimulere kunnskapsinstitusjonene til og orientere seg mot denne typen bedrifter. Programmene er nasjonale satsinger med regional organisering og samfinansiert med midler over Kommunal- og regionaldepartementets og Utdannings- og forskningsdepartementets budsjetter.

MOBI, Mobilisering for FoU-relatert innovasjon, består av tre delprogrammer; Næringsrettet Høgskolesatsing, Forskningsbasert Kompetansemegling og Arena (det siste i Innovasjon Norges regi). Samlet budsjett i 2004 var på 38 mill. kroner, hvorav 16 mill. kroner er bevilget over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Programmet skal spesielt styrke samspillet mellom SMB-bedrifter og FoU-miljøer.

Et stort antall av de deltakende bedrifter har i 2004 vært lokalisert i det regionalpolitiske virkeområdet. Over halvparten har benyttet Skattefunnordningen som finansieringskilde. 18 høgskoler har vært engasjert i Næringsrettet høgskolesatsing. Nær 2/3 av de deltakende bedrifter melder om nye produkter eller vesentlig forbedret produksjonsteknologi som følge av satsingen, og om økt omsetning eller reduserte kostnader.

VS 2010, Verdiskaping 2010, skal spesielt stimulere til bedriftsintern og nettverksbasert innovasjon. I 2004 har det vært 33 etablerte bedriftsnettverk og ca. 260 deltakende bedrifter. Av disse hadde 41 pst. oppnådd forbedret innovasjonsevne og 53 pst. hadde oppnådd forbedret kompetanseutvikling.

For *Kommersialisering av FoU* har den sentrale aktiviteten vært knyttet til FORNY-programmet som skal bidra til å realisere FoU-institusjonenes

idépotensial, både ved å stimulere idégenereringen og gjennom kommersialisering. FORNY er samfinansiert med Innovasjon Norge. En nylig gjennomført evaluering av kommersialiseringsenhetene under FORNY viser at virksomheten har høy utløsningseffekt med hensyn til gjennomførte kommersialiseringer.

I 2004 ble innrettingen av FORNY-programmet noe justert for å tilpasse endringene i arbeidstakeroppfinnerloven og universitets- og høyskoleloven og opprettelsen av teknologioverføringsenheter ved universitetene. FORNY har i 2004 lagt vekt på å stimulere til økt samarbeid og koordinering mellom kommersialiseringsenhetene, bedre konkurranse om prosjektmidler og styrke posisjonen for rettighetshaverne.

For *Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken* har fokus vært å styrke det teoretiske og empiriske beslutningsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken. Forskningen har gitt kunnskap om bl.a. innovasjon, globalisering og teknologiske endringer i samfunnet. I 2004 omfattet feltet programmene: Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI) og Arbeidslivsforskning, KUNI har i hovedsak finansiert forskningsprosjekter knyttet til innovasjon og verdiskaping i en åpen økonomi. Fire doktorgradssipendiater og to postdoktorgradsarbeider finansieres innenfor programmene. Innenfor arbeidslivsforskningsprogrammet har det i 2004 vært arrangert en større forskningsformidlingskonferanse.

50.4 Infrastruktur

Underposten omfatter grunnbevilgninger til forskningsinstituttene, internasjonalt forskningssamarbeid i EU og Eureka og bilateralt forskningssamarbeid. Videre omfatter underposten øremerkede midler til Haldenprosjektet, de øvrige nukleære aktivitetene på Kjeller, flytting av radioaktivt avfall

fra Kjeller til Himdalen, drift av Kombinert Lager og Deponi for lavt og middels radioaktivt avfall (KLDRA) i Himdalen, støtte til Teknologi-

rådet og administrasjon av skattefradragsordningen for næringslivet – Skattefunnordningen.

Fordelingen av midlene til de ulike aktivitetene er vist i tabellen nedenfor.

Fordeling av midler på de ulike aktiviteter innenfor infrastrukturtiltak i 2004

Sektor	(i 1 000 kr) Bevilgning
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter	95 000
Regionale FoU-institutter	35 000
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	69 000
KLDRA Himdalen	4 000
Teknologirådet	6 100
Administrasjon av Skattefunn-ordningen	13 000
Andre infrastrukturtiltak	21 440
Sum infrastrukturtiltak	243 540

Bevilgninger gis til de *teknisk-industrielle instituttene* Christian Michelsen Research (CMR), Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt (MARINTEK), Norsk Byggforskningsinstitutt (NBI), Norges Geotekniske Institutt (NGI), The Norwegian Seismic Array (NORSAR), NORUT-GRUPPEN AS, Norsk Regnesentral (NR), Rogalandforskning, SINTEF, SINTEF Energy, SINTEF Petro og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (TEL-TEK) og til de to *samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene* Stiftelsen for samfunns- og næringslivsforskning (SNF) og Transportøkonomisk Institutt (TØI).

Grunnbevilgningene og de strategiske instituttprogrammene inngår i den såkalte basisfinansieringen til forskningsinstituttene. Grunnbevilgningene skal sette disse i stand til å opprettholde og utvikle sin kompetanse på fagområder som blir ansett som strategisk viktige for næringslivet, forvaltningen og samfunnet for øvrig. Det er viktig at de har en kunnskaps- og kompetansebase med faglig kvalitet og profil og en tilstrekkelig kapasitet til å betjene et næringsliv med ulike behov.

De *teknisk-industrielle instituttene* fikk 86,8 mill. kroner i grunnbevilgninger i 2004, mens de *samfunnsvitenskapelige instituttene* mottok 8,2 mill. kroner. De teknisk-industrielle instituttene hadde et negativt driftsresultat i 2004 på 26,7 mill. kroner, en klar forverring fra et positivt resultat på 16 mill. kroner i 2003. Hovedårsaken var at SINTEF hadde et negativt resultat på 27 mill. kroner. De teknisk-industrielle instituttene hadde totale inntekter på noe over 3,2 mrd. kroner i 2004.

Utviklingen preges av fortsatt nedgang i oppdragsinntekter fra norsk næringsliv, mens det er vekst i oppdragsinntekter fra Forskningsrådet, offentlig forvaltning og fra utlandet. De totale prosjektinntektene fra utlandet økte med 32 mill. kroner til 392 mill. kroner. Dette må tilskrives forbedringen i instituttene muligheter til å delta i EU-prosjekter, etter at det ble innført en ordning med samfinansiering fra Forskningsrådet til de prosjektene som blir innvilget av EU.

Driftsresultatet i 2004 for samfunnsvitenskapelige institutter er positivt for SNF med 1,4 mill. kroner og negativt for TØI med 0,5 mill. kroner. Dette er en liten forbedring fra 2003 da begge instituttene hadde et negativt driftsresultat på til sammen 3,9 mill. kroner. Oppdragsmarkedet var noe bedre i 2004 enn året før.

Det er 12 *regionale institutter* som mottar basisbevilgning gjennom Norges forskningsråd: Agderforskning, Møreforskning, Nordlandforskning, Nord-Trøndelagsforskning, Norut NIBR Finmark, Norut Samfunnsforskning, Rogalandforskning Samfunn, Telemarkforskning Bø, Telemarkforskning Notodden, Vestlandforskning, Østfoldforskning og Østlandforskning.

Den samlede basisbevilgningen til de *regionale instituttene* i 2004 var på 35 mill. kroner. Det ble bevilget 19,8 mill. kroner til grunnbevilgning og 15,2 mill. kroner til strategiske instituttprogrammer ved de regionale instituttene. Ved disse ble det utført til sammen 262 forskerårsverk i 2004. Dette var en nedgang på 23 fra året før som må ses i sammenheng med instituttene stramme økonomi.

Driftsinntektene kom på til sammen 239 mill. kroner, en økning på 4 mill. kroner fra året før. De regionale instituttene hadde i 2004 et negativt samlet driftsresultat på 0,7 mill. kroner, etter to år med vesenlig større negative driftsresultater. Noen av instituttene gikk imidlertid fremdeles med betydelige underskudd.

Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) driver forskning på nukleærteknologi, nukleær sikkerhet/pålitelighet og fysikk/materialer. Det er det største internasjonale forskningsprosjektet med sete i Norge. Prosjektet startet i 1958 og omfatter i dag en internasjonal stab på rundt 270 personer fra om lag 100 organisasjoner i over 20 medlemsland. Prosjektet, som er 3-årig, administreres av Institutt for energiteknikk (IFE). Staten har i 2004 bidratt med et øremerket tilskudd på 32,5 mill. kroner. Reaktoren har konsesjon til 31. desember 2008. En eventuell forlengelse avhenger bl.a. av om sikkerheten fremdeles blir vurdert som tilfredsstillende.

I tråd med St.meld. nr. 22 for 1998–99 Videreføring av Haldenprosjektet ble Konsekvensutredningsutvalget oppnevnt i november 2003. Utvalgets mandat var å vurdere om og hvordan de viktige samfunnsoppgaver som prosjektet ivaretar, kan bevares og videreføres den dagen Haldenreaktoren stenges for godt. Utvalget avga sin innstilling i juni 2005. Under forutsetning bl.a. av at staten stiller de nødvendige omstillingsmidler til disposisjon, mener utvalget at viktige sider av virksomheten vil kunne videreføres uten drift av reaktoren. Innstillingen ble sendt ut på bred høring i juli 2005.

Konsesjonsbetingelsene pålegger IFE å utarbeide nedleggingsplaner for sine anlegg. Disse planene ble innlevert til Statens strålevern i desember 2004, som vil foreta en vurdering av planene.

Nærings- og handelsdepartementet har nedsatt et utvalg med representanter fra IFE og Statsbygg for å utarbeide en kravspesifikasjon for et mellomlager for høyaktivt avfall, kriterier for stedsvalg og forslag til videre prosess. Fase 1-utvalget avga sin utredningsrapport 30. juni 2004. Utvalget har gitt et kostnadsoverslag for variasjoner av hovedløsning, både i et frittliggende bygg og i en fjellhall. Kostnadene vil kunne utgjøre fra 86 mill. kroner til 128 mill. kroner. I tillegg vil det kunne komme kostnader til tilførselsveier, kraftfremføring og tomtekjøp. Valg av teknisk løsning og eventuell lokalisering må utredes nærmere sammen med mulighetene for modifisering av eksisterende lagre og/eller bygging av nye lagerfasiliteter ved eksisterende nukleære installasjoner (fase 2). Det vil også være nødvendig å utrede de sikkerhetsmessige, tekniske, økonomiske og miljømessige

forhold knyttet til lagring av metallisk uran med aluminiumskapsling og uranoksidbrensel.

Bevilgningen til *annen nukleær virksomhet* ved IFE Kjeller var i 2004 på 35,5 mill. kroner. I tillegg ble det bevilget 1 mill. kroner til deltakelse i EURATOMs forskningsprogrammer. Virksomheten på Kjeller er knyttet til forskningsreaktoren JEEP II og omfatter i hovedsak grunnforskning i fysikk (materialforskning), virksomheten ved isotoplaboratoriet og bestrålingsteknologi. Grunnforskningen i fysikk drives i samarbeid med Universitetet i Oslo. Et betydelig antall studenter og utenlandske forskere deltar. Isotoplaboratoriet drives i dag som et nasjonalt apotek for radioaktive legemidler. I Gammabestrålingsanlegget foregår forsøksvirksomhet når det gjelder anvendelser innenfor næringsmiddelbehandling, biologi og strålingsbestandig elektronikk. Det utføres en betydelig innsats vedrørende miljø- og stråleverntjenester på Kjeller.

Kombinert lager og deponi for lav og middels radioaktivt avfall, *KLDRA Himdalen*, eies av Statsbygg, men drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet. Det gjenstår fremdeles gammelt, ubehandlet avfall som skal graves opp, behandles, reemballeres og transporteres til KLDRA Himdalen.

Teknologirådets virksomhet favnet bredt i 2004. Blant flere rapporter nevnes de om bærekraftig teknologipolitikk, programvarepolitikk, teknologisk fremsyn, hydrogensamfunnet, stamceller og byutvikling. Arbeidsformen er prosjektbasert.

Skattefunnordningen har nå tilbakelagt sitt tredje driftsår. Ordningen har blitt godt mottatt i næringslivet, og Skattefunn har vist seg å være et viktig virkemiddel for å mobilisere bredt for økt FoU-aktivitet og innovasjon. Ordningen gjelder foretak som er skattepliktige og driver virksomhet i Norge. I 2004 ble det totalt godkjent 5 973 prosjekter. De samlede prosjektkostnadene dette året var ca. 10,2 mrd. kroner med et budsjettert skattefradrag på ca. 1,7 mrd. kroner. Hoveddelen av prosjektene gjelder forskning i de enkelte bedriftene. Av de godkjente prosjektene var 1 610 samarbeidsprosjekter mellom bedrifter og forskningsinstitusjoner. Disse prosjektene hadde i 2004 et samlet FoU-innkjøp fra forskningsinstitusjoner på 756 mill. kroner som innebærer en økning i FoU-kjøp på 30 pst. sammenlignet med året før.

Forskningsrådet har et tett samarbeid med Innovasjon Norge både med hensyn til saks- og søknadsvurderinger og markedsføring lokalt og regionalt. Etableringen av regional representasjon i distriktene har økt fokuset på ordningen ytterligere. Det er flest prosjekter innenfor områdene

vareproduksjon, IKT/elektronikk, materialer/kjemikalier og bioteknologi.

Om lag 50 pst. av prosjektporteføljen i Skattefunn er knyttet til foretak med færre enn 10 ansatte. Disse bedriftene har prosjekter som i sum har en verdi på ca. 4,5 mrd. kroner og et budsjett skattefradrag på ca. 800 mill. kroner.

Andre infrastrukturtiltak omfatter forprosjektmidler til bedrifter og institutter som forbereder deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og teknologi og Eureka-prosjekter, samfinansiering av forskningsinstituttens deltakelse i EU-prosjekter, midler til Fransk-Norsk Stiftelse (FNS) som støtter bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid mellom Frankrike og Norge og oppfølging av andre bilaterale forskningsavtaler.

Samfinansieringsordningen innebærer at norske institutter i EUs rammeprogram tilnærmet automatisk innvilges støtte begrenset oppad til 25 pst. av det norske instituttets kontraktsfestede FoU-kostnader i innvilgende prosjekter. Ordningen vurderes som et meget effektivt bidrag til å sikre nødvendig finansiering for instituttene, og den bidrar til kvalitetsheving til internasjonalt nivå av de aktuelle instituttene. I perioden 2004–2005 er det bevilget i overkant av 50 mill. kroner til 86 samfinansieringsprosjekter. De teknisk-industrielle instituttene sto for 35 prosjekter. For perioden 2006–2009 er det gitt tilsagn for ca. 39 mill. kroner til denne type prosjekter.

Prioriteringer 2006

Det overordnede målet med Nærings- og handelsdepartementets bevilgning til Norges forskningsråd er å stimulere til økt innovasjon og verdiskaping i næringslivet.

Følgende strategier er viktige for å nå målet:

- bidra til at flere etablerte bedrifter styrker sin FoU-innsats
- stimulere til kommersialisering av FoU-resultater
- målrette eksisterende virkemidler slik at disse, i samspill med Skattefunnordningen, mest mulig effektivt bidrar til verdiskaping og innovasjon i næringslivet
- stimulere til FoU-samarbeid mellom bedrifter og FoU-miljøer, både når det gjelder universiteter, høyskoler og institutter, i verdikjeder og klynger
- bedre integreringen mellom EUs rammeprogram for forskning og teknologi og de nasjonale forskningsprogrammer
- øke den norske deltakelsen i det europeiske forskningssamarbeidet og i Eureka

- legge til rette for bilateralt næringsrettet forskningssamarbeid på områder av særlig interesse for norsk næringsliv
- legge til rette for en konkurransedyktig instituttsektor som kan representere en relevant samarbeidspartner for næringslivet

Budsjettforslaget for 2006 innebærer en klar prioritering av næringsrettet brukerstyrt forskning og av tiltak som utløser økt forskningsinnsats i næringslivet. Samlet bevilgning til brukerstyrt forskning foreslås økt med 131 mill. kroner eller 38 pst., fra om lag 349 mill. kroner i 2005 til om lag 480 mill. kroner i 2006. Regjeringen foreslår at det avsettes nær 180 mill. kroner til *brukerstyrt innovasjonsarena* – Forskningsrådets nye ordning for gode brukerstyrte prosjekter med betydelig potensial uavhengig av bransje. Regjeringen foreslår en ytterligere satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene. Rammen for brukerstyrte forskningsprosjekter knyttet til maritim virksomhet foreslås økt med 30 mill. kroner til 70 mill. kroner i 2006, som tilsvarer en vekst på 75 pst. fra 2005. Videre er det i budsjettforslaget lagt opp til en økning i grunnbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene med 20 mill. kroner i 2006 som skal bidra til å gjøre disse mer konkurransedyktige internasjonalt, og en vekst på områdene bioteknologi og nanoteknologi innenfor de store programmene på 10 mill. kroner. Det er også prioritert en betydelig vekst i bevilgningene til innovasjonstiltak for å styrke arbeidet med kommersialisering av forskningsresultater og for å bedre kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken. Forslaget innebærer en økning av rammene til FORNY-programmet på 22 mill. kroner til 72,5 mill. kroner i 2006, tilsvarende en vekst på 44 pst. fra 2005.

Forskningsrådet skal ha et nært samarbeid med Innovasjon Norge på strategisk og operativt nivå for å sikre best mulig sammenheng og synergi til beste for næringslivets innovasjonsarbeid. Forskningsrådet har regional tilstedeværelse gjennom egne ansatte ved syv av Innovasjon Norges distriktskontorer. Dette samarbeidet skal også omfatte internasjonal satsing og Eureka.

Budsjettforslag 2006

Det har vært en jevn, moderat økning i bevilgningene til Norges forskningsråd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett fra 2002 til 2005, med i gjennomsnitt vel 30 mill. kroner. I tråd med regjeringens mål om å fremme innovasjon og nyskaping, og med regjeringens forskningsmelding, foreslås det en betydelig økning i den

næringsrettede forskningsinnsatsen. For 2006 foreslås det en bevilgning til Norges forskningsråd på 1 076 mill. kroner. Dette innebærer en økning på 180 mill. kroner eller 20 pst. fra 2005.

Bevilgningene til Forskningsrådet er delt inn i kategoriene brukerstyrt forskning, strategisk forskning, innovasjonstiltak og infrastrukturtiltak.

Som følge av at tilskudd til institutter er flyttet fra underpost 50.4 Infrastruktur til underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning, er tallene for 2005 og 2006 ikke direkte sammenlignbare for disse postene.

Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

Post 50 Tilskudd

(i 1 000 kr)				
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50.1	Næringsrettet brukerstyrt forskning	324 800	360 300	479 700
50.2	Næringsrettet strategisk forskning	194 560	194 560	329 600
50.3	Innovasjonstiltak	93 900	93 900	120 000
50.4	Infrastruktur	243 540	247 240	146 700
	Sum post 50	856 800	896 000	1 076 000

Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 172,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VII, 1. Inntil 107,5 mill. kroner av bevilgningen for 2006 forutsettes å dekke tilsagnsfullmakten for 2005. 65 mill. kroner av tilsagnsfullmakten er knyttet til Haldenprosjektet, jf. omtale under underpost 50.4.

Underpost 50.1 Næringsrettet brukerstyrt forskning

Norges forskningsråds støtte til brukerstyrt forskning har tradisjonelt vært organisert i tematiske programmer, ofte rettet mot spesielle bransjer. Evalueringene av brukerstyrt forskning har vist at en sterk bransjefokusering i for smale segmenter vil kunne medføre at bedrifts- og samfunnsøkonomiske mer lønnsomme prosjekter ikke når opp i konkurransen. Bedriftenes innovasjonsutfordringer er i økende grad kjennetegnet av flerfaglige problemstillinger på tvers av bransjer og teknologier. Norges forskningsråd har foretatt en omfattende analyse og gjennomgang av sine innovasjonsrettede virkemidler. I lys av gjennomgangen er det foretatt en sammenslåing av programmer der hensikten er å få til en forenkling av søknadsprosessen for næringslivet og gjøre kundebehandlingen mer effektiv. Det er opprettet en bredere arena for en større del av rammen til brukerstyrt

forskning der målsettingen er å sikre at de beste prosjektene blir realisert uavhengig av bransje.

Forskningsrådet vil også gjennomgå tiltakene som retter seg mot å styrke samspill og nettverk (systemtiltakene) mellom næringslivet og forskningsinstitusjonene. Det vil skje i tett samarbeid med det øvrige virkemiddelapparatet.

Innenfor næringsrettet brukerstyrt forskning vil Forskningsrådet heretter ha to typer virkemidler:

- *Generelle direkte virkemidler:* Det etableres en bred konkurransearena for brukerstyrt forskning (brukerstyrt innovasjonsarena) som i større grad sikrer at midlene går til de beste prosjektene. Prosjektene innovasjons- og verdiskapingspotensial og forskningskvalitet vil være hovedkriterier for tildeling av midler uansett bransjetilknytning
- *Spesifikke direkte virkemidler:* På strategisk viktige områder som f.eks. tematiske eller teknologisk prioriterte områder, vil det bli iverksatt spesielle satsinger i form av egne programmer

De forpliktelser Forskningsrådet allerede har inngått under de brukerstyrte programmene som nå avvikles, vil bli ivaretatt.

Etter omleggingen foreslås brukerstyrt forskning fordelt som følger:

(i 1 000 kr)

Kategori	Fordeling 2004	Fordeling 2005	Forslag 2006
<i>Generelle direkte virkemidler</i>			
Brukerstyrt innovasjonsarena			179 800
Videreføring av eksisterende forpliktelser innenfor:			179 000
- Vareproduksjon og materialforedling	71 500	73 500	
- Tjenesteyting, handel og logistikk	26 800	28 500	
- Energi, miljø, bygg og anlegg	28 000	28 000	
- Prosess- og biomedisinsk industri	47 000	48 500	
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	89 000	98 200	
<i>Spesifikke direkte virkemidler</i>			
Maritim og offshore	29 000	40 000	70 000
Olje og gass ¹	6 500	3 000	
Marine og biologiske ressurser	27 000	29 000	29 000
Store programmer ²			21 900
Sum næringsrettet brukerstyrt forskning	324 800	348 700	479 700

¹ Olje og gass er del av store programmer fra 2006.

² Fra 2006 er store programmer skilt ut som egen budsjettlinje.

Generelle direkte virkemidler:

Brukerstyrt innovasjonsarena

Forskningsrådet oppretter en ny programtype med betegnelsen brukerstyrt innovasjonsarena der intensjonen er å få frem og støtte de beste forskningsbaserte innovasjonsprosjektene i alle deler av norsk næringsliv. Gjennom dette skal bedriftene få frem ambisiøse FoU-prosjekter med et omfang og innretning som i større grad enn i dag vil gjøre bedriftene til attraktive samarbeidspartnere i større internasjonale samarbeidsprosjekter. Innovasjonsarenaen åpner for stor faglig og innholdsmessig bredde i prosjektporteføljen. Brukerstyrt innovasjonsarena skal være et tilbud til den delen av næringslivet som hittil har finansiert sine innovasjonsprosjekter innenfor de fem programmene som nå avvikles. Dette dreier seg om programmene Vareproduksjon og materialforedling; Tjenesteyting, handel og logistikk; Forskning og innovasjon innen bygg og anlegg; Prosess- og biomedisinsk industri og Innovasjonsprogrammet for IKT, med unntak av de aktiviteter innen IKT som fanges opp av det store programmet VERDIKT. Forskningsrådets system for seleksjon og evaluering skal sikre at de beste prosjektene vinner frem i konkurransen. Det vil bli etablert et eget programstyre for den brukerstyrte innovasjonsare-

naen. Programstyrene for de nåværende programmer avvikles.

I tillegg til brukerstyrte innovasjonsprosjekter går midlene til brukerstyrt forskning til kompetanseprosjekter med brukermedvirkning. Disse prosjektene tar sikte på å bygge opp strategisk kompetanse hos kunnskapsleverandørene av direkte relevans for næringslivet. Prosjektene har dermed ikke den samme utløsende effekt på næringslivets FoU-satsing.

I tråd med regjeringens forskningsmelding og prioriteringer i opptrappingsplanen går departementet inn for en kraftig opptrapping av støtten til brukerstyrt forskning. Tidligere evalueringer viser at dette er et av de mest direkte rettede og effektive virkemidler for å stimulere til økt forsknings- og utviklingsinnsats i næringslivet. Samlet foreslår departementet en økning av avsetningen til næringsrettet brukerstyrt forskning med 131 mill. kroner, tilsvarende 38 pst., fra 348,7 mill. kroner i 2005 til 479,7 mill. kroner i 2006. Herav foreslås det avsatt 179,8 mill. kroner til den nye brukerstyrte innovasjonsarena. I tillegg vil allerede inngåtte forpliktelser innenfor de eksisterende programmene som nå avvikles bli finansiert i 2006. Ettersom det i de eksisterende programmer er inngått forpliktelser som fremdeles vil gjelde i 2006, omtales forsk-

ningsaktiviteten etter den gamle programstrukturen i det følgende:

Vareproduksjon og materialforedling

Kategorien omfatter norsk vareproduserende industri innenfor ulike næringer. Det overordnede målet er å bidra til verdiskaping gjennom fokus på teknologiutvikling og økt produktivitet. Prioriterte satsingsområder er effektive organisasjonsformer, *markedsrettet innovasjon, lønnsom produksjon og smart distribusjon*.

Brukerstyrte prosjekter innenfor vareproduksjon og materialforedling vil fra 2006 inngå i brukerstyrt innovasjonsarena.

Tjenesteyting, handel og logistikk

Offentlig og privat tjenesteyting utgjør 75 pst. av sysselsettingen og 59 pst. av BNP. Det er også en sterk fremvekst av tjenesteinnhold i tradisjonelle industrielle produkter som bidrar til økt konkurransedyktighet for produktene. Tjenestesektoren har tidligere vært preget av relativt lav FoU-innsats. Den er nå i økende grad kunnskaps- og forskningsintensiv. Gjennom forskningsbevilgningen søkes det å stimulere til fremvekst av næringsvirksomhet innen logistikk, nettbaserte og mobile tjenester, tjenester med elektronisk innhold og utvikling av nye handels- og forretningsformer.

Brukerstyrte prosjekter innenfor tjenesteyting, handel og logistikk (tidligere PULS) vil fra 2006 inngå i brukerstyrt innovasjonsarena.

Energi, miljø, bygg og anlegg

For å bidra til forsknings- og teknologibasert næringsutvikling innenfor energisektoren har Forskningsrådet samlet relevant aktivitet under programmet RENERGI (ett av de såkalte Store programmer). Programmet får hoveddelen av sine midler over budsjettene til Olje- og energidepartementet, men Nærings- og handelsdepartementet deltar også i finansieringen.

Målsetningen for RENERGI er å utvikle teknologi og kunnskap som vil bidra til omlegging og effektivisering av energibruken. I dette ligger forskning og utvikling innenfor fornybare energikilder, hydrogen, energisystemer, energimarked og bærekraftig energibruk.

I 2004 startet programmet Forskningsbasert innovasjon i bygg og anlegg (FIBA) opp. Målsetningen for FIBA er å tilføre næringen ny kunnskap, ledende teknologier og effektive metoder for å kunne utnytte sine ressurser på best mulig måte.

Brukerstyrte prosjekter innenfor bygg og anlegg som i dag adresseres av bl.a. FIBA, vil fra 2006 inngå i bred innovasjonsarena.

Prosess- og biomedisinsk industri

En betydelig andel av norsk prosessindustri er i dag basert på videreføring av landets rike natur- og energiresurser. De sterke norske tradisjonene innenfor kjemibasert prosessindustri har bidratt til fremveksten av en norsk biomedisinsk industri. Det antas at bioteknologi vil få en økende betydning i den globale økonomien i årene som kommer. Tilsvarende forventes nye materialer å få økt betydning for produktutviklingen på de fleste områder i årene som kommer. Med den erfaring norsk prosessindustri har fra internasjonal forretningsdrift, og med sin kompetanse innenfor prosess-teknikk inklusive grunnleggende kjemi og fysikk, synes utgangspunktet godt for å bygge opp og videreutvikle prosess- og biomedisinsk forskning og industri.

Brukerstyrte prosjekter innenfor området prosess og biomedisinsk industri vil fra 2006 inngå i brukerstyrt innovasjonsarena.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

IKT er ett av de prioriterte teknologiområdene i regjeringens forskningspolitikk, jf. forskningsmeldingen. Nærings- og handelsdepartementets strategi for IKT-forskningen i 2003 og 2004, der en styrket ressurstildeling til *brukerstyrt anvendt IKT-forskning* ble prioritert, følges opp av det nye store IKT-programmet VERDIKT. VERDIKT vil i første omgang fokusere på IKT-kunnskap for innovasjon og samhandling i nettverkssamfunnet.

Innovasjonsorienterte aktiviteter som ikke fanges opp av det store programmet VERDIKT vil fra 2006 inngå i brukerstyrt innovasjonsarena.

Spesifikke direkte virkemidler:

Maritim og offshore

En utvidet satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene er et sentralt element i å videreutvikle Norge som en maritim nasjon. Norges forskningsråd bidrar gjennom sine virkemidler – primært MAROFF – til at de offentlige og private ressursene koordineres med sikte på innovasjon og utvikling innenfor dette området. MAROFF-programmet (MARitim virksomhet og OFFshore-operasjoner) videreføres som et spesifikt program utenfor den brede konkurransearenaen.

MAROFF vil i 2006 prioritere prosjekter som skal løse de forsknings- og utviklingsutfordringene

som identifiseres i MARUT (MARitim UTvikling). MARUT en del av regjeringens satsing for å fremme innovasjonsevnen i norsk næringsliv. Målet med MARUT er å øke verdiskapingen i de maritime næringene gjennom å styrke samarbeidet om forskning og nyskaping mellom bedrifter, fagmiljøer og myndigheter. Norges forskningsråd og Innovasjon Norge er gitt sentrale oppgaver i gjennomføringen av satsingen.

For nærmere omtale av MARUT vises det til kap. 2421 Innovasjon Norge.

Det foreslås en kraftig økning av bevilgningen til MAROFF på 30 mill. kroner for å bygge opp under MARUT-initiativet. Samlet foreslås avsatt 70 mill. kroner til brukerstyrt FoU til MAROFF i 2006 som tilsvarer en vekst på 75 pst. fra 2005.

Marine og biologiske ressurser

Sektoren omfatter primærproduksjon, foredlingsindustri og leverandørindustri som har basis i bioråstoff. Nærmere 140 000 årsverk har matproduksjon som sitt viktigste inntektsgrunnlag. Bioteknologi er et sentralt verktøy for fremtidig matproduksjon, bl.a. i form av prosessering av råvarer og biprodukter. Bruk av bioteknologi kan gi et konkurransefortrinn i den fremtidige matproduksjonen.

I 2006 starter det nye store Matprogrammet (Norsk mat fra sjø og land) som finansieres med Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Undervisnings- og forskningsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og gjennom midler fra primærnæringenes forskningsfond og jordbruksavtalen. Programmet vil bli vesentlig mer næringsrettet enn de tidligere verdikjedeprogrammene. Programmets visjon er konkurransedyktige og innovative næringer som leverer norsk mat for fremtiden.

Det foreslås avsatt 29 mill. kroner til næringsrettet brukerstyrt FoU i Marine og biologiske ressurser i 2006.

Store programmer

Det er etablert syv store programmer i Norges forskningsråd. Disse skal koble grunnforskning, anvendt forskning og innovasjonstiltak på områder av nasjonal betydning. Store programmer er et viktig virkemiddel for å realisere satsingene i Forskningsmeldingen på tematiske områder og teknologiområder. Nærings- og handelsdepartementet delfinansierer fire av disse; NANOMAT (nanoteknologi og nye materialer), FUGE (funksjonell genomforskning) RENERGI (Fremtidens rene

energisystem), PETROMAKS (program for maksimal utnyttelse av petroleumsressursene) og VERDIKT (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT). Departementets delfinansiering av store programmer skjer først og fremst innenfor bevilgningene til brukerstyrt forskning. Nærings- og handelsdepartementet legger til grunn at også deler av bevilgningene til strategisk forskning vil kunne medvirke til finansiering av store programmer.

De store programmene er i vesentlig grad finansiert gjennom avkastning fra Forsknings- og nyskapingfondet. For å sikre næringsrelevans og god kobling mot industrielle miljøer foreslås avsetningen til NANOMAT, FUGE, PETROMAKS og RENERGI i 2006 over Nærings- og handelsdepartementets budsjett økt med om lag 10 mill. kroner til 21,9 mill. kroner. Når det gjelder VERDIKT vil brukerstyrt innovasjonsarena ivareta brukerstyrte prosjekter inntil VERDIKT kan utlyse midler til slike prosjekter.

Underpost 50.2 Næringsrettet strategisk forskning

Det er en klar sammenheng mellom grunnleggende naturvitenskapelig og teknologisk forskning og industriell innovasjon. Styrket forskningsbasert innovasjon i norsk næringsliv vil være avhengig av at Norge har høyt kompetente miljøer innenfor naturvitenskapelige og teknologiske fagområder med høy relevans for norsk næringsliv. De teknisk-industrielle forskningsinstituttene er sentrale kunnskapsleverandører til næringslivet. Regjeringen understreker i forskningsmeldingen nødvendigheten av at instituttene rammebetingelser må gi rom for fornyelse og oppbygging av langsiktig, strategisk kompetanse. For å sikre dette bidrar Nærings- og handelsdepartementet med midler til strategisk kompetansevedlikehold og -fornyelse i form av basisbevilgninger til den næringsrelevante forskningsinfrastrukturen i Norge.

Underposten næringsrettet strategisk forskning omfatter i henhold til dette grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle og de regionale forskningsinstituttene, og strategiske programsatsinger rettet mot kunnskapsleverandørene (institutter, universiteter og høyskoler). Grunnbevilgningene til instituttene skal brukes til langsiktig kompetanseoppbygging slik at instituttene kan fylle sin rolle som leverandør av anvendt forskning. Grunnbevilgningene er dermed å anse som en del av den strategiske forskningssatsingen. Grunnbevilgningene til de teknisk industrielle og regionale instituttene er derfor fra 2006 overført fra

underposten 50.4 infrastruktur til underposten 50.2 strategisk forskning.

Den næringsrettede strategiske forskningen prioriterer videre tre teknologiområder som også er prioritert i forskningsmeldingen: Informasjons- og kommunikasjonsteknologi, bioteknologi og materialteknologi. Felles for disse tre områdene er bl.a. at det knytter seg store muligheter for verdiskaping og alle får stor oppmerksomhet internasjonalt. EU har bl.a. pekt ut IKT og bioteknologi som «teknologidrivere». Ved at norske kompetansemiljøer på disse feltene holder høy kvalitet kan de

hevde seg i den internasjonale konkurransen innenfor enkelte nisjer, og kanskje enda viktigere; absorbere internasjonale forskningsresultater. Øvrige satsingsområder forutsettes å ha stor nasjonal betydning, eksempelvis forskning knyttet til naturgitte forhold, miljøspørsmål og områder hvor vi har sterke kunnskaps- og industrielle miljøer. Det forutsettes at satsingen skal bidra til å styrke arbeidet med store programmer innenfor materialteknologi, IKT og marin forskning.

Bevilgningene til strategiske forskning foreslås fordelt som følger:

(i 1 000 kr)			
Sektor	Fordeling 2004	Fordeling 2005	Forslag 2006
Teknisk industrielle institutter og samfunnsvitenskapelige institutter ¹			115 000
Regionale institutter ²			36 600
Strategiske satsinger			
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)	90 000	78 000	78 000
- Bioteknologi	25 000	24 000	24 000
- Materialteknologi	23 000	22 500	22 500
- Nasjonalt viktige kompetansefelt	56 560	53 500	53 500
Sum næringsrettet strategisk forskning	194 560	178 000	329 600

¹ Bevilgninger til teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige institutter er frem til 2006 blitt ført på underpost 50.4.

² Bevilgninger til regionale institutter er frem til 2006 blitt ført på underpost 50.4.

De teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige instituttene

For å styrke disse instituttene internasjonale konkurransevne og langsiktige kompetansebygging er det behov for å øke grunnbevilgningene til instituttene. Nærings- og handelsdepartementet legger opp til at tildeling av grunnbevilgninger i fremtiden i større grad bør gjøres resultatbasert og foretas ut fra indikatorer for kvalitet og relevans. Ordningen med nasjonal finansiering av EU-prosjekter bør inngå i en slik resultatbasert grunnbevilgning. Nærings- og handelsdepartementet legger til grunn at en ny finansieringsmodell kan bli implementert fra og med budsjettåret 2007.

Evalueringsav de strategiske instituttprogrammene har reist spørsmål om dette instrumentet har en egnet form. Tildeling av basisfinansiering til instituttene ble spesielt behandlet i den siste forskningsmeldingen. I oppfølging av stortingsmeldingen er Forskningsrådet anmodet om å bistå med

utviklingen av en ny finansieringsmodell for instituttfinansieringen. Et viktig spørsmål i den sammenheng vil være om midlene som i dag fordeles til strategiske instituttprogram, kan omfordes til økte grunnbevilgninger og midler til mer strategiske satsinger ut fra en nasjonal prioritering og i konkurranse også med andre miljøer.

Forskningsmeldingen og evalueringer gjort av STEP-gruppen slår fast at de teknisk-industrielle instituttene er av stor betydning for næringslivets innovasjonsevne, men det er viktig at de gjennom økte basisbevilgninger gis mulighet for fremtidig kompetansesikring og internasjonal konkurranedyktighet. I tråd med forskningsmeldingen foreslår departementet at grunnbevilgningene til de teknisk-industrielle instituttene styrkes betydelig. Det foreslås derfor avsatt 115 mill. kroner – en økning på 20 mill kroner fra 2005 – til grunnbevilgninger til teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter i 2006, som tilsvarer en vekst på vel 20 pst.

De regionale instituttene

Hensikten med bevilgningen er å styrke de regionale instituttene langsiktige kunnskaps- og kompetanseutvikling. Instituttene bør videreutvikle sin rolle som attraktive samarbeidspartnere for næringslivet nasjonalt. Instituttene må øke forskningens relevans for næringslivet og gjennom forskningsaktivitet og samarbeid bidra til regional innovasjon og næringsutvikling. Dette krever nært samarbeid med regionale høyskoler. Basisbevilgningene til de regionale forskningsinstituttene skal i større grad rettes inn mot å styrke instituttmiljøenes rolle i, og bidrag til, regional næringsutvikling. Det er videre ønskelig at instituttene engasjerer seg i EUs rammeprogram for forskning og teknologi.

Forskningsrådet er anmodet om å bistå til å utvikle et nytt finansieringssystem for basisfinansieringen av forskningsinstituttene. Nærings- og handelsdepartementet forutsetter at også de regionale forskningsinstituttene inngår i denne gjennomgangen og at det nye finansieringssystemet skal ivareta de ovennevnte hensyn.

Det foreslås avsatt 36,6 mill. kroner til regionale forskningsinstitutter i 2006.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Satsingen er konsentrert om de tre kjerneområdene mikroteknologi og -systemer, kommunikasjons- og programvareteknologi og informasjonssystemer. Forskningen skal konsentreres om temaer som

- kvalitet på programvare, simuleringer og brukergrensesnitt
- kommunikasjonsteknologi, nettverk, mobile applikasjoner og tjenester
- forvaltning og behandling av store informasjonsmengder
- intelligente omgivelser og produkter, og sømløs integrasjon
- brukervennlighet i interaktive tjenester og media
- sikkerhet, pålitelighet og tillit i IKT-systemer og IKT-baserte tjenester
- miniatyrisering og integrering av utstyr og utstyrskomponenter.

Midlene skal bl.a. benyttes til programmene Grunnleggende IKT-forskning (IKT 2010 som utløper i 2007), Beregningsorientert matematikk i anvendelser (BeMatA som utløper i 2006) og et nytt program: Elektronisk vitenskap (eVITA) som er planlagt igangsatt fra 2006. eVITA skal etablere en elektronisk infrastruktur som vil være til nytte

for mange ulike forskningsområder. Utfasingen av BeMatA og IKT 2010 og innfasingen av VERDIKT (Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT) og eVITA vil bli sett i sammenheng. I tillegg til å bedre kompetansen, få frem flere doktorander og mer omfattende publisering, trenger næringen å styrke båndene til forskningsmiljøene.

Bevilgningen til Simula Research Laboratory vil bli videreført på samme nivå som i 2005, etter at Norges forskningsråd på bakgrunn av gjennomført evaluering har vedtatt å forlenge kontrakten med Simula-senteret til 2010. Utdannings- og forskningsdepartementet legger til grunn at en ytterligere forlengelse til 2015 kan finne sted etter en ny evaluering innen 2010.

Det foreslås avsatt til sammen 78 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen IKT i 2006.

Bioteknologi

Forskningsmeldingen fremhever at bioteknologisk og biovitenskapelig forskning av mange er utpekt som det 21. århundrets mest sentrale område i vitenskapen. Bioteknologiens mange anvendelsesmuligheter forklarer hvorfor det internasjonalt satses så sterkt på å utvikle denne teknologien. Det er videre nære forbindelser til andre teknologiområder som materialteknologi (nanoteknologi) og ITK.

Bioteknologi er viktig for sentrale områder i norsk næringsliv som havbruk og fiskeri, landbruk, næringsmiddelindustri, prosessindustri, miljø og medisin. Norsk bioteknologisk forskning står imidlertid overfor flere utfordringer i forhold til å skape et godt fundament for tilhørende næringsvirksomhet. De mest sentrale er å

- sikre at bioteknologiforskningen holder et høyt internasjonalt nivå
- utnytte de samlede ressurser slik at forskningsmiljøene og kompetansen bygges opp gjennom velfungerende nasjonale nettverk på en samordnet og kostnadseffektiv måte
- utvikle og utnytte internasjonalt samarbeid og fremme mobilitet av forskere
- satse spesielt på områdene mat-, marin og medisinsk forskning
- sørge for at bevisstheten omkring patenteringens betydning øker i grunnforskningsmiljøene, og at dette materialiseres bl.a. gjennom å styrke krav om patentering i prosjektene

Den strategiske forskningen skal skje innenfor rammen av så vel strategiske institutt- og universitetsprogrammer som programmet *Grunnleggende bioteknologi*. Videre bidrar Nærings- og handelsde-

partementet med midler til programmet *Etikk, samfunn og bioteknologi* som er med å bygge opp kompetanse på tilhørende områder. Det er en forutsetning at satsingen på næringsrettet strategisk forskning innenfor bioteknologi ses i sammenheng med FUGE-satsingen (*Funksjonell genomforskning*), som er et stort nasjonalt forskningsprogram i regi av Forskningsrådet.

Det foreslås avsatt 24 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Bioteknologi i 2006.

Materialteknologi

Nye materialer er gjenstand for intensiv forskningsaktivitet i alle industrialiserte land. Norge har sterke industrielle miljøer innenfor lettmetaller, plast og nisjer av funksjonelle materialer. De største utfordringene knyttet til satsingen på materialteknologi er bl.a. å utvikle nye, funksjonelle materialer som kan gi nye lønnsomme produkter, og derigjennom legge grunnlag for nytt næringsliv. I nanoteknologi og nye materialer forøvrig er det fokus på noen avgrensede områder der Norge har kompetansemessige og næringsmessige fortrinn. Det skal satses på å etablere teknologiplattformer som kan gi komparative fortrinn innen utvalgte områder av materialteknologien. Nærings- og handelsdepartementet vil bidra til at innsatsen styrkes, bl.a. når det gjelder funksjonelle materialer.

Det foreslås avsatt 22,5 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innen Materialteknologi i 2006.

Nasjonalt viktige kompetansefelt

I tillegg til IKT og bio- og materialteknologi vil noen utvalgte næringsrettede kompetansefelt følges opp gjennom den strategiske forskningen. Kompetansefeltene er valgt for å gi et godt kun-

skapsmessig fundament for fremtidig næringsutvikling:

Prosessteknologi omfatter teknologi for transport, overføring og kjemisk, fysikalsk eller termisk transformasjon av masse og energi. Hovedutfordringen er høyere foredlingsgrad og krav til kompetanse- og teknologiinnhold i prosessene. *Marin teknologi* er det vitenskapelige og ingeniørmessige grunnlaget for å konstruere, bygge og reparere fartøyer, konstruksjoner og andre innretninger på og under havoverflaten. Denne teknologien har betydning for utvikling av tre sentrale og internasjonalt orienterte norske næringsklynger: Sjøtransport og maritime aktiviteter, petroleumsutvinning til havs og utnyttelse av marine biologiske ressurser. *Bygg- og miljøteknikk* er knyttet opp mot bygg, veganlegg, havner, kraftverk, vannforsyning, avløp og offshorekonstruksjoner. Innenfor *energi/petroleum* har Nærings- og handelsdepartementet et særlig ansvar for leverandørindustrien. Forskningen skal i denne sammenheng bidra til å forbedre norske industrielle aktørers konkurranseevne både i forhold til leting og ressurskartlegging, olje- og gassutvinning samt prosessering og transport.

Det foreslås avsatt 53,5 mill. kroner til næringsrettet strategisk forskning innenfor Nasjonalt viktige kompetansefelt i 2006.

Underpost 50.3 Innovasjon

Innovasjonstiltakene er tverrgående og dekker alle bransjer og sektorer. Den programvirksomheten som Nærings- og handelsdepartementet finansierer er i overveiende grad såkalte systemtiltak i form av et knippe mindre og ulike programmer samfinansiert med flere departementer. Forskningsrådet foretar nå en større revisjon av disse tiltakene med sikte på å finne en innretning bedre tilpasset dagens utfordringer.

Midler til innovasjon foreslås fordelt som følger i 2006:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2004	Fordeling 2005	Forslag 2006
Brobyggingstiltak mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner	35 900	30 000	25 000
Kommersialisering av FoU	46 000	50 500	72 500
Andre forsknings- og innovasjonstiltak	12 000	14 500	22 500
Sum innovasjon	93 900	95 000	120 000

Brobyggingstiltak mellom næringsliv og kunnskapsinstitusjoner

Brobyggingstiltak mellom næringsliv og forskning omfatter programmene Mobilisering for FoU-relatert innovasjon (MOBI) og Verdiskaping 2010 (VS 2010). Det er en sentral utfordring å mobilisere nye og langt flere bedrifter til FoU-relatert innovasjon. Målsettingen for MOBI og VS 2010 er, i nært samarbeid med andre virkemiddelaktører, å bidra til at flere bedrifter innlemmes i nettverk hvor samarbeid og læring bidrar til å fremme både evne og holdninger til innovasjon.

Det skal satses på samarbeidsprosjekter mellom FoU-miljøer og bedrifter, prosjekter rettet mot FoU-miljøene for å gjøre deres forskningsaktiviteter mer næringsrettet og prosjekter for å stimulere til regional innovasjon. Et nært samspill med Innovasjon Norges virkemidler på dette feltet er viktig.

De såkalte brobyggingstiltakene er to av flere systemtiltak rettet inn mot innovasjonssystemet for å fremme innovasjonsbasert verdiskaping gjennom økt samarbeid mellom bedrifter, FoU-miljøer og offentlige aktører. Forskningsrådet og Innovasjon Norge er nå i gang med å gjennomgå disse virkemidlene for å sikre økt koordinering på så vel nasjonalt som regionalt nivå og en effektivisering av virkemiddelbruken. Det vil være et mål at systemtiltakene, Skattefunn og de mer kompetanserettede virkemidler som brukerstyrt forskning og basisbevilgningene til instituttene blir komplementære og gjensidig understøttende. Samtidig vil det fra 2006 opprettes nye samhandlingsstimulerende virkemidler både på regional (Norwegian Centers of Expertise) og på nasjonal basis (Sentra for forskningsdrevet innovasjon). Departementet mener at effektiviseringsgevinster ved en slik samordning og etableringen av nye systemrettede virkemidler vil kunne redusere det samlede behovet for egne brobyggingstiltak. Det foreslås derfor avsatt 25 mill. kroner til Brobygging i 2006.

Kommersialisering av FoU

FORNY-programmet skal bidra til økt verdiskaping gjennom kommersialisering av forskningsbaserte forretningsideer med stort markedspotensial. Programmet retter seg mot forskning og utvikling som utføres ved universiteter, høyskoler og institutter. Programmet er et samarbeid med Innovasjon Norge og retter seg mot kommersialiserbare forretningsideer fra alle fag- og næringsområder. FORNY gir støtte i form av infrastrukturmidler, verifiseringsmidler og prosjektmidler. Infrastrukturmidler skal legge grunnlaget for kom-

mmercialisering av forskningsresultater gjennom holdningsskapende og idéstimulerende tiltak, samt nettverksarbeid. Verifiseringsmidler brukes til å finansiere hele eller deler av det FoU-arbeidet som er nødvendig for å utvikle og verifisere vitenskapelige og tekniske konsepter, evaluere patentgrunnlaget, støtte patentbeskyttelse og kartlegge markedspotensial. Prosjektmidlene brukes til generell utvikling av forskningsbaserte forretningsideer. Midlene benyttes til bl.a. utvikling av forretningsplan, markedsundersøkelser og patent-søknader.

Programmet retter seg særlig mot universiteter, høyskoler og FoU-institusjoner, men er også åpent for ideer fra bedrifter og offentlige virksomheter. Universitetenes teknologioverføringskontorer og andre kommersialiseringsenheter ved kunnskapsinstitusjonene er viktige aktører i dette arbeidet. Det blir en særlig utfordring å utnytte FORNY slik at universiteter og høyskoler får en større rolle i kommersialisering av forskningsbaserte ideer.

Departementet mener det fortsatt er et stort utnyttet potensial for å utnytte kunnskapsbasen og idétilfanget i universitets- og høyskolesystemet. Erfaringene så langt er at mange av prosjektene som har størst kommersielt potensial, har behov for å verifisere om nye teknologiske og vitenskapelige konsepter er kommersialiserbare. I tillegg til behov for slike verifiseringsmidler er det ønskelig å styrke innsatsen rettet mot institutter, universitetssykehus og statlige høyskoler. Departementet foreslår derfor at innsatsen rettet mot dette området trappes betydelig opp med en økning på 22 mill. kroner i 2006, tilsvarende en vekst på 44 pst. fra 2005. Det foreslås i henhold til dette avsatt 72,5 mill. kroner til Kommersialisering av FoU i 2006.

Andre forsknings- og innovasjonstiltak

Dette omfatter ulike programmer og infrastruktur som støtter opp om eller er nært knyttet til de øvrige innovasjonstiltakene. Midlene som foreslås avsatt skal dekke forskningsdokumentasjon, arbeidslivsforskning, nasjonale forskningspolitiske komiteer, strategiske utviklingsprosjekter, regional innovasjon (REGREP) og støtten til Innovation Relay Center Norway (IRC). 4 mill. kroner forutsettes nytt til å videreføre Næringslivets Idéfond for NTNU under forutsetning av tilsvarende private midler. Fondet skal stimulere faglig nyorientering og tverrfaglig forskning ved NTNU i nært samarbeid med næringslivet.

Nærings- og handelsdepartementet vil i samarbeid med Forskningsrådet ta initiativ til å etablere

tiltak for å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken.

Det foreslås avsatt 22,5 mill. kroner til Andre forsknings- og innovasjonstiltak i 2006.

Underpost 50.4 Infrastruktur

Forskningsmeldingen understreker betydningen av internasjonalt forskningssamarbeid. Regjeringen legger særlig vekt på en mer aktiv deltakelse

i det europeiske forskningsområdet, en styrking av det bilaterale forskningssamarbeidet og en bedre utnyttelse av nasjonale fortrinn for å tiltrekke forskere og forskningsfinansiering fra utlandet. Bevilgningene på denne underposten skal også brukes til sikre nødvendig infrastruktur når det gjelder nukleær virksomhet og til administrasjon av Skattefunnordningen.

Midler til infrastruktur foreslås fordelt som følger i 2006:

Sektor	(i 1 000 kr)		
	Fordeling 2004	Fordeling 2005	Forslag 2006
Teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige FoU-institutter ¹	95 000	95 000	
Regionale FoU-institutter ²	35 000	36 600	
Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet	69 000	70 000	71 000
KLDRA Himdalen	4 000	5 000	4 000
Teknologirådet	6 100	6 000	6 000
Administrasjon av Skattefunnordningen	13 000	13 000	15 000
Internasjonale stimuleringsiltak ³	21 440	48 700	50 700
Sum infrastruktur	243 540	274 300	146 700

¹ Bevilgninger til teknisk-industrielle og samfunnsvitenskapelige institutter føres fra 2006 på underpost 50.2.

² Bevilgninger til regionale institutter føres fra 2006 på underpost 50.2.

³ Tidligere kalt Andre infrastrukturtiltak.

Haldenprosjektet og annen nukleær virksomhet

Den norske deltakelsen i The OECD Halden Reactor Project (*Haldenprosjektet*) skal sikre landet grunnleggende kompetanse i reaktorteknologi, bidra til å bevare en tilfredsstillende nasjonal beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i norske nærområder og sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet. I tillegg skal prosjektet komme norsk forskning og norsk industri til gode. Prosjektet er organisert i 3-årige avtaleperioder med Institutt for energiteknikk (IFE) som operatør. I tråd med Stortingets forutsetninger kan MOX-forskning (Mixed Oxide Fuel) i Halden bare skje i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel, jf Innst. S. nr. 126 for 1998–99. En ny 3-årsperiode begynner 1. januar 2006. Etter anbefaling fra Norges forskningsråd har regjeringen gitt sin tilslutning til at IFE starter forhandlinger med sine avtaleparter med sikte på å forlenge Haldenprosjektet for en ny 3-års periode. Forhandlingene avsluttes i novem-

ber/desember 2005. For 2006–08 foreslås et samlet statlig bidrag på 97,5 mill. kroner. Dette foreslås finansiert gjennom en videreføring av den årlige støtten på 32,5 mill. kroner. I statsbudsjettet for 2006 foreslås det avsatt 32,5 mill. kroner av bevilgningen til Norges forskningsråd til videreføring av Haldenprosjektet, og at det gis en tilsagnsfullmakt på 65 mill. kroner for årene 2007 og 2008, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Annen nukleær virksomhet omfatter forskningsreaktoren JEEP på Kjeller som benyttes til grunnforskning i fysikk og materialforskning og til bestrålingsteknologi. I tillegg kommer produksjon og distribusjon av radioaktive legemidler til norske sykehus og radioaktive kjemikalier og strålingskilder til industri og forskning. Viktige nasjonale oppgaver innen strålevern, miljøtenester og radioaktivt avfall blir også ivaretatt av IFE Kjeller.

Det foreslås avsatt til sammen 71 mill. kroner til Haldenprosjektet og Annen nukleær virksomhet, inklusive deltakelse EURATOMs forskningsprogrammer, i 2006.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassuranse, jf. St.prp. nr. 9 for 1998–99, omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg til 60 mill. Special Drawing Rights (SDR). Den særskilte fullmakten for dekning av forsikringstilfelle overfor tredjeperson ved atomuhell på 60 mill. SDR foreslås videreført for 2006. Beløpet tilsvarer om lag 560 mill. kroner etter kurs pr. 1. september 2005, jf. forslag til vedtak X, 1.

KLDRA Himdalen

Kombinert lager og deponi for lavt og middels lavt radioaktivt avfall i Himdalen, KLDRA Himdalen, har driftskonsesjon frem til mai 2008. Posten dekker ordinære driftskostnader til å ivareta årlig tilvekst og drift av lageret.

Det foreslås avsatt til sammen 4 mill. kroner til KLDRA Himdalen i 2006.

Teknologirådet

Teknologirådet er et uavhengig, rådgivende organ som skal vurdere teknologiutviklingen på alle samsfunnsområder. Det skal arbeide tverrfaglig, og resultatene forutsettes formidlet til både myndighetene og offentligheten med sikte på å stimulere den offentlige teknologidebatten.

Det foreslås avsatt 6 mill. kroner til Teknologirådet i 2006.

Administrasjon av Skattefunnordningen

Den ordinære Skattefunnordningen er en rettighetsbasert skattefradragordning for utgifter til forskning og utvikling i bedriftene. Finansdepartementet er ansvarlig for ordningen, mens ordningen administreres av Norges forskningsråd i samarbeid med Innovasjon Norge. Nærings- og handelsdepartementet er ansvarlig for de to institusjonenes arbeid med ordningen. Innovasjon Norge har hovedansvaret for kontakten med kundene lokalt og regionalt, er veileder i søknadsprosessen og avgir innstilling om søknadens innhold i forhold til hovedkriteriene. Forskningsrådet har ansvar for å vurdere og foreta innstilling i forhold til søknadenes FoU-innhold. Forskningsrådet har

initiert en større evaluering av hele Skattefunn. Evalueringsrapporten ventes fremlagt i 2007.

Det vises for øvrig til omtale av tilskuddsordningen for ulønnet forskningsinnsats under kap. 928.

Det foreslås avsatt 15 mill. kroner i 2006 til Norges forskningsråds administrasjon av den ordinære Skattefunnordningen.

Internasjonale stimuleringstiltak

Internasjonale stimuleringstiltak er særskilte tiltak som skal øke norsk deltakelse i, og utbytte av, internasjonalt næringsrettet forskningssamarbeid og øke det internasjonale forskningssamarbeidet i nasjonale næringsrettede FoU-programmer. Tiltakene omfatter midler til forprosjekter til bedrifter og andre forskningsmiljøer som forbereder deltakelse i europeiske forskningsprosjekter. Midlene skal i hovedsak gå til å understøtte nasjonale aktiviteter med sikte på å koordinere og posisjonere norske bedrifters forskningsmiljøer til aktiv deltakelse i EUs 6. rammeprogram for forskning og teknologisk utvikling og i Eureka-prosjekter.

Det arbeides for å sikre en bred og god deltakelse fra alle relevante forskningsmiljøer i rammeprogrammet. Tiltakene omfatter derfor også en ordning med delfinansiering av forskningsinstitutters egenandel ved deltakelse i EU-prosjekter i EUs rammeprogram. Midlene blir bevilget over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Samferdselsdepartementet. Forskningsrådet forvalter disse midlene som en felles ordning.

Ved siden av det europeiske, multilaterale forskningssamarbeidet, er også bilateralt forsknings- og teknologisamarbeid viktig for internasjonaliseringen og kunnskapsutviklingen i norsk næringsliv. Store nasjoner som USA, Japan, Canada, Kina og India er viktige aktører som Norge vil utvikle et tettere forsknings- og teknologisamarbeid med. Bevilgningen omfatter derfor midler til stimulering av næringsrettet forsknings- og teknologisamarbeid under bilaterale forskningsavtaler og -strategier i en oppstartsfase, og for å styrke næringsdimensjonen i etablerte bilaterale avtaler. Det er vesentlig med gode koblinger til nasjonale næringsrettede FoU-programmer.

Som et ledd i å styrke næringslivets internasjonale forskningsinnsats, arbeider departementet for en økning av deltakelsen i Eureka, et europeisk nettverk for mer markedsnær forskning enn EUs rammeprogram. Det legges opp til at Norge skal delta i et Eureka-initiativ, i henhold til Romatrakta-

tens artikkel 169, rettet mot spesielt lovende forsknings- og teknologiprojekter som ledes av små eller mellomstore bedrifter. Forutsatt at dette vedtas innenfor EUs 7. rammeprogram, vil dette innebære en forpliktelse om at Norge øremerker 2 mill. euro pr. år til formålet fra 1. januar 2007 og for en periode på syv år, jf. Forslag til vedtak XII. Delta-

kelsen vil bli dekket over Forskningsrådets budsjett.

Det foreslås avsatt 50,7 mill. kroner til Internasjonale stimulerings tiltak i 2006 som er en vekst på 4 mill. kroner ettersom bevilgningen tidligere også har dekket andre infrastrukturtiltak.

Kap. 922 Romvirksomhet

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Norsk Romsenter	278 810	29 000	29 600
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)		88 900	87 700
71	Internasjonal romvirksomhet		176 300	158 800
72	Nasjonale følgemidler		23 600	49 700
	Sum kap 922	278 810	317 800	325 800

Vedrørende 2004:

Det ble gitt en samlet bevilgning til samtlige formål under post 50 Tilskudd.

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 foretok Stortinget følgende bevilgningsendringer under kap. 922, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005):

- post 50 ble redusert med 2,5 mill. kroner
- post 70 ble økt med 0,6 mill. kroner
- post 71 ble økt med 5,1 mill. kroner
- post 72 ble økt med 2,5 mill. kroner

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Målene for norsk romvirksomhet er å skape industriell vekst, dekke nasjonale brukerbehov, utvikle nasjonal romrelatert bakkeinfrastruktur og utvikle sterke miljøer innen romforskning. Formålet med statlige bevilgninger til romvirksomhet er å øke den nasjonale verdiskapingen gjennom teknologisk utvikling og forskning.

De statlige bevilgningene til romvirksomhet skal bidra til:

- at norsk industri oppnår sterke internasjonale posisjoner innen prioriterte områder som telekommunikasjon, satellittnavigasjon, jordobservasjon og bæreraketter
- betydelige industrielle ringvirkninger
- å utvikle og sette i drift kostnadseffektive systemer som dekker nasjonale behov for romrela-

terte tjenester og produkter, slik som værvarsling, kommunikasjons-, navigasjons- og posisjoneringstjenester, miljø-, skips-, og grenseovervåking, samt rom- og klimaforskning

- at Norge kan spille en ledende rolle internasjonalt innenfor bakkeinfrastruktur på områder hvor Nord-Norge og Svalbard har geografiske fortrinn

Det norske medlemskapet i European Space Agency (ESA) er det viktigste virkemidlet i norsk romvirksomhet. Budsjettkapitlet for Romvirksomhet er delt inn i fire poster.

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er et forvaltningsorgan med utvidede fullmakter og det administrativt og strategisk utøvende organ for norsk romvirksomhet. Hovedoppgavene er å forvalte norske interesser i ESA og internasjonal romvirksomhet, nasjonale følgeprogrammer og statens eierinteresser innen romvirksomhet. Norsk Romsenter viderefører strategien med å konsentrere ressursene til et begrenset antall områder som står sentralt for norske brukerinteresser og norske bedrifters kompetanse. Disse områdene er telekommunikasjon, navigasjon, jordobservasjon og utvikling av bæreraketter. Strategien gir føringer for norsk deltakelse i ESAs frivillige programmer og anvendelsen av Romsenterets nasjonale følgemidler. Norsk Romsenter har også en strategisk rolle når det gjel-

der å fremme norske interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet.

Den nasjonale forvaltningsutøvelsen forutsetter at Romsenteret har stor kompetanse og gode nettverk både i inn- og utland. Nettsidene til Romsenteret har blitt en viktig informasjonskanal for norsk og utenlandsk romvirksomhet. Norsk Romsenter er lokalisert i Oslo og disponerte 21 årsverk pr. 1. mars 2005.

Statens eierinteresser i nasjonal infrastruktur for romvirksomhet forvaltes av Norsk Romsenter. Det gis ikke driftsstøtte til noen av selskapene. Virksomhetene er organisert som egne aksjeselskaper:

- Andøya Rakettskytefelt AS. Staten eier 90 pst. av dette selskapet, som gjennom avtaler med andre land utfører rakettoppskytinger og ballongslipp.
- Norsk Romsenter Eiendom AS. Staten eier 100 pst. av selskapet. Norsk Romsenter Eiendom AS og Kongsberg Defence & Aerospace AS eier 50 pst. hver av Kongsberg Satellite Services AS. Kongsberg Satellite Services AS eier infrastrukturen og har driftsansvaret for Svalbard Satellittstasjon og Tromsø Satellittstasjon.

Fiberkabler til Svalbard

Norsk Romsenter har inngått en avtale med den amerikanske romfartsorganisasjonen NASA og den amerikanske værvarslingsstjenesten (IPO/NOAA) vedrørende de to fiberoptiske kablene som er lagt mellom Longyearbyen og fastlandet. Gjenværende garantiansvar knyttet til fiberkabelen vil ved utgangen av 2005 være ca. 180 mill. kroner, jf. omtale under pkt. 5 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger, i innledende del I i proposisjonen.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA gir store fordeler for norske brukerinteresser, industri og forskning. Norges obligatoriske deltakerkontingent dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Forpliktelsen for Norge utgjør i 2005 1,70 pst. av ESAs budsjett.

ESAs vitenskapsprogram

ESAs vitenskapsprogram er viktig for romforskningen i Europa. Norges forskningsråd har ansvar for den nasjonale forskningsmessige utnyttelse av ESAs vitenskapsprogram, mens Norsk Romsenter

posisjonerer norsk industri og forskningsmiljøer for deltakelse i forsknings- og utviklingskontrakter i programmet. Norge har eksperimentdeltakelse i flere av ESA-prosjektene, og norske forskere deltar med et instrument på den indiske satellitten Chandrayaan-1 som skal kartlegge Månen.

Vitenskapsprogrammet i ESA har nå mer enn 15 satellitter som fungerer i rommet. En av de største begivenhetene var sonden Huygens vellykkede landing på Saturns måne Titan. Bilder fra Titan viste et landskap som til forveksling kunne likne på Jorda. Andre suksesser er den detaljerte kartleggingen av Mars som foretas av satellitten Mars Express, oppskytingen av sonden Rosetta som er på vei til kometen Churnyov Gerasimenko og satellitten SMART-1 som observerer og kartlegger Månen.

Norge er sentral innen International Living with a Star (ILWS) programmet. Solar-B er den første satellitten innen denne rammen, og data fra Solar-B skal leses ned til Svalbard. I samarbeid mellom ESA og Norge skal det etableres et europeisk datasenter for Solar-B i Oslo.

Utforskning av rommet

I 2005 vil en ESA-satellitt bli sendt til Venus. ESA forbereder nå en satsing for å være i stand til å foreta bemannede romferder til andre planeter. Norge har prioritert forskning på sol-jord-fysikk og det tidlige univers på bakgrunn av faglig sterke forskningsmiljøer på disse områdene. Norge har også en ideell geografisk plassering for utforskning av atmosfæren og det nære verdensrom. Plasseringen er utnyttet til å oppnå internasjonale investeringer til infrastruktur som rakettskytefeltene på Andøya og Svalbard, radaranlegget EISCAT og laseranlegget ALOMAR på Andøya og Nordlysstasjonen i Longyearbyen.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs frivillige programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til å dekke norske brukerinteresser, til teknologisk utvikling av industrien og til å utvikle en nasjonal infrastruktur for romvirksomhet. Norge har enkelte spesielle behov innen romvirksomhet som ikke kan dekkes gjennom medlemskapet i ESA. For å sikre disse behovene er det inngått internasjonale avtaler utenom ESA med tilhørende garantiansvar eller andre former for forpliktelser.

Ved utgangen av 2004 utgjorde Norges gjestående forpliktelser i de frivillige programmene i

ESA, EASP-avtalen og Radarsat totalt ca. 707 mill. kroner.

Gjenstående forpliktelser pr. 31. desember 2004

Begegnelse	(i 1 000 kroner)
Telekommunikasjon	103 810
Jordobservasjon	134 855
Romstasjon	57 618
Romtransport	136 950
Mikrogravitasjon	5 275
Navigasjon	101 010
ESAs teknologiprogram	9 381
EASP-avtalen (Estrange Andøya Special Project)	98 107
Radarsat	60 298
Sum gjenstående forpliktelser	707 304

Underpost 71.1 ESAs frivillige programmer

ESA har frivillige programmer innen romtransport, telekommunikasjon, satellittnavigasjon, jordobservasjon, romstasjonen, mikrogravitasjon og teknologi. Ved utgangen av 2004 utgjorde Norges gjenstående forpliktelser i ESAs frivillige programmer ca. 549 mill. kroner.

Brukerinteresser

Norsk samferdsel til lands, til sjøs og i luften har stor nytte av satellittnavigasjon. ESA samarbeider med EU om utviklingen av EUs system for satellittnavigasjon, Galileo. På grunn av strengere sikkerhetskrav vil det bli en utvidelse av utviklingsfasen. Navigasjonssystemet vil bidra til en betydelig effektivisering og gi økt sikkerhet på samferdselssektoren. Posisjoneringens nøyaktighet gjør at Galileo også vil bli viktig for karttjenester, arealplanlegging, veibygging og konstruksjon, og det vil bli utviklet lokaliseringstjenester for forbrukere. Galileo skal også øke deknningen for nødsignaler og bidra til en bedret redningstjeneste. For Norges del er det viktig å arbeide for at Galileo oppfyller de ønsker vi har for dekningsgrad i nordområdene.

Et stort territorium og spredt bosetting gjør at satellittbasert jordobservasjon er spesielt godt egnet og kostnadseffektivt for Norge.

GMES er det europeiske bidraget til Global Earth Observation System of Systems (GEOSS), som er et internasjonalt samarbeid om jordobservasjon. I februar 2005 ble det avholdt et toppmøte i

Brüssel om dette samarbeidet, og det ble vedtatt en 10-års implementeringsplan for systemet. Det er etablert en norsk referansegruppe som skal følge opp det videre arbeidet.

ESA har forskningssatellitter som samler inn informasjon om de fysiske, kjemiske og biologiske forholdene i jordsystemet (jordobservasjon). Viktige forskningsområder er ozonhullet over Antarktis, global oppvarming, utvikling av hav-, vær- og klimamodeller og de geofysiske prosesser som styrer klima- og miljøutviklingen. For Norge står hav- og polarforskning sentralt. Satellitten Cryosat planlegges skutt opp i oktober 2005 og vil gi informasjon som er vesentlig for å forstå utviklingen av mengden av bre- og havis.

EUs økende engasjement i romfartsspørsmål har ført til et tettere samarbeid og inngåelse av en rammeavtale mellom ESA og EU. I 2004 og 2005 avholdes tre felles ministermøter for EU og ESA for å utarbeide et europeisk romprogram. Det synes klart at ESA i stor grad vil stå for utforskning og utvikling av nye prosjekter og teknologier, mens EU vil ha driftsansvar for romtjenester som dekker EUs behov, i første omgang Galileo og GMES.

Industriinteresser

Deltakelse i ESAs programmer åpner for norsk deltakelse i høyteknologiske prosjekter i regi av de store europeiske konsernene på denne sektoren. ESA-kontraktene tilfører norske bedrifter verdifull kompetanse og representerer en betydelig internasjonalisering. Norsk industri har gjennom deltakelse i ESA-programmene oppnådd verdensledende posisjoner innen sine nisjer.

Det er spesielt viktig at norsk næringsliv deltar i ESAs programmer innen telekommunikasjon og satellittnavigasjon de nærmeste årene. På disse områdene er det en rask teknologisk utvikling, og det er viktig for norsk industri å delta i de høyteknologiske ESA-programmene for å videreutvikle sin teknologi og forsvare eller utvide sine nisjer. Norge har vedtatt å starte forhandlinger med EU om en samarbeidsavtale om Galileo. Det utvidede samarbeidet med EU om Galileo styrker mulighetene for kontrakter til norske leverandører. Utviklingsfasen går fra 2004 til 2008. Den norske deltakelsen på EU-siden av Galileo forventes å innebære en samlet forpliktelse på 9 mill. euro tilsvarende ca. 74 mill. kroner i utviklingsfasen. Når samarbeidsavtalen med EU er ferdigforhandlet, vil den bli forelagt Stortinget i en egen proposisjon.

Det er også viktig å beholde produksjonsoppdragene til bæreraketten Ariane-5 og at norsk

industri deltar i utvikling av tjenester i forbindelse med jordobservasjonssystemer til nytte for norske offentlige brukere. Den nyeste versjonen av Ariane-5 hadde en suksessfull oppskyting i februar 2005. Denne bæreraketten har mulighet til å ta 10 tonn nyttelast mot halvparten i tidligere versjoner, noe som er en forutsetning for rakettenes lønnsomhet i markedet for satellittoppskytinger.

Forskning i rommet

Norge deltar i ESAs frivillige programmer for den Internasjonale Romstasjonen (ISS), og norske forskere er sikret tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi. Dette er områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling, og hvor Norge kan bidra internasjonalt. Norges tekniske og naturfaglige universitet (NTNU) har bl.a. ferdigstilt kontrollsenteret til den internasjonale eksperimentmodulen som skal sendes opp med neste romferge. Problemer med romfergen har utsatt oppskytingen av nye moduler og utstyr, slik at utviklingen av ISS har gått noe senere enn planlagt. Ulykken med romfergen Colombia og industrielle overskridelser medfører at det europeiske bidraget til romstasjonen blir om lag 20 pst. dyrere enn tidligere planlagt.

Underpost 71.2 ESRANGE ANDØYA SPECIAL PROJECT (EASP)-AVTALEN

EASP-avtalen er et program mellom fem ESA-medlemsland og ESA om å utnytte rakettskytefeltene på Andøya og i Kiruna. Norge tiltrådte avtalen i 1990, og den fornyes for 5 år av gangen. Etter flere års forhandlinger ble det i 2004 enighet om en ny avtale som sikrer aktiviteten for en ny 5-års periode fra 2006. Ved utgangen av 2004 utgjorde forpliktelsene i EASP-avtalen 98,1 mill. kroner. Dette inkluderer forpliktelsene for den kommende 5-års perioden fra 2006 som er beregnet å utgjøre 81,9 mill. kroner.

Underpost 71.3 RADARSAT

For å dekke det særskilte norske overvåkingsbehovet har Norge en avtale med Canada om radarbilder fra satellitten Radarsat. Avtalen sikrer overvåking av territoriet også ved overskyet vær og om natten. Avtalen er inngått mellom Norsk Romcenter, den kanadiske romfartsorganisasjonen (Canadian Space Agency) og det kanadiske selskapet Radarsat International. Bildene fra Radarsat benyttes til havovervåking, miljøovervåking og suvereni-

tetshevdelse. Satellitten Radarsat 2 er noe forsinket, og avtalen ble derfor i 2004 forlenget med to år slik at Norge nå får overvåkingsbilder til ut 2013. Norge får bilder fra Radarsat 1 inntil Radarsat 2 er i drift. Forlengelsen medførte en økning i forpliktelsene fra 10,0 til 12,858 mill. USD. Gjenværende forpliktelse knyttet til Radarsat utgjorde ca. 60 mill. kroner ved utgangen av 2004, og den vil ved utgangen av 2005 være redusert til ca. 51 mill. kroner.

Underpost 71.4 Internasjonale teknologiprogrammer

Formålet med ordningen er å utløse økt næringslivsforskning innen spiste-teknologi gjennom deltakelse i internasjonale teknologiprogrammer. Den økte kompetansen og det internasjonale nettverket skal bidra til å utnytte det enorme verdiskapingspotensialet i de kommersielle markedene for satellittnavigasjon og telekommunikasjon. Forskningsen har store ringvirkninger for verdiskaping, eksport og teknologisk kompetanse.

Navigasjonstjenester som er spesielt aktuelle for norsk industri er lokale høynøyaktighetstjenester (mm/cm-nivå) for bl.a. konstruksjon og bygging, sikkerhetskritiske tjenester for maritime og luftfartsformål (havne- og flyplassanvendelser, fly-, helikopter og sjøtransport og dynamisk posisjonering av boreskip), nød- og redningstjenester, individuell værmelding og lokaliseringstjenester på mobiltelefoner.

Satellittbredbånd vil gi tilgang til bredbånd uansett hvor man måtte befinne seg. Utviklingen går mot stadig større båndbredder og stadig høyere frekvenser. Norsk industri har så langt klart å posisjonere seg godt på dette feltet, og er blant de tre dominerende aktørene på det globale markedet for bredbåndsmottakere. Norge har blitt invitert til å delta i det franske arbeidet med satellittbredbånd ettersom Norges industri på mottakersiden er komplementær med Frankrikes industrielle evne på satellittsiden. Målet er å utvikle rimelig bredbånd til distriktene, samt sikker og rimelig bredbånd til samfunnssikkerhetsformål og til militære brukere.

Deltakelse i internasjonale teknologiprogrammer vil utvikle teknologi som gjør bedriftene konkurransedyktige i det kommersielle rommarkedet. Fordi rommarkedet er teknologisk ledende, vil bedriftene få en betydelig omsetning innenfor andre områder enn romindustri, f.eks. innen fly-, offshore- og bilindustri.

Internasjonale teknologiprogrammer er et velegnet verktøy for å oppnå økt verdiskaping gjennom FoU. Det foreslås derfor en deltakelse i internasjonale teknologiprogrammer på 15 mill. kroner.

Deltakelsen utløser egenfinansiert forskning i næringslivet for et betydelig høyere beløp enn det offentlige bidraget og vil bidra til økt omsetning og eksport i det kommersielle rommarkedet.

Post 72 Nasjonale følgeprogrammer

Målsettingen for de nasjonale følgeprogrammene er å gjennomføre aktiviteter som er av stor betydning for brukere, industri og rekruttering til romvirksomhet. Norsk Romsenter forvalter nasjonale følgemidler i fire ulike følgeprogrammer. Programmene bidrar til at norske bedrifter oppnår et teknologisk nivå slik at Norge kan høste fra og nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer. Programmene bistår de norske aktørene i deres inntreden i det globale, kommersielle rommarkedet. I hovedsak kreves det minst 50 pst. egenfinansiering. Programmene utvikler også rombaserte tjenester for å dekke nasjonale, offentlige behov på en effektiv og kostnadsbesparende måte.

Norges forskningsråd disponerer også midler til romforskning som bl.a. skal finansiere norske instrumenter og eksperimenter på ESAs forsknings satellitter. Norges forskningsråd foretar nå i samarbeid med Norsk Romsenter en gjennomgang av den nasjonale romforskningen med sikte på å utarbeide en samlet plan for norsk romforskning.

De nasjonale følgeprogrammene er avgjørende for å utnytte deltakelsen i ESAs utviklingsprogrammer. Regjeringen vil derfor styrke følgeprogrammene slik at norsk industri kvalifiseres til de mest avanserte utviklingskontraktene i ESA. Dette vil øke kvaliteten og utbyttet av den norske industrideltakelsen i ESA. Økningen i de nasjonale følgeprogrammene vil også stille Norge mer på linje med de øvrige ESA-landenes nasjonale innsats. Gjennom økningen av de nasjonale følgeprogrammene vil regjeringen styrke norsk kompetansebasert romindustri på det internasjonale markedet og utvikle mer effektive overvåkingstjenester for spesielt kyst- og havområdene samt for miljø- og forvaltningsformål. Satsingen vil gjøre det mulig å styrke Norges posisjon i romfartsrelatert infrastruktur på Svalbard og i Antarktis, og den er et viktig bidrag til utvikling av næringsvirksomhet i Nord-Norge og på Svalbard.

Industriutviklingsprogram

Programmet skal bidra til at bedriftene videreutvikler kompetanse og teknologi og tilpasser produkter som utvikles gjennom ESA-samarbeidet, for derved å utvikle konkurransedyktige produkter for det internasjonale rommarkedet. Det satses på

bedrifter som er eller vil kunne bli konkurransedyktige i et kommersielt, globalt marked.

Tjenesteutviklingsprogram

Programmet finansierer aktiviteter knyttet til utvikling av anvendelser og tjenester innen jordobservasjon og navigasjon.

Navigasjon omfatter initiativet SatNav, som vurderes etablert fra 2006. SatNav har som mål å teste og klargjøre EUs støttesystem til GPS – EGNOS – for norske anvendelser. EGNOS vil forbedre nøyaktigheten til GPS i Europa.

SatHav-programmet er et nasjonalt maritimt program for å utnytte satellittdata for nasjonale behov. Programmet vil utvikle og demonstrere marine tjenester som suverenitetshevdelse, fiskeriforvaltning, isvarsling og overvåking av akutt forurensning.

SatLuft-programmet er under planlegging og skal utnytte informasjon fra satellitter med atmosfærerelaterte sensorer. Denne informasjonen kan brukes både i et værvarslings-, miljø- og klimaperspektiv.

SatRisk-programmet er også under planlegging og skal utnytte romrelaterte teknikker og systemer til analyse av geofarar og katastrofehjelp.

Jordobservasjonsområdet blitt et viktig bidrag til utvikling av næringsvirksomhet i Nord-Norge og på Svalbard.

Undervisningsutviklingsprogram

Programmet har som målsetting å skape kunnskap om og forståelse for samfunnsnyten av romvirksomhet hos ungdom under utdanning og å styrke interessen for realfag for å sikre rekruttering til romvirksomhet. To studentsatellitter, Ncube 1 og 2, skal skytes opp i 2005. Internett-tilbudet SAREPTA anvendes i dag av anslagsvis 3 000 skoler fra en rekke land. Det arrangeres også hver sommer en Space Camp for ungdom fra hele verden ved Andøya Rakettskytefelt. Norsk Romsenter støtter også norske studenter som tar kurs innen romvirksomhet ved utenlandske læresteder.

Nye initiativ

Programmet støtter studier, forprosjekter, utredninger og prosjekter utover de øvrige programmene, eksempelvis studentprosjektet «Norsk satellitt fra norsk jord» som har ledet til satellittene Ncube 1 og 2. I tillegg er det aktuelt med studier av mulige nye anvendelser av høyoppløselig jordobservasjonsdata og satellittposisjoningsdata.

Resultatrapport 2004**Industriell vekst**

- Et viktig mål for norsk romvirksomhet er å skape industriell vekst. Formålet er å øke den nasjonale verdiskapingen både i næringslivet

og i offentlig sektor gjennom teknologisk utvikling og forskning. Oppfyllelsen av det industrielle målet blir vurdert gjennom indikatorer som gir et bilde av romvirksomhetens resultater i form av industrikontrakter og ringvirkninger.

Hovedtall for norsk romindustri

	Resultat 2003	Mål 2004	Resultat 2004	Mål 2005	Mål 2006
Verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester	5,50 mrd.	6,20 mrd.	5,25 mrd.	5,60 mrd.	6,40 mrd.
Verdien av norske ESA-kontrakter, akkumulert	2,16 mrd.	2,35 mrd.	2,31 mrd.	2,60 mrd.	2,67 mrd.
Akkumulert returkoeffisient i ESA	1,01	>1,0	1,0	>1,0	>1,0
Ringvirkningsfaktor	4,1	>4,0	4,3	>4,0	>4,0

De nasjonale følgeprogrammene har medvirket til at norske bedrifter har kvalifisert seg til leveranser til programmene i ESA. Disse leveransene har resultert i at norske bedrifter har blitt konkurransedyktige innen sine nisjer på markedene i Europa og USA.

I 2004 utgjorde verdien av norskproduserte romrelaterte varer og tjenester 5,25 mrd. kroner, mens målsettingen var større enn 6,2 mrd. kroner. Lavere etterspørsel innenfor satellittbasert telekommunikasjon var en vesentlig årsak til at målsettingen ikke ble innfridd. I tillegg har økt konkurranse med amerikanske leverandører hatt betydelig innvirkning på omsetningen av romrelaterte varer og tjenester. Norske leverandører hadde i 2004 leveranser til ESAs programmer på 150 mill. kroner, og de totale akkumulerte leveransene til disse programmene i perioden fra Norge ble medlem i 1987 utgjør 2,31 mrd. kroner. Norske leveranser til ESAs programmer er høyere enn ESAs regelverk tilsier. Dette indikerer at norske bedrifter er konkurransedyktige.

Det er et viktig mål for norske ESA-kontrakter og kontrakter gjennom nasjonale følgeprogrammer at de skal legge grunnlag for ytterligere salg av produkter og tjenester. For hver krone i ESA-kontrakter og kontrakter gjennom Romsenterets følgeprogrammer har de norske leverandørene i tillegg oppnådd kontrakter til en akkumulert verdi av kr 4,30, dvs. en ringvirkningsfaktor på 4,3.

Brukerbehov – navigasjon, kommunikasjon og jordobservasjon

Det er et mål for norsk romvirksomhet å bidra til at norske brukere får gode tjenester knyttet til bl.a. navigasjon, kommunikasjon og jordobservasjon. I 2004 var akkumulert overvåket areal over norske områder fra satellitter, lest ned ved Svalbard og Tromsø satellittstasjoner, 60 mill. km² med radar-data og 1 000 mill. km² med optiske data. Det nedleste arealet utgjør for radar-data ca. 20 pst. av det totale nasjonale arealet og for optiske data ca. 50 pst. av totalarealet. Det var en økning i salget av radar-data på 25 pst. i 2004 i forhold til 2003.

Bakkeinfrastruktur i polarområdene

Norsk Romsenter arbeider aktivt og i nært samarbeid med relevant industri for å utvikle ny romrelatert infrastruktur som skal operere på forretningsmessig grunnlag. Prosjektene utføres i hovedsak sammen med Andøya Rakettskytefelt og Norsk Romsenter Eiendom AS, og via Norsk Romsenter Eiendom med Kongsberg Satellite Services AS.

Svalbard Satellittstasjon er blitt verdens ledende bakkestasjon for nedlesing av data fra polarbanesatellitter og har fire store antenner i drift. Disse antennene betjener en rekke satellitter for NASA, ESA og den amerikanske værvarslingsorganisasjonen Eumetsat bygget to antenner for sine satellitter for den fremtidige europeiske værvarslings-tjenesten. Dette gir driftsoppgaver i minst 14 år etter at tjenesten blir startet i 2006.

Norsk Romsenter og Norsk Polarinstitut underteignet i 2004 en avtale om satellittkommunikasjon til Troll, den norske stasjonen i Antarktis.

Prioriteringer og budsjettforslag 2006

ESA planlegger ministerrådsmøte i Berlin i desember 2005. ESAs medlemsland vil der forplikte seg for andeler i ESAs frivillige programmer i perioden 2006–10. Forrige gang slike forpliktelser ble inngått var på ministermøtet i Edinburgh i 2001, og flere av disse programmene er nå i ferd med å bli avsluttet. Norges nye forpliktelser vil i hovedsak først få full effekt fra 2007-budsjettet, men det må også forventes endringer i utbetalingene for 2006. ESA planlegger å opprette nye frivillige programmer innenfor GMES (Global Monitoring for the Environment and Security) og Exploration (utforskning av verdensrommet), i tillegg til programmer som bygger videre på de eksisterende utviklingsprogrammene. I henhold til de eksisterende prioriteringene har Norge både brukerinteresser og industriinteresser innen GMES, mens utforskning av solsystemet har lavere prioritet.

Post 50 Norsk Romsenter

Det foreslås bevilget 29,6 mill. kroner til Norsk Romsenter. Tilskuddet skal dekke administrasjonsutgiftene til Norsk Romsenter.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Deltakerkontingenten i ESA er obligatorisk, og utbetalingene til ESA følger det årlige kravet fra ESA. Kontingenten dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Nivået på ESAs budsjett bestemmes på ESAs ministerrådsmøter, og hvert land betaler sin andel av budsjettet etter en fordelingsnøkkel basert på størrelsen på bruttonasjonalproduktet. Den norske andelen forventes å øke fra 1,70 pst. i 2005 til 2,06 pst. i 2006 som følge av at Norge har hatt en større økning i bruttonasjonal-

produktet enn de andre ESA-landene. ESAs ministerrådsmøte i Berlin i desember 2005 vil fastsette nivået på budsjettet for de kommende fem årene, og beløpet for 2006 vil derfor kunne bli endret som følge av dette. Det foreslås bevilget 87,7 mill. kroner for 2006.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Internasjonal romvirksomhet omfatter ESAs frivillige programmer, EASP-avtalen om virksomhet på rakettskytefeltene på Andøya og i Kiruna, Radarsatavtalen med Canada og deltakelse i internasjonale teknologiprogrammer.

De internasjonale teknologiprogrammene er spesielt rettet mot å utvikle teknologi som gjør bedriftene konkurransedyktige i det kommersielle rommarkedet. Norsk industri har allerede en sterk posisjon innen telekommunikasjon og satellittbredbånd, og det er viktig å delta tidlig i utviklingen innen satellittnavigasjon. De internasjonale teknologiprogrammene vil bidra til norsk industris fremtidige omsetning og eksport på det kommersielle rommarkedet, og regjeringen foreslår derfor en deltakelse med 15 mill. kroner i 2006.

Forslag 2006

Norge deltar i ca. 40 frivillige programmer i ESA. Programmene har flere års varighet. I hovedsak blir nye programmer startet ved ESAs ministerrådsmøter som avholdes ca. hvert fjerde år. De årlige utbetalingene til internasjonal romvirksomhet følger fremdriften i programmene Norge deltar i. Det forventes et utbetalingskrav på 121,9 mill. kroner i ESAs frivillige programmer for 2006. Beløpet vil kunne bli endret som følge av nye forpliktelser som inngås på ESAs ministerrådsmøte i Berlin i desember 2005. For EASP-avtalen og Radarsat forventes det utbetalinger på henholdsvis 12,7 og 9,2 mill. kroner i 2006. Til deltakelse i internasjonale teknologiprogrammer foreslås 15 mill. kroner i 2006. Det foreslås bevilget 158,8 mill. kroner til internasjonal romvirksomhet for 2006.

Internasjonal romvirksomhet

(i 1 000 kr)				
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2004	Budsjett 2005	Forslag 2006
71.1	<i>ESA frivillige programmer:</i>			
	Navigasjon	12 612	18 700	17 900
	Telekommunikasjon	48 294	34 600	28 200
	Jordobservasjon	33 139	60 300	33 900
	Mikrogravitasjon	831	2 700	2 900
	Romstasjon	14 817	21 600	19 100
	Romtransport	23 827	27 900	19 900
	Sum ESA frivillige programmer	133 520	165 800	121 900
71.2	<i>EASP-avtalen</i>	12 993	13 300	12 700
71.3	<i>Radarsat</i>	10 390	10 400	9 200
71.4	<i>Internasjonale teknologiprogrammer</i>			15 000
	Sum post 71	156 903	189 500	158 800

Beløpene for 2006 er anslag for planleggingsformål. Det kan bli aktuelt å foreta endringer dersom forutsetninger eller fremdrift skulle tilsi det. De økonomiske forpliktelsene overfor ESA betales i euro, og forpliktelsene overfor Canada betales i US dollar (USD). Valutarisikoen bæres av Norge. Det er budsjettert ut fra forventede valutakurser. Dersom kursen på utbetalingstidspunktene blir annerledes enn forutsatt i budsjettforslaget, er det lagt opp til at bevilgningen kan justeres i endringsproposisjon i 2006.

Post 72 Nasjonale følgeprogrammer

De nasjonale følgeprogrammene gjør det mulig for Norge å nyttiggjøre seg den investering som ESA-medlemskapet representerer. Midlene til følgeprogrammer forutsettes også å dekke utvikling av nasjonale miljøer. Midler kan også ved spesielle behov benyttes til nasjonal rominfrastruktur. Det

foreslås bevilget 49,7 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer i 2006. Dette er en økning på 26,1 mill. kroner, det vil si mer enn en fordobling i forhold til 2005. Økningen vil gi rom for en videreutvikling av norsk kompetansebasert romindustri på det internasjonale markedet og for å styrke Norges posisjon i romfartsrelatert infrastruktur på Svalbard og i Antarktis. Økningen vil også anvendes til å utvikle satellittbaserte overvåkings- og navigasjonstjenester som effektiviserer suverenitetshevelse, maritim forvaltning og miljøovervåking. Satsingen bidrar til utvikling av næringsvirksomhet i Nord-Norge og på Svalbard.

Det er forutsatt at 5 mill. kroner skal kunne nyttes til å finansiere deltakelse i Galileo på EU-siden i 2006 på tilsvarende måte som det er lagt opp til for 2005, jf. omtale om norsk deltakelse i Galileo i St.prp. nr. 65 (2004–2005). Proposisjon om norsk deltakelse i dette programmet vil bli fremmet senere når avtalen med EU foreligger.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	27 874	14 500	26 500
	Sum kap 924	27 874	14 500	26 500

Post 70 Tilskudd, kan overføres

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70.1	eContent/eContent plus	7 664	3 200	7 000
70.2	EUs program for næringsliv og entreprenør- skap	16 269	11 000	17 400
70.5	PROMISE/MODINIS	2 298		
70.6	DG Indre marked			800
70.7	Handlingsplan for sikrere bruk av Internett	925	300	300
70.8	IDA-programmet	246		
70.9	Marco Polo-programmet	472		1 000
	Sum post 70	27 874	14 500	26 500

Vedrørende 2004:

Programmene MODINIS og IDA, samt eTen, ble overført til Moderniseringsdepartementet i 2004 i forbindelse med endringer i departementsstrukturen, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004–2005) for Nærings- og handelsdepartementet. Det er gitt bevilgninger til disse programmene over Moderniseringsdepartementets budsjett fra 2005.

Generelt om tilskuddsordningen

Samtlige programmer som dekkes av denne bevilgningen, er programmer i regi av EU som Norge kan delta i som ledd i EØS-avtalen. Generelt er formålet med å delta i slike internasjonale programmer å:

- bidra til at de berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende lover og regelverk, avtaler og rammevilkår på de aktuelle områdene innenfor EU-/EØS-markedet
- medvirke til at norske myndigheter, næringer og virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av lover og regelverk og retningslinjer for virksomheter på sine områder innenfor EU-/EØS-markedet

Ved vurdering av måloppnåelse for tilskudd til deltakelse i det enkelte program stilles det krav om mest mulig konkret informasjon om måloppnåelse i tilbakerapporteringen fra tilskuddsforvalterne.

Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av EU-/Europakommisjonen på grunnlag av gjennomførte prosjekter under det enkelte program. Kontingenter betales i første omgang av Utenriksdepartementet i euro som krever refusjon for dokumenterte inn-

betalte kontingenter for Nærings- og handelsdepartementets programmer omregnet til norske kroner i etterhånd. Andre utgifter knyttet til deltakelse i programmene (lønn og øvrige utgifter til nasjonale eksperter ved Kommisjonen, nasjonale sekretariater, utredninger m.m.) betales direkte av Nærings- og handelsdepartementet.

Norges andel ved deltakelse i aktuelle EU-programmer fastsettes med utgangspunkt i Norges prosentvise andel (ca. 95 pst.) av EØS-landenes fastsatte deltakerandel av programmets totalbudsjett og på grunnlag av anslåtte utgifter for faktisk gjennomførte prosjekter under programmet i budsjettåret. Det gjøres fratrukk for fastsatt godtgjøring (refusjon) for nasjonale eksperter som er knyttet til administrasjonen/sekretariatet for programmet i Brussel/Luxembourg i kontingentkravet fra EU. Det foretas videre justering av kontingenten for programmet to år tidligere, med tilbakeføring av tidligere for mye innbetalt kontingent eller tilleggskontingent ved for lite tidligere innbetalt kontingent, basert på endelig regnskap over faktiske utgifter for programmet.

Underpost 70.1 eContent/eContent plus*Bakgrunn og tilstandsbeskrivelse*

Programmet eContent har som formål å stimulere europeiske informasjonsprodusenter til å utvikle og ta i bruk nye multimedieprodukter. Programmet skal ivareta språklig mangfold i Europa, styrke kapitaltilgangen for små og mellomstore innholdsprodusenter og lette tilgangen til offentlig informasjon for slike bedrifter. De samlede utgiftene er beregnet til 100 mill. euro for programperioden 2001–04. Kontingentinnbetalingen vil bli fordelt over et lengre tidsrom. EFTA har en norsk nasjonal ekspert som arbeider med programmet for

Europakommisjonen. Sekretariatet for den norske oppfølgingen av eContent programmet har vært Euro Info Centre-Sør.

EU har vedtatt et oppfølgingsprogram for eContent, kalt eContent *plus*. eContent *plus* er et sentralt virkemiddel i realiseringen av Lisboa-strategien ved at det tar sikte på å gjøre digitalt innhold i Europa mer tilgjengelig og enklere å utnytte for borgere og næringsliv. Det nye programmet gjelder fra 1. januar 2005 for programperioden 2005–08. Stortinget samtykket i norsk deltakelse i programmet 10. juni 2005, jf. St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 235 (2004–2005). Etter en anbudskonkurranse er sekretariatet for eContent *plus* lagt til Scandpower AS.

eContent- *plus* vil ha en ramme på til sammen 149 mill. euro. Norge vil ha budsjettmessige forpliktelser under hele denne programperioden. Norges kontingentforpliktelse omfatter dekning av om lag 2 pst. av den samlede utgiftsrammen, dvs. om lag 3 mill. euro eller ca. 25 mill. kroner. I tillegg kommer Norges andel av administrative utgifter, anslått til ca. 840 000 euro, tilsvarende ca. 7 mill. kroner. Det vil også påløpe utgifter til en nasjonal ekspert med om lag kr 800 000 pr. år, til sammen 3,2 mill. kroner i programperioden. I tillegg kommer utgifter til nasjonal oppfølging (sekretariat), anslagsvis 2–2,5 mill. kroner, og til evaluering av programdeltakelsen. De samlede norske utgiftene knyttet til programmet anslås dermed til om lag 38 mill. kroner.

Resultatrapport 2004

Den nasjonale oppfølgingen av det gamle eContent-programmet i 2004 har i hovedsak bestått av å identifisere målgrupper for programmet informasjonstiltak, veiledning og oppfølging av deltakere i programmet. Samlet norsk uttelling på utlysningene i 2004 var tilfredsstillende. Deltakelsen i programmet har bidratt til å gi norske små og mellomstore innholdsprodusenter lettere tilgang til offentlig informasjon om tilbud og markeder for slike produkter.

Budsjettforslag 2006

For 2005 og 2006 kommer utgiftene til deltakelse i det nye eContent *plus*-programmet i tillegg til dekning av utgifter til avslutning av det eksisterende eContent-programmet. eContent-programmet er avsluttet, men på grunn av forskyvninger i gjennomføringen av enkelte prosjekter vil det være etterslep i utbetalingene av kontingent til eContent utover programperioden.

Innenfor rammen av det foreslåtte bevilgningsbeløpet på 26,5 mill. kroner under posten for 2006 avsettes 7 mill. kroner til eContent- og eContent *plus*-programmene. De samlede utgiftene knyttet til de to programmene anslås til 8 mill. kroner i 2006. Det forutsettes at programutgifter utover det avsatte bevilgningsbeløpet dekkes av overførte midler fra 2005. Programutgiftene for 2006 omfatter kontingentmidler til EU, utgifter til norsk sekretariat, utgifter til evaluering og nettoutgifter til nasjonal ekspert.

Underpost 70.2 EUs program for næringsliv og entreprenørskap

Bakgrunn og tilstandsbeskrivelse

EU vedtok på toppmøtet i Lisboa i 2000 en næringspolitisk målsetting om å bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien innen 2010. Sentralt i dette arbeidet står EUs flerårige program for næringsliv og entreprenørskap (MAP-programmet) som er rettet mot hele næringslivet, med særlig fokus på små og mellomstore bedrifter (SMB). Hovedmålsettingene for programmet er å bidra til å fremme konkurransevne, vekst og entreprenørskap for deltakerlandenes bedrifter, forenkle regel- og rammeverk for næringsvirksomhet og forbedre de økonomiske vilkårene for SMB, bl.a. gjennom økt tilgang til såkorn- og venturekapital.

Programmet har tre virkeområder:

- identifisering, utveksling og utvikling av gode bedriftsfremmende tiltak gjennom konkrete prosjekter
- tiltak som skal bidra til å bedre informasjon om EU og det indre marked
- finansielle virkemidler som skal sikre tilgang på kapital for entreprenører og små og mellomstore bedrifter

EU har vedtatt en økonomisk ramme på totalt 450 mill. euro for programperioden 2001–05. Midlene dekker i hovedsak utgifter knyttet til de finansielle virkemidlene gjennom European Investment Fund (EIF). Videre dekkes utgifter til informasjonstjenestene som leveres av Euro Info Centrenettverket, og utgifter til prosjekter som skal bidra til å styrke næringspolitikken i deltakerlandene. Norges andel av programutgiftene utgjør om lag 75 mill. kroner, dvs. en årlig nominell utgift til kontingent på ca. 15 mill. kroner.

Programmet åpner for at Norge kan delta i flere av de aktivitetene Europakommisjonen gjennomfører for å gjøre det indre markedet mer velfungerende. De mest aktuelle prosjektene er knyttet til Solvit, Business Test panel, Dialogue with Busi-

ness, Dialogue with Citizens og halvårslige resultatavtaler som viser utviklingen i det indre marked. I tillegg påløper utgifter til administrasjon av programmet, både på nasjonalt nivå (norsk programsekretariat) og på EU-nivå (to nasjonale eksperter ved Kommisjonen).

Programmet skulle i utgangspunktet være frem til 2005, men EU har vedtatt å forlenge programmet til 2006. Norge er invitert til å delta i forlengelsen i programmet. Proposisjon om godkjenning av norsk deltakelse i forlengelsen av MAP-programmet vil bli forelagt Stortinget.

Kommisjonen har fremmet forslag til nytt program for perioden 2007–13, «Competitiveness and Innovation Framework Programme» (CIP). Beslutningen om CIP vil avhenge av virkningene for EUs langtidsbudsjett og drøftelser av programmets innhold i Rådet og Parlamentet. Det fremgår av Kommisjonens forslag at programmet vil være åpent for EØS-landene. Regjeringen vil vurdere norsk deltakelse i CIP.

Resultatrapport 2004

Flere norske aktører i venturekapital- og inkubatormiljøer har vært i direkte kontakt med European Investment Fund (EIF). Så langt har Norge fått i stand én avtale med EIF. Innovasjon Norge inngikk i 2004 en garantiavtale med EIF om avlastning for tap på risikolån. Det arbeides videre med å legge forholdene best mulig til rette for aktuelle aktører. Under programmet gjennomføres prosjekter for å referanseteste landenes politikkpraksis på området. Norge hadde pr. juni 2005 utnevnt eksperter til 29 av de 36 prosjektene som er igangsatt under programmet så langt. Foreløpige nasjonale evalueringer viser at programmet har gitt nyttig innsikt til nasjonal politikkutforming.

For å spre informasjon til aktuelle miljøer er det utarbeidet en månedlig nyhetstjeneste og en egen webside for programmet. I tillegg er det opprettet en referansegruppe med representanter fra Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, NHO, LO og SIVA.

Budsjettforslag 2006

Det beregnes et behov på totalt 18 mill. kroner for å dekke utgifter ved den norske deltakelsen i programmet for næringsliv og entreprenørskap i 2006. Denne beløpsrammen vil dekke anslått årskontingent for norsk deltakelse, utgifter til nasjonal ekspert ved Europakommisjonen og et nasjonalt sekretariat. Det legges til grunn at 17,4 mill. kroner av utgiftene knyttet til SMB-programmet dekkes av den foreslåtte bevilgningen på 26,5 mill. kro-

ner for 2006, og at resterende utgifter dekkes av overførte midler fra 2005.

Underpost 70.6 Nasjonal ekspert i DG Indre marked

Helse- og omsorgsdepartementet har hatt en nasjonal ekspert i DG Indre Marked (DF Markt) i tidsrommet 15. september 2004 – 15. september 2005. Eksperten arbeidet opprinnelig med problemstillinger knyttet til helsetjenester, men har også vært benyttet til andre oppgaver knyttet til tjenstedirektivet og kontakten mellom EU og EFTA-landene. Kommisjonen har tilbudt den norske eksperten ett års forlengelse av engasjementet, i perioden 15. september 2005 – 15. september 2006. Nærings- og handelsdepartementet har hatt nær kontakt med og benyttet den nasjonale eksperten i sitt arbeid med tjenstedirektivet og er blitt enig med Helse- og omsorgsdepartementet om å overta finansieringen av eksperten for 10 måneder av forlengelsesperioden (15. november 2005 – 15. september 2006). Utgiftene, som anslås til 0,8 mill. kroner, forutsettes dekkes av den foreslåtte bevilgningen under kap. 924, post 70 på 26,5 mill. kroner. Slik dekningen er mulig fordi Nærings- og handelsdepartementet får tilsvarende reduksjon i utgiftene til MAP-programmet ved at engasjementet for en nasjonal ekspert knyttet til dette programmet opphører 15. november 2005.

Underpost 70.7 Handlingsplan for sikrere bruk av Internett

Bakgrunn og tilstandsbeskrivelse

Handlingsplanen for sikrere (tryggere) bruk av Internett (Action Plan on Promoting Safe Use of Internet) gjaldt opprinnelig perioden 1999–2002, men ble videreført for 2003 og 2004. Hovedmålet med programmet har vært å etablere egnede mekanismer for å hindre ikkeønskelig bruk og tilrettelegge for ytterligere vekst og utvikling i europeisk internettindustri. Målsettingen er å etablere et felles rammeverk i EØS-området. Arbeidet på nasjonalt nivå har vært ivarettatt av Kultur- og kirke departementet som har nasjonal ekspert og dekker 25 pst. av utgiftene ved norsk deltakelse i programmet. Øvrige deltakerdepartementer er Nærings- og handelsdepartementet (25 pst. utgiftsandel), Barne- og familiedepartementet (25 pst. utgiftsandel), Utdannings- og forskningsdepartementet (12,5 pst. utgiftsandel), Justisdepartementet (6,25 pst. utgiftsandel) og Samferdselsdepartementet (6,25 pst. utgiftsandel). Et sentralt element i programarbeidet har vært SAFT (Safety, Awareness, Facts and Tools). Dette er et kryss-

europaisk bevisstgjøringsprosjekt som arbeider for å øke kunnskapen om trygg bruk av Internett for barn og unge.

Budsjettforslag 2006

Programmet avsluttes formelt i 2004, men enkelte prosjekter vil først bli ferdig gjennomført i 2005 og 2006. Dette innebærer at det vil påløpe utgifter til kontingent også i 2005. Den norske dekningsandelen, hvorav Nærings- og handelsdepartementet skal dekke 25 pst., anslagsvis inntil kr 300 000, forutsettes dekket av den foreslåtte bevilgningen på 26,5 mill. kroner for 2006.

Ansvar for koordineringen av IT-politikken ble overført til Moderniseringsdepartementet i 2004. På denne bakgrunn er det ikke aktuelt for Nærings- og handelsdepartementet å delta i det nye Safer Internet Plus-programmet som startes opp i 2005.

Underpost 70.9 Marco Polo-programmet

Bakgrunn og tilstandsbeskrivelse

EØS-komiteen vedtok i april 2004 å endre EØS-avtalens Protokoll 31 om samarbeid på særlige områder utenfor de fire friheter, til å omfatte Europaparlamentets Rådsforordning om tildeling av økonomisk støtte fra EU for å fremme et mer miljøvennlig godstransportsystem – Marco Polo-programmet. Programmet startet opp i 2003 og er planlagt å gå frem til 2010. Programmet kan gi finansiell støtte til nye transportløsninger som bidrar til mindre vegtransport. Forordningen har en klar internasjonal dimensjon ved at det kreves samarbeid mellom deltakere fra minst to medlemsstaters områder, eller vedrører områder tilhørende minst ett medlemsland og et tredjeland, f.eks. et EFTA-land. For at tredjeland skal kunne motta finansiell støtte, er det en forutsetning at de er tilsluttet programmet. Forordningen forutsetter at prosjekter ikke fører til konkurransevridning i de relevante markeder. Stortinget samtykket til norsk deltakelse i Marco Polo-programmet i 2004, jf. St.prp. nr. 61 og Innst. S. nr. 224 (2003–2004). Norges deltakelse i Marco Polo-programmet vil kunne åpne muligheter for Norges maritime industri og tjenesteleverandører, og det vil kunne gi nye transportløsninger for norsk næringsliv

Resultatrapport 2004

Europakommisjonen offentliggjorde i september 2004 at 13 prosjekter, av i alt 92 innkomne prosjektsøknader, vil motta støtte under Marco Polo-programmet i tilknytning til første programutlysning. De 13 prosjektene viser stor geografisk spredning. Norge deltok ikke i konkurransen om fordeling av midler til prosjekter i første runde under Marco Polo-programmet.

Budsjettforslag 2006

Programmet startet opp i 2003/2004 og skal gå frem til 2010. For perioden 2004–06 er de økonomiske forpliktelsene for EFTA-landene beregnet til i underkant av 2,2 mill. euro som tilsvarer ca. 2,2 pst. av de samlede programutgiftene. Norges andel på ca. 95 pst. av EFTA-budsjettet vil utgjøre om lag 2,1 mill. euro, eller om lag 17 mill. kroner i 3-års perioden 2004–06. Utgiftene dekkes i fellesskap over budsjettene til Samferdselsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet med hhv. 37, 33 og 30 pst. Nærings- og handelsdepartementets andel utgjør dermed ca. 5 mill. kroner. Det forventes at deltakerkontingenten vil være lav de to første årene i programperioden og øke i takt med økt prosjektaktivitet senere i perioden. Videre ventes det at enkelte prosjekter under programmet ikke vil være avsluttet før 2–3 år etter at programperioden formelt har utløpt. Dette innebærer at innbetaling av fastsatt deltakerkontingent for programmet vil bli tilsvarende forskjøvet og fordelt på flere år.

For 2006 anslås Nærings- og handelsdepartementets andel av programutgiftene til maksimalt 1,5 mill. kroner. Av dette forutsettes 1 mill. kroner dekket av den foreslåtte bevilgningen under posten på 26,5 mill. kroner og eventuelle resterende utgifter av overførte midler fra 2005.

Oppsummering

Det foreslås en bevilgning til internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer på til sammen 26,5 mill. kroner for 2006. Nærings- og handelsdepartementet forutsetter at ytterligere programutgifter ut over denne rammen kan dekkes av overførte midler fra 2005.

Kap. 928 FoU-prosjekter i næringslivets regi

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71	Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats, <i>kan overføres</i>			30 000
	Sum kap 928			30 000

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 vedtok Stortinget å bevilge 60 mill. kroner over post 71, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Tilstandsbeskrivelse

I 2005 er det etablert en rammestyrte tilskuddsordning for å støtte ulønnet arbeidsinnsats som ikke omfattes av den ordinære Skattefunn-ordningen, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005). Ordningen skal stimulere til økt investeringer i forskning og utvikling, og vil være av særlig betydning for små selskaper («gründerselskaper» og enkeltpersonforetak). Ordningens intensjon er å likestille ulønnet arbeidsinnsats med lønnet som dekkes gjennom den ordinære Skattefunnordningen. Dette vil utgjøre et av flere bidrag til regjeringens visjon om at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land.

Ordningen for ulønnet arbeidsinnsats i forbindelse med forskning og utvikling er utformet slik at prosedyrer for søknad og rapportering blir samordnet med den ordinære Skattefunnordningen. Søknad om støtte vil være begrenset av maksimalgrensen for støtte gjennom Skattefunnord-

ningen. For beregning av støtte legges det til grunn en timesats for ulønnet arbeid på kr 500, og et beløpsmessig tak på støttegrunnlaget pr. år. Det legges til grunn at inntil halvparten av totalt støttegrunnlag på 4 mill. kroner (maksimalsats for prosjekt utført av virksomheten selv) kan utgjøre verdien av ulønnet innsats i prosjektet. Dette innebærer at opptil kr 400 000 vil kunne tildeles den enkelte virksomhet i støtte for dokumentert ulønnet arbeidsinnsats. Administrasjon av ordningen er lagt til Skattefunn-sekretariatet i Norges forskningsråd. Den nye ordningen innebærer nye støtteelementer i forhold til den ordinære Skattefunnordningen, og vil derfor først kunne tre i kraft når den er godkjent av EFTAs overvåkningsorgan ESA. Norges forskningsråd vil bli bedt om å inkludere egnede indikatorer for den nye ordningens effekt i sin årsrapportering om Skattefunn.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 30 mill. kroner i 2006 til rammestyrte tilskuddsordning for ulønnet arbeidsinnsats i forbindelse med forskning og utvikling. Bevilgningen skal også dekke utgifter knyttet til administrasjon av ordningen.

Kap. 929 Norsk Designråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd	14 000	16 900	25 000
	Sum kap 929	14 000	16 900	25 000

Vedrørende 2006:

Fra og med statsbudsjettet 2006 er kapittelbetegnelsen foreslått endret fra Bedriftsrettet Kompetanseoverføring til Norsk Designråd.

Tilstandsbeskrivelse

Regjeringen mener at aktiv utnyttelse av design i norsk næringsliv vil være et vesentlig bidrag til å skape et nytt og mer innovativt næringsliv. Tilskuddet til Norsk Designråd er et viktig bidrag til å nå dette målet.

Norsk Designråd er en privat stiftelse som ble opprettet av Næringslivets Hovedorganisasjon og Norges Eksportråd i 1963. Norsk Designråd har 12 ansatte og er lokalisert i Norsk Design- og Arkitektursenter i Oslo. Målet med det statlige tilskuddet er å fremme bruk av profesjonell design som et virkemiddel for å styrke lønnsomhet og konkurranseevne i norsk industri og tjenesteyting.

Norsk Designråd markedsfører betydningen av god design som innovasjonsverktøy og konkurransefaktor for industri og tjenesteyting, og arbeider aktivt gjennom bl. a. designerformidling for å få norske bedrifter til å bruke design strategisk i sin produksjonsutvikling og markedsføring. Målgruppen for Norsk Designråd er små og mellomstore bedrifter, det offentlige virkemiddelapparatet, næringslivs- og bransjeorganisasjoner, og faglige miljøer innen design, markedsføring og teknologi. For å være oppdatert på utviklingen i ulike bransjer, er internasjonal tilknytning og fremstøt i utlandet på vegne av norske bedrifter og designere nødvendig.

Følgende kriterier for måloppnåelse skal legges til grunn ved vurdering av resultatoppnåelse for tilskuddet til Norsk Designråd:

- andel bedrifter som bruker profesjonell design
- om bedriftene har oppnådd økt lønnsomhet og konkurranseevne nasjonalt og internasjonalt som følge av bevisst satsing på design
- gjenbruk av design i bedrifter som har fått rådgivning/tilskudd
- kundetilfredshet med Norsk Designråds rådgivnings- og profileringsaktiviteter

Resultatrapport 2004

Norsk Designråd økte aktiviteten knyttet til foredragsserier, seminarer og konferanser rettet mot økt innsikt og aktivitet på designområdet i forhold til 2003. En vesentlig del av aktiviteten var knyttet til «Design Underveis kampanjen». Kampanjen var innom 40 steder i samtlige fylker, og det ble avholdt 32 seminarer med totalt 1 100 deltakere.

Medieomtale er svært viktig i arbeidet med å øke bevisstheten om design og øke antallet bedrifter som bruker design. Det var i 2004 en økning i antall medieoppslag om design på 63 pst. til 1 348 oppslag. Utviklingen var også svært positiv for Designrådets hjemmeside, www.norsk-design.no, med en økning på 20 pst. til ca. 100 000 besøkende.

Det ble i 2004 gjennomført en kundeundersøkelse blant bedrifter som har benyttet designrådgivere fra Norsk Designråd i 2003 og 1. kvartal 2004. Evalueringen ble sendt til 57 bedrifter, hvorav 39 svarte på evalueringen. Totalt sett viser evaluering

gen at kundene er meget tilfreds med designrådgivningstjenestene. Videre viser en rapport Asplan Viak har utført på vegne av Norsk Designråd og Innovasjon Norge blant 98 bedrifter som har mottatt hjelp til designutvikling fra Norsk Designråd/Innovasjon Norge i perioden 1998–2003 at:

- 9 av 10 har forventninger om at prosjektet skal lønne seg på sikt
- 3 av 4 bedrifter er blitt mer markedsorienterte og innovative i produktutviklingen

Norsk Designråd har en samarbeidsavtale med Innovasjon Norge. Denne er bærebjelken i designformidlingsarbeidet. Avtalen innebærer at Norsk Designråd får benytte Innovasjon Norges distriktskontorer i arbeidet med designformidling, og designkompetansen ved kontorene er styrket.

Norsk Designråd hadde i 2004 en omsetning på 19,38 mill. kroner. Av dette utgjorde 14 mill. kroner tilskudd over kap. 929. I tillegg omfatter omsetningen annen offentlig finansiering og egeninntjening, jf. oversikt over finansieringen nedenfor. Norsk Designråd hadde i 2004 et underskudd i overkant av kr 400 000. Underskuddet skyldes i hovedsak utgifter knyttet til Norsk Design- og Arkitektursenter og dekkes av virksomhetens egenkapital.

Norsk senter for design og arkitektur

Norsk Designråd flyttet til Norsk Design- og Arkitektursenter høsten 2004 og er nå samlokalisert med Norsk Form. Senteret ble offisielt åpnet i februar 2005, og er opprettet bl.a. for å skape større oppmerksomhet og kunnskap om verdien av næringsrettet design. I tillegg til kontorlokaler kan senteret tilby utstillingslokaler og mulighet for å avholde konferanser og seminarer. For 2005 og 2006 forventes et underskudd på 2,5 mill. kroner og Norsk Designråd må dekke halvparten i henhold til avtalen om drift av senteret. Det er usikkert hvor lenge senteret vil gå med underskudd.

Designåret 2005

Regjeringen har utropt 2005 som designår og avsatt totalt 5,45 mill. kroner i ekstramidler til markeringen i 2005, fordelt med 4,25 mill. kroner på Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde, kr 600 000 på Kultur- og kirkedepartementets budsjettområde, kr 300 000 på Miljøverndepartementets budsjettområde og kr 300 000 på Arbeids- og sosialdepartementets budsjettområde. Ekstramidlene på Nærings- og handelsdepartementets budsjettområde er midler til Norsk Designråd, herav kr 250 000 fra kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle drifts-

utgifter. I tillegg kommer midler på de ordinære budsjettene til Innovasjon Norge og Norsk Form. Målet med satsingen på designåret er å øke fokus på design som konkurransefaktor for næringslivet. Pr. 1. september 2005 er det gjennomført åtte arrangementer innen næringsrettet design i regi av Norsk Designråd eller Innovasjon Norge. Det er planlagt med ytterligere 30 arrangementer innen utgangen av året.

Budsjettforslag 2006

Design er et strategisk verktøy som bidrar til at man får et mer innovativt og lønnsomt næringsliv. Økt bruk av design i utviklingen og markedsføringen av norske produkter og tjenester styrker norske

bedrifters konkurransevne. Regjeringen har derfor lagt opp til en utvidet strategisk satsing på design i 2006. Dette vil gi bedriftene betydelig økte muligheter til å utnytte de ressursene god design og god designledning innebærer.

Det foreslås et samlet tilskudd på 25 mill. kroner til Norsk Designråd for 2006. Forslaget innebærer en styrking på 8,1 mill. kroner. Det tilsvarer en økning på 48 pst. i forhold til nivået i 2005. Økningen skal bl.a. nyttes til en målrettet videreføring av de satsingene som ble påbegynt gjennom Designåret, styrke isbryterordningen, økt profileringen av norsk design i utlandet, utbygging av samarbeidet mellom Norsk Designråd og Innovasjon Norge om designformidling og til videreutvikling av Norsk Senter for Design og Arkitektur.

Finansieringen av Norsk Designråd

	(i 1 000 kr)		
	Regnskap 2004	Budsjett 2005	Budsjett 2006
Egeninntjening	3 939	5 500	5 500
Statstilskudd	14 000	16 900	25 000
Andre offentlige inntekter	1 441		
Sum inntekter	19 380	22 400	30 500
Egeninntjening i pst.	20,3	24,6	18

Kap. 934 Internasjonaliseringstiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>			2 000
70	Ekspportfremmende tiltak, <i>kan overføres</i>	11 985	11 900	
73	Støtte ved kapitalvareeksport	43 496	40 100	35 000
74	Tilskudd til Nordisk Prosjektportfond	3 912		
95	Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)	29 572	29 900	
	Sum kap 934	88 965	81 900	37 000

Vedrørende 2006:

Bevilgningen til ekspportfremmende tiltak som frem til og med 2005 har blitt gitt over post 70 (tilskuddspost), foreslås flyttet til en ny post 21 (driftspost) for 2006. Det er tidligere gitt tilskudd til stiftelsen Norges Eksportråd over 70-posten. Norges Eksportråd er oppløst og virksomheten innlemmet i Innovasjon Norge med bevilgning over kap. 2421.

Det alt vesentlige av gjenværende midler under post 70 er driftsmidler som forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet til strategiske internasjonaliseringssprosjekter, og ekspportfremme ved utenriksstasjonene og norsk deltakelse i verdensutstillingen gjennom Det internasjonale utstillingsbyrå (BIE). Disse midlene foreslås derfor overført til en ny driftspost.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Tilstandsbeskrivelse

Nærings- og handelsdepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Utenriksstasjonene har i denne anledning opprettet nærings- og profileringsråd med deltakelse fra stedlig norsk næringsliv, Innovasjon Norge og Eksportutvalget for fisk. Gjennom dette samarbeidet gjennomføres et stort antall tiltak for å profilere og fremme norske næringsinteresser.

Næringslivet har videre et særlig behov for assistanse fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder som supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt fremtredende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultatrapport 2004

Det ble avsatt 7 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene i 2004. Midlene ble fordelt til 53 utenriksstasjoner. Hoveddelen av tilskuddet har gått til stasjonene i Europa, Nord-Amerika og Asia. Ved tildeling av midler ble det bl.a. lagt vekt på større prosjekter med en tydelig resultatmålsetting, prosjekter i vekstmarkeder og strategisk viktige markeder for norsk næringsliv, prosjekter som er relevante i en innovasjons- og forskningssammenheng og prosjekter som er medfinansiert fra næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet.

Til arbeidet med strategiske internasjonaliseringssjekter ble det avsatt 5 mill. kroner i 2004. Tilskuddet ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet i prioriterte markeder. Særlig fokus ble lagt på tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten, bl.a. i forbindelse med statsbesøkene til Hellas, Singapore og Vietnam og andre offisielle besøk på regjeringsnivå. Ordningen dekket også deler av utgiftene i forbindelse med den norske deltakelsen i verdensutstillingen EXPO 2005 som ble arrangert i Aichi i Japan fra 25. mars til 25. september 2005.

Prioriteringer 2006

Nærings- og handelsdepartementet vil også i 2006 stimulere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil videre gjennomføre strategiske internasjonaliseringssjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig fokus på vekstkraftige markeder og sektorer. Det arrangeres ikke verdensutstilling i 2006, og det vil derfor ikke være behov for tilskudd til dette.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 2 mill. kroner til dekning av kostnader knyttet til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringssjekter i 2006.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Tilstandsbeskrivelse

Stortinget besluttet i 1978 å opprette en ordning med fast rente og valutakurssikring ved finansiering av kapitalvareeksport, den såkalte *108-ordningen*. Utgangspunktet for rentefastsettelsen er OECDs «Arrangement on Officially Supported Export Credits and Export Credit Guarantees», tidligere kalt Consensusavtalen. Avtalen regulerer konkurransen mellom OECD-landene, bl.a. når det gjelder rente- og avdragsvilkår for offentlig støttede lån ved kapitalvareeksport.

I henhold til avtalen tilbys lån på såkalte CIRR-vilkår (Commercial Interest Reference Rates). CIRR er renter som er knyttet til statsobligasjonsrenten i vedkommende valuta med et påslag på 1 prosentpoeng. Renten for nye lånetilsagn justeres hver måned.

Ordningen er først og fremst et nærings- og handelspolitisk virkemiddel, og hensikten er å tilby norske eksportører av kapitalvarer et konkurransedyktig eksportkredittsystem. Den omfatter finansiering av kontrakter om eksport av kapitalvarer innenfor fastsatte rammer, men uten beløpsmessige grenser for det samlede engasjementet, dvs. at alle kontrakter som faller innenfor det fastsatte regelverket, kan få tilsagn om finansiering (regelstyrt ordning). Ordningen administreres av Eksportfinans ASA. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet fremkommer når rentesatsene som tilbys eksportørene, ikke fullt ut dekker innlåns- og administrasjonskostnadene ved ordningen, og vil dermed avhenge av rentebetingelser på nye og

eksisterende utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlånene og valutabevegelser.

På grunnlag av Stortingets årlige fullmaktsvedtak gis Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av fremtidige underskudd knyttet til nye lånetilsagn i vedkommende år. Underskuddet blir dekket to år i ettertid slik at underskuddet i 2004 dekkes av bevilgning på statsbudsjettet for 2006. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans ASA for den mellomliggende perioden frem til utbetalingstidspunktet.

Resultatrapport 2004

Det ble i 2004 utbetalt nye lån på grunnlag av tidligere tilsagn om lån under 108-ordningen på

758 mill. kroner, en økning fra 725 mill. kroner i 2003. Av de totale utbetalingene utgjorde 63 mill. kroner blandede kreditter, dvs. kombinasjoner av eksportkreditter og bistandselement. Utbetalingene under blandede kreditter omfatter gamle tilsagn da ordningen med slike kreditter nå er avvirket.

Ved utgangen av 2004 var samlet utestående utlånsmasse under 108-ordningen ca. 3,9 mrd. kroner, dvs. om lag 350 mill. kroner lavere enn året før. GIEK garanterer for ca. 90 pst. av porteføljen, mens private banker garanterer for resten.

For 2005 anslås utbetalingene av nye lån til 600 mill. kroner. Anslaget er basert på forventninger om markedsutviklingen for ulike bransjer og situasjonen i finansmarkedene og er følgelig beheftet med usikkerhet.

Årlige underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen medregnet renter frem til deknings-tidspunktet

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Underskudd avregningskonto	20	40	27	43,6	40,1	34,9

Med hensyn til nye tilsagn om finansiering av kontrakter under 108-ordningen i 2006 foreslår Nærings- og handelsdepartementet at Eksportfinans ASA gis tilsagn om statlig dekning av underskudd på avregningskontoen for 108-ordningen som følge av tilsagn om lån frem til 31. desember 2005, jf. Forslag til vedtak VII, 2.

Budsjettforslag 2006

Regnskapet for 108-ordningen viste et underskudd på 31,3 mill. kroner for 2004. Det foreslås en bevilgning på 35 mill. kroner i tilskudd til Eksportfinans ASA for 2006. Bevilgningsforslaget dekker underskuddet for 2004 med tillegg av ca. 3,7 mill. kroner i rentegodtgjørelse.

Post 74 Tilskudd til Nordisk prosjekt-eksportfond (Nopef)

Tilstandsbeskrivelse

Nordisk prosjekt eksportfond (Nopef) gir gunstige lån til små og mellomstore nordiske bedrifter til prosjektstudier, i første rekke i Nordens nærområder og Sentral- og Øst-Europa. Tilskuddsmidlene skal bl.a. brukes til utlån i førinvesteringsfasen til prosjekter med nordisk interesse, gjennomføring av studier innenfor nye næringsområder og identifisering av nye prosjekter på nye markeder.

For å opprettholde aktiviteten i Nopef besluttet Nordisk Ministerråd i 2000 at Nopefs budsjett skulle styrkes gjennom direkte nasjonale bidrag i 4-års perioden 2001–04, men med synkende årlige beløp. Norges andel utgjorde ca. 14,3 mill. kroner for hele perioden. Innbetalingene ble sluttført i 2004, og Nopef blir fra 2005 finansiert i sin helhet over Nordisk Ministerråds budsjett.

Resultatrapport 2004

Nopef mottok 220 søknader og ga 132 nye lånetilsagn for til sammen ca. 34 mill. kroner i 2004. Antall realiserte prosjekter var 81, mot 78 året før. Lån til prosjekter i Russland utgjorde 17 pst., Nordens nærområder og Sentral- og Øst-Europa 48 pst., mens lån til Asia utgjorde 19 pst. Øvrige lån ble gitt til prosjekter i Kina. Realiseringsgraden for prosjektene, dvs. at ny virksomhet er startet, lå i 2004 på 42 pst. Metall- og verkstedsindustrien er den største sektoren med 27 pst. av lånene, deretter IT- og telekommunikasjon med 11 pst. og tjenester og handel og bygg og entreprenørsektoren med hhv. 10 og 9 pst. Resten er prosjekter innen konfeksjon, tekstil, tre, kjemi, energi og elektronikk. Om lag 14 pst. av lånene i 2004 ble gitt til prosjekter initiert av norske selskaper, en nedgang fra 25 pst. året før.

Post 95 Innskudd i Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Tilstandsbeskrivelse

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) har som hovedformål å fremskynde overgangen til markedsorienterte økonomier i de sentral- og østeuropeiske landene og fremme utviklingen av en effektiv og konkurransedyktig privat sektor i disse. 60 land og to institusjoner er medlemmer i EBRD. Banken har prosjekter i og er representert ved lokalkontorer i 27 operasjonsland. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre institusjoner eller gi garantier til konkrete prosjekter og bedrifter i land som følger demokratiske og markedsøkonomiske prinsipper.

EBRD prioriterer prosjekter der banken og samarbeidspartnere bidrar med lån til eller foretar egenkapitalinvesteringer som fremmer utviklingen av små og mellomstore bedrifter i privat sektor. Banken fokuserer også sterkt på miljø og energi-effektiviseringsprosjekter, utvikling av infrastruktur og finanssektoren. Banken er fortsatt aktiv i landene som er blitt nye medlemmer av EU, men aktiviteten trappes ned i takt med at de kommersielle finansinstitusjonene dekker behovet for finansiering. EBRD går gradvis tyngre inn i de sentral- og østeuropeiske landene som er i tidlige eller mellomstadier av endringsprosessen.

EBRD ble etablert i 1991 med en grunnkapital på 10 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen er 1,25 pst., tilsvarende ca. 1 mrd. kroner. Om lag 300 mill. kroner av dette ble innbetalt i årene 1991–95, mens de øvrige ca. 700 mill. kroner er garanti-kapital, jf. oversikt over garantifullmakter innledningsvis i proposisjonen. I 1996 ble det vedtatt en

100 pst. kapitalutvidelse i EBRD. For Norge innebar deltakelsen i kapitalutvidelsen innbetaling av ca. 230 mill. kroner i innskuddskapital over perioden 1998–2005. Det foreslås ikke ytterligere bevilgninger over statsbudsjettet 2006.

Resultatrapport 2004

EBRDs styre godkjente i 2004 samlede utlån på i alt 32,4 mrd. kroner til 129 prosjekter i 26 sentral- og østeuropeiske land. Utbetalt beløp i 2004 var 26,9 mrd. kroner, en økning på mer enn 60 pst. fra året før. Fra 1991 til 2004 har banken opparbeidet seg en utlånsportefølje på ca. 200 mrd. kroner. Totalverdien av prosjektene som har mottatt EBRD-finansiering var ved utgangen av 2004 ca. 620,2 mrd. kroner.

EBRD hadde i 2004 et overskudd etter avsetninger på 2,346 mrd. kroner, mens samlede avsetninger til tap utgjorde 20,4799 mrd. kroner.

Norge har to tekniske fond i EBRD til kjøp av norske konsulenttjenester: Det generelle tekniske fond og Teknisk fond for miljø og energi. Bruken av fondene er avhengig av at norske konsulentselskaper er konkurransedyktige i det internasjonale tjenestemarkedet. Fondene har de senere årene primært blitt brukt til konsulentoppdrag på Balkan.

Norge har tidligere bevilget 50 mill. kroner over Utenriksdepartementets Handlingsprogram for Øst-Europa til et fond for teknisk samarbeid under EBRDs regionale risikokapitalfond for Nordvest- og Vest-Russland. Dette fondet er nå i ferd med å selge seg ut av sine investeringer og mobilisere privat kapital som kan drive virksomheten videre.

Kap. 937 Reiselivstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71	Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS	2 000	2 000	2 000
	Sum kap 937	2 000	2 000	2 000

Post 71 Svalbard Reiseliv AS

Tilstandsbeskrivelse

Tilskuddet gis til Svalbard Reiseliv AS som er eid av Svalbard Reiselivsråd. Svalbard Reiselivsråd er en sammenslutning av aktører med interesser knyttet til reiselivet på Svalbard. Ved utgangen av

2004 var 48 reiselivsbedrifter og bedrifter innen relatert virksomhet medlemmer av rådet. Svalbard Reiseliv AS har tre fast ansatte. Virksomheten er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester, deltakelse i prosjekter og gjennom tilskudd over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Målet med det statlige tilskuddet er å bidra til økt

verdiskaping og bedre lønnsomhet for reiselivet ved å informere, profilere og markedsføre Svalbard som reisemål.

Formålet med bevilgningen til Svalbard Reiseliv AS er å ivareta Svalbards vertskaps- og informasjonsforpliktelser innen reiselivssektoren gjennom:

- drift av helårig turistinformasjon
- statistikkarbeid
- basismarkedsføring av Svalbard

Det er videre en viktig oppgave for Svalbard Reiseliv AS å bidra til å utvikle et reiseliv i tråd med regjeringens og reiselivsnæringens overordnede mål om bærekraftig og miljøtilpasset turisme på Svalbard. Kompetanseoppbygging, kvalitetssikring og fremme av samarbeid står sentralt for Svalbard reiseliv. Selskapet skal bidra til en kontrollert utvikling av reiselivsnæringene på Svalbard. Kriterier for måloppnåelse er knyttet til selskapets drift på ovennevnte områder og miljøtilpasset utvikling av reiselivsnæringen på Svalbard.

Kap. 938 Omstillingstiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71	Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>	5 000		10 500
	Sum kap 938	5 000		10 500

Tilstandsbeskrivelse

Det ble bevilget 20 mill. kroner og gitt en tilsagnsfullmakt på 100 mill. kroner til omstillingstiltak i Sør-Varanger kommune i 2001, slik at samlet tilsagnsramme for omstillingstilskudd utgjorde 120 mill. kroner. Bakgrunnen var at en vesentlig del av inntektene ved salget av AS Sydvaranger skulle føres tilbake til lokalsamfunnet. Formålet med tilskuddsordningen er å videreutvikle Sør-Varanger-samfunnet og bidra til å sikre mangfold i næringsvirksomheten og styrke grunnlaget for at Sør-Varanger forblir et levedyktig samfunn. Midlene er i samråd med kommunen fordelt på følgende seks hovedgrupper av tiltak:

- havneutbygging
- Kirkenes kompetansesenter
- Møtested Barentsregionen
- reiseliv/trivsel
- veiforbindelser
- kommunalt næringsfond

Resultatrapport 2004

Det ble registrert 77 926 gjestedøgn ved overnattingsbedrifter i Longyearbyen. Dette var en økning på 9,7 pst. i forhold til året før. Belegget ved overnattingsbedriftene økte med 3 pst., til 39 pst. Svalbard Reiseliv AS arbeider med å øke besøket i mørketiden, som er lavsesong for turismen på Svalbard. Reiselivsnæringen på Svalbard deltar i samarbeidsprosjekter med andre arktiske land og regioner når det gjelder utvikling av et miljøtilpasset reiseliv. Guide- og turlederopplæringen er et viktig ledd i satsingen på å øke fokuset på miljø og sikkerhet. I 2004 deltok 53 personer på slike kurs.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner til Svalbard Reiseliv AS for bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for reiselivet.

Kriterier for måloppnåelse er knyttet til i hvilken grad det enkelte prosjekt bidrar til å oppnå formålet med ordningen. Det er frem til og med 2005 bevilget 100 mill. kroner, mens samlet utbetaling av tilskudd utgjorde 87 mill. kroner pr. 1. september 2005.

Resultatrapport 2004 og 2005

I 2004 og første halvår 2005 ble det utbetalt totalt 12 mill. kroner i tilskudd til kommunen. Av dette har 7 mill. kroner gått til Kirkenes Kompetansesenter, 4,5 mill. kroner til reiseliv/trivsel og 0,5 mill. kroner til Møtested Barentsregionen. Disse utbetalingene har i hovedsak gått til å dekke aktiviteter utført i 2003, som kommunen har forskuttert. I 2004 ble det utført aktiviteter for 3,9 mill. kroner ved Kirkenes Kompetansesenter, bl.a. til å utvide lokaler og oppgradere infrastruktur. Et mindre beløp er disponert til veiforbindelser og Møtested Barentsregionen. Byggingen av nytt badeanlegg startet i juni 2005, som et tiltak innen-

for reiseliv/trivsel. Arbeidet med veiforbindelser vil etter planen starte opp i 2006. Innenfor Møtsted Barentsregionen arbeides det spesielt med å utvide Grenselandsmuseet til Saviomuseum. Det antas at dette prosjektet blir slutført innen utgangen av 2008.

Budsjettforslag 2006

Samlet er det bevilget 100 mill. kroner i omstillingstilskudd til Sør-Varanger. Det gjenstår dermed å bevilge 20 mill. kroner av tilsagnsrammen. På grunnlag av forventet fremdrift for de aktuelle prosjektene foreslås 10,5 mill. kroner av dette beløpet bevilget for 2006.

Kap. 939 Støtte til skipsbygging

Tilstandsbeskrivelse

Skipsbygging har siden 1. mai 1995 vært en del av EØS-avtalen. Rådet i EU vedtok i juni 2002 å gjøre et midlertidig unntak fra statsstøttereglene for å beskytte europeisk skipsbyggingsindustri mot ulovlig sør-koreansk støtte til egen skipsbyggingsindustri. Vedtaket tilsa at dersom forhandlinger mellom EU og Sør-Korea ikke førte frem innen utgangen av september 2002, ville EU åpne sak i WTO. I henhold til «Council Regulation (EC) No 1177/2002 of 27 June 2002 concerning a temporary defensive mechanism to shipbuilding» annonserte derfor Europakommisjonen i oktober 2002 at de hadde åpnet sak mot Sør-Korea. I tillegg besluttet EU i 2004 å videreføre den midlertidige kontraktsrelaterte støtten på maksimum 6 pst. for containerskip, produktskip, kjemikalieskip og LNG-skip som ble innført i 2003. Panelet i WTO avga sin rapport i begynnelsen av 2005, og den midlertidige verftsstøtteordningen ble avvirket som planlagt 31. mars 2005. I panelrapporten fra WTO fikk EU medhold i at to av finansieringsordningene i Sør-Korea inneholder elementer av ulovlige subsidier. Sør-Korea blir i rapporten anmodet om å slutte med slike subsidier. EU fikk imidlertid ikke medhold i at de statlige restrukturingspakene som ble gitt de sør-koreanske industrikonglomeratene var ulovlige.

Etter mønster av ordningen i EU vedtok Stortinget, ved behandlingen av St.prp. nr. 50 og Innst. S. nr. 195 (2003–2004) Om videreføring av støtte til skipsbyggingsindustrien, å videreføre frem til 31. mars 2005 den begrensede verftsstøtteordningen på opptil 6 pst. for de samme skipstyper også i Norge. Formålet med ordningen var å sikre likeartede konkurransevilkår mellom skipsbyggingsindustrien i Norge og konkurrentlandene i EU.

Støtten blir gitt i form av byggetilskudd til verftene. Bevilgningen er gitt med bakgrunn i antatt samlet kontraheringsbeløp for den aktuelle perioden og må endres dersom faktisk kontraheringsbeløp tilsier det. Fordi levering av fartøyet kan skje opp til tre år etter kontraktstidspunkt, vil ordningen først være avsluttet 31. mars 2008. Tilskuddene utbetales gjennom Eksportfinans ASA.

Internasjonale avtaler som får konsekvenser for norsk støtte til skipsbyggingsindustrien

EØS-avtalen

EU fremmet i 2003 et nytt rammeverk for skipsbyggingsindustrien. Rammeverket gir adgang til å bruke regional investeringsstøtte og støtte til forskning og utvikling, miljøtiltak, omstrukturering og avvikling. Det åpnes også for muligheten til å gi støtte til innovasjon. Norge har i den forbindelse notifisert til EFTAs overvåkningsorgan ESA at en innenfor rammen av kap. 2421 Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond åpner for å doble støttesatsen for innovasjon innen skipsbyggingsindustrien fra 10 til 20 pst. ESA besluttet i april 2005 at en ikke hadde innvendinger mot dette.

OECD – forhandlinger om ny internasjonal skipsbyggingsavtale

I 1994 ble det ferdigforhandlet en avtale om normale konkurransevilkår i skipsbyggingsindustrien mellom Sør-Korea, EU, USA, Finland, Sverige og Norge. Da USA ikke har ratifisert avtalen, har den ikke trådt i kraft.

På møtet i OECDs arbeidsgruppe for skipsbygging i april 2002 anbefalte arbeidsgruppen at en skulle starte opp nye forhandlinger om en skipsbyggingsavtale. På OECDs ministerrådsmøte i mai 2002 støttet ministerne denne anbefalingen. Forhandlingene er nå i gang og omfatter også en rekke land utenfor OECD-området, deriblant Kina. Norge deltar aktivt i forhandlingene. Det er en målsetting at forhandlingene slutføres innen utgangen av 2005.

Resultatrapport 2004

Skipsverftene hadde ved utgangen av 2004 inneligende ordrer for ca. 14,8 mrd. kroner, betydelig høyere enn året før. I 2004 ble ordreinngangen 11,6 mrd. kroner. Den økte ordreinngangen har sammenheng med økt etterspørsel i de viktigste norske markedene for nybygging av skip. Dette gjelder særlig offshorefartøyer. Den generelle

trenden med økt ordreinngang ser også ut til å fortsette i 2005.

Kap. 3939 Støtte til skipsbygging (jf. kap. 939)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Tilbakeføring fra fond for støtte ved skipskontrakter	350 000	40 000	
51	Tilbakeføring fra fond for støtte ved innenlandske kontrakter om fiskebåter	14 437		
52	Tilbakeføring fra fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter	42 400		90 000
	Sum kap 3939	406 837	40 000	90 000

Vedrørende 2005:

Under ordningen for støtte ved skipskontrakter knyttet til ordre med levering senest 31. desember 2003, som vedrører post 50, gjenstår ca. 7 mill. kroner som kan tilbakeføres til statskassen. I tillegg har staten vært i en rettsvist med et islandsk rederi om urettmessig utbetalt støtte. Staten vil få en erstatning på rundt 14 mill. kroner pluss renter fra rederiet. Det antas at ca. 27 mill. kroner kan tilbakeføres til statskassen, og beløpet vil bli foreslått bevilget i høstens endringsproposisjon av statsbudsjettet 2005.

Post 52 Tilbakeføring fra fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter

Den midlertidige verftsstøtteordningen falt bort ved månedsskiftet mars/april 2005. Eksportfinans ASA har foretatt en gjennomgang av ordningen som viser at det ligger an til et underforbruk under ordningen på rundt 90 mill. kroner. Beløpet foreslås tilbakeført til statskassen på statsbudsjettet 2006.

Kap. 5320 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
95	Tilbakeføring av innskuddskapital	597 483		
	Sum kap 5320	597 483		

Vedrørende 2004:

I forbindelse med avviklingen av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og innlemming av organisasjonen i Innovasjon Norge ved årsskif-

tet 2003/2004 ble SNDs innskuddskapital pr. utgangen av 2003 overført til statskassen og gjenbevilget til Innovasjon Norge i 2004, jf. kap. 2421, post 95 i tabellen nedenfor.

Kap. 2421 Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Innovasjon – prosjekter, fond	252 343	85 000	129 500
51	Tapsfond, såkornkapitalfond	75 000	237 500	10 000
53	Program for næringslivssamarbeid	10 000		
70	Bedriftsutvikling og administrasjon	196 300	310 000	375 300
71	Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, <i>kan overføres</i>	295 100	248 600	353 500
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	94 415	157 500	259 600
73	Tilskudd til kunnskapsformidling og kompetanseheving	6 700		
74	Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier	1 550	600	4 200
75	Tilskudd til dekning av tap på risikolåneordningen	12 400		
77	Tilskudd til oppbygging av egenkapital under lavrisikolåneordningen	39 600		
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond		3 300	3 400
79	Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>			20 000
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	34 765 000	30 000 000	30 150 000
91	Lån til såkornkapitalfond	300 000	667 000	
92	Lån til distriktsrettet ordning	85 000		
95	Innskuddskapital	597 483		
	Sum kap 2421	36 730 891	31 709 500	31 305 500

Vedrørende 2004:

2004 var Innovasjon Norges første driftsår etter at virksomhetene i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Norges Eksportråd, Norges Turistråd og Statens veiledningskontor for oppfinnere ble slått sammen til ett selskap. Fra og med 2005 ble det innført en ny budsjettstruktur for Innovasjon Norge. For postene 50, 70 og 71 er det ingen direkte sammenheng mellom regnskapstall for 2004 og de oppførte beløpene for 2005 og 2006. Innholdet i post 51 og 72 er også noe endret etter 2004.

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 foretok Stortinget følgende bevilgningsendringer under kap. 2421, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005):

- post 51 ble økt med 4,6 mill. kroner (teknisk endring)

- post 71 ble økt med 15 mill. kroner
- post 72 ble økt med kr 110,967 mill. kroner (teknisk endring)⁷

Prioriteringer 2006:

Det legges opp til å styrke virkemidlene til Innovasjon Norge betydelig i 2006. Bevilgningene til selskapets ordinære utadrettede virksomhet (postene 50, 70, 71, 72 og 79) foreslås økt med 336,8 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2005. Det er foretatt en del tekniske omdisponeringer under og mellom postene 50, 70 og 71 i forhold til saldert budsjett 2005. Det foreslås en styrking på følgende områder i 2006:

⁷ Bevilgningen ble ikke gjort overførbart for 2004, og gjenværende midler ble ikke overført til 2005. For å ivareta forpliktelsene knyttet til de ikke utbetalte midlene på kr 110 967 000 ved utgangen av 2004, ble de gjenbevilget i 2005.

- Økning på reelt 40 mill. kroner (47 pst.) til finansiering av utviklingsprosjekter over post 50.
- Av en reell økning på 34,3 mill. kroner under post 70 er 25 mill. kroner satt av til å styrke Innovasjon Norges apparat i utlandet. Styrkingen skal gå til arbeidet med internasjonalisering og reiseliv. Resten av økningen skyldes tekniske forhold og omdisponeringer fra post 50 og 71.
- Det foreslås å øke post 71 med reelt 140,4 mill. kroner når det tas hensyn til omdisponeringer og tekniske justeringer. Av disse skal 72,5 mill. kroner (økning på 72,5 pst.) gå til å videreføre og styrke satsingen på reiseliv som ble igangsatt i 2005. Den øvrige økningen på nærmere 68 mill. kroner (57 pst.) skal benyttes til en generell styrking av innovasjonsprogrammer, herunder Norwegian Centres of Expertise, og til programmer under utvikling.
- Bevilgningen til forsknings- og utviklingskontrakter (post 72) foreslås økt med 102,1 mill. kroner (65 pst.). Dette inkluderer midler til norsk deltakelse i Galileo.
- Det foreslås en ny bevilgning (post 79) på 20 mill. kroner til satsing på maritim utvikling (MARUT). Midlene skal nyttes til å sikre og videreutvikle Norge som en ledende maritim nasjon. Dette må sees i sammenheng med opptrappingen av MAROFF-programmet på Norges forskningsråds budsjett.

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Innovasjon Norge og Innovasjonsløftet

Innovasjon er en vesentlig drivkraft for økonomisk vekst og utvikling i en moderne økonomi som Norge. Virkemiddelapparatets arbeid, ikke minst Innovasjon Norges, er en stor og viktig del av den offentlige innsatsen for økt innovasjon i norsk næringsliv. Innovasjon Norge ble etablert 1. januar 2004, jf. St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, Innst. S. nr. 283 (2002–2003), Ot.prp. nr. 14 Om lov om Innovasjon Norge og Innst. O. nr. 30 (2003–2004). Sammenlåingen av de fire tidligere organisasjonene til et selskap var et resultat av at regjeringen ønsket å sette fokus på sammenhengen mellom regional utvikling, innovasjon og internasjonalisering. Det er lagt vekt på at virkemidlene i større grad skal tilpasses brukerne, og at de overordnede prioriteringer og tildelte ressurser benyttes så effektivt som mulig. Brukerne skal på en enkel måte kunne komme i kontakt med hele virkemiddelapparatets tilbud.

Innovasjon Norge er organisert som et særlovsselskap. Selskapets styre har et selvstendig

ansvar for virksomheten og de resultatene som oppnås. Innovasjon Norge hører administrativt under Nærings- og handelsdepartementet. Selskapets formål er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering. Selskapets visjon er å gi lokale ideer globale muligheter.

Hovedkontoret til Innovasjon Norge ligger i Oslo. Selskapet har i tillegg et nettverk av kontorer i alle landets fylker og i utlandet knyttet til utenriktstjenesten. Dette kontornettet utgjør, ved siden av å være Innovasjon Norges lokale administrative apparat, en viktig informasjonskanal mot brukerne og mot de andre aktørene i virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge hadde 713 ansatte ved utgangen av 2004.

Midler til selskapets virkemidler bevilges over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet (kap. 551, post 60, 61, 64 og 70 og kap. 552, post 72), Fiskeri- og kystdepartementet (kap. 1050, post 76 og kap. 2415, post 73 og 75), Landbruks- og matdepartementet (kap. 1149, post 50 og 71, kap. 1150, post 50 og kap. 1151, post 51) og gjennom fylkeskommunene (over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett kap. 551, post 60).

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor fire hovedkategorier:

- finansiering (tilskudds-, låne-, garanti- og fondsordninger)
- rådgivning og kompetansehevende tiltak
- nettverk og infrastruktur
- profilering av norsk næringsliv i utlandet

Selskapet skal kombinere de ulike virkemidlene ut fra kundenes behov. Innovasjon Norge har stor frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjetttrammer, rammen av EØS-regelverket og de føringene som er lagt for selskapets virksomhet gjennom St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 (2002–2003), Ot.prp. nr. 14 (2003–2004) og de årlige budsjettproposisjonene.

Innenfor finansiering forvalter Innovasjon Norge følgende låneordninger:

- lavrisikolån, landsdekkende risikolån, distriktsrettet låneordning og lån til såkornfond på vegne av Nærings- og handelsdepartementet
- distriktsrettede risikolån på vegne av Kommunal- og regionaldepartementet
- miljølån på vegne av Miljøverndepartementet (under avvikling)

Denne høsten er det to år siden «Fra idé til verdi» ble lagt frem. Med fremleggelsen av planen lan-

serte regjeringen visjonen om at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land og tok det første steget i arbeidet med å skape en helhetlig innovasjonspolitik. I tillegg til at «Fra idé til verdi» er fulgt opp gjennom de konkrete tiltakene i selve planen, har det også skjedd en omfattende dreining mot innovasjon av de næringsrettede virkemidlene og politikken på mange departementers område. Forskningsmeldingen, stortingsmeldingene om marin næringsutvikling og kultur og næring, samt de to siste regionalmeldingene er eksempler på dette.

Regjeringen har i høst lansert en Tilstandsrapport for regjeringens innovasjonspolitik. Rapporten kvitterer ut tiltakene i «Fra idé til verdi» og presenterer viktige elementer i den helhetlige innovasjonspolitikken. I tilstandsrapporten tar regjeringen initiativ til et innovasjonsløft som skal:

- løfte innovasjon øverst på den politiske dagsorden
- løfte norsk innovasjonspolitik til å bli blant de mest fremtidsrettede
- løfte det norske virkemiddelapparatet til å bli blant verdens beste

Innovasjonsløftet bygges opp rundt sentrale områder som bedret kunnskapsgrunnlag for innovasjonspolitikken, styrket partnerskap mellom offentlige og private aktører, styrking av regjeringens innovasjonsforum og bedre koordinering mellom ulike forvaltningsnivåer.

Mål og strategier

Som et ledd i arbeidet med å følge opp tidligere nevnte stortingsdokumenter som lå til grunn for etableringen av Innovasjon Norge, ble det i løpet av 2004 utarbeidet et nytt mål- og resultatstyringssystem (MRS-system) for selskapet. MRS-systemet trådte i kraft 1. januar 2005 og er et resultat av et samarbeid mellom berørte departementer, fylkeskommunene og Innovasjon Norge.

MRS-systemet

Formålet med et felles MRS-system er å sammenfatte de styringssignalene som er gitt i ovennevnte stortingsdokumenter og etablere felles prinsipper og målformuleringer som alle bevilgende departementer, fylkeskommuner og fylkesmenn kan bruke i sin styringsdialog med Innovasjon Norge.

Følgende felles styringsprinsipper er lagt til grunn i utformingen av MRS-systemet:

- Overordnet styring: For å unngå en situasjon hvor Innovasjon Norge pålegges føringer med inkonsistente målsettinger, skal Innovasjon

Norges målstruktur fastsettes på et overordnet nivå. Mål og føringer skal være av strategisk karakter. Departementenes, fylkeskommunenes og fylkesmennenes årlige styringssignaler og føringer skal ligge innenfor den felles overordnede mål- og resultatstyringen. Det skal gis færrest mulig føringer i tillegg til den felles overordnede mål- og resultatstyringen.

- Helhetlig styring: Det er et sentralt mål at det skal være konsistens i de signaler som oppdragsgivere eller overordnede myndigheter gir Innovasjon Norge i styringsdokumenter på ulike nivåer. Hvert departement og hver fylkeskommune har mulighet til utforme sine virkemidler, bl.a. for å ta hensyn til regionale forskjeller, men dette bør ikke skje på en slik måte at Innovasjon Norges samlede portefølje av virkemidler blir uhåndterbar.
- Forutsigbarhet: For å kunne si noe om effekter av virkemidler må en se utviklingen over tid. Det er derfor viktig at oppdragsgivere eller overordnede myndigheters målformuleringer står fast over tid, samtidig som man åpner for en revisjon av systemet etter behov.
- Etterprøvbare mål: For at målformuleringer skal være meningsfulle og for å få et klart bilde av om resultatene er tilfredsstillende, må måloppnåelse kunne etterprøves.

MRS-systemet består av et hovedmål, fire delmål og 13 operative mål.

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. Det representerer Innovasjon Norges oppdrag, er identisk med formålsparagrafen i lov om Innovasjon Norge og lyder:

Innovasjon Norge skal fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

I tilknytning til hovedmålet er det gitt en del føringer som er gjennomgående for selskapets virksomhet. Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra hovedmålet er det avledet fire delmål. Delmålene konkretiserer hovedmålet og beskriver Innovasjon Norges ulike virksomhetsområder. For hvert delmål er det utformet operative målsettinger, som det igjen er utarbeidet et varierende antall effekt- og aktivitetsindikatorer for. Disse indikatorene angir i hvilken grad Innovasjon Norge når målsettingene sine. Resultatene av Innovasjon Norges virksomhet blir meddelt oppdragsgivere eller overordnede myndigheter gjennom rapportering på indikatorer og gjennom kundeeffektundersøkelser og evalueringer.

De fire delmålene for Innovasjon Norges virksomhet er:

1. Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Dette skal skje ved at Innovasjon Norge skal jobbe for å fremme nyskaping og omstilling i og etablering av norske bedrifter, øke næringslivets innovasjonsevne, utvikle sterkere næringsmiljøer og innovasjonssystemer og styrke kommersialiseringen av ideer og kunnskap, varer og tjenester.

De operative målsettingene for dette arbeidet er:

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og -takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljøer og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til å innhente og formidle informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til norske bedrifter. Videre skal Innovasjon Norge bidra til å utnytte internasjonale markedsmuligheter for næringslivet gjennom tilrettelegging for og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter.

Innovasjon Norge skal også fokusere på overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv, kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi, norske produkter og tjenester og bidra til etablering av nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

De operative målsettingene for arbeidet er:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter
- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi

3. Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

I dette arbeidet skal Innovasjon Norge ha særlig fokus på informasjon, markedsføring og omdømmebygging av norsk næringsliv, Norge som attraktivt investeringsland og Norge som turistmål.

De operative målsettingene er:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal arbeide for å fremme innovasjon i distriktene, og selskapet skal prioritere og tilpasse sine aktiviteter i forhold til lokale og regionale utfordringer og muligheter for næringsutvikling. Dette skal skje i tett samarbeid med fylkeskommunene, fylkesmenn og det øvrige regionale partnerskapet. Innovasjon Norge skal samtidig se sammenhengen mellom nasjonale og regionale strategier og tiltak. Videre skal Innovasjon Norge ha særlig fokus på regioner og næringer med omstillingsutfordringer.

De operative målsettingene er:

- bidra til lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- bidra til å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- bidra til at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

Fokusområder og målgrupper

Innovasjon Norge skal rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Selskapets prioriterte fokusområder er internasjonalisering og prosjekter i idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen. Målgruppen er entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial og kvinner. Fokusområdene og målgruppene omfatter hele Innovasjon Norges virksomhet.

Oppfølging og kontroll

Nærings- og handelsdepartementet følger opp de overordnede målsettinger og prinsipper gjennom

disposisjonsbrev og regelverk for forvaltning av tilskudds- og garantiordninger. Departementet utøver kontrollmyndigheten gjennom foretaksmøte, kontaktmøte, disposisjonsbrev til Innovasjon Norge med tildeling av og krav til bruken av bevilgninger, rapportering fra selskapet og departementets tilbakemeldinger på sistnevnte.

Foretaksmøtet er hjemlet i lov om Innovasjon Norge. Foretaksmøtet utgjøres av nærings- og handelsministeren og er det øverste organet i Innovasjon Norge. Ordinært foretaksmøte skal godkjenne årsregnskapet og anvendelse av årsresultatet og utnevne styremedlemmer, med unntak av de ansattes representanter.

Kontaktmøter er administrative møter mellom departementet og Innovasjon Norge. Møtene avholdes normalt to ganger i året. Økonomisk rapportering vedrørende innværende og/eller foregående års virksomhet skal alltid tas opp.

Innovasjon Norge oversender styreprotokoller og rapporterer månedlig om utnyttelsen av bevilgningsrammene og hvert halvår om resultatene av virksomheten. Måling av resultater av virksomheten skjer slik det er fastlagt i mål- og resultatstyringssystemet, dvs. på effekt- og aktivitetsindikatorer og gjennom egne brede evalueringer. Oppfølging av resultater knyttet til det enkelte virkemiddel (program, tilskudds-, garanti- og låneordning) ivaretas gjennom kundeeffektundersøkelsene, jf. omtale nedenfor, og evalueringer. Nærings- og handelsdepartementet og øvrige departementer m.m. som Innovasjon Norge forvalter statlige midler på vegne av, skal gi tilbakemelding dersom rapporteringen er mangelfull eller viser avvik i forhold til de krav som er stilt.

Resultatrapport 2004

Administrative forhold

Som et resultat av arbeidet med å slå sammen de fire tidligere institusjonene, ble antall ansatte i Innovasjon Norge redusert med ca. 45 årsverk i løpet av 2004, hovedsakelig ved hovedkontoret. Ved utgangen av 2004 var organisasjonens totalt 713 årsverk fordelt med 293 årsverk på distriktskontorene, 188 på utekontorene og 232 på hovedkontoret. 50,1 pst. av de ansatte var kvinner. Det var flere kvinner i de lavere stillingskategorier enn i de høyere. Innovasjon Norge arbeider aktivt for økt mangfold gjennom bedre fordeling mellom kvinner og menn og er i ferd med å utarbeide en handlingsplan for likestilling hvor hovedfokuset vil være 40 pst. kvinner i lederstillinger og høyere fagstillinger og lik lønn for likt stillingsinnhold.

Ot.prp. nr. 14 (2003–2004) Om lov om Innovasjon Norge, gir føringer knyttet til etiske retnings-

linjer. Det fremgår bl.a. at både ledelse og ansatte bør ha høy bevissthet om etiske problemstillinger som berører virksomheten, herunder korrupsjon, miljømessige problemstillinger, menneskerettighetsforpliktelser, spørsmål knyttet til næringslivets sosiale ansvar og kjøp og aksept av seksuelle tjenester. Innovasjon Norge har utarbeidet etiske retningslinjer for organisasjonen. Disse ble gjort gjeldende fra 1. januar 2005.

Samarbeidsavtaler

Regjeringen legger vekt på at hele virkemiddelapparatets arbeid ses i sammenheng, slik at det samlede tilbudet til målgruppene blir helhetlig og slagkraftig. Innovasjon Norges kontornettverk skal bl.a. kunne benyttes til formidling av virkemidler for andre institusjoner enn selskapet selv. Innovasjon Norge har på denne bakgrunn inngått samarbeidsavtaler med andre sentrale virkemiddelaktører.

I desember 2004 inngikk selskapet en samarbeidsavtale med Norges forskningsråd (NFR) og SIVA – Selskapet for industrivekst SF. Samarbeidet skal resultere i at de tre institusjonene blir mer samkjørte, og at de ulike virkemidlene utfyller og underbygger hverandre og fremstår på en helhetlig måte for brukere i hele landet.

Samarbeidsavtaler er inngått med samtlige fylkeskommuner, fylkesmennene, Statens landbruksforvaltning, Patentstyret, Norsk Designråd, INTSOK og Utenriksdepartementet.

Innovasjon Norge (daværende SND) hadde i regnskapene for 2002 og 2003 store tap på utlånsordningene. Tapene hadde i hovedsak sammenheng med konjunktorene i norsk økonomi. Tapsituasjonen bedret seg betydelig i 2004 og 2005.

Høsten 2003 ble det innført et nytt styringsopplegg og tapsavsetningssystem for risikolåneordningene. Avsetningene til tapsfond skal nå dekke forventede fremtidige uspesifiserte tap i låneporteføljen, i tillegg til konstaterte tap og spesifiserte tapsavsetninger. Innovasjon Norge skal hvert år vurdere tapsfondets størrelse opp mot den anslåtte risikoen i låneporteføljen og etterfylle tapsfondet dersom dette avviker negativt med mer enn ti prosentpoeng. Nærings- og handelsdepartementet skal informeres dersom avviket er på mer enn fem prosentpoeng.

For at tapsfondet skal speile risikoen i porteføljen, vurderte Innovasjon Norge det i 2003 slik at det var behov for tilleggsbevilgninger. Tapsfondet for den landsdekkende risikolåneordningen ble i 2003 og 2004 styrket med totalt 138 mill. kroner, jf. omtale og forslag i St.prp. nr. 18 (2003–2004) og St.prp. nr. 16 (2004–2005). Regjeringen vil komme

tilbake til dette i nysalderingen av budsjettet for 2005.

Egenkapitalen for lavrisikolåneordningen ble styrket med 65,6 mill. kroner i 2003 og 2004, som ledd i å nå en egenkapitaldekning på 8 pst. Pr. 30. juni 2003 var den på 4,99 pst, mens den pr. 30. juni 2005 var på 6,65 pst. Ytterligere behov

for styrking av egenkapitalen vil skje ved at staten ikke tar ut utbytte fra ordningens overskudd før målet om minst 8 pst. egenkapitaldekning er nådd, jf. omtale under kap. 5625, post 82.

Tabellene under viser status for tapsfondene for risikolåneordningene og egenkapitalen tilknyttet lavrisikoordningen.

Tap på utlån

Låneordning	Utlånportefølje pr. 30.06.2005 ¹	(i mill. kr)	
		Gjenstående tapsfond pr. 31.12.2004	Gjenstående tapsfond pr. 30.06.2005
Landsdekkende risikolån og garantier	462	148	150
Distriktsrettede risikolån og garantier	1 193	188	222

¹ Utlån etter fradrag for spesifiserte tapsavsetninger.

Låneordning	Estimert grunnlag for beregning av egenkapitalkrav pr. 31.12.2005	(i mill. kr/pst.)	
		Egenkapital/ -prosent pr. 31.12.2004	Forventet egen- kapital/-prosent pr. 31.12.2005
Lavrisikolån	10 300	664/6,16 pst.	730/7,08 pst.

Kundeeffektundersøkelser

Fra 2005 måles effekten av Innovasjon Norges virksomhet gjennom MRS-systemet som er omtalt ovenfor. Tidligere år er effekten av virksomheten målt gjennom kundeeffektundersøkelsene. Kundeeffektundersøkelsene består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at et finansieringstilsagn er gitt, mens etterundersøkelsen skjer 3–4 år etter dette. Under følger omtale av etterundersøkelsen for bedrifter som fikk finansieringstilsagn i 2001. Undersøkelsen omfatter virkemidlene som lå under den tidligere organisasjonen SND og gir derfor ikke et fullstendig bilde av Innovasjon Norges virksomhet slik den er i dag. Nedenfor følger også en kort omtale av førundersøkelsen av bedriftene som fikk støtte i 2003, i hovedsak fra SND. Ett av virkemidlene til tidligere Norges Eksportråd, INT-programmet, er også inkludert.

Etterundersøkelse 2001

Etterundersøkelsen for bedrifter som fikk finansieringstilsagn i 2001, tok utgangspunkt i de 1 187 bedrifter som besvarte førundersøkelsen for

samme år. 62 pst. av de spurte har svart på etterundersøkelsen.

Resultatene fra undersøkelsen viser at Innovasjon Norge i relativt stor grad har lyktes i å bidra til å kompensere for imperfeksjoner i kapitalmarkedene. Sett i ettertid sier 52 pst. av virksomhetene at de bare ville realisert prosjektet dersom de fikk finansiering fra Innovasjon Norge. 17 pst. ville, med finansiering fra Innovasjon Norge, realisert prosjektet i mindre omfang eller på et senere tidspunkt, mens 25 pst. ville realisert prosjektet også uten offentlig finansiering. Kun 5 pst. av bedriftene ville ikke realisert prosjektet, selv ikke med støtte fra Innovasjon Norge. Disse resultatene er tilnærmet lik resultatene fra etterundersøkelsen 2000. Videre fremhever hele 77 pst. av virksomhetene at prosjektene som fikk støtte var vellykkede, mens 17 pst. sa at de var delvis vellykkede og 5 pst. at de var mislykkede.

Prosjektene ble finansiert med i gjennomsnitt 42 pst. egenkapital, 38 pst. midler fra Innovasjon Norge, 14 pst. banklån og 6 pst. øvrig finansiering. Tallene indikerer at Innovasjon Norges finansieringsbidrag er viktig, noe som ytterligere forsterkes gjennom at 20 pst. av bedriftene har mottatt tilleggsfinansiering fra organisasjonen.

67 pst. av bedriftene påpeker at prosjektet har stor betydning for deres overlevelse i dag, og 69 pst. understreker at prosjektet er viktig for lønnsomhetsutviklingen. Videre opplever rundt 70 pst. av bedriftene at prosjektet har bidratt til kompetanseøkning. En tilsvarende andel mener prosjektet de har fått tilsagn til, i stor grad har bidratt til innovasjon. 64 pst. av bedriftene oppgir også at prosjektet har ført til økt samarbeid, først og fremst med kunder, men også med leverandører og andre bedrifter i regionene.

En av målsettingene til Innovasjon Norge er å bidra til økt sysselsetting i de bedriftene som får støtte. Blant de undersøkte bedriftene har det vært en netto sysselsettingsøkning på 660 arbeidsplasser (12 pst.) i perioden fra 1. januar 2001 til 1. januar 2005. Den prosentvise sysselsettingsøkningen har vært tilnærmet lik innenfor og utenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Innovasjon Norge har bidratt til at det er skapt eller sikret fra om lag 810 til 1 065 arbeidsplasser for de virksomhetene som er undersøkt. Innovasjon Norges kostnad pr. skapte og sikrede arbeidsplass lå på mellom kr 209 000 og 273 000. Dette er i stor grad innenfor det samme intervallet som i de to foregående undersøkelsene.

Førundersøkelse 2003

Førundersøkelsen for bedrifter som fikk finansieringstilsagn i 2003, viser at den økonomiske støtten fra SND/Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. I forhold til tidligere førundersøkelser er andelen prosjekter som ikke ville blitt gjennomført uten Innovasjon Norges tjenester, økt kraftig, fra 36 pst. i 2002 til 51 pst. i 2003. Undersøkelsen viser også en klar tendens til at de virkemidlene som omfatter finansiering, rådgiving og nettverk, har en større utløsende effekt på prosjekter enn de tjenestene som kun omfatter finansiering i form av lån og tilskudd. Hele 80 pst. av bedriftene har fått råd og veiledning av Innovasjon Norge i forbindelse med prosjektet, noe som er en høyere andel enn tidligere. 42 pst. av bedriftene mener at prosjektet som Innovasjon Norge har støttet, er svært viktig for bedriftens lønnsomhet, og rundt 30 pst. sier at prosjektet er svært viktig for om bedriften overlever. Begge disse tallene har økt noe fra førundersøkelsen for 2002-årgangen.

Aktivitetsrapport

Aktivitetsrapporten for 2004, med unntak av omtalen av målgrupper, skjer på postnivå. Rapporteringen er basert på budsjettstrukturen i 2004.

Postene er dermed ikke direkte sammenlignbare med postene i 2005 eller med budsjettforslaget for 2006.

Målgrupper

Entreprenører og små og mellomstore bedrifter utgjør en viktig del av Innovasjon Norges målgruppe. I 2004 gikk rundt 27 pst. av de samlede midlene for låne-, garanti- og tilskuddsordningene til entreprenører. Nær 77 pst. av midlene gikk til bedrifter med under 20 ansatte og 90 pst. til bedrifter med under 100 ansatte. Små og mellomstore bedrifter utgjør i tillegg mellom 60 og 80 pst. av bedriftene som har deltatt i den internasjonale kursvirksomheten, på messer og i teknologisamarbeidsnettverkene.

Prosjekter som bidrar til økt deltakelse av kvinner i næringslivet, ble også prioritert. Av de samlede innvilgningene av lån, garantier og tilskudd i 2004 gikk rundt 20 pst. til prosjekter som er definert som kvinnerettede, mot 15 pst. i 2003.

Post 50 Nyskaping, fond

Posten omfattet i 2004 landsdekkende innovasjonsordning og oppfinnerstipend og utviklingsarbeider.

Landsdekkende innovasjonsordning

Den landsdekkende innovasjonsordningen omfattet utviklingstilskudd (inkludert nasjonale programaktiviteter) og tapsfond for landsdekkende risikolån og garantier. Ordningen var en viktig del av Innovasjon Norges arbeid med å heve innovasjonsevnene blant små- og mellomstore bedrifter. Av beløpet på 136,8 mill. kroner som ble brukt på utviklingstilskudd i 2004, gikk 58 pst. til innovative prosjekter, noe som er en kraftig økning fra 40 pst. i 2003. Hovedtyngden av midlene gikk til nyskaping i eksisterende foretak, og 71 pst. gikk til bedrifter med under 20 ansatte.

65 pst. av beløpet gikk til kompetansehevende prosjekter, noe som er en økning på 11 prosentpoeng sammenlignet med 2003. 18 pst. av midlene gikk til prosjekter innenfor kvinnesatsingen, mens 61 pst. gikk til internasjonalisering. Innovasjon Norges finansieringsandel i prosjektene ble redusert fra 39,3 pst. i 2003 til 38,6 pst. i 2004.

Rundt 44 pst. av midlene (59,9 mill. kroner) ble benyttet til programmer, bl.a. til BIT-programmet (for økt verdiskaping i SMB gjennom effektiv anvendelse av IKT), FORNY (for kommersialisering av kunnskapsintensive forretningsideer), Innovasjonspiloter (for økt verdiskaping i regio-

nale næringsmiljøer), Kvinner i Fokus, FRAM (strategi- og ledelsesutviklingsprogram for SMB), Innovasjon Møbel og kulturbasert næringsutvikling (for økt kunnskap om næringsrettet design).

Det ble videre gitt tilsagn om nye landsdekkende risikolån for 29,2 mill. kroner, mot 100,8 mill. kroner i 2003. 87 pst. av midlene til risikolån gikk til innovative prosjekter, mot 86 pst. i 2003. Hovedtyngden gikk til nyskaping i eksisterende foretak og til bedrifter med under 20 ansatte. 88 pst. av bevilgningen gikk til internasjonale prosjekter.

Det ble gitt garantier for til sammen 129 mill. kroner til i alt 26 prosjekter i 2004, mot 52 mill. kroner i 2003. Nesten hele beløpet var øremerket til prosjekter innen fiskeriindustrien.

Oppfinnerstipend og utviklingsarbeider

Innenfor oppfinnerstipend og utviklingsarbeider hadde Innovasjon Norge 843 prosjekter til vurdering i 2004. Det er en økning på 8,2 pst. fra 2003. Institusjonen hadde 446 aktive prosjekter under ordningen ved utgangen av 2004. Antall etableringer knyttet til oppfinnelsesbaserte produkter gir en god indikasjon på hvilke resultater oppfinnerstipend og utviklingsarbeider er med på å skape. I 2004 hadde man 65 etableringer (mot 136 i 2003) med 260 arbeidsplasser og en omsetning på 94 mill. kroner. Mange av prosjektene som mottar støtte, kommersialiseres gjennom lisensavtaler. I 2004 hadde man 23 lisensieringer, mot 39 året før.

Post 70 Administrasjon

Tilskuddet dekket administrasjon ved hovedkontoret og distriktskontorene knyttet til de ordningene som ikke dekker egne administrasjonskostnader.

Post 71 Internasjonalisering og profilering

Internasjonalisering

Innovasjon Norges arbeid for økt internasjonalisering var i 2004 konsentrert om å innhente og spre informasjon og kunnskap om internasjonale forhold, utnytte internasjonale markedsmuligheter, utveksle teknologi og kunnskap mellom Norge og andre land og profilere norsk næringsliv i utlandet.

Informasjonsarbeidet omfattet bl.a. å identifisere nye markedsmuligheter for norske bedrifter og etablere ulike nettbaserte og andre informasjonskanaler. Selskapet behandlet i 2004 ca. 35 000 henvendelser om generelle eksportspørsmål og rundt 3 500 henvendelser om handelstekniske spørsmål. Kursvirksomhet ble drevet gjennom bl.a. Norges Eksportskole som arrangerte

50 kurs med totalt 800 deltakere. Innovasjon Norge tilbød også behovstilpassede, brukerbetalte tjenester for å hjelpe bedrifter til å utnytte internasjonale markedsmuligheter, og de utførte oppdrag for ca. 1 150 bedrifter. Selskapet har også etablert nettverk for å styrke samarbeidet mellom bedrifter og bransjer og utnytte de internasjonale markedsmulighetene. 10 slike nettverk var i drift i 2004.

Videre jobbet Innovasjon Norge med å overføre teknologi fra utlandet til norsk næringsliv og gjøre norsk teknologi kjent i utlandet. I 2004 var vel 300 slike samarbeidsprosjekter med nær 1 000 deltakende bedrifter i drift. Det er i tillegg etablert ca. 120 nettverk og allianser mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Innovasjon Norge utarbeidet opplegget for de næringsrettede delene av departementenes delegasjonsvirksomhet og hadde ansvaret for kontakten med næringslivet. I 2004 ble det gjennomført åtte delegasjonsreiser til utlandet, og det var seks statsbesøk i Norge. Et stort antall norske bedrifter deltok i ulike arrangementer i tilknytning til disse besøkene. Næringslivsprofilering foregikk også gjennom publikasjoner og på Internett. Innovasjon Norge eier 34 pst. av selskapet Index Publishing som i 2004 utga ti publikasjoner i serien Norway Export, i tillegg til tre delegasjonsbrosjyrer. Index Publishing driver også eksportportalen nor-trade.com som tilbyr informasjon om norske selskaper og bransjer og har registrert i alt 3 500 norske eksportører. Innovasjon Norge bisto vel 20 norske bedrifter som deltok på 11 fagmesser rundt om i verden.

Bevilgningen dekket også kostnader knyttet til lønn og drift av Innovasjon Norges kontorer i utlandet. I 2004 ble kontoret i Miami, USA lagt ned og nye kontorer ble opprettet i India og Vietnam. Det er inngått avtale med Utenriksdepartementet om å integrere Innovasjon Norges virksomhet i utlandet med utenriktjenesten. Dette er nærmere omtalt i budsjettforslaget for 2006 under post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon.

I tillegg var internasjonalisering et prioritert mål for de finansielle virkemidlene i Innovasjon Norge. Nesten en tredjedel (1,2 mrd. kroner) av de totale midlene til lån, garanti og tilskudd gikk til internasjonalt rettede prosjekter. Det internasjonale aspektet var mest fremtredende i innovasjonsrettede ordninger som forsknings- og utviklingskontrakter og risikolån.

Markedsføring av Norge som reisemål

Arbeidet besto i hovedsak av profilering og markedsføring av reiselivsnæringene og økt kompe-

tanse og samarbeid i næringene. Et viktig ledd i arbeidet er den nasjonale reiselivsportalen visitnorway.com. I 2004 omfattet portalen ca. 9 000 produkter og hadde ca. 2,85 mill. besøkende, en økning på nær 60 pst. fra 2003. Mediebyrået OMD har estimert verdien av besøkene på siden til rundt 84,5 mill. kroner i perioden 2001–04.

I 2004 utgjorde kostnadene ved driften av visitnorway.com totalt kr 6 959 000. Dette ble finansiert med ca. 30 pst. av reiselivsnæringene og 70 pst. fra det offentlige. Det ble i St.prp. nr. 1 (2001–2002) lagt til grunn at portalen skulle være selvfinansierende fra og med 2003. Dette målet er ikke nådd. Graden av selvfinansiering er imidlertid høy sammenlignet med tilsvarende europeiske portaler. Den svenske portalen er fullfinansiert fra det offentlige, mens den finske er 15 pst. selvfinansiert. Nærings- og handelsdepartementet konstaterer at visitnorway.com ikke kan påregnes å bli selvfinansiert. Innovasjon Norge utarbeider nå en strategi for reiselivsnæringene. En viktig del av dette arbeidet er å gjennomgå visitnorway.com, bl.a. hvordan man kan øke graden av selvfinansiering.

Innovasjon Norges utenlandskontorer arrangerte 800 pressereiser for utenlandske journalister til Norge i 2004. Dette resulterte i nær 6 000 artikler i aviser/tidsskrifter, radio- og TV-programmer med en anslått redaksjonell verdi på 280 mill. kroner. Det ble også sendt ut 86 presse-meldinger og 44 nyhetsbrev til Innovasjon Norges 5 000 utenlandske pressekontakter. Utenlandskontorene mottok ca. 200 000 henvendelser.

Innovasjon Norge tilbød kurs og studieturer tilpasset turoperatører i utlandet som selger norske reiselivsprodukter. På Norwegian Travel Workshop, som ble arrangert for norske og utenlandske turoperatører, deltok representanter fra 22 land. Som et ledd i kunnskapsoverføring til reiselivsnæringen distribuerte Innovasjon Norge også e-nyhetsbrevet «Reiselivsnytt» til ca. 4 500 næringsaktører og andre bransjekontakter.

Arbeidet med å etablere en merkevarestrategi for Norge ble startet opp høsten 2000. I 2004 har dette arbeidet i hovedsak fokusert på gjennomføring av forbrukerrettede mediekampanjer i henhold til merkevarekonseptet. Det er blitt gjennomført forbrukerundersøkelser i Innovasjon Norges prioriterte målgrupper i kampanjelandene. Undersøkelsen viser bl.a. at kjennskapen til Norge i Storbritannia har økt fra 9 pst. i 2001 til 14 pst. i 2004, og at andelen i Tyskland som nevner Norge som første alternativ som reisemål for naturbaserte ferier, har økt fra 4 pst. i 2001 til 5 pst. i 2004.

Merkevarestrategien for Norge som reisemål i de internasjonale markeder ble videreført i 2004, men med større vektlegging på kompetanseheving

blant norske tilbydere, større fokus i forbrukermarkedsføringen og prioritering av markedsførings tiltak på bekostning av etablerte systemer for effektmåling.

I de markeder hvor det ikke gjennomføres aktive mediekampanjer, skjer det en viss merkevarebygging gjennom presseturer og pressebulletiner.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter

I alt ble det gitt tilsagn på 145,8 mill. kroner til 129 prosjekter under posten i 2004. Den totale budsjettammen for disse prosjektene var 615 mill. kroner. Tilskuddene utgjorde dermed i gjennomsnitt 24 pst. av finansieringen av prosjektene. De innvilgede prosjektene har en klar SMB-profil. I 112 av prosjektene, tilsvarende 72 pst. av tilsagnsmidlene, var antall ansatte i leverandørbedriften 20 eller færre. Samlede utbetalinger til nye og tidligere innvilgede prosjekter var på 94 mill. kroner. 5 mill. kroner av bevilgningen i 2004 ble benyttet som bidrag til norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyprogrammet Eurofighter.

Det er for tidlig å vurdere måloppnåelsen for de prosjektene som fikk støtte i 2004. De evalueringene som tidligere er gjennomført av ordningene på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet, konkluderer med at industrielle og offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (IFU og OFU) er virkemidler med god effekt. Ordningene scorer særlig høyt når det gjelder innovasjonshøyde ved å bidra til utvikling av nye produkter og tjenester, og når det gjelder utløsende effekt ved å bidra til å utløse nye prosjekter og kapital til prosjektene. Tradisjonelt innebærer ca. halvparten av prosjektene nye samarbeidsrelasjoner og bidrar således til å utvikle industrielle nettverk og miljøer. IFU-prosjektene er ofte eksportrettede. En relativt høy andel av omsetningen som prosjektene resulterer i, er eksport, og mange av kundebedriftene er utenlandske. For OFU-ordningen er det særlig de større prosjektene som tillegges vekt av kundeparten når det gjelder å løse utviklingsbehov i offentlig sektor.

De årlige kundefeffektundersøkelsene som Innovasjon Norge gjennomfører, bekrefter resultatene fra evalueringene.

Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU)

101 av prosjektene i 2004, med tilsagn på til sammen 127,3 mill. kroner, var IFU-prosjekter. 28 av prosjektene og 50 pst. av tilsagnsmidlene gjaldt

internasjonale prosjekter med utenlandske kundebedrifter. Sju av disse prosjektene ble generert av Innovasjon Norges utekontorer. Hovedtyngden av prosjektene, 30 prosjekter og 41 pst. av tilsagnsmidlene, var innen området IKT. Andre områder med mange prosjekter var olje- og offshorevirksomhet, verkstedteknologi og bygg og anlegg.

En del av IFU-midlene ble benyttet til mer fokusert satsing på større prosjekter i forhold til hva som tradisjonelt har vært tilfelle under ordningen. Det ble gitt tilsagn på til sammen 45 mill. kroner til fire slike prosjekter i mindre norske bedrifter på oppdrag fra bl.a. store utenlandske kundebedrifter. Prosjektene var knyttet til utvikling av intelligente elektroniske sensorer, nautiske informasjonssystemer, rensesystemer for ballastvann og nye konsepter for boliger.

IFU-ordningen har fellestrekk med det europeiske samarbeidsprosjektet EUREKA. Samarbeidet mellom Innovasjon Norge og Norges forskningsråd for å bidra til at flere IFU-prosjekter får EUREKA-status ble styrket. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe mellom Innovasjon Norge og Norges forskningsråd som skal utrede og iverksette samhandling om EUREKA mellom institusjonene. Innovasjon Norge har også iverksatt tiltak for å øke kompetansen om EUREKA i sitt hjemme- og uteapparatet. Tre IFU-prosjekter fikk EUREKA-status i 2004.

Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU)

De resterende 28 prosjektene, med tilsagn på til sammen 18,5 mill. kroner, var OFU-prosjekter. Den lave andelen OFU-tilsagn i forhold til IFU-tilsagn skyldes i hovedsak relativt lav etterspørsel etter OFU-prosjekter i offentlig sektor.

Aktivitet innen helsesektoren ble gitt høy prioritet. Dette omfattet samarbeid med InnoMed (Nasjonalt senter for innovasjonsbistand og næringsutvikling i helsesektoren) og Sosial- og helsedirektoratet. 13 av prosjektene og 55 pst. av prosjektmidlene var innen helsesektoren. De øvrige OFU-prosjektene var i hovedsak innen området IKT.

Lavrisikolån

Lavrisikolånene brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøyer og i landbruket. Lånene er kommersielle og gis på vanlige markedsmessige betingelser. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene.

Rammen for lavrisikolån var 1,5 mrd. kroner i 2004. Innovasjon Norge ga lånetilsagn på til sammen 1,3 mrd. kroner mot 1,1 mrd. kroner i

2003. Dette fordeler seg med 42 pst. til ordinære lavrisikolån (39 pst. i 2003), 26 pst. til grunnfinansieringslån til fiskeflåten (41 pst. i 2003) og 32 pst. til lån til landbruksformål (20 pst. i 2003). Erfaring fra de senere årene tilsier at en ramme på 1,5 mrd. kroner er tilstrekkelig til å dekke etterspørselen etter lånene.

Distriktsrettet låneordning

Det ble bevilget 500 mill. kroner til en særskilt låneramme og 75 mill. kroner til et tapsfond for en distriktsrettet låneordning i 2003. Formålet med ordningen er å stimulere til næringsutvikling ved å delfinansiere bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter i det distriktspolitiske virkeområdet.

Lån under ordningen dekker risiko i området mellom lavrisikolån og risikolån. Det gis hovedsakelig pantelån, men det er også åpnet for gjeldsbrevlån. Lånetilsagn under ordningen kan gis frem til utgangen av 2005. Maksimal løpetid på lånene er ti år, og ordningen skal være endelig oppgjort innen 31. desember 2018.

Pr. 31. august 2005 var knapt 350 mill. kroner av lånerammen på 500 mill. kroner benyttet. Den relativt lave utnyttelsesgraden skyldes i hovedsak lav etterspørsel etter ordningen. Dersom rammen ikke nyttes fullt ut i løpet av 2005, vil den resterende lånerammen og ubenyttet del av tapsfondet bli trukket tilbake.

Det ble i 2004 gitt tilsagn for i alt 125 mill. kroner til 38 prosjekter, mot 146 mill. kroner til 29 prosjekter i 2003. 42 pst. av tilsagnsbeløpet gikk til innovasjonsprosjekter og 44 pst. til bedrifter med under 20 ansatte. Det er en nedgang fra henholdsvis 50 pst. og 48 pst. i 2003. Omkring 15 pst. av bevilgningen gikk til prosjekter innenfor kvinnesatsing. Prosjektene er knyttet til fysiske investeringer.

Fond for Øst-Europa og Nordvest-Russland

Investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i de aktuelle regionene.

Investeringsfondet for Nordvest-Russland er på 150 mill. kroner. Fondet mottok 10 søknader i 2004. Dette er en nedgang fra året før, men flere prosjekter enn tidligere har akseptable risiko- og lønnsomhetsprofiler. Aktiv investeringsportefølje pr. 30. juni 2005 var 26,3 mill. kroner i sju aktive prosjekter, mens aktive tilsagn utgjorde 32,1 mill. kroner til 12 prosjekter.

Av rammen for Investeringsfond for Øst-Europa på 120 mill. kroner utgjorde den aktive investeringsporteføljen 63,6 mill. kroner i 16 aktive investeringer pr. 30. juni 2005.

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 51 og Innst. S. nr. 283 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, ble det avklart at Investeringsfond for Øst-Europa ikke lenger skulle investere i landene som ble medlem av EU pr. 1. mai 2004. Gjennom den reviderte EØS-avtalen vil disse landene over en 5-års periode få omfattende økonomiske midler fra Norge til ulike formål. Det geografiske dekningsområdet for Investeringsfond for Øst-Europa er nå landene i Samveldet av uavhengige stater (SUS), Albania, Bosnia/Hercegovina, Bulgaria, Kroatia, Makedonia, Romania og Serbia og Montenegro. Som følge av redusert geografisk virkeområde, har søknadsmengden falt betydelig.

På statsbudsjettet for 1996 ble det bevilget 30 mill. kroner til et tilskuddsfond for næringssamarbeid for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til å støtte utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av stor betydning for videreutvikling av næringssamarbeidet med Nordvest-Russland. Pr. 30. juni 2005 utgjorde disponible midler i fondet ca. 8,8 mill. kroner.

Såkorfond

Operative fond

Som et resultat av et samarbeid mellom staten og private investorer ble det i 1997 etablert ett landsdekkende (START-fondet) og fire regionale såkorfond som dekker henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et eget fond for indre Østlandet. Målsettingen med fondene er å tilføre prosjekter med stort verdiskapingspotensial en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse. Det er i tillegg et krav at fondene skal gå inn i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet.

Ordningen omfatter nå 774,9 mill. kroner i privat og statlig kapital. Det gjenstår 2,6 mill. kroner i lån og 0,6 mill. kroner i tapsfond som ikke er bundet opp mot et spesielt fond under ordningen. Frem til 30. juni 2005 hadde såkorfondene til sammen investert for 537,7 mill. kroner fordelt på 164 prosjekter. De resterende midlene er i all hovedsak kommitert til oppfølging av eksisterende prosjekter eller holdt av til administrasjon. Det er

derfor begrenset med frie midler til investeringer i nye prosjekter.

En evaluering gjennomført av Wassum Investment Consulting AS på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet høsten 2003, viste at hver statlig krone i lån gjennom ordningen har bidratt til å utløse kr 4,80 i privat kapital. Hovedkonklusjonen i evalueringen var at:

«Staten har gjennom den stimulans såkornordningen har representert, oppnådd god tilførsel av privat kapital, og bedriftene har blitt tilført god kompetanse.»

Alle fondene har drevet med underskudd siden opprettelsen. START-fondet og SåkorinVest hadde negativ egenkapital ved utgangen av 2004. Beregninger pr. 30. juni 2005 viser at staten kan tape om lag 73 mill. kroner mer enn det tapsfondet dekker, eksklusiv renter, i disse fondene og Såkorin Innlandet, hvor egenkapitalen også er svak.

I juni 2005 solgte START-fondet seg ut av OnTime Networks med en gevinst på 7,7 mill. kroner. Dette utgjorde 102 pst. av investert beløp. Salget var det første vellykkede fra såkorfondenes porteføljer.

Nærings- og handelsdepartementet følger utviklingen i fondene fortløpende og vil om nødvendig foreslå tiltak for å sikre statens ansvarlige lån utover tapsfondet. Det understrekes at den videre økonomiske utviklingen for såkorfondene er usikker.

Nye distriktsrettede fond i 2003 og 2004

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettene for 2003 og 2004 ble det bevilget til sammen 175 mill. kroner til tapsfond for såkorfond og 700 mill. kroner i ansvarlige lån til fire nye distriktsrettede såkorfond, som hver vil få 175 mill. kroner i ansvarlige lån fra staten.

EFTAs overvåkningsorgan, ESA, godkjente ordningen 15. juli 2005. Godkjenningen innebærer at staten kan delta med 70 pst. av kapitalen i fondene, et rentenivå på 12 mnd. NIBOR + 0,5 prosentpoeng og administrasjonsstøtte. Videre vil fondenes investeringer i enkeltprosjekter i de fleste tilfellene være begrenset oppad til inntil 750 000 euro. Det er også begrensninger i muligheten for å foreta oppfølgingsinvesteringer. Fondene kan kun investere i A-, B- og C-kommuner i henhold til det godkjente virkeområdet for de distriktpolitiske virkemidlene. Det er adgang til å fastsette særskilte geografiske grenser for hvert enkelt fond innenfor A-, B- og C-området.

Nye landsdekkende såkornfond i 2005

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2005 ble det bevilget 167 mill. kroner i tapsfond og 667 mill. kroner i ansvarlige lån til fire landsdekkende såkornfond. Hvert fond vil få 167 mill. kroner i ansvarlig lån fra staten. ESA godkjente ordningen 15. juli 2005. Godkjenningen innebærer at staten kan delta med 50 pst. av kapitalen i fondene og et rentenivå på 12 mnd. NIBOR + 2 prosentpoeng. Videre vil fondenes investeringer i enkeltprosjekter i de fleste tilfellene være begrenset oppad inntil 500 000 euro, og det er begrensninger

i muligheten for å foreta oppfølgingsinvesteringer. Nærings- og handelsdepartementet har en dialog med ESA om de vilkår som er satt, både for distriktsrettede og landsdekkende såkornfond, og vil avvente den videre oppfølging inntil resultatet av denne dialogen foreligger.

Budsjettforslag 2006

Låne- og garantirammer

Det foreslås følgende låne- og garantirammer for 2006 (tabellen viser til sammenligning også rammene for 2004 og 2005):

Ordning	(i mill. kr)		
	Rammer 2004	Rammer 2005	Forslag 2006
Landsdekkende risikolån, nye tilsagn	100	100	100
Landsdekkende garantier, nye tilsagn	313 ¹	40	40
Lavrisikolån, nye tilsagn	1 500	1 500	1 500

¹ Hvorav 273 mill. kroner var øremerket til fiskerinæringen.

Bevilgninger

I tråd med prinsippene for mål og resultatstyring (MRS-systemet) for en overordnet og helhetlig styring av Innovasjon Norge, jf. omtale under Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse ovenfor, er det i minst mulig grad gitt særskilte mål for den enkelte operative tilskuddsordning/post rettet mot næringslivet (postene 50, 70, 71 og 72 i budsjettforslaget for 2006). Der ikke annet er oppgitt, vises det til MRS-systemet for mål, målgruppe, kriterier for måloppnåelse og oppfølging og kontroll.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Under denne posten skal Innovasjon Norge tilby finansiering til bedrifts- og samfunnsøkonomiske utviklingsprosjekter i hele landet. Bevilgningen skal bidra til å øke innovasjonen i næringslivet ved å sette Innovasjon Norge i stand til å bidra med, koble og utløse finansiering, kompetanse og nettverk. Innovasjonsevnen og -takten til bedrifter i hele landet er avgjørende for hvorvidt man får nyetableringer. For å legge til rette for nyetableringer ønsker regjeringen å bidra til en bredere satsing på utviklingsprosjekter. Det legges opp til en betydelig økt satsing på finansiering av utviklingsprosjekter i 2006. Den reelle økningen er på 40 mill. kroner, dvs. en økning på 47 pst. i forhold

til 2005. Denne økningen vil lette finansieringen av utviklingsprosjekter for små og mellomstore bedrifter med vekstambisjoner og eksportpotensial. Ut over dette vil økningen være en stimulans til etablerere og oppfinnere.

Midlene kan benyttes til tilskudd, oppfinnerstipend og tapsfond knyttet til landsdekkende risikolån og garantier innenfor gitte rammer. Utgifter til evalueringer av Innovasjon Norges virksomhet finansieres også over denne posten. Innovasjon Norge bestemmer selv hvor stor del av bevilgningen som skal settes av til tilskudd, stipend og til tapsfond for lån og garantier.

Målsettingen med tapsfondet er å gjøre Innovasjon Norge i stand til å ta større risiko og derved bidra til å realisere prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført i markedet. Tapsfondet gjør Innovasjon Norge i stand til å ta lavere rente/garanti-premie enn risikoen i prosjektene ellers skulle tilsi.

Ved fastsettelsen av låne- og garantiandeler og tilhørende vilkår må Innovasjon Norge i sine engasjementer ta hensyn til størrelsen på tapsfondet. Videre skal tapsavsetningssystemet gjenspeile den reelle risikoen i selskapets utlånsportefølje og sikre at tapsfondet kan bære de samlede tap som kan oppstå. All støtte under ordningen skal gis innenfor rammene av de til enhver tid gjeldende statstøttereglene i EØS-avtalen.

Risikolån

Risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling og omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen, nemlig toppfinansieringen.

Tapsfondet for landsdekkende risikolån bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett, mens tapsfondet for distriktsrettede risikolån bevilges over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Ordningenes administrasjonskostnader skal dekkes av rentemarginen.

De landsdekkende risikolånene skal benyttes til å delfinansiere bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, moderniserings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter i norsk næringsliv som det kan være vanskelig å skaffe tilstrekkelig risikokapital til i det private kredittmarkedet. Det skal også legges vekt på småbedriftenes behov for toppfinansiering til investeringer i bygg, maskiner og utstyr.

Innovasjon Norge inngikk i desember 2004 en avtale med European Investment Fund (EIF) om garanti for tap knyttet til den landsdekkende risikolåneordningen. Avtalen innebærer at EIF garanterer for inntil halvparten av ordningens tapsfond, begrenset til 2 mill. euro. Utlånsrammen er videre begrenset til 20 mill. euro. Avtalen gjelder for tilsagn gitt i årene 2005 og 2006. Innovasjon Norge kan i 2006 inngå ny avtale om garantier fra EIF under forutsetning av at lånerammen under den landsdekkende risikolåneordningen blir overholdt.

Garantier

Garantier kan gis for lån til realinvesteringer for å medvirke ved bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, moderniserings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter i norsk næringsliv. Det kan også stilles garantier for driftskreditt. Ordningen skal være selvfinansiert ut over det som avsettes til tapsfond.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås en bevilgning på 129,5 mill. kroner til posten for 2006, en økning på 40 mill. kroner (47 pst.) etter tekniske justeringer i forhold til 2005. Innovasjon Norge bestemmer selv hvor mye som skal benyttes til tilskudd og til tapsfond for landsdekkende risikolån og garantier innenfor en garanti- og en låneramme foreslått til henholdsvis 40 og 100 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IX, 1 og

XI. Bevilgningen skal også dekke evalueringer o.l. knyttet til selskapets virksomhet.

I forbindelse med forsøket med oppgavedifferensiering i Oppland fylkeskommune, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2003–2004), er 2 mill. kroner som ellers ville inngått i denne posten, midlertidig overført til kap. 551, post 64 Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune.

Post 51 Tapsfond, såkornkapitalfond

Det bevilges tapsfond til to typer formål. Til nye såkornfond avsettes det tapsfond for å overføre noe av risikoen ved såkorninvesteringer fra private investorer for på den måten å stimulere til økte investeringer. Til operative såkornfond avsettes tapsfond for å dekke tap av bokførte renteinntekter som må av-/nedskrives ved tap på opprinnelig hovedstol som dekkes av tapsfondsbevilgningen. Bevilgningsforslaget for 2006 gjelder den siste type formål.

Innovasjon Norge inntektsførte i årene 1998–2001 renter fra utlån under ordningen tilsvarende 12 mnd. NIBOR + 3 prosentpoeng. Fra og med 2002 har man av hensyn til forsiktighetsprinsippet kun inntektsført halvparten av dette beløpet på grunn av stor usikkerhet om hvorvidt selskapene vil kunne betale rentene. Man har videre bokført forventet tap på disse inntektsførte rentene. Rentetapene ble frem til utgangen av 2004 ført mot opp-tjente renter på likviditeten. I forbindelse med statsbudsjettet for 2005 ble det vedtatt at de bokførte rentetapene skulle dekkes gjennom særskilte årlige bevilgninger. Det ble samtidig vedtatt at opp-tjent rente på likviditeten skulle tilbakeføres til statskassen og at likviditeten skulle stå på en ikke rentebærende konto. Det anslås at rentetapet vil utgjøre 10 mill. kroner i 2006.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til dekning av forventede rentetap på såkornordningen i 2006. Nærings- og handelsdepartementet vil om nødvendig komme tilbake med forslag til bevilgningsendring på et senere tidspunkt.

Post 70 Bedriftsutvikling og administrasjon

Tilskuddet til bedriftsutvikling og administrasjon skal sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle sin rolle som proaktiv samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap

om næringslivet og deres rammebetingelser. Innovasjon Norge skal videre gi norske bedrifter i Norge og utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle delmålene om økt innovasjon og internasjonalisering i norsk næringsliv og profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt.

Kundene skal oppleve Innovasjon Norge som en tilgjengelig, helhetlig og kompetent inngangsport til det offentlige virkemiddelapparatet. Innovasjon Norges nettverk av kontorer i Norge og utlandet spiller en viktig rolle i denne sammenheng. Selskapets virksomhet ved distriktskontorene står sentralt i det regionale utviklingsarbeidet og er også et viktig bindeledd mellom næringslivet og Innovasjon Norges kontorer i utlandet. Virksomheten ved kontorene i utlandet er rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter til nyetablerte, mindre kunnskapsintensive og høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Innsatsen skal også rettes mot teknologi- og kunnskapsoverføring mellom utlandet og norsk næringsliv og tiltak som skal bidra til å etablere nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Globaliseringen gir norsk næringsliv nye muligheter og tilgang til nye markeder. Samtidig fører økende internasjonal økonomisk integrasjon til at norsk næringsliv møter stadig hardere konkurranse både ute og i hjemmemarkedene. Synlighet i markedene og lokal tilstedeværelse er ofte viktige forutsetninger for at norsk næringsliv skal lykkes internasjonalt. Innovasjon Norges kontorer i utlandet har stor betydning for mange bedrifter. Dette gjelder særlig Innovasjon Norges tilstedeværelse i viktige vekstmarkeder utenfor EU. Innovasjon Norges virksomhet ved kontorene i utlandet foreslås derfor styrket med 25 mill. kroner i 2006. Alle Innovasjon Norges kontorer skal ha grunnleggende kompetanse om alle delene av selskapets virke.

Det er av avgjørende betydning for brukerne at Innovasjon Norge samarbeider tett med de øvrige aktørene i virkemiddelapparatet både på områder der organisasjonene har felles mål og der hvor de utfyller hverandre. Det er også viktig at brukerfronten mot kundene holder høy kvalitet. Innovasjon Norge lanserte i 2005 nye Internettsider. Sidene vant prisen Gulltaggen i kategorien nettportaler. Gulltaggen er en årlig pris for premiering av interaktive arbeider.

Bevilgningen til bedriftsutvikling og administrasjon skal dekke:

- proaktiv virksomhet og deltakelse i prosesser på nasjonalt og regionalt plan, bl.a. som følge av Innovasjon Norges rolle som premissleverandør

- rådgivningstjenester ved hjemme- og utekontorene som ikke er knyttet til post 71 eller 72
- infrastruktur ved kontorer i Norge og utlandet som ikke dekkes over andre budsjettposter eller gjennom selvfinansierte ordninger
- administrasjon av innovasjonsprosjekter under post 50
- administrasjon av programmer som finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)
- administrasjon av bevilgninger som ikke finansieres særskilt fra andre departementer/fylkeskommunene
- utgifter til tiltak der det ikke gis årlige bevilgninger, f.eks. såkornfondordningene, SkatteFUNN og Statens miljøfond

Innovasjon Norges øvrige virksomhet dekkes på følgende måter:

- Administrasjon av låne- og garantiordninger dekkes av rentemargin/garantipremie. Dette inkluderer lavrisikolåneordningen, distriktsrettet låneordning, distriktsrettede og landsdekkende risikolån og garantier.
- Administrative kostnader tilknyttet programvirksomhet dekkes under post 71. Dette inkluderer ikke administrative kostnader tilknyttet programbevilgninger fra KRD og fylkeskommunene.
- Administrasjon av forsknings- og utviklingskontrakter og tilskudd til maritim utvikling dekkes av bevilgningene under henholdsvis post 72 og 79.
- Administrasjon av fondsordninger for Nordvest-Russland og Øst-Europa dekkes av avkastning på fondskapitalen.
- Administrasjon av rådgivningstjenester ved hjemme- og utekontorer dekkes delvis gjennom brukerbetaling.
- Administrasjon av ordninger under Landbrukets Utviklingsfond dekkes gjennom særskilt bevilgning fra Landbruks- og matdepartementet.
- Administrasjon av enkelte oppdrag fra fylkeskommunene, som f.eks. omstillingstiltak, dekkes særskilt av oppdragsgiver.

Samarbeidet med utenriktjenesten

Stortingsdokumentene som lå til grunn for opprettelsen av Innovasjon Norge, legger føringer for selskapets forhold til utenriktjenesten. Det er inngått en egen avtale mellom Innovasjon Norge og Utenriksdepartementet som regulerer samarbeidet nærmere. Innovasjon Norges virksomhet i utlandet skal som hovedregel integreres i utenrikssta-

sjonene. Integreringen skal bidra til å nå målet om en mest mulig enhetlig brukerfront og sikre selskapet en bredere utenlandsrepresentasjon ved at utenriktjenestens om lag 100 stasjoner trekkes aktivt med i arbeidet med eksport og internasjonalsisering av norsk næringsliv.

Det er Innovasjon Norges styre som vedtar strategiske og faglige prioriteringer for selskapets virksomhet. Med strategisk og faglig ansvar følger også beslutninger om hvilke markeder selskapet skal ha utsendinger i, hvor mange kontorer man til enhver tid skal ha, og hvilken kompetanse utsendingene ved de enkelte kontorer bør ha. Det samme gjelder ansvaret for rekruttering, opplæring og faglig instruksmyndighet. I faglige spørsmål skal det gå en ubrutt styringslinje fra Innovasjon Norges styre til den enkelte ansatte i utlandet.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås en bevilgning på 375,3 mill. kroner i 2006, inkludert 2,1 mill. kroner i kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift og 26 mill. kroner som er overført fra post 71 for å dekke administrasjonen av programmer som blir finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Den foreslåtte bevilgningen inkluderer en økning på 25 mill. kroner for å styrke selskapets tilstedeværelse i viktige vekstmarkeder for norsk næringsliv.

Post 71 Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, kan overføres

Programbevilgningen til internasjonalsisering, profilering og innovasjon skal bidra til å utvikle og styrke norske bedrifters innovasjonsevne og internasjonale konkurransekraft gjennom å stimulere til samarbeid, tilrettelegge for og utvikle møteplasser og nettverk for kompetanseheving og kunnskapsformidling og bidra til å profilere Norge og norsk næringsliv i utlandet. Tilskuddet til profilering av Norge som reisemål skal bidra til å fremme den samlede reiselivsnæringens konkurransevne og lønnsomhet.

Programmer er tiltak rettet direkte mot prioriterte bransjer og/eller mot prioriterte målgrupper som etablerere, små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial, ungdom og kvinner. Et program kjennetegnes ved at det er et langsiktig, men tidsavgrenset tilbud som avvikles når det har tjent sitt formål. Det retter seg mot en definert målgruppe med et felles behov, felles formål eller felles arbeidsform og tilbyr et skreddersydd flerbruker-

tilbud. Programmene har spesifikke resultatmål og rapporteringskrav og en egen budsjetttramme og organisering. De skal drives i samarbeid med eksterne operatører.

Bevilgningen skal nyttes til programmer der nettverksaktiviteter, kompetanseheving og profilering av Norge og norsk næringsliv inngår. Enkelte programmer kan også inneholde et finansierings-element. Programmene skal samlet bidra til å oppfylle alle delmålene for Innovasjon Norge. Selskapet skal prioritere de programmene det er størst behov for innenfor de tre områdene internasjonalsisering, profilering og innovasjon og de føringer som gis fra departementet.

Innovasjon Norge er i ferd med reorganisere sin samlede portefølje av programmer. Hensikten er å spisse og forenkle ordningene, samordne overlappende tjenester fra de tidligere organisasjonene og finne en god balanse mellom antall programmer og differensierte kundebehov. Selskapet er også i ferd med å samordne sine programmer med Norges forskningsråd og SIVA SF på områder der organisasjonene har felles mål og der de utfyller hverandre.

Programaktiviteten til Innovasjon Norge finansieres også med midler fra fylkene, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet og med egenbetaling fra brukerne. Der det er naturlig, legges det også opp til samfinansiering med Norges forskningsråd.

Internasjonalisering

Programvirksomheten knyttet til eksportfremme, internasjonalsisering og internasjonalt teknologisamarbeid er særlig rettet mot rådgivning og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter til nyetablerte, mindre kunnskapsintensive og høyteknologiske bedrifter med stort eksportpotensial. Programvirksomheten fokuserer også på nettverksbygging og tiltak som styrker samarbeidet mellom bedrifter og bransjer for å utnytte internasjonale markedsmuligheter.

Et eksempel på aktuelle programmer er INT-programmet (Internasjonalisering av Nyetablerte Teknologibedrifter) som skal bidra til at nyetablerte og nyskapende bedrifter med teknologi- og/eller kunnskapsbaserte produkter og tjenester lykkes i en internasjonalsiseringsprosess, og at bedriftenes produkter blir kommersialisert. Programmet skal videre bidra til økt eksport og eksportkompetanse i bedriftene.

Profilering

Programvirksomheten knyttet til profilering skal ha særlig fokus på markedsføring av Norge som reisemål, kompetanseoppbygging i reiselivsnæringene, stimulering til samarbeid mellom reiselivsaktører om markedsføringstiltak, samt generell kunnskapsformidling om markedene og internasjonale utviklingstrender. Statens innsats overfor reiselivsnæringene skal utfylle og styrke næringenes egne bidrag.

I juli 2005 la Nærings- og handelsdepartementet frem Handlingsplan for reiselivsnæringene. Handlingsplanen skal stimulere til økt verdiskaping og innovasjon i norske reiselivsnæring for å sikre reiselivsnæringenes konkurranseevne og levedyktighet på lang sikt. Planen skal være retningsgivende for Innovasjon Norges arbeid på reiselivsområdet i årene fremover og bidra til en mer koordinert innsats i arbeidet for reiselivsnæringene fra myndighetenes side. Handlingsplanen lanserer som mål at antallet utenlandske reisende til Norge skal øke fra dagens nivå på 3,5 mill. til 4,5 mill. i 2010, dvs. et ambisiøst mål som tilsvarer en vekst på 30 pst. i løpet av fem år.

I handlingsplanen er det lansert en rekke tiltak som skal gi positive virkninger for reiselivet under Innovasjon Norges ansvarsområder. Prioriterte områder er å styrke den internasjonale profileringen av Norge som reisemål, også i nye markeder som Russland, Kina, Polen og India, fremme innovasjon og nyskaping i norske reiselivsnæring, øke kompetansen og kunnskapen om egne tilbud og styrke samarbeidet mellom næringslivsaktørene. Innovasjon Norge skal innen utgangen av 2005 ha klar en strategi for sitt arbeid med reiseliv, inklusiv profilering av Norge utenlands. Innovasjon Norges strategi skal gjenspeile føringene i Handlingsplanen.

For å videreføre og ytterligere styrke satsingen som er igangsatt i 2005 gjennom Handlingsplan for reiselivsnæringene, vil regjeringen gi Innovasjon Norge økt slagkraft i sin satsing ved å øremerke 172,5 mill. kroner til reiseliv. Dette innebærer en ytterligere styrking i 2006 av opptrappingen som skjedde i 2005. Forslaget er 72,5 mill. kroner høyere enn det som er avsatt i saldert budsjett 2005 (økning på 72,5 pst.) og 57,5 mill. kroner høyere enn i revidert budsjett 2005 (økning på 50 pst.). Den økte satsingen på profilering vil bidra til at kunnskapen om og interessen for norske reiselivsprodukter i utenlandsmarkedene vil øke og lede til økt turisttrafikk til Norge. En forsterket innsats for å fremme kompetanse, innovasjon og samarbeid i de hjemlige norske reiselivsnæringene skal bidra til at Norge blir bedre i stand til å tilby de reiselivs-

produktene som kvalitetsbevisste reisende etter spør i dag og i fremtiden.

Eksempler på tiltak som profilerer Norge som reisemål i utlandet, er sommer- og vinterkampanjene, andre reklamefremstøt i diverse medier og ikke minst nettportalen visitnorway.com. Visitnorway.com er den viktigste kanalen for informasjonsformidling til så vel norske som utenlandske turister, både de som vurderer en Norgesferie og de som har bestemt seg for å reise hit. Den er også den viktigste responskanalen for Innovasjon Norges kampanjer i Norge og i utlandet. Det skal derfor satses på en oppgradering og kvalitetsutvikling av portalen. Strategien for fremme av Norge som merkevare er også et viktig element i profileringen av Norge i utlandet. Strategien skal derfor revideres og revitaliseres med formål å samle de norske reiselivsnæringene om felles mål og felles overordnet profilering av Norge utenlands.

Innovasjon

Det er i dag bred enighet om at innovasjon har vesentlig betydning for verdiskaping og vekst i moderne økonomier. Regjeringen ønsker å legge til rette for økt innovasjonsevne og -takt i norsk næringsliv gjennom å styrke satsingen på programvirksomhet knyttet til innovasjon med 68 mill. kroner (57 pst.) i forhold til saldert budsjett 2005. Programvirksomheten skal tilby kompetanse- og nettverksaktiviteter for etablerere og bedrifter med tilnærmet like utfordringer på tvers av eller innenfor en særskilt bransje. Eksempler på programmer er FORNY, ARENA, FRAM, BIT og Norwegian Centres of Expertise (NCE). FORNY er et nyskappingsprogram som stimulerer til økt kommersialisering av forskningsresultater. ARENA er et nettverksprogram som bidrar til å styrke samspillet mellom næringsaktører, kunnskapsaktører og det offentlige. FRAM er et strategi- og ledelsesutviklingsprogram for små og mellomstore bedrifter. BIT fokuserer på utvikling av felles IT-løsninger for ulike bransjer og verdikjeder.

NCE er et nytt nettverksprogram rettet mot et fåtall næringsklynger med internasjonalt orienterte bedrifter og vil bli startet opp i 2006. Programmet skal fremme samarbeid mellom aktørene innad i klyngene og mellom klyngene og næringsliv, utdannings- og forskningsinstitusjoner og offentlige aktører. Klyngene skal motiveres til internasjonalisering og innovasjon. Virkemiddelaktørene SIVA SF, Norges forskningsråd og Innovasjon Norge og Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet samarbeider om NCE. Tre eksisterende klynger har

stått sentralt i utviklingen av programmet. Programmet vil bli prioritert i 2006.

Programmer under utvikling

Innovasjon Norge skal arbeide kontinuerlig med å tilpasse sin programportefølje til kundenes behov. Dette innebærer at nye programmer skal utvikles når dette er naturlig. Eksempler på programmer som for tiden er under utvikling, er Innovasjon gjennom vekst, evne og læring (iVEL), Designprogrammet og Internasjonale nettverksprosjekter. iVEL er et kompetanseprogram som skal bidra til å styrke bedrifters innovasjonsevne. Designprogrammet skal ha som mål å øke bedrifters kunnskap om og tilgang på næringsrettet design. Internasjonale nettverksprosjekter støtter nettverksbygging i bransjer der flere bedrifter samles om internasjonale fellestiltak.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås en bevilgning på til sammen 353,5 mill. kroner til programmer under post 71 i 2006. Innovasjon Norge skal ha et tilbud om programaktiviteter innenfor de tre områdene internasjonalisering, profilering og innovasjon. Innenfor disse områdene kan Innovasjon Norge prioritere de programmer som det er størst behov for. Basert på inneværende års aktiviteter fordeles bevilgningen tentativt med 23 mill. kroner til internasjonalisering, 172,5 mill. kroner til profilering og 153 mill. kroner til innovasjon, i tillegg til 5 mill. kroner til programmer under utvikling. Dette innebærer en styrking av aktivitetene under posten med 140,4 mill. kroner (56 pst.) i forhold til saldert budsjett 2005 når det tas hensyn til at 26 mill. kroner er overført til post 70 for å dekke administrasjon av programmer som blir finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Den endelige fordelingen av bevilgningen vil bli foretatt i samråd med og etter innspill fra Innovasjon Norge. Styret i Innovasjon Norge vil bli gitt anledning til å omdisponere mellom områdene i løpet av budsjettåret innenfor nærmere fastsatte rammer.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Regjeringen ønsker å stimulere til innovasjon og verdiskaping gjennom interaksjon mellom bedrifter. Gjennom bevilgningen til forsknings- og utviklingskontrakter gis det risikoavlastning i kritiske utviklingsfaser til samarbeidsprosjekter om utvikling av nye produkter, produksjonsmetoder eller tjenester. Slik støtte er ofte viktig for suksess i

innovasjonsprosesser ved at man stimulerer til innovasjonsbasert verdiskaping i næringslivet og bidrar til kompetanseformidling og nettverksbygging. Forsknings- og utviklingskontrakter omfatter de to ordningene Industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU-ordningen) og Offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU-ordningen). Prosjektene som mottar støtte, er kjennetegnet ved stor innovasjonshøyde og høyt teknologiinnhold. Ordningene er fremhevet i St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, som virkemidler som regjeringen ønsker å styrke.

Gjennom IFU-ordningen gis det støtte til samarbeidsprosjekter mellom private leverandørbedrifter og kundebedrifter. Ordningen skal bidra til utvikling av konkurransedyktige produkter med eksportpotensial i norske bedrifter og til økt samarbeid mellom norske og utenlandske bedrifter. Ordningen er derfor et viktig virkemiddel for internasjonalisering av norsk næringsliv. Mange av kontraktene er mellom norske leverandørbedrifter og utenlandske kundebedrifter. Ordningen har felles trekk med det europeiske samarbeidsprosjektet EUREKA. Innovasjon Norge samarbeider med Norges forskningsråd for å stimulere til at IFU-prosjekter også får EUREKA-status. Felles for mange av IFU-prosjektene er at de involverer høyteknologiske bedrifter, bl.a. innenfor IKT- og petroleumsnæringene.

Gjennom OFU-ordningen gis det støtte til samarbeidsprosjekter mellom private leverandørbedrifter og offentlige kunder. I tillegg til å styrke næringslivets konkurransevne hjemme og ute gjennom samarbeid med krevende offentlige kunder, skal ordningen bidra til effektivitets- og kvalitetsforbedringer i offentlig sektor gjennom tilgang på ny teknologi eller nye løsninger. Nærings- og handelsdepartementet ønsker en økning av andelen OFU-prosjekter i forhold til IFU-prosjekter, og ser dette særlig i sammenheng med den pågående moderniseringen av offentlig sektor. Helsesektoren er et spesielt satsingsområde for OFU-ordningen, bl.a. i samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet som nå har fått ansvaret for det arbeidet som det tidligere InnoMed (Nasjonalt senter for innovasjonsbistand og næringsutvikling i helsesektoren) utførte. Tidligere samarbeid har generert flere utviklingsprosjekter i offentlig sektor, særlig innenfor sykehussektoren.

Forutsetningen for finansiell støtte til forsknings- og utviklingskontrakter er at det er etablert kontrakter om utviklingssamarbeid mellom avanserte leverandørbedrifter på den ene siden og markedsorienterte, krevende kundebedrifter (IFU) eller offentlige kunder (OFU) på den andre siden. Det vektlegges at de prosjektene som mottar til-

skudd, skal bidra til å frembringe noe vesentlig nytt. Videre vektlegges at prosjektene skal ha et betydelig markedspotensial, og at den offentlige støtten skal bidra til å utløse nye prosjekter, kapital til prosjektene og nye samarbeidsrelasjoner. Det skal legges til rette for at både leverandørbedriften og kundeparten får tilgang til ny teknologisk og markedsmessig kompetanse. Kundebedriftene skal ha en lokomotivrolle ved å bidra med markedsapparat, kompetanse og andre ressurser overfor leverandørbedriftene.

I tillegg til å støtte mindre enkeltprosjekter benyttes bevilgningen til å støtte større, mer fokuserte satsinger innenfor spesielt viktige og prioriterte områder for Norge. Ordningene kan dermed bidra til å forsterke regjeringens mer overordnede innovasjonssatsinger på utvalgte områder og næringsrettede brukerstyrte forskningsprogrammer i Norges forskningsråd. Disse prosjektene representerer områder hvor norske bedrifter er innovative og i noen tilfeller verdensledende. Innovasjon Norge er en sentral aktør i utviklingen av disse prosjektene, og det legges opp til at satsingen på denne typen prosjekter videreføres i 2006. Det knytter seg bl.a. forventninger til igangsatte prosjekter innenfor maritim sektor, og dette vil også være et prioritert område i 2006. Satsingen under denne posten må ses i sammenheng med samarbeidet mellom næringsliv og myndigheter om satsing på maritim utvikling (MARUT). Det er foreslått en ny bevilgning på 20 mill. kroner til satsingen på MARUT over Innovasjon Norges budsjett i 2006, jf. omtale under post 79 nedenfor, og en økning av bevilgningen til MAROFF-programmet i Norges forskningsråd fra 40 til 70 mill. kroner for å støtte opp under MARUT, jf. omtale under kap. 920, underpost 50.1.

Stimulering av industrisamarbeid i produksjon og utvikling av forsvarsmateriell er et prioritert område for regjeringen. Både IFU- og OFU-ordningen er aktuelle virkemidler i denne forbindelse. IFU-ordningen dekker deler av norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyet Eurofighter. Dette prosjektet er et samarbeid mellom Storbritannia, Frankrike, Spania og Italia, med deltakelse på industrisiden fra andre europeiske land. Utviklingen av dette jagerflyet kan innebære store muligheter for norsk høyteknologisk industri, og regjeringen anser det som viktig å delta i prosjektet. Med hensyn til OFU-midler er Forsvaret, som en viktig innkjøper og krevende kunde, en naturlig partner for norsk forsvarsindustri.

Norge har vedtatt å starte forhandlinger med EU om en samarbeidsavtale om Galileo. Deltakelsen i Galileo innebærer et finansieringsbehov på 73,7 mill. kroner for 3-års perioden 2005–07, og det

forventes utviklingsoppdrag til norsk industri for tilsvarende beløp. Det ble vedtatt avsatt 20 mill. kroner av rammen for forsknings- og utviklingskontrakter til norsk deltakelse på EU-siden i Galileoprojektet i revidert statsbudsjett 2005, jf. omtale i St.prp. nr. 65 (2004–2005). Det legges til grunn at norsk deltakerkontingent vil utgjøre 25 mill. kroner i 2006. For å sikre finansiering av denne innbetalingen, vil det bli holdt tilbake 20 mill. kroner av bevilgningen til Forsknings- og utviklingskontrakter. For nærmere redegjørelse om Galileo vises det til kap. 922 Romvirksomhet, i tillegg til St.prp. nr. 65 (2004–2005).

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 259,6 mill. kroner til forsknings- og utviklingskontrakter i 2006. Forslaget innebærer en meget sterk opptrapping av bevilgningen med 102,1 mill. kroner (65 pst.) i forhold til saldert budsjett 2005. Økningen skal bl.a. brukes til fokuserte satsinger på større enkeltprosjekter innenfor prioriterte områder som f.eks. maritime næringer, helsesektoren og forsvarsanskaffelser. Bevilgningen forutsettes også nyttet direkte av departementet til å dekke deler av norsk industris deltakelse i utviklingsprogrammet for kampflyet Eurofighter, og 20 mill. kroner holdes tilbake for den norske deltakelsen i Galileo. Nødvendig del av bevilgningen forutsettes benyttet til å dekke til-sagnsfullmakten for 2005. Det foreslås en ny til-sagnsfullmakt på 100 mill. kroner i 2006, jf. Forslag til vedtak VII, 1.

Post 74 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier

Under denne posten dekkes tap på ordinære lån, valutalån og garantier gitt av Industrifondet før innføring av tapsfond i 1991. Formålet med ordningen er å dekke konstaterte netto tap på gjenværende lån og garantier i etterhånd inntil de aktuelle låne- og garantiporteføljene er avviklet.

Følgende størrelser skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse:

- avskrevne netto tap på gjenværende landsdekkende lån og garantier i foregående år inkl. renter og omkostninger
- akkumulert låne- og garantisaldi pr. 31.12. foregående år fordelt på landsdekkende lån og garantier

Innovasjon Norge skal hvert år innrapportere disse størrelsene til Nærings- og handelsdepartementet. Departementet vil basert på dette foreslå

bevilgning til å dekke avskrevne tap. Tapene dekkes to år etter at de faktisk har påløpt.

I 2004 hadde Innovasjon Norge et netto tap inklusiv renter og omkostninger på ca. kr 4 162 000. Det gjenstår ikke lenger garanti-ansvar knyttet til ordningen. Gjenstående lånesaldo ble redusert fra ca. 33,3 mill. kroner (fordelt på 38 lån) til ca. 7,0 mill. kroner (fordelt på 23 lån) i løpet av 2004. De siste lånene forfaller i 2011.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 4,2 mill. kroner i tilskudd til dekning av tap på eldre lån i 2006.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond

Formålet med administrasjonsstøtte til distriktsrettede såkornfond er å utløse privat kapital gjennom å redusere kostnadene for private investorer som investerer i de distriktsrettede såkornfondene. Ordningen skal også bidra til næringsutvikling gjennom oppbygging av regionale forvaltermiljø med kompetanse innen investeringsvirksomhet og aktivt eierskap.

Målgruppen omfatter:

- investorene i de fire distriktsrettede såkornfondene
- forvaltermiljø i distriktene

Følgende størrelser skal legges til grunn ved vurdering av måloppnåelse:

- hvorvidt midlene har bidratt til å øke forvalterkompetansen i distriktene
- hvorvidt ordningen har bidratt til å utløse privat kapital

Vurderingen av måloppnåelse forutsettes gjort i en evaluering av den distriktsrettede såkornordningen.

Midlene skal fordeles likt mellom fondene i den perioden de er operative, inntil 15 år. Dersom et selskap kun er i drift deler av et år, skal beløpet utbetales i forhold til hvor lenge fondet har vært i drift. Støtten skal ikke i et enkelt år utgjøre mer enn 50 pst. av fondets totale forvaltningskostnader.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 3,4 mill. kroner til administrasjonsstøtte for de distriktsrettede såkornfondene i 2006.

Post 79 (ny) Maritim utvikling, kan overføres

Norge er en av verdens ledende nasjoner på det maritime området. Mens andre nasjoner i hovedsak har sin styrke innenfor ett eller to maritime områder, er det norske miljøet blant verdens mest komplette hva gjelder bredden av tjenester, produkter og ekspertise innen de ulike maritime områdene.

Et gjennomgående trekk ved disse næringene er at de opererer i sterkt internasjonaliserte og konkurranseutsatte markeder. I Europa satses det nå på næringene gjennom ordninger som skal fremme forskning og innovasjon innenfor det maritime området, bl.a. LeaderSHIP 2015 og OECAN-initiativet til EUs 7. rammeprogram for forskning. De største skipsbyggingsnasjonene i EU, Tyskland, Spania og Frankrike, har innført egne innovasjonsprogrammer for maritim sektor. Det er derfor nødvendig å arbeide med full tyngde dersom Norge skal beholde og utvikle sin posisjon som en av de fremste maritime nasjoner i verden.

Regjeringen har tatt initiativ til en større satsing på forskning og innovasjon i de maritime næringene, MARitim UTvikling (MARUT). Initiativet er en direkte oppfølging av St.prp. nr. 31 (2003–2004) Vilje til vekst – for norsk skipsfart og de maritime næringer. Målet med MARUT er å styrke det konkrete samarbeidet om nyskaping i de maritime næringene, og dermed øke verdiskapingen på området.

Satsingen på maritim utvikling gjennom MARUT omfatter både forsknings- og innovasjonsaktiviteter, og her vil samspillet mellom Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og næringene stå sentralt. Norges forskningsråd bidrar til MARUT gjennom MAROFF-programmet, jf. omtale under kap. 920, underpost 50.1. Bevilgningen til forskning i maritim sektor over Norges forskningsråds budsjett er foreslått økt fra 40 til 70 mill. kroner for å støtte opp under MARUT-satsingen.

MARUT har arbeidet med å identifisere områder hvor samarbeid mellom bedrifter, ulike fagmiljøer og det offentlige kan utløse et merverdi-potensial både for bedriftene og landet som helhet. Sju sentrale områder er så langt valgt ut som et utgangspunkt for det videre arbeidet. Disse omfatter utnyttelse av LNG (liquid natural gas) som energikilde, sikring av bærekraftige, maritime operasjoner i nordområdene, oppskalering av norske maritime IKT-leveranser, produksjon og distribusjon av sjømat, utvikling av nye logistikk-løsninger for nærsjøfart, opptrapping av norsk kontrollerte utstyrsleveranser og utvikling av innovative løsninger innenfor shipping. Kriterier for måloppnåelse

for bevilgningen vil bli knyttet til resultatet av samarbeidet i de maritime næringene.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 20 mill. kroner til maritim utvikling (MARUT) på Innovasjon Norges budsjett for å sikre og videreutvikle Norge som en ledende maritim nasjon.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

Innovasjon Norge kan foreta innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarende rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Innlån og avdrag vil eksempelvis øke dersom Innovasjon Norge velger å konvertere fra lang- til kortsiktige lån. Rentene som selskapet betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. I tillegg skal Innovasjon Norge betale låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. som sammen med avdrag inntektsføres under kap. 5325. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for forvaltningen av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig atskilt.

Innovasjon Norges utlånsportefølje pr. 1. august 2005

	(i mill. kr)
Låneordning	Beløp
<i>Risikolåneordningen:</i>	
Landsdekkende risikolån	457
Distriktsrettede risikolån	1 455
Sum risikolåneordningen	1 912
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>	
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	4 663
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	2 423
Gamle miljølån	7
Lavrisikolån til landbruksformål	1 121
Lån til landbruksformål gitt før 2001	2 720
Sum lavrisikolåneordningen	10 934
<i>Øvrige låneordninger:</i>	
Miljølån	117
Distriktsrettet låneordning	167
Sum utlån totalt	13 130

Budsjettforslag 2006

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlånsbehov for risiko- og lavrisikolåneordningen i 2006 inkludert refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på 30,15 mrd. kroner for 2006. Av dette er ca. 24,2 mrd. knyttet til lavrisikolåneordningen, 5,35 mrd. til risikolåneordningen og 600 mill. kroner for distriktsrettet låneordning. Anslaget på det totale innlånsbehovet er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2006 eller endring av budsjettet høsten 2006.

Kap. 5325 Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	26 339	5 000	5 000
70	Låne- og garantiprovisjoner	54 127	52 400	48 400
90	Avdrag på utestående fordringer	35 971 750	30 300 000	30 300 000
	Sum kap 5325	36 052 216	30 357 400	30 353 400

Vedrørende 2005:

Post 50 ble økt med 16,35 mill. kroner ved St.vedt. 17. juni 2005, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Bevilgningen under kap. 2421, post 50 (tidligere Landsdekkende innovasjonsordning, nå Innovasjon – prosjekter) blir overført til en særskilt opprettet fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Opplegget er basert på at midler som ikke bindes opp ved tilsagn innen utgangen av det året midlene ble bevilget, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin så snart regnskapet for foregående år er avsluttet. Det blir også foretatt tilbakeføring knyttet til annullerte tilsagn og redusert støtte etter utgangen av det tredje året etter at tilsagn er gitt. Erfaringsmessig er det sistnevnte som vil utgjøre brorparten av tilbakeføringsbeløpet. Dette innebærer at den delen av bevilgningen til Innovasjon – prosjekter for 2005 som Innovasjon Norge eventuelt ikke har bundet opp ved tilsagn innen utgangen av 2005, og midler bundet opp ved tilsagn fra SND under den landsdekkende innovasjonsordningen i 2002, men som senere er annullert eller redusert, skal tilbakeføres til statskassen i 2006.

Tilbakeføringsbeløpet er vanskelig å anslå. Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner for 2006. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendringer i forbindelse med revidert budsjett våren 2006.

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for inn-

lån fra statskassen som benyttes til å finansiere utlåne under låneordningene. Provisjonene beregnes og innbetales etter utgangen av året. Anslagene på låneprovisjon for 2005 som innbetales i 2006, er ca. 40 mill. kroner for lavrisikolåneordningen, ca. 7,8 mill. kroner for risikolåneordningen og 0,6 mill. for distriktsrettet ordning, basert på lånesaldo pr. 1. januar 2005 og anslag på avdrag og nye innlån i løpet av 2005.

Videre har staten garantert for de innlåne som den tidligere Industribanken tok opp i det private kredittmarkedet inntil banken ble innfusjonert i SND i 1993, jf. omtale under garantioversikten i pkt. 5 i del I av proposisjonen. Provisjonssatsen for statens garantiansvar for innlånsmassen er satt til 0,4 pst. p.a. Provisjonen beregnes og innbetales på tilsvarende måte som låneprovisjonene og reduseres etter hvert som garantiansvaret minsker. Anslaget på provisjon som skal innbetales i 2006, er på i underkant av kr 100 000, basert på saldo på obligasjonsgjeld pr. 1. januar 2005 og anslag på avdrag i løpet av 2005.

På dette grunnlag foreslås en bevilgning på til sammen 48,4 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på tidligere innlån og nye lån til Innovasjon Norge fra statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Avdrag på innlån tilknyttet lavrisikolåneordningen anslås til ca. 24,4 mrd. kroner, mens avdrag under risikolåneordningen og distriktsrettet låneordning anslås å utgjøre henholdsvis om lag 5,4 og 0,5 mrd. kroner. Det foreslås dermed en bevilgning på 30,3 mrd. kroner i avdrag. Anslagene er usikre, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2006 eller ved endring av budsjettet høsten 2006.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Renter på lån fra statskassen	464 151	450 000	355 000
81	Rentemargin, risikolåneordningen		2 000	2 000
83	Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond		123 000	
	Sum kap 5625	464 151	575 000	357 000

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 foretok Stortinget følgende bevilgningsendringer, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005):

- post 80 ble redusert med 150 mill. kroner
- post 83 ble økt med 6,5 mill. kroner

Bevilgningen under post 83 var en engangsoperasjon i 2005. Det vises til nærmere omtale i St.prp. nr. 1 og St.prp. nr. 65 (2004–2005).

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Det er lagt opp til at Innovasjon Norge skal kunne foreta innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarer renten på statspapirer med tilsvarende løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Rentene er knyttet til lavrisikolåneordningen, risikolåneordningen og distriktsrettet låneordning. Til sammen foreslås en bevilgning på 355 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett våren 2006 eller ved endring av budsjettet høsten 2006.

Post 81 Rentemargin, risikolåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under risikolåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2005 foreslås budsjettet med 2 mill. kroner med tilbakeføring i statsbudsjettet for 2006. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med revidert budsjett 2006.

Post 82 Utbytte, lavrisikolåneordningen

I 2004 ga lavrisikolåneordningen et overskudd på 27 mill. kroner. Overskuddet ble benyttet til å øke ordningens egenkapital. Det er en målsetting at egenkapitalandelen skal utgjøre minst 8 pst. Pr. 30. juni 2005 utgjorde den 6,65 pst. Det forventes at lavrisikolåneordningen vil gå med overskudd også i 2005. Overskuddet foreslås nyttet til å bygge opp ordningens egenkapital ytterligere, inntil 8 pst. egenkapitaldekning nås. Det foreslås derfor ikke budsjettet med utbytte fra ordningen i 2006. Dersom nevnte egenkapitaldekning nås i løpet av 2005, vil regjeringen komme tilbake til spørsmålet om utbytte for regnskapsåret 2005 i forbindelse med revidert budsjett 2006.

Kap. 2426 SIVA SF (jf. kap. 5326 og 5613)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>			40 000
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	140 000	50 000	50 000
95	Egenkapital	90 000	50 000	50 000
	Sum kap 2426	230 000	100 000	140 000

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble det bevilget 15 mill. kroner under ny post 70 Tilskudd, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Selskapet for industrivekst SIVA SF skal være en nasjonal pådriver for innovasjon, verdiskaping og nye arbeidsplasser. Selskapet arbeider for å utvikle sterke regionale og lokale verdiskapingsmiljøer i hele landet. Virksomheten er organisert i hovedområdene eiendom og innovasjon.

SIVA SF er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Ved utgangen av 2004 hadde SIVA SF eierposter i totalt 150 aksjeselskaper. Flere av disse selskapene har igjen eierandeler i andre selskaper. De fleste aksjeselskapene som SIVA SF har eierandeler i er enten rene eiendomsselskaper som eier kunnskaps- og forskningsparker og næringshager, eller «utviklingsselskaper» rettet mot aktiviteter i disse anleggene. SIVA SF forvalter også statens eierinteresser i IT Fornebu. Morselskapet SIVA SF ligger i Trondheim og har om lag 30 ansatte.

St.meld. nr. 46 (2003–2004) omhandler SIVAs fremtidige virksomhet. I meldingen legges det opp til at SIVAs rolle i virkemiddelapparatet skal være å tilby tilretteleggende eierskap og nettverk for innovasjon. Meldingen slår fast at SIVAs engasjement skal være både i sentrale strøk og i distriktene. Gjennom dette engasjementet skal kompetanseoverføring og ringvirkninger mellom ulike deler av landet fremmes.

Det skal utarbeides egne budsjett og regnskap for hvert virksomhetsområde. Nærings- og handelsdepartementet startet nylig, sammen med SIVA og Kommunal- og regionaldepartementet, et prosjekt for å utarbeide spesifikke mål- og styringsparametere for de enkelte områdene.

Eiendomsområdet

Eiendomsvirksomheten var grunnlaget for etableringen av SIVA i 1968. Virksomheten består av både heleide industrianlegg der SIVA står for bygging og utleievirksomhet, og av eiendomsselskaper hvor SIVA eier bygg sammen med andre aktører. Eiendomsselskapene er etablert som egne aksjeselskaper og er ofte knyttet opp mot forsknings-, kunnskaps- og næringsparker. I dag er SIVAs totale eiendomsengasjement organisert under holdingselskapet SIVA Eiendom Holding AS, som er heleid av SIVA SF. SIVAs eiendomsakti-

vitet skal være risiko- og kapitalavlastende for bedriftene og bidra til å mobilisere lokal kapital og kompetanse. Det satses på å selge ut eiendommer som det blir etablert et privat marked for, slik at den frigjorte kapitalen kan reinvesteres i prosjekter hvor private aktører ikke ønsker å ta førstehåndsriskoen. SIVA mottar ikke statlige tilskudd til eiendomsaktiviteten.

Innovasjonsområdet

SIVAs innovasjonsaktiviteter har til hensikt å skape sterke verdiskapingsmiljøer i distriktene gjennom å forbedre nasjonal infrastruktur for nyskaping og innovasjon. Aktiviteten omfatter både kompetanseinnsats og investeringer. SIVA har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskaper som legger til rette for nyskaping.

I Stortingets merknader til St.meld. nr. 46 (2003–2004), jf. Innst. S. nr. 30 (2004–2005), ble det lagt vekt på at SIVA fortsatt skal delta i miljøer med aktiv kommersialisering innenfor innovasjonsområdet og bistå i utviklingen av slike miljøer innenfor de regionale innovasjonsnettverkene. Innovasjon og nyskappingsvirksomhet avhenger av et godt samarbeid mellom private og offentlige aktører, og SIVAs nettverksvirksomhet og kompetanse-spredning er viktige virkemidler.

SIVA mottar tilskudd til ulike programsatsinger innen innovasjonsområdet fra Kommunal- og regionaldepartementet. Gjennom revidert budsjett våren 2005 ble det også bevilget midler over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til SIVAs innovasjonsaktiviteter (15 mill. kroner). Dette foreslås fulgt opp med ny bevilgning for 2006 på 40 mill. kroner, dvs. en økning på 167 pst.

De tre virkemiddelaktørene SIVA SF, Innovasjon Norge og Norges forskningsråd utfyller hverandre på en god måte. Disse tre samarbeider bl.a. om å utvikle Norwegian Centres of Expertise, som skal styrke regionale nærings- og kunnskapsmiljøer bestående av bedrifter med vekstambisjoner og internasjonal konkurranseevne.

Andre områder

Så Korn-/ventureinvesteringer

SIVA SF har eierandeler i ti såkorn-/venturefond. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 46 og Innst. S. nr. 30 (2004–2005) gikk Stortinget inn for at selskapet viderefører sine engasjementer innenfor såkorn og venture, som en del av det tilretteleggende eierskapet innenfor innovasjonsnettverket.

Det er i 2005 foretatt en gjennomgang av denne aktiviteten med fokus på kostnader for SIVA SF og

resultater for næringslivet. SIVAs investeringer utgjør i størrelsesorden 75 mill. kroner. Bokført verdi er på 55 mill. kroner. Investeringene er hovedsakelig lånefinansiert og belaster SIVA med finanskostnader i størrelsesorden 3-4 mill. kroner pr. år. På basis av vurderinger og anbefalinger i gjennomgangen kom SIVAs styre, basert på relativt stramme driftsrammer, til at en fortsetter aktiviteten i begrenset omfang. Det innebærer at de nåværende engasjementene i regionale såkorn- og ventureselskaper opprettholdes og forvaltes i samsvar med de opprinnelige forutsetningene for inngang i disse fondene. I dette ligger at juridisk forpliktende, men ikke effektuerte vedtak om ytterligere kapitalinngang følges opp. I fond der lukking ikke er regulert i vedtekter og/eller aksjonærvtaler, søkes SIVAs engasjement nedtrappet/avviklet over tid i forståelse med øvrige aksjonærer og med maksimering av SIVAs verdier.

Med utgangspunkt i den kraftige økningen i budsjettforslaget for SIVA for 2006 finner departementet det riktig, i samråd med styret, å foreta en fornyet gjennomgang av ønskeligheten av at selskapet trapper ned virksomhet knyttet til såkorn-/venture-investeringer. Gjennomgangen vil forelegges Stortinget.

Utenlandsvirksomhet

Som ledd i oppfølgingen av stortingsbehandlingen av St.meld. nr. 46 (2003–2004) og Innst. S. nr. 30 (2004–2005) vil næringshagen i Murmansk bli videreført. Stortinget bemerket at olje- og gassvirksomheten i Barentsregionen aktualiserer norsk tilstedeværelse i disse områdene. Videreføring av næringsparken i Murmansk er foreslått prioritert innenfor bevilgningen til innovasjonsaktiviteter for 2006. SIVAs økonomiske situasjon og bevilgninger i fremtiden vil være avgjørende for omfanget av virksomheten i nordområdene i årene fremover.

SIVA er engasjert i tre næringsparker i Baltikum. SIVAs eierskap i disse parkene er nå under nedtrapping, og det tas sikte på endelig avvikling senest innen utgangen av 2006.

Resultatrapport 2004

Økonomi

SIVA-konsernet hadde i 2004 et negativt resultat på 217 mill. kroner. 72 mill. kroner av dette skyldes tilbakeføring av tidligere utsatt skattefordel, 34 mill. kroner skriver seg fra SIVAs eierandeler i IT Fornebu AS og 100 mill. kroner skyldes nedskrivning av eiendomsverdier. Underskuddet fra ordinær aktivitet var på 11 mill. kroner. Gjennom de grep som er gjort i 2004 bør SIVA ha gode forutset-

ninger for å drive i økonomisk balanse i fremtiden. Det forventes at en gjennomført nedbemanning i 2004 og reduksjon i øvrige kostnader vil bidra til å bedre SIVAs resultat i 2005.

SIVAs eierpost i Argentum Fondsinvesteringer ble i mars 2004 overført til Nærings- og handelsdepartementet, i tråd med Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 51 (2002–2003). Dette medførte en reduksjon i selskapets egenkapital og balanseverdi på 1 350 mill. kroner. Egenkapitalandelen var ved utgangen av 2004 33 pst. for morselskapet og 22 pst. for konsernet.

Innovasjonsområdet

SIVA etablerte fire nye næringshager, fire industriinkubatorer og én ny kunnskapspark i 2004. Totalt deltar SIVA i 85 innovasjonsselskaper på 71 steder i Norge, deriblant ti forskningsparker, 16 kunnskapsparker, 38 næringshager, 4 industriinkubatorer (etablert som eget program i 2004) og ti såkorn-/ventureselskaper. I tillegg støttes utviklingen av 18 inkubatorer.

Eiendomsområdet

Det ble i 2004 foretatt nye eiendomsinvesteringer på sju steder, og 51 nye leiekontrakter ble inngått. Totalt har SIVA eiendomsinvesteringer på 63 steder i Norge, fordelt på over 90 bygg/eiendommer. Ved en overføring av eiendommer fra morselskapet til datterselskapet SIVA Eiendom Holding AS ble eiendommene nedskrevet med ca. 100 mill. kroner for å tilpasses markedsverdi.

Prioriteringer og budsjettforslag 2006

Post 70 Tilskudd, kan overføres

I samsvar med St.meld. nr. 46 (2003–2004) og regjeringens regional- og distriktpolitiske mål skal SIVA medvirke til oppbygging og tilrettelegging av innovasjonsmiljøer som næringsparker, forsknings- og kunnskapsparker, inkubatorer og næringshager. Foretaket skal videre bidra til nyskaping og nettverksbygging i samarbeid med private og offentlige aktører i hele landet. Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner til innovasjonsaktiviteter i regi av SIVA i 2006. Formålet med tilskuddet er å sette foretaket i stand til å bidra til utvikling av norsk innovasjonsevne og økt verdiskaping over hele landet. Tilskuddet skal bl.a. dekke administrative kostnader knyttet til SIVAs rolle som virkemiddelinstusjon, og generell innsats i forbindelse med oppbygging og utvikling av innovasjonsmiljøer i hele landet. Tilskuddet forutsettes dessuten benyttet til følgende aktiviteter:

- Videreutvikling av inkubatorprogram knyttet opp mot de sentrale universitets- og forskningsmiljøene. Norge trenger flere vellykkede bedriftsetableringer for å erstatte bedrifter som legges ned, enten på grunn av endringer i næringsstruktur eller på grunn av at markeder forsvinner. Inkubatorer tilbyr et utviklingsmiljø for nye bedrifter, i form av kontorlokaler og -tjenester, rådgivning og nettverk. Målsettingen for SIVAs inkubatorprogram er at bedriftene skal vokse raskere i en inkubator enn utenfor.
- Nettverksaktiviteter som bidrar til økt kontakt og samarbeid mellom enkeltbedrifter i verdiskapingsmiljøene rundt i hele landet, samt mellom næringslivet, FoU-miljøene, finansinstitusjoner/investorer og statlige, fylkeskommunale og kommunale aktører. I tilknytning til sitt arbeid med etablering og aktivt eierskap i industriparker, innovasjonsselskaper og investeringselskaper arbeider SIVA med etablering av infrastruktur som reduserer barrierene for slik nettverksbygging.
- Norwegian Centers of Expertise (NCE). NCE er et nytt program som utvikles av Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd i fellesskap. Programmet skal stimulere internasjonalt orienterte næringsmiljøer med stort utviklingspotensial. SIVA vil ha et definert ansvar for operativ oppfølging av og nettverksbygging mellom prosjektene.
- Innovasjonssenter i Nordvest-Russland. SIVAs næringspark i Murmansk er en viktig del av næringssamarbeidet mellom Norge og Nordvest-Russland. Barentsregionen er blant de mest interessante i verden når det gjelder olje, gass og marine ressurser. Samtidig har regionen store miljøutfordringer knyttet til disse næringene. SIVA jobber med planer om å videreutvikle virksomheten i Nordvest-Russland til et større innovasjonssenter med fokus på energi, marin sektor og miljø. Dette vil innebære oppbygging av et innovasjonssystem med nettverk mot sentrale kompetansemiljøer både på norsk og russisk side. Det vil stimulere til økt norsk-russisk næringslivssamarbeid, spesielt

innen olje-/gass-sektoren og tilknyttede miljøutfordringer, og bedre norsk næringslivs muligheter til å posisjonere seg for engasjementer i denne regionen. SIVA har gjennomført et forprosjekt vedrørende satsingen.

Kriterier for måloppnåelse innenfor de ulike aktivitetene skal knyttes til aktivitetsrapportering på kort sikt og ses i sammenheng med mål- og resultatstyringsopplegget for SIVAs totale virksomhet på lang sikt.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

SIVA SF kan foreta innlån i statskassen og selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på innlånet blir satt lik renten på statspapir med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang SIVA SF tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Innlån budsjetteres under kap. 2426, post 90, mens avdrag budsjetteres under kap. 5326, post 90, jf. nedenfor.

Det foreslås å bevilge 50 mill. kroner under låneposten. Det legges til grunn at SIVAs låneramme ved utgangen av 2006 er på inntil 750 mill. kroner.

Post 95 Egenkapital

I henhold til SIVAs vedtekter har selskapet kun anledning til å foreta opplåning i statskassen. I St.meld. nr. 46 (2003–2004) ble det lagt opp til at SIVA SF skulle tilføres 150 mill. kroner i egenkapital i løpet av en 3-års periode. Kapitaltilførselen skal skje ved konvertering av statskasselån til innskuddskapital. Det ble lagt opp til at dette skulle gjøres med 50 mill. kroner pr. år i årene 2005–07. Samtidig skulle SIVA gjennom interne tiltak i selskapet nedbetale 100 mill. kroner av statskasselånet. Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner til egenkapital for 2006. Bevilgningen motsvares av en inntektsbevilgning som avdrag på lån fra SIVA SF under kap. 5326, post 90.

Kap. 5326 SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5613)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Låne- og garantiprovisjoner			7 100
90	Avdrag på utestående fordringer			50 000
96	Innskuddskapital Argentum AS	1 225 000		
	Sum kap 5326	1 225 000		57 100

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningene som nå foreslås under nye poster 70 og 90, ble for 2004 og 2005 gitt over kap. 3961, henholdsvis post 71 (garantiprovisjoner), post 72 (låneprovisjoner) og post 91 (avdrag).

SIVA SF skal betale en årlig låneprovisjon til staten på 0,4 pst. av innlånsporteføljen i statskassen. Anslag på låneprovisjon til staten i 2006 er beregnet til 2,9 mill. kroner.

På dette grunnlag foreslås en bevilgning på totalt 7,1 mill. kroner under post 70.

Post 70 (ny) Låne- og garantiprovisjoner

Ved behandling av St.prp. nr. 65 (2002–2003) ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien for statsforetakenes langsiktige låneopptak. Ut fra eksisterende låneportefølje og forventet lånevekst i inneværende år og i 2006 er garantiprovisjonen anslått til 4,2 mill. kroner.

Post 90 (ny) Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtale under kap. 2426. SIVA SF foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. For 2006 foreslås 50 mill. kroner av SIVAs lån i statskassen konvertert til egenkapital, jf. omtale under kap. 2426 post 90. På denne bakgrunn budsjetteres det med avdrag på 50 mill. kroner på SIVAs utestående fordringer.

Kap. 5613 Renter fra SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5326)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Renter			43 300
	Sum kap 5613			43 300

Vedrørende 2004 og 2005:

Bevilgningen som nå foreslås over nytt kap. 5613, ble for 2004 og 2005 gitt over kap. 5609, post 80.

pet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 43,3 mill. kroner i renter fra SIVAs låneopptak i statskassen på statsbudsjettet for 2006.

Post 80 Renter

SIVA SF foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selska-

Kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)

(i 1 000 kr)

Post/ under- post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
24	Driftsresultat:			
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-39 178	-43 000	-44 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	39 178	43 000	44 500
	Sum kap. 2460	0	0	0

Virksomhets- og tilstandsbeskrivelse

Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) er en statlig forvaltningsbedrift lokalisert i Oslo. GIEK skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet og være et supplement til det private marked. GIEK tilbyr eksportkredittgarantier, produkter som er tilknyttet dette og investeringsgarantier. Statlig medvirkning på dette området skal bidra til å sikre norsk næringsliv tilsvarende vilkår som utenlandske konkurrenter. De fleste vestlige industriland og en del andre land har tilsvarende statlige ordninger. Spesielt ved eksport til nyindustrialiserte land og utviklingsland, og for små bedrifter og bedrifter med liten eksporterfaring, er statlig medvirkning viktig for å fremme eksport.

GIEK kan avdekke både kommersiell og politisk risiko. Med *kommersiell risiko* menes at *privat* kjøper kan gå konkurs eller av andre grunner ikke betaler. Med *politisk risiko* menes at *offentlig* kjøper ikke vil betale, eller at krig, ekspropriasjon eller andre tiltak fra offentlige myndigheter hindrer betaling. Investeringsgarantiene dekker kun politisk risiko.

GIEKs kunder eksporterer til over 150 land, og instituttet kan medvirke til eksport av alle typer varer og tjenester. GIEK disponerte 38 årsverk pr. 1. mars 2005. GIEK ledes av et styre oppnevnt av Nærings- og handelsdepartementet. Styret har ansvar for GIEK og leder dets virksomhet på statens vegne.

GIEK forvalter følgende garantiordninger:

- Alminnelig garantiordning dekker garantier gitt etter 31. desember 1993. Alminnelig garantiordning kan avdekke alle typer risiko, bortsett fra kommersiell risiko for kreditter til kjøpere i OECD-landene med en løpetid på mindre enn to år.
- Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen). Ordningen anvendes når risikoen er for høy for dekning

under GIEKs Alminnelige ordning, men hvor det av bistandspolitiske grunner kan være ønskelig å tilgodese særlig utviklingsfremmende prosjekter. Ordningen avdekker risiko i land som av OECD er definert som lavere mellominntektsland, lavinntektsland og minst utviklede land.

- Garantiordning for byggelån til skip benyttes til å garantere for lån til verft i Norge i forbindelse med bygging eller ombygging av skip i Norge. Ordningen ble etablert i 2005. Det kan garanteres for inntil 50 pst. av de enkelte lån eller dellån på like vilkår med en finansinstitusjon.

GIEK har følgende eierforhold i andre selskaper:

- GIEK Kredittforsikring AS, heleid datterselskap som tilbyr kortsiktige kredittforsikringer. Selskapet skal drives forretningsmessig

I tillegg forvalter GIEK følgende:

- Beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring for NHD
- Anbudsgarantiordning for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND)

GIEK forvalter følgende garantiordninger som er under avvikling:

- To garantiordninger for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningene)
- Gammel alminnelig ordning, dvs. garantier og garantitilsagn gitt før 1. januar 1994
- Gamle særordninger, som inneholder fire særordninger som ble slått sammen fra 1999, hvorav den viktigste er Gammel særordning for utviklingsland
- Norsk Garantiinstitut for skip og borefartøyer AS

Avviklingen av Norsk garantiinstitut for skip og borefartøyer AS er nærmere omtalt under pkt. 5

Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger, innledningsvis i proposisjonen.

GIEKs overordnede mål er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer i utlandet gjennom å utstede garantier på vegne den norske stat. Virksomheten skal drives innenfor følgende rammer:

- i samsvar med balansekravet, dvs. at alle operative ordninger skal gå i balanse på lang sikt
- i overensstemmelse med prinsippet om konkurranseutjevning og i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser
- effektiv markedsføring, saksbehandling og drift

GIEK beslutter hva slags risikoeksponering som er forsvarlig for å overholde balansekravet. U-landsordningen dekker spesielt høy risiko. Det er definert egne bestemmelser for driften av denne ordningen slik at den skal gå i balanse når grunnfondet for ordningen medregnes. For de gamle, ikke lenger aktive ordningene er målet å administrere deres avvikling med minst mulig erstatningsutbetaling og størst mulig gjenvinning.

Rammene for eksportkreditter og garantier i forbindelse med eksport av kapitalvarer reguleres internasjonalt av OECDs «Arrangement on Officially Supported Export Credits».

Miljøhensyn inngår i risikovurderingen av de enkelte garantisakene. GIEKs miljøretningslinjer går til dels lenger enn anbefalingene fra OECD. Alle garantisøknader blir fordelt i tre kategorier etter antatt miljøpåvirkning. I den strengeste av disse kategoriene kreves det at en søker fremlegger en full miljøkonsekvensanalyse før det kan gis garanti. GIEK rapporterer til OECD i henhold til gjeldende miljøretningslinjer.

Resultatrapport 2004

GIEK rapporterer etter bedriftsøkonomiske prinsipper og fører regnskap utenom det statlige bevilgningsregnskapet med unntak av administrasjonsregnskapet. Regnskapene for de enkelte garantiordningene bygger på prinsipper som gjelder for kredittforsikring, så langt de passer. I porteføljevurderingen er det gjort tapsanslag etter beste estimat. Anslagene er forbundet med usikkerhet.

Administrasjonsregnskapet som rapporteres under kap. 2460, post 24 Driftsresultat, føres etter kontantprinsippet av hensyn til statsregnskapet. Føringer på øvrige poster i statsbudsjettet/statsregnskapet som berører GIEKs budsjettkapitler, blir ivaretatt av Nærings- og handelsdepartementet.

2004 ble et aktivt år for GIEK. Det var stor pågang av nye søknader med til dels betydelige

beløp, noe som viser at norske eksportører fortsatt har behov for å risikoavdekke en betydelig del av sin eksportvirksomhet. Søknads- og tilsagnsbeløpene økte vesentlig fra 2003, og det utestående garantiansvaret var rekordhøyt ved utgangen av året.

I 2004 ble en ny anbudsgarantiordning innført. GIEK behandler garantisøknader og fører oversikt over eksponeringen på oppdrag for NORFUND. Det ble utstedt én garanti under ordningen i fjor, jf. nærmere omtale av ordningen under kap. 161 Næringsutvikling, på Utenriksdepartementets budsjett.

GIEK la også i 2004 stor vekt på samarbeid med andre lands garantiinstitutter og har reforsikringsavtaler med garantiinstitutter i ti andre land. Videre har GIEK deltatt aktivt i samarbeidet i Berne Unionen, en internasjonal organisasjon, hovedsakelig bestående av statlige eksportkredittgaranti-institutter. Formålet med Berne Unionen er å fremme sunne prinsipper innen internasjonal kredittforsikring og garantistillelse og ivareta eksportkredittorganisasjonenes felles interesser.

GIEK har sammen med Nærings- og handelsdepartementet deltatt aktivt i de gruppene i OECD som regulerer eksportkreditter og garantier. GIEK har sammen med Utenriksdepartementet også deltatt aktivt i Parisklubben der arbeid med å inndrive og ettergi GIEKs fordringer på fremmede stater samordnes med andre kreditorland.

Bl.a. med bakgrunn i krav i det statlige økonomiregelverket ble det utviklet et nytt integrert økonomi- og saksbehandlingssystem i GIEK, det såkalte NYTTIG-systemet, som ble tatt bruk i januar 2004. Utviklingen og overgangen til nytt system krevde betydelige interne ressurser. Implementeringen av NYTTIG har ført til økt kvalitet på saksbehandlingen i GIEK, samtidig som arbeids situasjonen for saksbehandlerne har blitt bedret. Garantiperioden for NYTTIG utløp sommeren 2005. Leverandøren har lagt stor vekt på feilretting, og det er lagt opp til at avvik som er avdekket i garantiperioden, skal være rettet innen medio oktober. Arbeidet med ytterligere feilrettinger og nødvendige systemendringer vil imidlertid fortsette frem mot årsskiftet. GIEK godkjente i september 2005 systemdokumentasjonen for NYTTIG.

GIEK legger vekt på å gi god informasjon om sin virksomhet og sine produkter. Hjemmesiden (www.giek.no) er fornyet. GIEK utga i 2004 fire nummer av Eksportøren, et nyhetsbrev som sendes til 700 abonnenter. I forbindelse med 75-års jubileet i 2004 ble det laget et hefte med historiske hovedtrekk for GIEKs virksomhet, som også ble

gjengitt i komprimert form i den trykte årsmeldingen for 2003.

Årsresultat 2004 og prognoser for 2005 og 2006

	(i 1 000 kr)		
	Resultat 2004	Prognose 2005	Prognose 2006
Alminnelig garantiordning	57 864	25 000	25 000
Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland	35 733	10 000	10 000
Garantiordning for byggelån til skip	0	-1 000	1 000
SUS/Baltikum-ordningen før 1. januar 1999 (ikke lenger operativ)	-2 102	5 000	5 000
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999 (ikke lenger operativ) ¹	-79 855	3 000	3 000
Gammel alminnelig ordning (ikke lenger operativ) ¹	-84 331	-100 000	-100 000
Gamle særordninger (ikke lenger operative) ¹	-53 086	-30 000	-30 000

¹ De negative resultatene skyldes tilbakeføring av ordningens overskuddslikviditet til statskassen.

Alminnelig garantiordning

Ny Alminnelig ordning ble etablert i 1994. I perioden 1994–2004 har ordningen medvirket til eksport for ca. 59 mrd. kroner.

Garantirammen var i 2004 på til sammen 40 mrd. kroner for nye tilsagn og gammelt ansvar under gammel og ny Alminnelig ordning. Samlet ansvar for tilsagn og poliser bundet under rammen, var på 23 mrd. kroner ved utgangen av 2004, inkludert 1 mrd. garantiansvar under Gammel alminnelig ordning, mot henholdsvis 15,2 og 1,3 mrd. kroner ved utgangen av 2003. Det er utestående garantier og tilsagn til alle verdensdeler, men ved utgangen av 2004 var utnyttet del av rammen høyest for Øst-Europa (8,6 mrd.), Vest Europa (5,0 mrd.) og Asia (3,4 mrd.).

Det var 182 nye søknader under Alminnelig ordning i 2004, en nedgang i antall fra året før, mens gjennomsnittlig beløp på sakene gikk vesentlig opp. Det ble utstedt 125 tilsagn til en verdi av 18 mrd. kroner, en vesentlig øking fra 2003.

Det ble utstedt nye poliser for et samlet garantiansvar på 3,5 mrd. kroner i 2004, herunder poliser mot tap på investeringer på ca. 0,5 mrd. kroner. Det ble utstedt vesentlig færre poliser enn året før. Antall nye poliser var 55 i 2004 mot 114 i 2003.

Den samlede verdien av de nye eksportkontraktene under ordningen i 2004 var på 7,6 mrd. kroner, en nedgang på 10 pst. i forhold til 2003.

Garantiene under Alminnelig ordning dekker alle bransjer. De største garantiene ved utgangen

av året gjaldt skip og borerigger (27 pst.), diverse kapitalvarer (17 pst.), tjenester (11 pst.), IKT (11 pst.) og skipsutstyr (10 pst.).

Alminnelig ordning hadde et årsresultat på 57,9 mill. kroner for 2004, mot 110,2 mill. kroner i 2003. Resultatutviklingen skyldes i stor grad endringer i tapsavsetningene, på bakgrunn av ny risikovurdering i gamle saker, og at garantiansvar påløper, utgår og omregnes til annen valutakurs. En stor del av de kreditter GIEK dekker, er i amerikanske dollar, og en endring i kursen på denne valutaen gir store utslag for GIEKs ansvarsstatistikk, inntekter og avsetninger.

Av inntektene i 2004 utgjorde moratorieinntekter (utsatt gjeldsbetaling fra debitorstat) 20,8 mill. kroner, mot 60,5 mill. kroner i 2003. Ettersom opptrapping av moratoriefordringen på Pakistan avtar, vil moratorieinntekten synke ytterligere fremover. En vesentlig del av erstatningene både i 2003 og i 2004 knytter seg til politisk risiko vedrørende eksport til Pakistan og Zimbabwe. De største erstatningene i 2004 gjaldt kommersiell risiko i Mexico. GIEK forventer ytterligere erstatningsutbetalinger på disse sakene.

GIEK har gjort tapsavsetninger etter beste estimat siden ordningens oppstart i 1994. Ved utgangen av 2004 utgjorde avsetningene 712,5 mill. kroner mot 707,3 mill. kroner ved utgangen av 2003. I tillegg hadde ordningen ved utgangen av 2004 en egenkapital på 208 mill. kroner. Utestående garantiansvar er høyere ved utgangen av 2004, mens risikoen for tap i porteføljen totalt sett har minket i

løpet av året. GIEKs styre anser den samlede tapsavsetningen som forsvarlig i forhold til balansekravet og risikoen i porteføljen.

Alminnelig garantiordning har tradisjonelt vist volumvariasjoner over tid. Det er vanskelig å estimere hvordan tapspotensialet vil utvikle seg i fremtiden, da ordningen garanterer for store enkelt-risiki i saker med lang løpetid. Porteføljen er sterkt konsentrert både med hensyn til land og enkeltprosjekter. GIEK er ikke kjent med engasjementer som kan gi tap utover allerede foretatte avsetninger. Det regnes med et resultat i balanse i 2005.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det ble i årene 1989–94 bevilget til sammen ca. 300 mill. kroner til et grunnfond for ordningen over Utenriksdepartementets budsjett. Fra 2001 følger premiefastsettelsen OECD-regelverket, som innebærer at minimumspremiene for politisk risiko skal følges.

Garantirammen var i 2004 på 1,5 mrd. kroner. Garantirammen har i de siste årene vært fullt utnyttet, bortsett fra en kort periode 2003/2004, etter bortfall av et stort prinsipptilsagn. Ved årsskiftet var garantirammen utnyttet med garanti-ansvar på nærmere 0,5 mrd. og tilsagn på ca. 0,9 mrd. kroner.

Årsresultatet for ordningen ble på 35,7 mill. kroner i 2004, mot 29,8 mill. kroner i 2003. Det positive resultatet skyldes begge år hovedsakelig reduserte tapsavsetninger. GIEK forventer et fortsatt positivt resultat for ordningen i 2005. Det forventes at poliser som medfører nye premieinntekter vil bli utstedt. Tapsavsetningene utgjorde 36,4 mill. kroner ved utgangen av 2004.

U-landsordningen skal gå i balanse på lang sikt når det tas hensyn til grunnfondet. Fondet er ikke rentebærende og regnskapsføres av NHD slik at det ikke inngår i ordningens balanseregnskap. Fondet var ved utgangen av 2004 på drøyt 265 mill. kroner og er redusert ytterligere, til ca. 258,6 mill. kroner, pr. 1. september 2005. Ordningens egenkapital er marginalt negativ, men ordningen er i balanse når det tas hensyn til grunnfondet.

Garantiordning for byggelån til skip

Garantiordningen for byggelån til skip ble innført med virkning fra 2005. Det vil derfor først bli rapportert ordinært for denne ordningen i budsjettproposisjonen for 2007.

SUS/Baltikum-ordningene

Det føres to regnskap for SUS/Baltikum-ordninger, ett for vedtak fattet i 1994–98 og ett for vedtak i 1999–2002. Garantiansvaret pr. 31. desember 2004 var på 219,3 mill. kroner, og det gjenstår et tilsagn som opprinnelig ble gitt i 1996. Porteføljen er i hovedsak knyttet til eksport av fisk, papir, landbruksmaskiner og skipsutstyr. Over 90 pst. gjelder Russland. Fordring i moratorieavtale med Russland og mot russiske debitorer følges opp.

Driftsresultatet for ordningene var 10,1 mill. kroner i 2004, mot 11,8 mill. kroner i 2003. Årsresultatet i 2004 var imidlertid negativt med 82 mill. kroner fordi det ble overført 88 mill. kroner til statskassen. Det er gitt trekkfullmakt som alternativ finansiering for ordningen. Det ble ikke behov for å benytte den i 2004. Tapsavsetningene utgjorde 6,3 mill. kroner ved utgangen av 2004.

Gammel portefølje

Gammel Portefølje er en samlebetegnelse på Gammel alminnelig ordning og gamle særordninger. GIEK skal administrere ordningenes avvikling utenom fordringer som ettergis gjennom gjeldsplanen og eventuell annen politisk vedtatt gjeldslette.

Gammel portefølje hadde et restansvar ved utgangen av 2004 på nesten 1 mrd. kroner, hvorav hoveddelen er på Gammel alminnelig ordning. Hoveddelen av garantiansvaret gjelder Venezuela, Indonesia og India. Tapavsetningene utgjorde 98,5 mill. kroner ved utgangen av året. Driftsresultatet for 2004 var på 251 mill. kroner, mot 368 mill. kroner året før. Moratorieinntekter er ordningenes viktigste inntektspost og utgjorde 215 mill. kroner i 2004. Årlig tilbakeføres ordningenes overskuddslikviditet til statskassen. Det ble overført 323 mill. kroner til statskassen i 2004 mot 340 mill. kroner i 2003. Økonomien i gammel portefølje vil avhenge av gjennomføringen av gjeldsplanen.

Gjeldsplanen

Gjeldsplanen fra 1998 med utvidelser fra 2001 og 2004 opprettholdes som helhetlig strategi på gjeldsområdet og inneholder både multilaterale og bilaterale tiltak. Planen er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjoner. Et av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. Disse fordringene er i hovedsak knyttet til eksportgarantier gitt på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet og hører inn under Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland.

Gjeldsplanen åpner for at det kan gis gjeldslette uten ny bevilgning innenfor en ramme på opprinnelig 3,173 mrd. kroner under Gammel portefølje, fordelt med 1,266 mrd. kroner under Gammel alminnelig ordning og 1,907 mrd. kroner under Gammel særordning for utviklingsland. I perioden 1998–2004 er det ettergitt til sammen 1,539 mrd. kroner av totalrammen. Utvidelsen fra 2004 innebærer av gjeldsplanen ikke lenger er forbeholdt gjeldslette til de fattigste landene, men også kan benyttes til å finansiere gjeldsbytteavtaler med middelinntektsland som Vietnam og Ecuador.

GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS (GK) er GIEKs heleide datterselskap. 2004 var GKs fjerde driftsår. Selskapet drives forretningsmessig og har eget styre. Det tilbyr kortsiktig kundekredittforsikring og har spesielt fokus på betjening av små og mellomstore bedrifter. GKs økonomi er tilfredsstillende, med en god likviditet og en solid kapitalisering. Årsresultatet for 2004 etter avsetninger og skatt var på 3,8 mill. kroner. Det er utbetalt 2 mill. kroner i utbytte til staten. Av antall poliser er 81 pst. til små og mellomstore bedrifter. GK forsikret i 2004 et totalt kredittsalg på 12,9 mrd. kroner.

Prioriteringer 2006

GIEK skal fremme norsk eksport av varer og tjenester og investeringer ved å stille garantier. For å nå balansekravet skal GIEK ha fokus på grundig risikovurdering i alle enkeltsaker. GIEK skal bruke garantiinstrumentene innovativt til å dekke kundenes behov. GIEK skal:

- bidra aktivt til å videreutvikle garantitilbudet i dialog med overordnede myndigheter og i samarbeidet med internasjonale finansinstitusjoner og eksportører
- ivareta norske interesser ved harmonisering av regelverk innenfor eksportgarantier, herunder delta på relevante møter i OECD og Berne Unionen

Det er vesentlig å opprettholde nøkkelkompetanse i organisasjonen med høyt faglig nivå for å kunne være en sentral medspiller for næringslivet i arbeidet med å sikre norske kontrakter og derved arbeidsplasser. GIEK skal arbeide videre med å utvikle kompetanse og administrative systemer, særlig med sikte på forbedret prosjekt- og risikovurdering.

GIEK skal videre aktivt gjøre seg synlig i markedet slik at potensielle brukere blir kjent med GIEKs garantiprodukter. Informasjonsarbeidet

skal styrkes. Det skal legges til rette for åpenhet og innsyn i virksomheten. Likebehandling av kunder skal tilstrebes, og GIEK skal ha en akseptabel saksbehandlingstid på så vel erstatnings- som garantisaker.

Nærings- og handelsdepartementet vil sammen med GIEK arbeide for å forbedre og klargjøre mål- og resultatstyringssystemet knyttet til GIEKs virksomhet. Det kan i den forbindelse også være aktuelt å foreta mindre revisjoner og presiseringer i vedtektene.

Budsjettforslag 2006

Garantivedtak

Alminnelig ordning

Samlet garantiramme for *Alminnelig ordning* og *Gammel alminnelig ordning* har siden 2002 vært på 40 mrd. kroner. Pr. 31. desember 2004 var 23 mrd. kroner av rammen bundet opp i garantier og tilsagn, og GIEK hadde på det tidspunktet registrert nye søknader med et antatt ansvarsbeløp på til sammen 6,8 mrd. kroner. Nåværende ramme anslås tilstrekkelig til å dekke behovet for nye garantier og tilsagn i 2006. Rammen foreslås derfor videreført innenfor en uendret totalramme for nye og gamle tilsagn og gammelt garantiansvar på 40 mrd. kroner i 2006, jf. Forslag til vedtak IX, 2.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Det er stor etterspørsel etter garantier som dekker lån til land med høy risiko. U-landsordningen er derfor et nyttig supplement til GIEKs Alminnelige ordning. Ordningen er i de aller fleste tilfeller en forutsetning for at norske eksportører skal kunne gi anbud på bistandsprosjekter som nyter støtte gjennom såkalt ubundne blandede kreditter, dvs. eksportkreditter kombinert med bistandsmidler fra NORAD anvendt til å finansiere leveranser av kapitalvarer og tjenester til utviklingsland. For mange av landene hvor slike blandede kreditter kan være aktuelle, vil risikoen være for høy til at GIEKs Alminnelige ordning kan benyttes.

Pr. 1. september 2005 var den totale rammen under U-landsordningen utnyttet med 1 263 mill. kroner (summen av utestående ansvar og tilsagn). Av dette utgjorde utestående garantiansvar ca. 600 mill. kroner. GIEK vurderer hver tredje måned tilsagnene som ikke frafalles eller er blitt til polise, bl.a. om de skal forlenges for en ny 3-måneders periode. Grunnfondet utgjorde pr. 1. september 2005 ca. 259,6 mill. kroner. Fondet representerer en likviditetsbuffer som GIEK trekker på når det ikke er likviditet i ordningen. Utestående fordrin-

ger og premieinntekter skal benyttes til å bygge opp grunnfondet til opprinnelig størrelse på 300 mill. kroner.

Det legges til grunn at det skal være et forholdstall mellom grunnfondet og utestående ansvar på 1:5. Med dagens størrelse på grunnfondet innebærer dette at rammen under U-landsordningen for tiden er på ca. 1 300 mill. kroner. Premieinntekter de nærmeste månedene vil kunne bidra til å øke rammen til ca. 1 400 mill. kroner.

Det foreslås at ordningen videreføres innenfor en øvre ramme for nye og gamle tilsagn og nytt og gammelt garantiansvar på 1,5 mrd. kroner i 2006, men likevel slik at rammen ikke kan overstige fem ganger det til enhver tid inntestående beløp på ordningens grunnfond, jf. forslag til vedtak IX, 3.

Garantiordning for byggelån til skip

Garantiordning for byggelån til skip ble opprettet med virkning fra og med 2005. Det foreslås at ordningen videreføres innenfor en totalramme for nye og gamle tilsagn og garantier på 2,5 mrd. kroner for 2006, jf. Forslag til vedtak IX, 4.

Unntak fra bestemmelser om økonomistyring i staten

GIEK skal normalt følge kravene i reglementet for økonomistyring i staten med tilhørende bestemmelser. Fordi GIEKs garantitilbud skiller seg fra ordinær statlig garantivirksomhet og av hensyn til at norske eksportører skal gis konkurransedyktige betingelser i forhold til sine konkurrenter i andre land, er det nødvendig at GIEK kan fravike bestemmelsene på enkelte punkter. Normalt er det lagt opp til at unntak fra det statlige økonomiregelver-

ket skal gis med en konkret tidsavgrensning, og at unntak ut over dette vil kreve ny søknad. På bakgrunn av foranstående fant imidlertid Senter for statlig økonomistyring i 2004 å kunne gi GIEK permanent fullmakt til å fravike følgende hovedvilkår for statsgaranti og andre krav i bestemmelsene, dvs. inntil det gjøres vedtak om eventuelle endringer i noen av garantiordningene:

- garantiformen skal bestå i at staten stiller seg som simpel kausjonist
- risikofordeling på pro rata basis mellom staten og øvrige långivere og garantister
- statens ansvar begrenses oppad til et gitt kronebeløp dersom valutakursen stiger
- garanti skal fortrinnsvis nedfelles i en avtale/garantierklæring
- krav til periodisk rapportering fra långiver

Med hensyn til det tredje strekpunktet er GIEK gitt adgang til å dekke risiko ved valutakursendringer fullt ut. Det kan gis garantier i valutaer som i sin alminnelighet anvendes i forbindelse med internasjonale forretninger, eller i annen valuta såfremt slik garantistillelse synes hensiktsmessig ut fra risikohensyn. For øvrig har Senter for statlig økonomistyring gitt GIEK adgang til å opprette valutakonto for Alminnelig ordning i amerikanske dollar, noe som reduserer valutarisikoen vesentlig. Videre har Nærings- og handelsdepartementet funnet det hensiktsmessig å gi GIEK adgang til å fravike standardvilkåret om at det skal fastsettes lineær nedtrapping av statlig garantiansvar i samsvar med forutsatt nedbetaling, uavhengig av faktisk nedbetaling. De nevnte unntakene forutsettes å inngå som premisser for garantivedtakene for GIEKs operative ordninger, jf. over.

Post 24 Driftsresultat

Underpost	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
24.1	Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-39 178	-43 000	-44 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	39 178	43 000	44 500
	Sum post 24	0	0	0

GIEKs garantiordninger dekker sine administrasjonsutgifter. Dette gjelder også den nye garantiordningen for byggelån til skip. GIEK mottar refusjoner for de ordninger som forvaltes for andre. Deler av administrasjonskostnadene til

GIEK Kredittforsikring AS (GK) inngår i posten. GIEK har en kostnadsfordelingsavtale med GK. Administrasjonsutgiftene føres etter kontantprinsippet.

Rammen for administrasjonsbudsjett for 2006 er ført opp med 44,5 mill. kroner, dvs. om lag samme nominelle nivå som budsjettet for 2005.

Trekkfullmakter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Fullmakt 2005	Forslag 2006
96	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – gammel SUS/ Baltikum-ordning	0	10 000	0
97	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning	0	75 000	30 000
98	Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien		200 000	200 000

Trekkfullmakter er et hensiktsmessig låneinstrument for GIEK til å regulere likviditeten i perioder når det forventes større erstatningsutbetalinger. Ordningen innebærer at GIEK kan låne midler fra statskassen dersom erstatningsutbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd. Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forutsettes midlene tilbakebetalt etterfølgende år når fordringer som følge av erstatning helt eller delvis gjenvinnes. Tidshorisonen vil variere med type garantiordning. Trekk i statskassen renteberegnes.

For *gammel SUS/Baltikum-ordning* (1994–98) er likviditeten god i forhold til gjenstående ansvar. Det foreslås derfor at trekkfullmakten knyttet til denne ordningen avvikles.

For *ny SUS/Baltikum-ordning* er det en likviditet på ca. 26 mill. kroner, etter en ekstraordinær

innbetaling til statskassen i 2004 på 88 mill. kroner. Utestående ansvar utgjorde ca. 80 mill. kroner pr. 30. juni 2005. Det er derfor ikke lenger et behov for en trekkfullmakt på 75 mill. kroner, og den foreslås således redusert til 30 mill. kroner, jf. forslag til vedtak III, 1.

For *byggelånsgarantier til skipsbyggingsindustrien* vil det de første driftsårene ikke være bygd opp noen egenkapital under ordningen. For å ta høyde for eventuelle utbetalinger før egenkapital er bygd opp, foreslås at trekkfullmakten på 200 mill. kroner opprettholdes, jf. forslag til vedtak III, 2.

For Alminnelig garantiordning, U-landsordningen og Gammel portefølje er likviditetssituasjonen for 2006 slik at det ikke forventes behov for trekkfullmakter.

Kap. 5460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/ Baltikum-ordningen	7 754	5 000	
70	Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning	88 000		
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	276 000	304 600	336 200
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	47 000	72 900	63 700
	Sum kap 5460	418 754	381 500	399 900

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble post 50 økt med 1,3 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Post 50 Tilbakeføring fra risikoavsetningsfond for SUS/Baltikum-ordningen

Denne inntektsposten benyttes til å tilbakeføre den del av tidligere års bevilgninger til risikoavsetningsfond under SUS/Baltikum-ordningen som er knyttet til garantitilsagn som er blitt annullert. Det gjenstår nå kun ett garantitilsagn under ordningen.

Post 70 Tilbakeføring av egenkapital fra ny SUS/Baltikum-ordning

Det ble foretatt en ekstraordinær tilbakeføring av 88 mill. kroner fra kapitalen i ny SUS/Baltikum-ordning i 2004. Da utestående ansvar under ordningen kun er på ca. 80 mill. kroner, foreslås trekkfullmakten for ordningen redusert til 30 mill. kroner, jf. omtale av trekkfullmakter ovenfor.

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning, og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Ved behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettforemlegget for 2000 ble det avklart at fjorårets overskuddslikviditet ut over 25 mill. kroner årlig skal tilbakeføres fra Gammel alminnelig ordning, og at hele fjorårets overskuddslikviditet årlig skal tilbakeføres fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslagene for 2006 er i henhold til dette.

Utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS

GIEK Kredittforsikring AS er underlagt et avkastningskrav tilsvarende risikofri rente pluss en risikopremie. Utbytte fastsettes til 75 pst. av selskaps regnskapsmessige årsoverskudd etter avsetninger og skatt, men er begrenset oppad til innskutt egenkapital på 35 mill. kroner multiplisert med statens gjennomsnittlige innlånsrente. Det er budsjettert med et utbytte på 2 mill. kroner for regnskapsåret 2006, som er inkludert i bevilgningsforslaget under kap. 5656, post 80.

Kap. 5343 Statens varekrigsforsikring

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
50	Avvikling	165 704		
	Sum kap 5343	165 704		

Statens Varekrigsforsikring (SVF) ble avviklet i 2004. Som nevnt i St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005, foretok styret i SVF en avsetning på 1,7 mill. kroner i avviklings-

regnskapet for å dekke resterende kostnader knyttet til SVF etter avviklingen. Det tas sikte på at ubenyttet del av avsetningen overføres til statskassen i andre halvår 2005, og det er derfor ikke budsjettert med inntekter for etterfølgende år.

Programkategori 17.30 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)	12 057 476	11 500	10 000	-13,0
0953	Kings Bay AS	13 000	13 000	13 000	0,0
0959	Moxy Trucks AS	30 000			
	Sum kategori 17.30	12 100 476	24 500	23 000	-6,1

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-29	Driftsutgifter	24 997	11 500	10 000	-13,0
70-89	Overføringer til andre	85 000	13 000	13 000	0,0
90-99	Lånetransaksjoner	11 990 479			
	Sum kategori 17.30	12 100 476	24 500	23 000	-6,1

Sentrale trekk ved utviklingen og status på området

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i selskaper innenfor en rekke sektorer, fra finansieringsvirksomhet, energiproduksjon og havbruksvirksomhet til telekommunikasjon og fast eiendom. Departementet har en forretningsmessig orientering med fokus på verdiutvikling og industrielle løsninger i tråd med gode eierskapsprinsipper. Innenfor de rammer som settes, opptrer departementet som en aktiv og lang-siktig eier med mål om best mulig utvikling for den enkelte virksomhet og av porteføljens avkastning og verdi.

Departementets rapportering om eierskapsutøvelsen skjer bl.a. i form av årlige eierberetninger. I beretningene redegjøres det både for utøvelsen av eierskapet og for resultatutviklingen i selskapene. Eierberetningen ble utgitt første gang i 2003 og omfattet kun de eierinteresser som ble forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet. Fra 2005 er

beretningen utvidet til å gjelde alle større statlige eierengasjementer i næringsvirksomhet. Pt. forvalter Nærings- og handelsdepartementet statens eierinteresser i 21 selskaper. Den samlede verdien av disse eierinteressene er vurdert til ca. 230 mrd. kroner pr. 1. september 2005. Dette omfatter ni selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (Argentum Fondsinvesteringer AS, BaneTele AS, A/S Bjørnøen, Electronic Chart Centre AS, Entra Eien-dom AS, Flytoget AS, Kings Bay AS, Mesta AS og Venturefondet AS), fem majoritetside aksjeselskaper (Cermaq ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Raufoss ASA under avvikling, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og Telenor ASA), seks minoritetsposter (DnB NOR ASA, Eksportfinans ASA, Norsk Hydro ASA, Nammo AS, SAS AB og Yara International ASA) og ett statsforetak (Statkraft SF). I tillegg forvalter Nærings- og handelsdepartementet eierskapet i SIVA SF som omtales særskilt under kap. 2426. To av selskapene, Kings Bay AS og A/S Bjørnøen, begge lokalisert på Svalbard, er avhengig av statlig støtte.

Aksjene i seks av selskapene: DnB NOR ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Norsk Hydro ASA, SAS AB, Telenor ASA og Yara International ASA,

er børsnoterte med en samlet markedsverdi for statens aksjer på 179 mrd. kroner målt etter kursene på Oslo Børs pr. 1. september 2005.

Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet. Avrundede tall.

	(beløp i mill. kroner)						
	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
	Statens eierandel 31.12. (pst.)	Verdi av statens eierandel ¹		Utbytte mottatt av staten ²		Kjøp/salg av aksjer. Kap.innskudd/-nedsett. ³	
<i>Børsnoterte selskaper:</i>							
DnB NOR ASA	34,0	18 250	26 961	979	1 151	(1 832)	(1 861)
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	1 590	1 485	20	30	0	0
Norsk Hydro ASA	43,8	47 960	54 132	1 285	2 270	0	445
SAS AB	14,3	1 492	1 334	0	0	0	0
Telenor ASA	54,0	49 148	51 963	959	1 417	8 082	9 085
Yara International ASA ⁴	36,2	-	9 241	-	260	0	0
<i>Sum børsnoterte selskaper</i>		<i>118 440</i>	<i>145 116</i>	<i>3 243</i>	<i>5 128</i>	<i>6 250</i>	<i>7 669</i>
<i>Ikke-børsnoterte selskaper:</i>							
Argentum Fondsinvesteringer AS	100,0	1 243	2 482	135	25	1 375	0
BaneTele AS	100,0	79	35	0	0	0	0
Bjørnøen AS	100,0	4	4	0	0	0	0
Cermaq ASA	79,4	1 935	1 962	0	83	0	0
Eksporthfinans ASA	15,0	381	385	30	12	0	0
Electronic Chart Centre AS	100,0	10	11	0	0	0	0
Entra Eiendom AS	100,0	4 714	5 907	250	120	0	0
Flytoget AS ⁵	100,0	692	715	0	0	0	0
Kings Bay AS	100,0	2	2	0	0	0	0
Mesta AS ⁶	100,0	1 972	2 118	132	77	0	0
Nammo AS	45,0	238	271	9	14	0	0
SIVA SF	100,0	604	492	0	0	(1 372)	(90)
Statkraft SF	100,0	31 300	32 873	2 605	3 402	(4 000)	0
Store Norske Spitsb. Kulk. A/S	99,9	291	414	7	107	0	0
Venturefondet AS	100,0	108	92	0	0	(113)	0
<i>Avhendede selskaper/under avvikling:</i>							
Arcus-Gruppen ASA	0,0	0	0	0	0	210	0
A/S Olivin	0,0	0	0	0	0	345	0
Grødegaard AS ⁷	51,8	4	10	0	0	0	0
Moxy Trucks AS ⁸	48,99	0	0	0	0	0	0
NOAH Holding AS	0,0	0	0	0	0	57	0

(beløp i mill. kroner)

	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Statens eierandel 31.12. (pst.)							
		Verdi av statens eierandel ¹		Utbytte mottatt av staten ²		Kjøp/salg av aksjer. Kap.innskudd/-nedsett. ³	
Raufoss ASA, under avvikling ⁹	50,3	0	0	0	0	0	0
SND Invest AS	0,0	0	0	0	0	1 153	0
Statens Bankinvesteringsfond ¹⁰	100,0	0	0	0	1 065	0	744
<i>Sum unoterte selskaper</i>		<i>43 577</i>	<i>47 773</i>	<i>3 168</i>	<i>4 905</i>	<i>(2 345)</i>	<i>654</i>
Sum alle selskaper		162 017	192 889	6 411	10 033	3 905	8 323

¹ Beregnet ut fra børsverdi for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital, med unntak av Entra Eiendom AS som er verdsatt til verdjustert egenkapital.

² Mottatt utbytte basert på antall aksjer i statlig eie på tidspunkt for generalforsamling.

³ Proveny fra salg av aksjer og kapitalnedsettelse er vist med positive fortegn i tabellen. Kapitalinnskudd og kjøp av aksjer er vist med negativt fortegn i tabellen. Beløpene inkluderer utbetalinger til aksjonærene i forbindelse med selskapenes tilbakekjøp av egne aksjer for sletting.

⁴ Yara International ASA ble etablert som børsnotert selskap 25. mars 2004 gjennom utfisjonering fra Norsk Hydro ASA.

⁵ Statens aksjer i Flytoget AS ble overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet pr 1.7 2004.

⁶ Statens aksjer i Mesta AS ble overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet pr 1.7 2005.

⁷ Statens resterende aksjer i Grødegaard AS ble solgt med virkning fra 1. juli 2005. Salgsprovenyet utgjorde 36 mill kroner.

⁸ Moxy Trucks ble tatt under konkursbehandling i februar 2003. Konkursbehandlingen forventes avsluttet høsten 2005.

⁹ Raufoss ASA kom den 1. juli 2004 under styrt avvikling etter allmennaksjelovens bestemmelser. Verdien av statens eierandel er i tabellen oppført til null da selskapet har en regnskapsmessig underbalanse. I statsregnskapet vil statens aksjer avskrives etter at avviklingsstyret har avsluttet sitt arbeid.

¹⁰ Aktiviteten i Statens Bankinvesteringsfond ble avviklet i mars 2004. Fondets aksjer i DnB NOR ASA ble overført til Nærings- og handelsdepartementet. Videre mottok departementet 1065 mill. kroner i utbytte fra fondet i 2004, samt 744 mill. kroner som tilbakebetaling i forbindelse med kapitalnedsettelse i fondet. Det vil bli fremmet egen odelstingsproposisjon om avvikling av lov om Statens Bankinvesteringsfond høsten 2005.

Den gode utviklingen for norsk økonomi ble reflektert i aksjemarkedet, og verdiene på hovedindeksen ved Oslo Børs økte med 36,5 pst. i 2004. Den positive utviklingen gjenspeiler seg også i verdiutviklingen for selskapene i Nærings- og handelsdepartementets portefølje. Verdien av den børsnoterte delen av porteføljen økte med 26,7 mrd. kroner, og var ved utgangen av 2004 på 145,1 mrd. kroner. Det vil si en økning på ca. 29 pst. fra forrige årsskifte når netto salgsproveny medregnes. Samlet avkastning, inklusive utbytte, på de børsnoterte selskapene i Nærings- og handelsdepartementets portefølje var på ca. 33 pst. i 2004.

Basert på bokførte verdier ble vektet egenkapitalrentabilitet for selskapene i porteføljen ca.14 pst. i 2004, mot i overkant av 10 pst. i 2003. De børsnoterte selskapene viste i 2004 i gjennomsnitt 2 pst. høyere rentabilitet enn de ikke-børsnoterte.

Endringer i Nærings- og handelsdepartementets portefølje i perioden 2002–05

Som ledd i regjeringens tiltredelseserklæring fikk Nærings- og handelsdepartementet i 2002 overført ansvaret for forvaltning av en rekke selskaper fra andre departementer for å sikre økt fokus på profesjonell eierskapsutøvelse og reduksjon av rollekonflikter i statlig forvaltning. Entra Eiendom AS ble overført fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Statkraft SF fra Olje- og energidepartementet, SIVA SF fra Kommunal- og regionaldepartementet, SAS AB fra Samferdselsdepartementet, Statens Bankinvesteringsfond fra Finansdepartementet, Grødegaard AS fra Forsvarsdepartementet og SND Invest AS fra daværende Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Senere er BaneTele AS overført fra Jernbaneverket, og Flytoget AS og Mesta AS fra Samferdselsdepartementet. Videre er eierskapet til Argentum Fondsinvesteringer AS overført fra SND og SIVA SF til Nærings- og handelsdepartementet.

Nærings- og handelsdepartementet har solgt alle statens aksjer i Arcusgruppen ASA, Olivin AS, SND Invest AS, NOAH AS og Grødegaard AS slik det fremgår av tabellen overfor. Forvaltningen av statens aksjer i DnB NOR ASA er blitt overført fra Statens Bankinvesteringsfond til Nærings- og handelsdepartementet, og fondet er avviklet.

Moxy Trucks AS gikk konkurs i 2003. Statens eierskap i selskapet vil formelt bli avviklet etter at konkursbehandlingen er avsluttet. I 2004 utfisjonnerte Norsk Hydro ASA gjødselvirksomhetene til det nyetablerte selskapet Yara International ASA. Staten ved Nærings- og handelsdepartementet fikk oppgjør i form av 36,21 pst. av aksjene i selskapet. I 2003 og 2004 ble det foretatt statlige nedslag i Telenor ASA, og den statlige eierandelen i Telenor ASA er i dag i underkant av 54 pst. Høsten 2004 og våren 2005 kjøpte staten tilstrekkelig med aksjer i DnB NOR ASA til at eierandelen i selskapet igjen er 34,0 pst. slik begrensningen er i henhold til Stortingets fullmakt.

Mål og strategier for forvaltningen

Hovedmålet for departementets eierskapsforvaltning er å sikre statens verdier og bidra til en god industriell utvikling i selskapene. Gjennom dette engasjementet bidrar staten til å sikre norsk forankring av viktige norske selskaper.

Andre viktige elementer i regjeringens eierskapspolitikk er å skille statens rolle som myndighet og eier, redusere omfanget av statens eierskap og forbedre forvaltningen av eierskapet.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i selskaper som driver virksomhet i svært ulike bransjer og står overfor høyst ulike strategiske utfordringer. Videre er det ulik bakgrunn for det statlige eierskapet i selskapene. Det lar seg derfor ikke gjøre å uttrykke felles mål og strategier for disse selskapene under ett. Felles for selskapene er imidlertid at de skal drives best mulig etter bedriftsøkonomiske kriterier, og at det ikke er sektorpolitiske oppgaver som skal ivaretas gjennom eierskapet. Det betyr at staten som eier i utgangspunktet stiller krav til avkastning og utbytte på linje med hva som gjøres i tilsvarende privateide virksomheter.

Utøvelsen av eierskapet skjer innenfor rammen av gjeldende selskapslovgivning og aktuelle stortingsvedtak og -forutsetninger. Videre må eierskapet utøves i samsvar med selskapets vedtekter,

aksjonæravtaler og etablerte prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Innenfor disse rammene har departementet som mål å maksimere avkastningen på statens eierinteresser over tid. Avkastningen omfatter utbytte, verdiøkning på eksisterende eierandeler og realiserte gevinster ved salg.

Departementet tilstreber en god balanse mellom kjønnene ved valg av styremedlemmer. Regjeringen har som mål at det skal være minst 40 pst. av begge kjønn i styrene for alle allmennaksjeselskaper, statsforetak, statlige særlovselskaper og statsaksjeselskaper. Pr. 1. september 2005 var kvinneandelen av de aksjonærvalgte styremedlemmene i selskaper forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet i gjennomsnitt 42,2 pst. For de heleide selskapene under departementet er kvinneandelen blant de aksjonærvalgte styremedlemmene 47,2 pst.

Ansettelsesvilkårene for lederne i de heleide statlige selskapene er gitt i eget vedlegg til proposisjonen.

Tilbakekjøp av aksjer

Generalforsamlingen i et aksjeselskap kan gi styret fullmakt til å kjøpe tilbake egne aksjer i markedet i den hensikt å slette disse aksjene på et senere tidspunkt. Slettingen innebærer en nedsettelse av selskapskapitalen og må vedtas av en ny generalforsamling. Dette er en metode der kapital føres tilbake til aksjonærene, noe som bidrar til at avkastningen på selskapets egenkapital øker. Tilbakekjøp kan også betraktes som et supplement til ordinær utbytteutbetaling.

Nærings- og handelsdepartementet ser det som hensiktsmessig at selskaper med statlig eierandel kan benytte tilbakekjøp av egne aksjer på linje med andre selskaper. I enkelte tilfeller inngår departementet derfor avtaler som forplikter staten til å delta ved slike tilbakekjøp på en måte som holder statens eierandel uendret. Avtalene, som er offentlige, regulerer også det vederlaget staten i denne sammenheng skal motta. Det er inngått slike avtaler med Norsk Hydro ASA, DnB NOR ASA, Telenor ASA og Yara International ASA som løper frem til generalforsamlingene i 2006. I 2004 og 2005 har staten mottatt proveny fra utøvde tilbakekjøpsprogrammer i Telenor ASA, Norsk Hydro ASA og Yara international ASA, jf. St.prp. nr. 63 (2003–2004) og St.prp. nr. 65 (2004–2005).

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	24 997	11 500	10 000
70	Tilskudd til pensjoner for tidligere Raufoss-ansatte	42 000		
96	Aksjer	11 990 479		
	Sum kap 950	12 057 476	11 500	10 000

Vedrørende 2004:

Ved St.vedt. 9. desember 2004 ble det bevilget 42 mill. kroner under post 70 for å dekke en pensjonsmessig underdekning for ansatte i Raufoss-konsernet, jf. St.prp. nr. 16 og Innst. S. nr. 71 (2004–2005).

Ved St.vedt. 18. juni 2004 ble det bevilget 10,4 mrd. kroner under post 96, tilsvarende bokført verdi av DnB NOR ASA-aksjene som ble overført fra Statens Bankinvesteringsfond til Nærings- og handelsdepartementet i forbindelse med avviklingen av fondet, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003–2004). I tillegg ble det utgiftsført 350 mill. kroner i St.meld. nr. 3 (2004–2005) Statsrekneskapen for 2004, i forbindelse med Nærings- og handelsdepartementets kjøp av aksjer i DnB NOR ASA i november og desember 2004, jf. fullmakt gitt ved St.vedt. 4. juni 2003 ved behandlingen av St.prp. nr. 59 og Innst. S. nr. 212 (2002–2003).

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble det bevilget 200 mill. kroner til egenkapital i Argentum Fondsinvesteringer AS under ny post 95, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2005.

Vedrørende 2006:

Som ledd i innføring av nettoordning for budsjette- ring av merverdiavgift i statsforvaltningen med samlet bevilgning over kap. 1633 er det overført 1,5 mill. kroner fra post 21, jf. redegjørelse for omleggingen i Gul bok.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner eksklusiv merverdiavgift. Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksjesalg i selskaper under Nærings- og handelsdepartementets forvaltning. I tillegg omfatter posten avgift for deponering av aksjer i børsnoterte selskaper i Verdipapirsentralen (VPS-avgifter). Det er videre knyttet en overskridelsesfullmakt til post 21. Fullmakten omfatter dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter og andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt videreføres for 2006, jf. forslag til vedtak V.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Salg av aksjer i SND Invest AS	23 021		
95	Tilbakeføring av Statens Bankinvesteringsfond	11 158 553		
96	Salg av aksjer	9 586 610	10 000	10 000
	Sum kap 3950	20 768 184	10 000	10 000

Vedrørende 2004:

Ved St.vedt. 9. desember 2004 ble det bevilget 23 mill. kroner under post 80 Salg av aksjer i SND Invest AS, jf. St.prp. nr. 16 og Innst. S. nr. 71 (2004–2005).

Ved St.vedt. 18. juni og 9. desember 2004 ble det bevilget til sammen vel 11 158 mill. kroner under post 95, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003–2004) og St.prp. nr. 16 og Innst. S. nr. 71 (2004–2005), i forbindelse med avviklingen av Statens Bankinvesteringsfond.

Ved St.vedt. 18. juni og 9. desember 2004 ble det bevilget til sammen vel 9 586 mill. kroner under post 96, jf. St.prp. nr. 63 og Innst. S. nr. 250 (2003–2004) og St.prp. nr. 16 og Innst. S. nr. 71 (2004–2005), gjennom hovedsakelig nedsalg og tilbakekjøp av aksjer i Norsk Hydro ASA og Telenor ASA.

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble det bevilget 50,6 mill. kroner under ny post 80 Salg av aksjer SND

Invest AS, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble bevilgningen under post 96 økt med 2 307 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Post 96 Salg av aksjer

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjonene. Som det er redegjort for under kap. 900, post 21 i Nærings- og handelsdepartementets budsjettproposisjon for 2001, skal aksjesalg *bruttobudsjetteres*. Det innebærer at også den delen av salgsbeløpet som tilsvarer slike utgifter, skal budsjetteres og inntektsføres i statsbudsjettet/-regnskapet.

Som for 2005 foreslås et anslag på megler- og rådgivningsandelen av inntektene fra mulige statlige aksjesalg for 2006 på 10 mill. kroner. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Kap. 953 Kings Bay AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd	13 000	13 000	13 000
	Sum kap 953	13 000	13 000	13 000

Tilstandsbeskrivelse

Kings Bay AS eier grunn og det meste av bygninger og anlegg i Ny-Ålesund på Svalbard og har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapet har til formål drift og utnyttelse av sine eiendommer og annen virksomhet som står i forbindelse med dette. Selskapets virksomhet skal særlig ha som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskapelig virksomhet. Kings Bay AS skal bidra til å utvikle Ny-Ålesund som en norsk, internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Fra norsk side er Norsk Polarinstitutt permanente forskningsstasjon og målestasjonen på Zeppelinfjellet, Andøya Rakettskytefeltets utskyttingsfasilitet Svalrak og Statens Kartverks geodesiobservatorium stasjonert i Ny-Ålesund. Tyske, britiske, italienske, franske, spanske, japanske, koreanske og kinesiske forskningsinstitusjoner er også etablert

med egne stasjoner. I tillegg benytter andre norske og internasjonale forskningsstasjoner Ny-Ålesund som utgangspunkt for forskningsprosjekter av kortere varighet. Målsettingen med tilskuddet er å sette selskapet i stand til å utføre de oppgaver det er satt til å løse på en forsvarlig måte. Selskapet yter også i en viss utstrekning tjenester til reiseliv, særlig ved daganløp av større turistskip og andre fartøyer i sommersesongen.

I forbindelse med St.meld. nr. 9 (1999–2000) Svalbard, ble det understreket at videre vekst innen forskning må skje innenfor forsvarlige miljømessige rammer. I tråd med dette ga Stortinget sin tilslutning til at Ny-Ålesund blir videreutviklet som en grønn forskningsstasjon og forutsatte at Kings Bay AS sørger for nødvendige tiltak for å redusere miljøpåvirkningen av virksomheten i Ny-Ålesundområdet til et minimum.

Våren 2005 ble det åpnet et nytt marinlaboratorium i Ny-Ålesund. Marinlaboratoriet vil være unikt gjennom sin plassering og tilknytning til det internasjonale forskningsmiljøet i Ny-Ålesund. Den internasjonale interessen for marinlaboratoriet er stor, og en rekke land har allerede forpliktet seg til å benytte laboratoriet til forskningsformål. Antall forskerdøgn forventes å øke i Ny-Ålesund som følge av marinlaboratoriet.

Tilskuddet til Kings Bay AS skal utnyttes effektivt og målrettet i forhold til prioriteringene. Selskapet skal rapportere om økonomiske forhold forbundet med kriterier for måloppnåelse. Kravene til resultatrapportering overfor departementet følger hovedsakelig av aksjelovens bestemmelser, god regnskapsskikk og de krav som fremgår av tilskuddsregelverket for Kings Bay AS.

Det følger av tilskuddsregelverket for Kings Bay AS at det i vurderingen av måloppnåelse skal vektlegges selskapets økonomiske resultater, gjennomførte investeringer, aktivitetsutviklingen, og utførte samfunnsoppgaver.

Resultatrapport 2004

Selskapets driftsinntekter for 2004 beløp seg til 30 mill. kroner mot 27 mill. kroner for 2003. Driftsresultatet viser et underskudd på 1 mill. kroner,

mot et underskudd på 2 mill. kroner for 2003. Selskapets arbeider systematisk for å oppnå en kostnadseffektivitet drift og en prissetting av tjenestene som dekker kostnadene ved driften. En økning i antall overnatningsdøgn er her en nøkkelfaktor.

I 2004 ble det opprettet en fast kinesisk representasjon i Ny-Ålesund. Kings Bay AS la frem en strategiplan i 2004 som klargjør selskapets rolle i dag og i forhold til utviklingen av Ny-Ålesund som et internasjonalt forskningsmiljø. I forbindelse med strategiplanen ble det utarbeidet en visjon for selskapet som sier at Ny-Ålesund skal fremstå som «et sterkt og attraktivt internasjonalt arktisk forskningsmiljø». I 2004 kom også hoveddelen av marinlaboratoriet på plass. Laboratoriet forventes å trekke til seg flere internasjonale forskere og dermed bidra til den aktivitetsøkningen som er nødvendig for at driften skal gå i balanse.

Budsjettforslag 2006

Det foreslås bevilget 13 mill. kroner til Kings Bay AS på statsbudsjettet for 2006. Bevilgningen skal dekke drift og investeringer i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av A/S Bjørnøen.

Kap. 959 Moxy Trucks AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd til avskrivning av garantiansvar, kan overføres	30 000		
	Sum kap 959	30 000		

Vedrørende 2004 og 2005:

Moxy Trucks AS ble satt under konkursbehandling i februar 2003. Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 260 (2002–2003) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2003, ble det bevilget 30 mill. kroner som tilskudd til avskrivning av garantiansvaret. Garantiansvaret ble i sin helhet gjort effektiv og 30 mill. kroner ble utbetalt til konkursboet i 2004. Konkursbehandlingen forventes avsluttet i 2005.

NOAH Holding AS

Statens eierandel i NOAH Holding AS ble solgt til Gjelsten Holding AS i 2003, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2004–2005). I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 103 (1990–91) og Innst. S. nr. 24 (1991–92) vedtok Stortinget en særskilt garantiramme på 250 mill. kroner for lån som skulle stilles til disposisjon for det selskapet som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingsskapasitet for spesialavfall. De anleggene som denne garantien opprinnelig skulle bidra til å finansiere, er ferdigstilt. Det er derfor ikke nødvendig å fornye garantien. Det er etablert en ordning med årlig utbetalingsfullmakt for dekning av garantiansvar for lån til mil-

jøverniltak gjennom St.prp. nr. 1 med eventuell etterbevilgning i høstens endringsproposisjon. Forslag til utgiftsføring uten bevilgning av eventuelle fremtidige utbetalinger som følge av tap under garantiordningen må fremmes årlig så lenge de aktuelle lånene løper, jf. forslag til vedtak IV.

Raufoss ASA

Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 og Innst. S. nr. 147 (2003–2004) Statlig miljøansvar på Raufoss, fattet Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentligrettslig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Nærings- og handelsdepartementet har i henhold til denne rammen avgitt flere garantier i 2004 og 2005 overfor bl.a. kjøperselskapene av fabrikkene i det gamle Raufoss-konsernet som nå er under avvikling. Statens forurensningstilsyn har kommet med en rekke endelige pålegg om tiltak om opprenskning overfor grunneierne av næringsparken på Raufoss. Opprenskningsarbeidene er igangsatt og vil pågå i flere år fremover. I alt er det definert 27 miljølokaliteter på industriområdet. Flere av lokalitetene vil bli ferdigstilte i 2005. I tillegg forventes oppfølging av miljøforhold på test-skytefeltet Bradalsmyra og for dumpet ammu-

sjon i Mjøsa. Utbetaling under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Statens forurensningstilsyn. Det er utbetalt til sammen ca. 3,1 mill. kroner under ordningen pr. 1. september 2005. Det fremmes derfor forslag om å kunne foreta utgiftsføring uten bevilgning knyttet til pålagte miljøtiltak innenfor en ramme på 50 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Endringer i eierandeler

Det er høy endringstakt i næringslivet generelt, og dette krever ofte raske og omfattende omstillinger. Slike omstillinger vil kreve medvirkning fra eierne, f.eks. ved ekspansjon som krever økt kapital, ved erverv, salg, fusjoner m.m. Det er viktig at staten i slike sammenhenger evner å opptre som eier på en slik måte at selskapene kan utnytte sine utviklings- og forretningsmuligheter, samtidig som statens aksjonærverdier ivaretas på en forsvarlig måte. Det betyr at staten aktivt må kunne ta stilling til forslag som fremmes fra selskapene, at aktuelle forslag blir lagt frem for Stortinget og at vedtak kan fattes raskt nok til at selskapene kan utvikle seg på en effektiv måte.

Saker som innebærer endring i statens eierandeler ved kjøp, salg, utvanning eller innvanning av statlige aksjeposter, må legges frem for Stortinget for godkjenning med mindre regjeringen eller departementet har innhentet fullmakt på forhånd.

Det foreligger i dag fullmakt til å endre statens eierandeler i følgende selskaper:

Selskap	Statens nåværende eierandel	Eksisterende fullmakt	Fullmaktshaver
Cermaq ASA	79,38 pst.	ned til 34 pst. ¹	Nærings- og handelsdepartementet
Nammo AS	45 pst.	opp til 51 pst. ²	Nærings- og handelsdepartementet
Norsk Hydro ASA	43,82 pst.	opp til 51 pst. ³	Regjeringen
Telenor ASA	53,97 pst.	ned til 51 pst. (salg av aksjer) ned til 34 pst. (utvanning) ⁴	Regjeringen

¹ Jf. St.prp. nr. 67 og Innst. S. nr. 236 (1998–99), St.prp. nr. 4 og Innst. S. nr. 27 (2000–2001).

² Ved Stortingets behandling av Innst. S. nr. 154 (1999–2000), jf. St.prp. nr. 41 (1999–2000) fikk Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å justere statens eierandel i Nammo AS i intervallet 34–51 pst. Ut fra flertallsmerknad i Innst. S. nr. 264 (2001–2002), jf. St.meld. nr. 22 (2001–2002), anses fullmakten til å redusere statens eierandel til 34 pst. som bortfalt.

³ Jf. St.meld. nr. 81 og Innst. S. nr. 234 (1998–99), St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 264 (2001–2002), St.prp. nr. 33 og Innst. S. nr. 97 (2003–2004).

⁴ Jf. St.meld. nr. 22 og Innst. S. nr. 264 (2001–2002), St.prp. nr. 66 og Innst. S. nr. 242 (1999–2000).

Fullmaktene bidrar til at departementet kan behandle større eiersaker på en mest mulig effektiv måte, hvilket er positivt for selskapenes konkurransedyktighet og statens aksjonærverdier. Fullmaktene må ikke betraktes som pålegg om å selge aksjer innen bestemte tidsfrister. Gjennomføring av eventuelle endringer i statens eierandeler i de enkelte selskaper vil være gjenstand for forretningsmessige vurderinger. Valget av tidspunkt og transaksjonsform vil avhenge av markeds- og børsutvikling, og hva som sikrer det enkelte selskap en god industriell utvikling og en god verdiutvikling for staten.

Ved salg av aksjer vil inntektene som hovedregel bli ført under kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Salg av aksjer. I forbindelse med eventuelle kjøp av aksjer må det gis bevilgninger fra Stortinget i forkant eller særskilt fullmakt til kjøp uten bevilgning.

Nærings- og handelsdepartementet har vurdert om statens eierandel i de enkelte selskaper er av en størrelse som er hensiktsmessig for selskapenes utvikling og i forhold til de mål staten har for sitt eierskap. På denne bakgrunn foreslår regjeringen at Nærings- og handelsdepartementet gis fullmakt til å redusere eierandelen i følgende selskap, jf. Forslag til vedtak XIV:

Selskap	Statens nåværende eierandel	Forslag til nye fullmakter	Forslag til fullmaktshaver
BaneTele AS	100 pst.	0 pst.	Nærings- og handelsdepartementet
Flytoget AS	100 pst.	0 pst.	Nærings- og handelsdepartementet
Yara International ASA	36,2 pst.	34 pst.	Nærings- og handelsdepartementet

BaneTele AS

BaneTele AS ble etablert som et ordinært aksjeselskap 1. juli 2001, jf. St.prp. nr. 80 og Innst. S. nr. 274 (2000–2001). Selskapets virksomhet er å etablere og drive både fast og trådløs infrastruktur for transport av elektroniske kommunikasjonstjenester. BaneTele AS er underleverandør til andre bredbånds- og tjenesteleverandører som betjener ulike kundesegmenter, samt er selv leverandør til noen av de største og mest kommunikasjonsintensive organisasjoner i privat og offentlig sektor.

BaneTele AS disponerer i dag et fiberoptisk transportnett på ca. 12 500 km over store deler av landet. Nettet forgrener seg ytterligere i større bynett, basert på en kombinasjon av fiberoptiske kabler og trådløs teknologi. Selskapet registrerer stor pågang fra regionale og lokale aktører i forbindelse med tjeneste- og innholdsleveranser til og fra sitt lokale nett som knytter disse til en overordnet nasjonal nettstruktur som BaneTele AS disponerer. Ved at BaneTele AS fremstår som en innholdsneutrale transportør, er selskapet en attraktiv distributør for en rekke leverandører av tjenester og innhold.

Etter flere krevende år er BaneTele AS nå teknologisk, markeds- og lønnsomhetsmessig i en positiv utvikling. Den positive utviklingen kan i hovedsak forklares med økt salgs- og markedsaktivitet, samt fokus på effektiv drift. Selskapet har i 2005 reforhandlet avtaleverket rundt infrastruktur-

avtalen med Jernbaneverket. Dette har fjernet usikkerheten knyttet til BaneTele AS sine aktiva.

Markedet for telekommunikasjon er i betydelig endring, og det er en sterk vekst i markedet for bredbåndstjenester i alle kundesegmenter. Utviklingen antas å vedvare og vil også få betydning for BaneTele AS sin virksomhet og muligheten for å utvikle selskapets rolle og lønnsomhet. Selskapet er tilført 120 mill. kroner i ny egenkapital for bl.a. å gjennomføre investeringer for å opprettholde selskapets markedsposisjon og positive økonomiske utvikling, jf. St.prp. nr. 35 og Innst. S. nr. 108 (2004–2005).

Selskapet har satt i drift en plattform innen kobberbasert aksesteknologi (DSL). Denne teknologien gir selskapet mulighet til å posisjonere seg for den pågående store markedsveksten innen bredbånd og muliggjør at BaneTele AS i større grad kan opptre som en leverandør av ende-til-ende kommunikasjonsløsninger. Selskapet har også foretatt en oppgradering av underliggende stamnettsteknologi og støttesystemer for leveranse og drift av nettet.

Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget – anmodningsvedtak nr. 252 – BaneTele AS

Under behandlingen av St.meld. nr. 49 (2002–2003) Breiband for kunnskap og vekst, 9. mars 2004 fattet Stortinget følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen fremlegge en egen sak om BaneTele for Stortinget, herunder eierskap og BaneTeles rolle i bredbåndsutbyggingen.»

Stortinget har bl.a. uttalt at BaneTele AS bør være en landsdekkende konkurrent til Telenor ASA i bredbåndsutbyggingen og at selskapet skal ha en åpen nettstruktur som kan skape reell konkurranse i bredbåndsmarkedet. Dette fordrer et styrket BaneTele AS med en utvidet rolle i forhold til dagens situasjon. Det kreves bl.a. tilgang til ytterligere kapital og kompetanse for at BaneTele AS skal kunne investere i den nødvendige infrastrukturen fremover. Dette kan antagelig best skje gjennom å forene krefter med andre aktører ved at disse kommer inn på eiersiden i selskapet. Det er regjeringens oppfatning at en privatisering av BaneTele AS vil styrke mulighetene for å realisere de mål som Stortinget har uttrykt.

Staten er sterkt involvert i telesektoren gjennom sitt eierskap i Telenor ASA. Det anses derfor ikke avgjørende at staten på lang sikt er engasjert på eiersiden i BaneTele AS. Men det anses viktig for konkurransen i bredbåndsmarkedet at BaneTele AS styrkes, gjerne som en del av en større enhet. I forståelse med Nærings- og handelsdepartementet har styret i BaneTele AS satt i gang en prosess for å vurdere mulighetene for industrielle og finansielle løsninger, hovedsakelig ved samarbeid med andre aktører i bredbåndsmarkedet, som kan bidra til at selskapet på en bredere basis kan fylle den rollen som Stortinget har ønsket. En generell fullmakt til å redusere statens eierandel vil innebære at slike løsninger kan gjennomføres mer effektivt og ha positive effekter på arbeidet med å styrke BaneTele AS sine muligheter fremover. Gitt den bransje selskapet opererer i og selskapets størrelse, kan et statlig deleierskap i enkelte situasjoner være lite hensiktsmessig. Det foreslås derfor at Nærings- og handelsdepartementet får fullmakt til å redusere statens eierandel i BaneTele AS ned til 0 pst. Taktet i reduksjon av eierandel må vurderes ut fra de løsninger som kan realiseres i samarbeid med andre og av hva staten kan få betalt for de verdier som er lagt ned i BaneTele AS. Reduksjonen kan skje som følge av en industriell løsning, en emisjon der statens eierandel reduseres, som et rent nedsalg eller som en kombinasjon av disse.

Flytoget AS

Flytoget AS gikk med overskudd for første gang i 2004 og selskapets virksomhet gir forventninger

om en gradvis økning i overskuddene i årene fremover.

Som følge av regjeringens konkurranseutsetting av togdrift i Norge antas Flytoget AS nå å ha en strategisk merverdi, som vil kunne realiseres gjennom et salg av selskapet. Selskapet er det eneste norske miljøet med jernbanekompetanse utenfor NSB. Det er flere internasjonale togaktører og investorer som antas å være interesserte i det norske markedet for jernbanetransport.

Det eksisterer ikke viktige nasjonale hensyn som tilsier at staten skal ha en kontrollerende eierandel i Flytoget AS. Det ligger tilstrekkelig økonomiske muligheter for lønnsom drift av høyhastighetstog til og fra Oslo Lufthavn til at oppgaven kan ivaretas av et privateid selskap.

For å sikre reell konkurranse og skape troverdighet til liberaliseringen av det norske jernbanemarkedet er det viktig at også miljøer utenfor staten får innpass i markedet. Regjeringen fremmer derfor forslag om fullmakt til Nærings- og handelsdepartementet til å redusere statens eierandel i Flytoget AS ned til 0 pst.

Yara International ASA

Det globale markedet for mineralgjødning har det siste året vært preget av vekst og konsolidering. En rekke aktører, herunder Yara International ASA, forventer en videre konsolidering innen bransjen. Selskapet har som verdens største gjødningprodusent og salgsagent for eksterne produsenter tatt aktivt del i utviklingen av bransjen, og flere fabriker for ammoniakkproduksjon er ervervet de siste 2–3 år.

Yara International ASA er et av Norges mest internasjonale selskaper. Det har virksomhet i mer enn 50 land og er verdensledende i sin bransje. Det er av interesse å bevare produksjon, forskning og hovedkontorsfunksjoner for selskapet i Norge, og et fortsatt statlig eierskap vil bidra til det. For dette formålet er det, etter regjeringens vurdering, tilstrekkelig at statens eierandel utgjør 34 pst. Eierinnflytelse i Yara International ASA vil ikke bli påvirket av hvorvidt eierandelen reduseres fra nåværende 36,2 pst. til 34 pst.

Regjeringen fremmer derfor forslag om fullmakt til Nærings- og handelsdepartementet til å redusere statens eierandel i Yara International ASA ned til 34 pst.

Saker i tilknytning til enkeltelskaper

Argentum Fondsinvesteringer AS

Stortinget vedtok ved behandlingen av revidert budsjett 2005 å bevilge 200 mill. kroner i ny egen-

kapital til Argentum Fondsinvesteringer AS, jf. Innst. S. nr. 240 (2004–2005). I tråd med dette ble det på ekstraordinær generalforsamling i selskapet 28. juni 2005 vedtatt en forhøyelse av selskapets aksjekapital med tilsvarende beløp.

Argentum Fondsinvesteringer AS inngikk i juli 2005 en avtale med Gjensidige Forsikring om salg av 30 pst. av investeringsporteføljen bestående av andeler i ni fond. Salget innebærer at kapital frigjøres for nye investeringer. Gevinsten fra salget vil inngå i utbyttegrunnlaget for 2005.

Regjeringen har lagt til grunn at utbyttet fra Argentum Fondsinvesteringer AS for regnskapsårene 2005, 2006 og 2007 settes slik at det ligger i øvre kvartil av selskapets årsoverskudd.

Entra Eiendom AS

For Entra Eiendom AS har regjeringen lagt til grunn at utbyttet for regnskapsårene 2005, 2006 og 2007 settes til 50 pst. av konsernets årsoverskudd, dog slik at utbyttet som et minimum hvert år skal tilsvare 2 pst. av verdijustert egenkapital så lenge dette ikke strider mot aksjelovens bestemmelser. Hvis det i løpet av perioden skjer store regnskapsmessige svingninger i årsresultatet, kan en vurdere å se de enkelte års utbytter utover minst 2 pst. av den verdijusterte egenkapitalen i sammenheng over den aktuelle 3-års perioden. For 2006 er det lagt inn et utbytte som tilsvarer 2 pst. av verdijustert kapital ved utgangen av 2004.

Mesta AS

Nærings- og handelsdepartementet overtok eierskapet av statens aksjer i Mesta AS fra Samferdselsdepartementet pr. 1. juli. 2005. I forbindelse med departementets overtakelse av aksjene ble det utført en uavhengig økonomisk og juridisk gjennomgang av selskapet.

Ved omdanningen av produksjonsdelen av statens vegvesen til Mesta AS ble det lagt til grunn at selskapet skulle tilføres 1 468 mill. 2003-kroner over statsbudsjettet til ulike restruktureringstiltak i selskapet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2002–2003).

Mesta AS fikk bevilget tilskudd på henholdsvis 357 og 356,5 mill. kroner over statsbudsjettene for 2003 og 2004. I samme periode har selskapet kostnadsført 294,5 mill. kroner til restruktureringstiltak. De bevilgede midlene er i sin helhet utbetalt til selskapet. Det ubenyttede restbeløpet på 419 mill. kroner pr. 31. desember 2004 er oppført i selskapets regnskap som gjeld. På statsbudsjettet 2005 ble Mesta AS tilført ytterligere 280 mill. kroner i tilskudd.

Gjennomføring av programmene har tatt lengre tid enn lagt til grunn i St.prp. nr. 1. Tillegg nr. 1 (2002–2003). Takten i utbetalingene av forpliktelser som er knyttet til omstillingene har vært lavere enn de bevilgninger som er gitt til selskapet. Det synes ikke nødvendig å overføre likvide midler til selskapet lang tid i forkant av utbetalingene. Nærings- og handelsdepartementet ønsker således å avvente ytterligere bevilgninger til man har bedre oversikt over det samlede behovet for utbetalinger og vil komme tilbake til saken senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2007.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) driver kullproduksjon på Svalbard gjennom det heleide datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG) og er største utmålshaver på øygruppen. Kullvirksomheten foregår i det alt vesentlige i Svea. I tillegg har SNSG en mindre produksjonsdrift i Gruve 7 ved Longyearbyen, hvor om lag 35 pst. av kullet leveres til det lokale energiverket.

Ved Stortingets behandling av Svea Nord-prosjektet i desember 2001 ble det lagt til grunn at kullvirksomheten skal drives ut fra bedriftsøkonomiske forutsetninger og uavhengig av statlig støtte. Videre ble det lagt til grunn at sikkerhet og miljøvern hensyn skulle ivaretas på en fullgod måte og i tråd med vilkår fastsatt med hjemmel i Svalbardmiljøloven.

30. juli 2005 brøt det ut brann i hovedstollen i Svea Nord-gruva. Slukningsarbeider ble igangsatt umiddelbart og etter hvert med bistand fra ekstern ekspertise. Vann, vanndamp og oksygenfattig ubrennbar gass har vært benyttet som slukningsmidler.

Brannen etterforskes av Sysselmannen på Svalbard og Arbeidstilsynet. Skadeomfanget kartlegges av selskapet i samarbeid med Cunningham og Lindsey, som er selskapets hovedkontakt i forsikringsoppjøret.

Det er foretatt målinger av avgassene fra gruva kontinuerlig siden brannen startet. Pr. 7. september tyder målingene på at brannen er slukket. Siden da har røykdykkere vært jevnlig inne i gruva for å måle gasser og temperatur. Når temperaturen i gruva er blitt lavere vil det bli gjennomført inspeksjoner av Arbeidstilsynet, Bergvesenet og Statens forurensningstilsyn m.fl., hvoretter disse vil foreta sine respektive vurderinger. Nærings- og handelsdepartementet har understreket overfor ledelsen i selskapet at det ikke må igangsettes virksomhet i Svea Nord-gruva, verken oppryddingsarbeid eller ny drift, uten at sikkerhetshensyn er

ivaretatt på forsvarlig måte. Departementet vil ha en videre dialog med selskapet om dette og de økonomiske forutsetningene for videre drift.

I statsbudsjettet for 2005 er det lagt til grunn at SNSK deler ut et utbytte på 107 mill. kroner for regnskapsåret 2004. Statsbudsjettets utbytteforutsetning ble fulgt opp med vedtak på selskapets ordinære generalforsamling 3. juni 2005. Generalforsamlingen vedtok at utbyttet skulle utbetales 15. september 2005. Brannen i Svea Nord-gruva vil påføre gruveselskapet et betydelig økonomisk tap. Selskapet har foreløpig anslått tapet til ca. 230 mill. kroner netto, etter fradrag for forsikringsdekning. Ifølge selskapet vil den likviditetsmessige situasjonen være anstrengt både i 2005 og 2006, som følge av bortfall av salgssinntekter og tidsmessige etter-

slep for forsikringsutbetalingene. Selskapet er i drøftelser med sin bankforbindelse om løsning av dette. Styret i SNSK har i brev av 9. september 2005 anmodet Nærings- og handelsdepartementet om utsettelse med utbetaling av utbyttet for 2004. Selskapet er foreløpig gitt to måneders utsettelse med betaling av aksjeutbyttet for 2004. Endelig avklaring av utbyttespørsmålet vil måtte ses i sammenheng med vurderingene rundt en samlet finansiell løsning for gjenopptagelse av produksjonsdrift i Svea Nord. En interdepartemental arbeidsgruppe vil gjennomgå driftsmessige og finansielle forhold knyttet til videre virksomhet i Svea. Det tas sikte på å komme tilbake til saken i høstens endringsproposisjon av statsbudsjettet 2005.

Kap. 3961 Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 5609)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	232 576	226 600	118 600
71	Garantiprovisjon, SIVA SF	5 490	4 900	
72	Låneprovisjon, SIVA SF	3 566	3 400	
91	Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF	425 000	425 000	425 000
92	Avdrag på utestående fordringer, SIVA SF	240 000	100 000	
	Sum kap 3961	906 632	759 900	543 600

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble bevilgningen under post 70 redusert med 40 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

for statsforetakenes langsiktige låneopptak. Basert på forfallstrukturen på Statskrafts statsgaranterte lån anslås garantiprovisjon til 118,6 mill. kroner i 2006.

Vedrørende 2006:

Bevilgninger under postene 71, 72 og 92 er foreslått under kap. 5326 SIVA SF.

Post 91 Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Ved behandling av St.prp. nr. 65 (2002–2003) ble det besluttet å foreta enkelte endringer i systemet for beregning av premien knyttet til statsgarantien

Staten inngikk i 1993 avtale med Statkraft SF om et serielån på 4 250 mill. kroner med endelig forfall 15. desember 2006. For 2006 budsjetteres det med 425 mill. kroner i avdrag på selskapets serielån. Dette vil være siste avdrag i henhold til nedbetalingsplanen i avtalen, og lånet vil dermed være fullt nedbetalt.

Kap. 5609 Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 2426 og 3961)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Renter, SIVA SF	55 399	46 800	
81	Renter, Statkraft SF	77 605	51 600	27 800
	Sum kap 5609	133 004	98 400	27 800

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble bevilgningen under post 81 økt med 4 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Vedrørende 2006:

Bevilgningen under post 80 er foreslått under nytt kap. 5613 Renter fra SIVA SF.

Post 81 Renter, Statkraft SF

Renteinntektene fra Statkraft SF er knyttet til foretakets serielån med en saldo pr. 1. januar 2006 på 425 mill. kroner. Det foreslås bevilget 27,8 mill. kroner på statsbudsjettet for 2006.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Utbytte	7 583 554	7 147 000	9 176 500
	Sum kap 5656	7 583 554	7 147 000	9 176 500

Vedrørende 2005:

Ved St.vedt. 17. juni 2005 ble bevilgningen økt med 1 762,5 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 65 og Innst. S. nr. 240 (2004–2005).

Post 80 Utbytte

Det budsjetteres med 9 176,5 mill. kroner i utbytte i 2006 fra statens aksjer i selskaper under NHDs forvaltning. Beløpet omfatter forventet aksjeutbytte for regnskapsåret 2005 fra selskapene Statkraft SF, Norsk Hydro ASA, DnB NOR ASA, Telenor ASA, Kongsberg Gruppen ASA, Yara International ASA, Cermaq ASA, Argentum Fonds-

investeringer AS, Entra Eiendom AS, Eksportfinans ASA, Nammo AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Mesta AS og GIEK Kredittforsikring AS. Regjeringen har ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2006 for børsnoterte selskaper, men har teknisk videreført utbetalt utbytte pr. aksje i 2005. For Norsk Hydro ASA er det korrigert for det ekstraordinære utbyttet som ble utbetalt i 2005.

For Argentum Fondsinvesteringer AS, Entra Eiendom AS og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S er det budsjettert med utbytte på henholdsvis 35, 120 og 7 mill. kroner. For Statkraft SF foreslås det et utbytte på 4 720 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2006 føres opp de summene som er nevnt i et fremlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 900–953, 2421, 2426 og 2460	kr	35 233 500 000
b. Sum inntekter under kap. 3900–3961, 5325, 5326, 5460, 5609, 5613, 5625 og 5656	kr	41 923 100 000

**Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006,
kapitlene 900–953, 2421, 2426 og 2460, 3900–3961, 5325, 5326,
5460, 5609, 5613, 5625 og 5656**

I
Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Administrasjon				
0900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 3900)			
	01 Driftsutgifter	136 500 000		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	20 700 000		
	23 Forenklingstiltak, <i>kan overføres</i>	20 000 000		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	17 900 000		
	72 Tilskudd til beredskapsordninger	3 700 000		
	73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap, <i>kan overføres</i>	10 000 000	208 800 000	
	Sum Administrasjon		208 800 000	
Infrastruktur og rammebetingelser				
0901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 3901)			
	01 Driftsutgifter	176 200 000	176 200 000	
0902	Justervesenet (jf. kap. 3902)			
	01 Driftsutgifter	67 160 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	1 770 000	68 930 000	
0903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 3903)			
	01 Driftsutgifter	18 700 000	18 700 000	
0904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 3904)			
	01 Driftsutgifter	188 350 000		
	22 Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	27 600 000	215 950 000	
0905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 3905)			
	01 Driftsutgifter	110 040 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	34 900 000	144 940 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
0906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 3906)			
	01 Driftsutgifter	10 250 000		
	30 Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	4 500 000		14 750 000
0907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 3907)			
	01 Driftsutgifter	220 950 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	6 020 000		
	22 Flytteutgifter, <i>kan overføres</i>	43 400 000		270 370 000
0908	Skipsregistrene (jf. kap. 3908)			
	01 Driftsutgifter	9 060 000		9 060 000
0909	Refusjonsordning for sjøfolk			
	73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 060 000 000		1 060 000 000
0912	Bedriftsrettet informasjonsformidling			
	70 Tilskudd	19 700 000		19 700 000
0913	Standardisering			
	70 Tilskudd	24 800 000		24 800 000
	Sum Informasjonsteknologi, infrastruktur og rammebetingelser			2 023 400 000
	Forskning, nyskaping og internasjonalisering			
0920	Norges forskningsråd			
	50 Tilskudd	1 076 000 000		1 076 000 000
0922	Romvirksomhet			
	50 Norsk Romsenter	29 600 000		
	70 Kontingent i European Space Agency (ESA)	87 700 000		
	71 Internasjonal romvirksomhet	158 800 000		
	72 Nasjonale følgemidler	49 700 000		325 800 000
0924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>	26 500 000		26 500 000
0928	FoU-prosjekter i næringslivets regi			
	71 Tilskudd til ulønnet forskningsinnsats, <i>kan overføres</i>	30 000 000		30 000 000
0929	Norsk Designråd			
	70 Tilskudd	25 000 000		25 000 000
0934	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 000 000		
	73 Støtte ved kapitalvareeksport	35 000 000		37 000 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
0937	Reiselivstiltak			
	71 Tilskudd til Svalbard Reiseliv AS		2 000 000	2 000 000
0938	Omstillingstiltak			
	71 Omstillingstilskudd til Sør-Varanger, <i>kan overføres</i>		10 500 000	10 500 000
	Sum Forskning, nyskaping og internasjonalisering			1 532 800 000
Statlig eierskap				
0950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 3950 og 5656)			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		10 000 000	10 000 000
0953	Kings Bay AS			
	70 Tilskudd		13 000 000	13 000 000
	Sum Statlig eierskap			23 000 000
Statsbankene				
2421	Innovasjon Norge (jf. kap. 5325 og 5625)			
	50 Innovasjon – prosjekter, fond		129 500 000	
	51 Tapsfond, såkornkapitalfond		10 000 000	
	70 Bedriftsutvikling og administrasjon		375 300 000	
	71 Internasjonalisering, profilering og innovasjon – programmer, <i>kan overføres</i>		353 500 000	
	72 Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>		259 600 000	
	74 Tilskudd til dekning av tap på eldre lån og garantier		4 200 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond		3 400 000	
	79 Maritim utvikling, <i>kan overføres</i>		20 000 000	
	90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>		30 150 000 000	31 305 500 000
2426	SIVA SF (jf. kap. 5326 og 5613)			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		40 000 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		50 000 000	
	95 Egenkapital		50 000 000	140 000 000
	Sum Statsbankene			31 445 500 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
		Statens forretningsdrift		
2460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 5460)			
	24 Driftsresultat:			
	1 Driftsinntekter, refusjon av driftsutgifter fra risikoavsetningsfond	-44 500 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	44 500 000		
	Sum Statens forretningsdrift			
	Sum departementets utgifter		35 233 500 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og handelsdepartementet (jf. kap. 900)			
	02 Ymse inntekter		20 000	20 000
3901	Styret for det industrielle rettsvern (jf. kap. 901)			
	01 Patentavgifter	120 000 000		
	02 Varemerkeavgifter	45 000 000		
	03 Mønsteravgifter	3 200 000		
	04 Forskjellige avgifter	3 000 000		
	05 Inntekt av informasjonstjenester	7 300 000		
	06 Diverse inntekter	100 000		178 600 000
3902	Justervesenet (jf. kap. 902)			
	01 Justergebyrer	41 400 000		
	03 Kontroll- og godkjenningsgebyr	8 030 000		
	04 Oppdragsinntekter	1 800 000		51 230 000
3903	Norsk Akkreditering (jf. kap. 903)			
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter	16 200 000		16 200 000
3904	Brønnøysundregistrene (jf. kap. 904)			
	01 Gebyrinntekter	396 700 000		
	02 Oppdragsinntekter og andre inntekter	14 800 000		
	03 Inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	100 000		411 600 000
3905	Norges geologiske undersøkelse (jf. kap. 905)			
	01 Oppdragsinntekter	12 300 000		
	02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	24 900 000		37 200 000
3906	Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (jf. kap. 906)			
	01 Produksjonsavgifter m.v.	1 000 000		1 000 000
3907	Sjøfartsdirektoratet (jf. kap. 907)			
	01 Gebyrer for skip og offshoreinstallasjoner i NOR	102 400 000		
	02 Maritime personellsertifikater	8 300 000		
	03 Diverse inntekter	100 000		
	04 Gebyrer for skip i NIS	41 000 000		
	05 Inntekter av velferdstiltak	3 400 000		155 200 000
3908	Skipsregistrene (jf. kap. 908)			
	01 Gebyrer NOR	8 350 000		
	02 Gebyrer NIS	5 100 000		13 450 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
3939	Støtte til skipsbygging			
	52 Tilbakeføring fra fond for en begrenset ordning for støtte ved skipskontrakter		90 000 000	90 000 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap (jf. kap. 950 og 5656)			
	96 Salg av aksjer		10 000 000	10 000 000
3961	Selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 5609)			
	70 Garantiprovisjon, Statkraft SF		118 600 000	
	91 Avdrag på utestående fordringer, Statkraft SF		425 000 000	543 600 000
5325	Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5625)			
	50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning		5 000 000	
	70 Låne- og garantiprovisjoner		48 400 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	30 300 000 000		30 353 400 000
5326	SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5613)			
	70 Låne- og garantiprovisjoner		7 100 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer		50 000 000	57 100 000
5460	Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (jf. kap. 2460)			
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning		336 200 000	
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland		63 700 000	399 900 000
	Sum Ordinære inntekter			32 318 500 000
Renter og utbytte m.v.				
5609	Renter fra selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 3961)			
	81 Renter, Statkraft SF		27 800 000	27 800 000
5613	Renter fra SIVA SF (jf. kap. 2426 og 5326)			
	80 Renter		43 300 000	43 300 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge (jf. kap. 2421 og 5325)			
	80 Renter på lån fra statskassen		355 000 000	
	81 Rentemargin, risikolåneordningen		2 000 000	357 000 000
5656	Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning (jf. kap. 950 og 3950)			
	80 Utbytte		9 176 500 000	9 176 500 000
	Sum Renter og utbytte m.v.			9 604 600 000
	Sum departementets inntekter			41 923 100 000

*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan:

dekke merverdiavgift under kap. 1633 post 01 og overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 02
kap. 900 post 21	kap. 3900 post 02
kap. 901 post 01	kap. 3901 postene 01, 02 og 06
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 907 post 01	kap. 3907 post 03
kap. 907 post 21	kap. 3907 post 05
kap. 907 post 22	kap. 3907 post 03

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan foreta utbetalinger til Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under den enkelte garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen innenfor følgende rammer:

1. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for ny SUS/Baltikum-ordning skal ikke overstige 30 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 97 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – ny SUS/Baltikum-ordning.
2. Saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen for byggelånsgarantiordning skal ikke overstige 200 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt, post 98 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.

IV

Tap på garantier

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 uten bevilgning kan utgiftsføre fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverniltak til NOAH Holding AS under kap. 945 NOAH Holding AS, post 70 Dekning av garantiansvar for miljøvernlån.

V

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.

VI

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan utgiftsføre utbetalinger knyttet til utførte pålagte miljøtiltak etter virksomheten i Raufoss ASA innenfor gitt garantiramme på 50 mill. kroner uten bevilgning under kap. 960 Raufoss ASA, post 71 Refusjon for miljøtiltak.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser ut over gitte bevilgninger

VII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd	172,5 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

1. gi Eksportfinans ASA tilsagn om statlig dekning av fremtidig underskudd på avregningskontoen for eksisterende eksportkredittordning, den såkalte 108-ordningen. Fullmakten gjelder for samlede fremtidige underskudd som oppstår som følge av tilsagn om lån frem til 31. desember 2006. Fullmakten har som forutsetning at:
  - a) Eksportfinans ASA frem til 31. desember 2006 kan gi tilsagn om lån ved eksport av kapitalvarer og skip til de gunstigste rentevilkår og kredittider som OECD (Arrangement on Officially Supported Export Credits) tillater.
  - b) de enkelte innlånene til Eksportfinans ASA under ordningen må godkjennes av Nærings- og handelsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet kan for øvrig utarbeide nærmere retningslinjer for ordningen.

kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.

IX

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 250 mill. kroner.
2. Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK) fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 40 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Alminnelig garantiordning skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.
3. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 1 500 mill. kroner ved eksport til

VIII

Fullmakt til å inngå forpliktelser utover gitt bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger o.l., inklusiv merverdiavgift, utover gitt bevilgning under

og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overskrider fem ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond. Garantivirksomheten skal finne sted innenfor de rammer som «Arrangement on Officially Supported Export Credits» setter. Virksomheten skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet. Nærings- og handelsdepartementet kan i samråd med Utenriksdepartementet gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

4. GIEK fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 500 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien. Ordningen skal drives i balanse på lang sikt. Nærings- og handelsdepartementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av dette vedtaket.

X

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 60 000 000 spesielle trekkrettigheter (SDR) overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 1 000 mill. kroner.

XI

Utlånsfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende risikolån innenfor en ramme på inntil 100 mill. kroner.

XII

Tiltredelsesfullmakt

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan tiltre deltakelse i «Eurekas Art. 169 initiativ for forskningsutførende SMBer» innenfor en kostnadsramme på 2 mill. euro pr. år for perioden 2007–2013.

Andre fullmakter

XIII

Fullmakter vedrørende Norsk Romsenter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet i 2006 kan gi Norsk Romsenter fullmakt til å:

1. selge andeler i selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler, og kjøpe andeler i nye selskaper
2. benytte utbytte fra selskaper hvor institusjonen forvalter eierandeler og inntekter fra salg av andeler i slike selskaper til romrelatert virksomhet, herunder kjøp av andeler i nye selskaper

XIV

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og handelsdepartementet gjennom industrielle løsninger, salg av aksjer, emisjoner eller en kombinasjon av disse, kan:

1. redusere statens eierandel i BaneTele AS ned til 0 pst.
2. redusere statens eierandel i Flytoget AS ned til 0 pst.
3. redusere statens eierandel i Yara International ASA ned til 34 pst.

Vedlegg 1

Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og handelsdepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det som vedlegg til fagproposisjonen gis en samlet fremstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak. For Nærings- og handelsdepartementet omfatter oversikten følgende selskap: BaneTele AS, Electronic Chart Centre AS, Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S, Kings Bay AS, Bjørnøen AS, Entra Eiendom AS, Flytoget AS, Mesta AS, Argentum Fondsinvesteringer AS, SIVA SF, Statkraft SF, Innovasjon Norge og Statens Bankinvesteringsfond.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Jørgen Kjærnes mottok kr 2 049 180 i lønn for 2004. Livpremie og forsikringer utgjorde kr 116 345 for administrerende direktør. Annen godtgjørelse utgjorde kr 123 668. Selskapet har inngått en innskuddsbasert pensjonsordning som gjelder alle ansatte.

BaneTele AS

Administrerende direktør Matthias Peter mottok i 2004 lønn inkl. pensjonskostnader på kr 1 285 000. Pensjonen er 66 pst. av lønn opptil 12 G. Pensjonsalder er 67 år. Administrerende direktør har bilgodtgjørelse. Det er ikke inngått avtale om sluttvederlag.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Asbjørn Kyrkjeeide mottok i 2004 lønn på kr 766 724. Ytelse til pensjonsforpliktelser utgjorde kr 52 100. Annen godtgjørelse var på kr 12 875. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse og avtalefestet pensjon fra 62–67 år. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Lønn og godtgjørelser utbetales fra driftsselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS.

Administrerende direktør Robert Hermansen mottok i 2004 lønn på kr 1 811 000. Pensjonen utgjør 66 pst. av lønn som er ordinær pensjonsordning i selskapet. Administrerende direktør har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Selskapene har felles administrerende direktør og styre. Administrerende direktør Oddvar Midtkandal mottok i 2004 lønn på kr 663 032 for arbeidet med Kings Bay AS og Bjørnøen AS. Andre godtgjørelser utgjorde kr 25 586. Administrerende direktør har ingen pensjonsordning eller etterlønn.

Entra Eiendom AS

Administrerende direktør Erik Løfsnes mottok i 2004 lønn på kr 1 673 000 og annen godtgjørelse på kr 54 000. Pensjonsutgifter til Statens Pensjonskasse utgjorde kr 56 000 og pensjonsutgifter (livrente) utgjorde kr 812 000. Administrerende direktør har rett til etterlønn begrenset til 24 måneder.

Flytoget AS

Administrerende direktør Thomas Havnegjerde mottok i 2004 lønn på kr 1 322 907. Pensjonskostnadene utgjorde kr 202 664 og annen godtgjørelse kr 123 923. Ordinær pensjon for administrerende direktør er 66 pst. av lønn forutsatt full opptjening ved fylte 67 år. For ansatte med lønn over 12 G er det en tilleggsdekning for å sikre at de oppnår 66 pst. av lønnen. Administrerende direktør har avtale om etterlønn i 6 måneder, alt avhengig av arbeidets opphør. Etterlønnen samordnes fullt ut med andre arbeidsinntekter.

Mesta AS

Administrerende direktør Kyrre Olaf Johansen mottok kr 1 998 788 i lønn i 2004. Pensjonsutgifter utgjorde kr 267 024 og annen godtgjørelse kr 129 216. Administrerende direktør har avtale om 6 måneders lønn i oppsigelsestiden og

12 måneders etterlønn. Administrerende direktør er medlem av selskapets kollektive pensjonsordning og har rett til 60 pst. av lønnen ved oppnådd pensjonsalder. Administrerende direktør har rett til å fratruke ved fylte 62 år.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Gunn Ovesen mottok i 2004 kr 1 594 000 i lønn. Øvrige godtgjørelser utgjorde kr 97 000, mens pensjonskostnadene var på kr 101 000.

SIVA SF

Administrerende direktør Harald Kjelstad mottok i 2004 lønn på kr 1 174 000. Annen godtgjørelse og pensjonskostnader utgjorde henholdsvis kr 112 000 og kr 1 370 850. Under gitte forutsetninger (styrets beslutning, fylte 57 år eller vesentlige endringer for SIVA SF) har administrerende direktør rett og/eller plikt til å fratruke sin stilling. Han har likevel rett til å arbeide som seniorrådgiver og opprettholde lønn og andre ytelser inntil redusert arbeidsplikt kan iverksettes fra fylte 60 år, eller ved full pensjonering fra og med 67 år. Redusert arbeidsplikt innebærer inntil 50 pst. av full stilling og 66 pst. av full lønn. Pensjonsrettighetene, som også omfatter pensjonsmessig dekning for lønn over 12 G, opprettholdes som om han var fullt yrkesaktiv.

Statkraft SF

Lønn til konsernsjef Bård Mikkelsen utgjorde kr 2 300 000 i 2004. Pensjonskostnaden utgjorde kr 2 068 027 og andre ytelser kr 166 305. Pensjonsalder er 65 år med 66 pst. av årslønnen. Ved fylte 62 år har hver av partene rett til å avslutte ansettelsesforholdet som konsernsjef, med overgang til rådgiverstilling med 66 pst. lønnskompensasjon frem til fylte 65 år. Medlemmene i konsernledelsen, med unntak av konsernsjef, har rett til en årlig bonus på inntil kr 200 000. Bonusen utbetales basert på oppnåelse av individuelt fastsatte mål. Konsernsjef og konsernledelsen har ikke vederlagsordninger ved opphør utover det som er omtalt ovenfor.

Statens Bankinvesteringsfond

I forbindelse med at Statens Bankinvesteringsfonds virksomhet skulle opphøre innen utgangen av første kvartal 2004 ble det inngått en fratredelsesavtale med administrerende direktør Jan W. Hopland. Avtalen gir kompensasjon for lønn og

andre godtgjørelser i oppsigelsestiden på 6 måneder, rett til etterlønn i ett år etter oppsigelsesfristens utløp og andel av kontant årlig pensjonspremiekompensasjon i etterlønsperioden, med fradrag for estimert annen arbeidsinntekt i etterlønsperioden. Administrerende direktør mottok et engangsbeløp svarende til den neddiskonterte verdien av ovennevnte ytelser, dvs. kr 2 201 414, i 2004.

Veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper

Disse retningslinjene av 28. juni 2004 erstatter tidligere retningslinjer vedrørende ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak av 3. september 2001.

Staten er en betydelig eier i norsk næringsliv. Lederes ansettelsesvilkår påvirker lønnsutviklingen; så vel generelt som innen det enkelte selskap. Regjeringen mener at lederlønnsnivået i statlige selskaper skal være konkurransedyktig, men at de ikke bør være lønnsledende innenfor sine bransjer.

På denne bakgrunn har Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet disse veiledende retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper (statsaksjeselskaper, statsforetak og særlovsselskaper). De veiledende retningslinjene skal være en sjekkliste for styrene.

1. Ansvarsforhold

- Administrerende direktør tilsettes av styret, som også fastsetter dennes lønn og øvrige vilkår
- Ved inngåelse av avtale om lønn og andre tilsetningsvilkår har hele styret et felles ansvar for å gjøre seg kjent med de veiledende retningslinjene
- Styret har et tilsvarende ansvar ved tilsetting av andre arbeidstakere i ledende eller likestilt stilling
- Godtgjørelsen bør fremstå som saklig begrunnet

2. Personkrets

- Med arbeidstaker i ledende eller likestilt stilling, menes konsernsjef, administrerende direktør og øverste leder i et heleid datterselskap

3. Lønn og pensjon

- Lønn og pensjonsvilkår for lederen skal være konkurransedyktige og fastsettes etter klare kriterier på bakgrunn av kompetanse, virksomhetens karakter og resultatoppnåelse
- Lønnen for ledere i statseide selskaper skal ikke være lønnsledende, sammenlignet med tilsvarende offentlig eller privat virksomhet
- Styret bør følge ovennevnte prinsipper når det tar stilling til de samlede tilsetningsvilkårene for

administrerende direktør med flere, inklusiv pensjonsavtale og øvrige ytelser

- Styret vurderer om personer i ledelsen skal ha godtgjørelse for styreverv i andre selskap i samme konsern

4. Pensjonsytelser

- Pensjonsvilkår bør ses som en del av de samlede ansettelsesvilkår, herunder lønn og øvrige vilkår. Avtalene skal kunne reforhandles for å tilpasse disse til et nytt pensjonssystem
- Pensjonsavtalen bør omfatte uførepensjon og ytelser til gjenlevende som fremgår av selskapets vanlige pensjonsplan
- Samlet pensjonsgrunnlag bør ikke overstige 12 G der virksomheten er helt eller delvis finansiert over statsbudsjettet, med mindre konkurransemessige hensyn tilsier det
- I den grad det avtales lavere pensjonsalder enn folketrygdens pensjonsalder på 67 år, bør pensjonsalderen ikke settes lavere enn 65 år
- Ved avtale om pensjon skal det tas utgangspunkt i opptjeningsstid som gjelder for tilsvarende andre ansatte i virksomheten
- Det bør tas hensyn til pensjon som er opptjent fra andre stillinger
- Samlet kompensasjonsgrad bør ikke overstige 66 pst. av lønn. Lavere pensjonsalder enn 65 år skal føre til et lavere pensjonsnivå
- Pensjonsutbetalingene skal reguleres i takt med pensjonene i folketrygden og ikke med utgangspunkt i lønnsbetingelsene for den aktuelle stilling

- Styret må ha oversikt over de totale kostnadene av pensjonsavtalen

5. Sluttvederlag – etterlønn

- I forhåndsavtale hvor toppleder fraskriver seg bestemmelsene om oppsigelsesvern i arbeidsmiljøloven kan det avtales etterlønn
  - Sluttvederlaget bør normalt ikke overstige lønn i 12 måneder i tillegg til eventuell lønn i oppsigelsestiden. Sluttvederlaget bør utbetales måned for måned. Det skal ikke svares feriepenger av sluttvederlaget
  - Ved ansettelse i ny stilling eller ved inntekt fra næringsvirksomhet som vedkommende er aktiv eier av, skal sluttvederlaget reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av den nye årsinntekten. Reduksjon kan først skje etter at vanlig oppsigelsestid for stillingen er ute
  - Sluttvederlaget kan holdes tilbake hvis vilkårene for avskjed foreligger, eller hvis det i perioden hvor det ytes sluttvederlag oppdages uregelmessigheter eller forsømmelser som kan lede til erstatningsansvar eller at vedkommende blir tiltalt for lovbrudd
  - Ved opphør av tjeneste bør overtagelse av hus, bil, båt eller kunstverk eller liknende, settes til markedspris
- #### 6. Voldgift
- Avtalen bør inneholde en bestemmelse om at tvister om ansettelsesavtalen herunder opphør av arbeidsforholdet, avgjøres ved voldgift.